Evanghelia după Iuda: sursa unui roman care răstoarnă adevăruri până de curând de necontestat

C. K. STEAD

NUMELE MEU A FOST IUDA

DISCIPOL SAU DIAVOL?

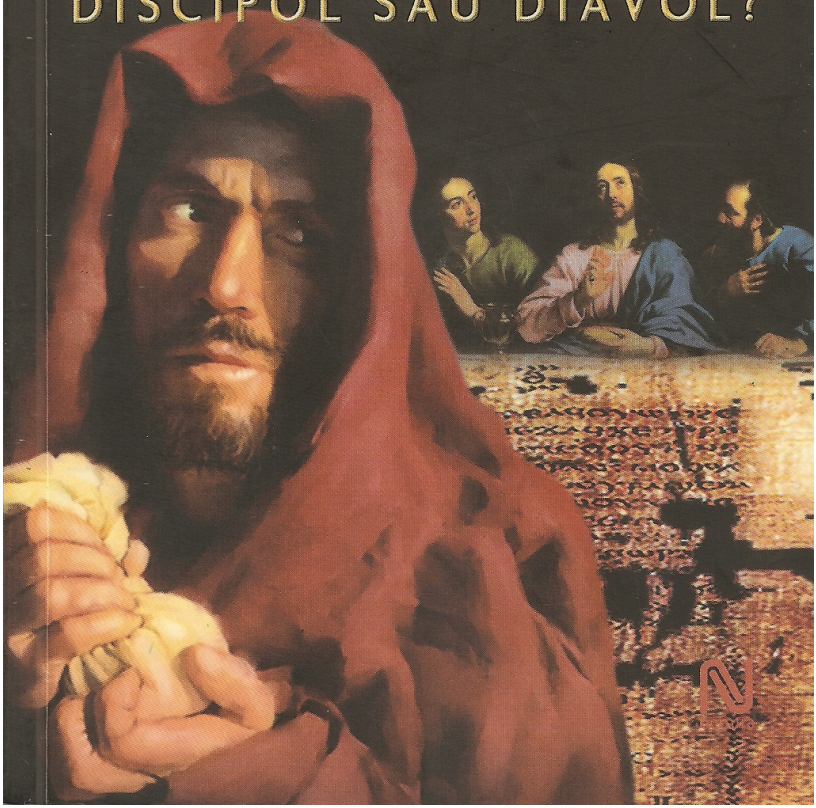

C. K. STEAD

NUMELE MEU A FOST IUDA

DISCIPOL SAU DIAVOL?

Traducere din limba engleză

MIHAI DAN PAVELESCU

Coperta colecţiei:

DANA MOROIU, CORNELIU ALEXANDRESCU

C.K. STEAD

MY NAME WAS JUDAS

©C.K. Stead, 2006

Versiune 1.0

Editura Nemira & Co

Ianuarie 2006

Christian Karlson Stead s-a născut în 1932 în Noua Zeelandă şi a fost profesor de literatură engleză la Universitatea din Auckland până în 1986. Pe lângă numeroasele premii şi nominalizări, în 1984 a fost distins cu Ordinul Comandor al Imperiului Britanic pentru servicii aduse literaturii din Noua Zeelandă. A publicat zece volume de poezii, două volume de povestiri şi mai multe lucrări critice, iar ca editor s-a ocupat de seria „Clasici moderni” a Editurii Penguin şi de Jurnalele Katherinei Mansfield.

Mulţumirile mele recunoscătoare Organizaţiei Creative New Zealand, care mi-a acordat bursa Michael King 2005 pentru terminarea lucrului la acest roman.

De asemenea, îi mulţumesc lui Paul Morris, profesor de Studii Religioase la Universitatea Victoria din Wellington, care, atunci când i-am spus că mă gândeam să scriu un roman şi eram încercat de nesiguranţă, mi-a răspuns: „Acestea sunt istoriile noastre. Ele trebuie repovestite mereu."

Nota traducătorului

Toate citatele şi denumirile biblice au fost preluate din Biblia „Bartolomeu Anania”, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1982.

CAPITOLUL 1

Azi după-amiază, m-a strigat cumnatul şi bunul meu prieten Tezeu. Dorea să-mi arate ceva. Am ieşit de îndată, am suit poteca pieptişă care trecea prin crângul de măslini şi el m-a dus pe terasa lui, care se află deasupra caselor şi a familiei mele şi de pe care se vede marea. Era o vreme neobişnuită, cu cerul complet senin până la orizont. Tezeu îmi spusese deja părerea lui despre priveliştea aceea, dar acum avea ocazia să-mi arate mai exact la ce anume se referise şi să mă lase să judec singur.

Eu am crescut în interiorul ţării, în regiunea Galileea, iar acolo eram obişnuiţi cu zile senine şi perspective foarte îndepărtate. La Tiberiada, de pildă, unde tatăl meu avea o locuinţă, puteai privi peste lac spre Golan, ori către miazănoapte, zărind până şi piscurile încununate de zăpezi albe ale Hebronului desenându-se limpede pe cerul azuriu. Aici, pe malul Mediteranei, mai ales când vremea este caldă, depărtarea devine pâcloasă şi de multe ori este greu să fii sigur unde se sfârşeşte marea şi unde începe cerul. Totul este o lungă desfăşurare gradată de albastru, care se pierde în distanţă, neguroasă şi neclară la orizont.

Astăzi însă văzduhul se limpezise şi totul era precis conturat. Am stat alături de Tezeu pe terasa lui, iar orizontul pe care el dorea să-l văd se distingea ca o linie atât de clară, încât părea că fusese trasată de un scrib hotărât să nu facă nicio greşeală.

Acum, mi-a spus Tezeu, puteam zări şi singur lucrul acela despre care vorbise cu câteva seri în urmă. De ce, a întrebat el mai întâi, era o linie atât de precisă? Dacă am fi privit în depărtare până la limita vederii omeneşti, imaginile ar fi pălit şi ar fi devenit neclare. Dar nu se întâmpla aşa. Noi *vedeam* linia aceea, *vedeam* limita aceea. Care era înţelesul ei? Ea nu consemna capătul lumii, întrucât corăbiile străbat distanţe mari fără să ajungă la un capăt, la o margine, ci aparent pot naviga de-a pururi. Tezeu urmărise corăbii care ajunseseră până la linia aceea şi dispăruseră; iar când se petrecuse asta, nu se păruse că ele ar fi pierit din vedere, ci că s-ar fi *scufundat*. A repetat cuvântul. *Scufundat*. Asta îl nedumerea. Nu nedesăvârşirea vederii oamenilor, ci *dispariţia* corăbiilor. Unde ajungeau ele?

Simţurile noastre, a stăruit el (se însufleţise între timp), ofereau răspunsul. Mi-a spus să urmăresc linia aceea a orizontului de la extremitatea ei stângă până la cea dreaptă. Nu părea oare să existe o curbură uşoară, o arcuire foarte domoală, totuşi perceptibilă, a liniei, astfel încât era mai înălţată la mijloc decât în oricare dintre capete?

Am mijit ochii, privind cu atenţie, şi am urmărit linia fără grabă spre stânga, apoi spre dreapta. Dintotdeauna mă făliseм cu vederea excelentă, dar nu mai sunt tânăr. Fără a fi deloc convins, am spus că da, mi se părea că ar fi existat o uşoară curbură.

— Aceea, a zis Tezeu, este explicaţia noastră. Când se îndepărtează de noi, totul se curbează. Când privim drept înainte, vedem linia aceea clar definită pentru că suprafaţa se arcuieşte îndepărtându-se de noi şi *coboară,* dispărând din vedere. Iar lucrul acesta îl putem recunoaşte numai când privim peste mare, peste o mare calmă aşa cum e azi – fiindcă numai atunci ne uităm peste o suprafaţă perfect netedă. Perfect netedă, însă în acelaşi timp curbată!

În momentul acela al explicaţiei sale, am avut, din nou, aceeaşi discuţie contradictorie (deşi mie îmi lipsea convingerea, iar el o avea în exces) de acum câteva zile, când stătusem sub stele şi băusem vin, iar el povestise ce-i explicase prietenul lui, un astronom: că suprafaţa Pământului era curbată şi că Pământul („prin urmare") trebuia să fie de fapt un glob gigantic – inimaginabil de mare, totuşi un glob.

Acum, ca şi atunci, mi-am rostit îndoielile, apoi am amuţit.

— Soarele nu este un glob? a stăruit el. Şi Luna? De ce n-ar fi şi Pământul la fel?

Soarele şi Luna erau globuri? Presupuneam că avea dreptate, aşa trebuiau să fie, dar şi ideea aceea m-a luat prin surprindere. Nu eram nici măcar sigur ce crezusem în trecut sau măcar dacă mă gândisem la aşa ceva. Ideea unui Soare ca un disc uriaş arzător, subţire şi plat, lunecând într-o despicătură în marea de apus la căderea nopţii, părea destul de reală – dar, dacă reflectam mai bine, improbabilă.

La urma urmelor însă totul era improbabil – Soarele, stelele, Pământul însuşi.

Cu mult timp în urmă, Tezeu şi cu mine încheiasem înţelegerea de a privi lumea aşa cum era ea şi de a încerca să pricepem doar ceea ce părea confirmat de bunul-simţ şi de observaţii. Urma să privim cu atenţie şi să luăm seama la tot ce ne înconjura – plante, animale, anotimpuri, vreme şi, mai presus de toate, comportamentul fraţilor noştri oameni – şi pe baza celor văzute să ne formulăm „filozofia". Exact asta făcea el prin această observare a curbării orizontului. Fusese asigurat că lumea era o sferă, iar învăţatul lui prieten, astronomul, îi arătase o cale prin care o putea demonstra. Aici nu-l prea puteam înţelege; nu puteam fi sigur că spusele îi erau adevărate şi mă gândeam că poate vina îmi aparţinea, că dovedea lipsa unei inteligenţe suficient de agere.

Nu conta totuşi dacă el avea sau nu dreptate; totul concorda cu promisiunea pe care o făcuserăm unul celuilalt de a accepta ca „adevărat" numai ceea ce putea fi confirmat de simţurile noastre şi de raţiune. Nu respingeam aprioric faptele mistice, misterioase, supranaturale, nici chiar pe cele magice; dar nici nu le acceptam pur şi simplu pe baza afirmaţiilor altora. Poate că exista un Dumnezeu care ne auzea rugăciunile şi ne aprecia ofrandele, aşa cum fusesem învăţat în copilărie; sau mai mulţi zei, ca în tradiţiile moştenite de Tezeu. Poate că văzduhul era plin de îngeri şi că morţii ieşeau noaptea să umble pe pământ. Dar poate că, la fel de bine, nimic din toate acestea nu exista. Noi deciseserăm că va trebui să le vedem şi auzim, să le simţim prezenţa şi puterea, înainte de a crede în ele. Iar în deceniile de când eram prieteni descoperiserăm că, cu cât credeam mai puţin în forţele acestea, în „tărâmul celălalt" şi creaturile sale, cu atât ele ne ofereau mai puţine motive pentru a o face. Treptat, viaţa, conştiinţa, până şi aerul pe care-l respiram, cerul, marea, pietrele şi nisipul deşertului – toate – au fost curăţate de „emanaţii".

Era ca o pâclă care se ridica, ca un văl ce era sfâşiat. Sunetele stranii în noapte erau sunete stranii în noapte şi aveau cauze ce puteau fi descoperite. Carul arzător al mâniei divine de pe firmament putea fi preschimbat după voie în ceva mai puţin ameninţător – o cămilă de aur, un armăsar alb, un crap gigantic – şi

finalmente în nimic altceva decât nori şi raze de soare. Când catârul meu murise, sfârşitul îi fusese adus de bătrâneţe, nu de vreun blestem. Pe boltă se zărea o cometă ori o stea căzătoare? Prea bine, era o cometă ori o stea căzătoare. De ce ar fi trebuit să fi „însemnat" ceva? O vacă adusă jertfă născuse în clipa când îi fusese retezată beregata (asta se întâmplase recent, nu departe de aici, cauzând spaimă şi panică în regiune)? Perfect, asta însemna că fusese pe punctul de a făta şi nu trebuia aleasă pentru jertfire. Hambarul unui vecin arsese, distrugându-i rezervele de grâu? Nu, nu era, aşa cum credea el (lovindu-se cu pumnii în piept şi jeluindu-se), o pedeapsă pentru că păcătuise şi nesocotise rugăciunile şi sacrificiile. Mult mai probabil (deşi noi nu i-o spusesem) fusese isprava fiului său beţiv şi delăsător.

Nu mai pretindeam că puteam „citi" lucrurile acestea şi nici nu acceptam că exista cineva care ar fi putut s-o facă. Ele alcătuiau lumea care-şi vedea de treburile ei, fără să ne bage în seamă.

Până şi trăsnetul care, cu atâţia ani în urmă, lovise carul cu boi ce îmi aducea puţinele bunuri lumeşti de la Tir şi le arsese îl vedeam, acum, ca pe un eveniment natural, deoarece nu mi se oferise niciun motiv, nici atunci şi nici după aceea, de a-l considera altcumva. Dacă Dumnezeu exista şi dorea să-mi vorbească, atunci el trebuia să vorbească şi eu l-aş fi ascultat. Ascultam chiar şi când el nu vorbea, dar nu pretindeam că-i aud glasul într-o tăcere sau în faptul că un car tras de boi care nu conţinea nimic valoros fusese incendiat în mod neplăcut.

Misterele rămâneau. De ce este viaţa aşa cum este – atât de preţuită, atât de bogată, imperfectă, plină de contradicţii şi de dureri? De ce trebuie să se sfârşească prin moarte şi de ce noi trebuie să ştim că se întâmplă aşa şi totuşi să nu avem niciun motiv, decât vorbele neconfirmate ale profeţilor şi scripturilor, de a crede că după ea ar mai exista altceva? Ce se găseşte printre stele şi dincolo de stele?

Nu misterul îl respingeam noi, ci explicaţiile, care păreau, în majoritate, istorii lipsite de temei, născocite pentru a linişti sau pentru a speria nişte copilaşi. Noi aspiram să fim oameni raţionali şi practici, care nu se temeau de beznă. Existau destule pricini pentru a ne înfricoşa de cele vizibile şi tangibile, fără să adăugăm temerile

legate de ceea ce ar fi putut să existe invizibil şi intangibil. Eu trăisem toată viaţa temându-mă de semenii mei oameni (şi nu doar de suveranul roman, cu toate că el mă speria cel mai tare), de animale sălbatice, furtuni stârnite pe neaşteptate, secetă şi foamete, boală şi tot ce ar putea face acestea copiilor mei. De asemenea, îmi era frică de moarte. Temerile acestea erau destule pentru orice om şi eram hotărât să nu li se mai adauge şi altele, nici măcar una dacă nu putea fi dovedit un motiv pentru ea.

Îmi eliberasem conştiinţa de zei, fantome şi demoni. Dacă ei s-ar fi întors, aş fi încercat să-i înfrunt; dar o dată ce dispăruseră (poate că patul morţii avea să-mi arate că mă înşelasem!), pieriseră pe vecie.

Desigur însă, din vorbele mele totul pare prea uşor. Dacă un copil se îmbolnăveşte, ce altceva face un părinte iubitor decât să se umilească şi să se roage? Dacă pruncul moare, aşa cum au murit doi dintre copiii mei, ce altceva face părintele decât să-şi scotocească mintea, căutând o greşeală, un motiv pentru o „vină" a lui care a determinat năpasta aceea? Dacă eu simt un semn al bolii care mă va răpune într-o bună zi, ce altceva fac decât să mă rog? – nu *pentru* ceva anume, nici măcar pentru a fi mântuit. Doar mă rog…

„Te rog…"

„Ce mă rogi?" ar putea întreba măreţul Dumnezeu, dacă el ar fi acolo şi ar asculta – şi ce aş putea răspunde eu, deoarece ştiu că nu voi trăi veşnic? Doar „te rog"… atâta tot. Nu este firesc să fii permanent raţional; dar este înţelept să încerci întotdeauna.

Decizia de a trăi în felul acesta, alungând credinţele şi scornirile din educaţia noastră, a fost pentru mine mai puţin uşor de acceptat decât pentru Tezeu. Şi el avea zeităţi şi monştri străvechi cu care să se răfuiască, precum şi vechile obiceiuri ale rugilor şi îmbunărilor ce le însoţeau. Ştiu că nici acum el nu poate rezista să nu încerce să-şi citească viitorul în alinierea stelelor; iar uneori când mergeam împreună la pescuit pe mare, îi vedeam buzele mişcându-se şi ştiam că se ruga unei zeităţi elene a apelor, poate doar ca peştii să muşte nada, dar poate şi pentru ca să nu se dezlănţuie o furtună neaşteptată. Cărarea lui spre raţiune şi scepticism fusese totuşi mai uşoară decât a mea. Ca grec educat, el moştenise o tradiţie diferită de a mea, ca evreu. Simţeam că aveam nevoie de ajutorul lui şi el

mi-l acordase de-a lungul multor decenii. Îi sunt foarte îndatorat.

*

Am ajuns în acest sat de pe malul mării, în sudul Sidonului, cu patruzeci de ani în urmă, pentru a scăpa de Iudeea, de Ierusalim, de cele ce mi se întâmplaseră acolo şi de tot ce ajunseseră să reprezinte regiunea mea natală şi oraşul sfânt (aşa cum îi spuneam noi). Dorisem să scap de copilăria mea, de rasa mea, de religia şi de greşelile mele; să scap de propria mea istorie, s-o încep iarăşi, s-o rescriu, retrăind-o, oferindu-i ceva ce ar fi putut să fie similar unui deznodământ fericit.

Aidoma tatălui meu, devenisem neguţător de bucate – îndeosebi ulei de măsline, curmale, balsam, sare şi uneori grâu şi orz, când recoltele fuseseră bune. Am prosperat şi m-am însurat (a doua căsătorie, întrucât prima nevastă îmi murise în Galileea pe când eu abia împlinisem douăzeci de ani). Acum sunt tatăl a doi fii adulţi şi a trei fiice şi am mulţi nepoţi. Am ajuns la vârsta de şaptezeci de ani, despre care psalmiştii ne spun că este limita superioară a ceea ce putem pretinde de la viaţă.

Cu siguranţă nu m-am aşteptat niciodată să ajung la o asemenea etate, iar când aniversarea a sosit anul trecut, am simţit uşurare, ca şi cum deja n-ar mai fi existat vreo necesitate să mă străduiesc ori să mă agăţ de ceva. Îmi trăisem traiul. Povestea vieţii mele, refăcută aşa cum se cuvine, se istorisise singură. Existaseră greşeli şi risipe (întotdeauna există risipe), însă finalul nu fusese nenorocos. Dacă va mai urma ceva, o voi vedea ca pe o addenda şi (întrucât continui să consider viaţa agreabilă şi plină de interes) o recompensă.

Dar nu sunt încă mort, sau măcar pe patul morţii, şi nu mă pot detaşa complet de lumea ori de trecutul meu. Pe măsură ce primesc veşti despre violenţele din Ierusalim, revoltele, războiul civil şi, cel mai recent, marşul spre oraş a patru legiuni – douăzeci şi patru de mii de pedestraşi – sub comanda lui Titus, fiul noului împărat, care, neîndoios, vor aplica pedepse teribile pentru aceste sfidări evreieşti ale stăpânirii romane, am descoperit că gândurile îmi revin la trecutul pe care, până acum, am dorit doar să-l las cât mai departe în urma mea.

Scumpa mea soţie Thea, sora lui Tezeu, a murit cu trei ani în urmă, un eveniment care mi-a pus la încercare şi, la răstimpuri, mi-a contestat cu severitate „filozofia” şi pretenţia mea de a mă fi transformat într-un „om raţional”. Tachinându-mi cu blândeţe hotărârea de a respinge poveştile despre duhuri şi reînvieri, ea obişnuia să spună că dacă există viaţă după moarte, atunci se va întoarce şi-mi va şopti la ureche ceva care să mă ia prin surprindere. Serile, înainte de culcare, mă plimb adesea pe ţărm şi îi vorbesc în beznă, spunându-i că o iubesc, spunându-i lucrurile pe care ar trebui să le spunem, dar nu o facem niciodată decât atunci când este prea târziu. Urechile îmi sunt mereu deschise pentru răspunsurile ei, dar, vai!, Thea este tăcută şi bănuiesc că aşa trebuie să rămână.

Copiii mei mă rugaseră uneori (deşi niciodată ca şi cum ar fi fost o chestiune foarte importantă sau grabnică) să le povestesc trecutul meu; să le explic felul în care Iuda din Keriot, aşa cum am fost cunoscut vreme de treizeci de ani din viaţă, a devenit Ida din Sidon, aşa cum am fost în următorii patruzeci de ani. Le oferisem doar fragmente, anecdote, amintiri ocazionale, însă niciodată partea care mi se pare cel mai importantă. Asta nu înseamnă că aş fi ruşinat de ceea ce consider a fi „povestea adevărată”. Există motive pentru a o păstra tăinuită, cu toate că ştiu că ei ar păstra taina în destulă siguranţă. Bănuiesc însă că am preferat ca ei să mă cunoască aşa cum m-am modelat eu însumi, nu aşa cum am fost înainte să fi învăţat lecţiile importante ale vieţii mele.

Poate că acum a sosit vremea să umplu golurile.

Lumea noastră este un

glob sau o farfurie –

întrebările

acestea contează.

Sub fereastra mea

îmi aud nepotul,

Hector, întrebând:

„Mami, de ce

vorbeşte bunicul

aşa ciudat?“

Ea îl lămureşte

că este accentul

ţării mele de baştină.

Niciun semn al

ploii care îmi trebuie

pentru livada-grădină.

Din trecutul meu

întunecat, evoc

smochinul neroditor

pe, care Iisus l-a blestemat

şi pe care se spune

că am atârnat ca un fruct copt.

CAPITOLUL 2

Când l-am cunoscut pe Iisus, cred că noi aveam şase-şapte ani. Tatăl lui era dulgher, iar al meu neguţător bogat, aşa că între noi doi exista o distincţie socială. Tata nu era doar prosper, ci se trăgea şi dintr-o familie de preoţi, saduchei originari din oraşul Keriot din Iudeea, şi în anii uceniciei mele, când cei unsprezece fraţi ai mei doreau să sublinieze o diferenţă între ei (neam de galileeni nesofisticaţi) şi mine, îmi spuneau „Iuda din Keriot". Faptul că nu trăisem niciodată acolo era lipsit de importanţă. Eu eram individul diferit – care nu aparţinea regiunii lor – şi care, în plus, provenea dintr-o familie privilegiată, altă deosebire pentru care eram privit chiondorâş. Pe de altă parte, deşi nu eram cel mai apropiat de iubirea lui Iisus şi niciunul alături de care el să se simtă în totală siguranţă, eu îl cunoscusem de cel mai multă vreme.

Tatăl şi bunicul tatălui meu fuseseră rabini, iar fratele lui era preot în Templul din Ierusalim. Părinţii mei erau mândri de statutul pe care li-l conferea această legătură, dar eu aveam senzaţia, dobândită în felul în care copiii pricep asemenea lucruri fără să fie vreodată necesar să le fie confirmate sau explicate, că tata îşi jignise cumva familia, poate prin însurătoarea cu mama mea, care nu avea relaţii în lumea clerului, şi că era hotărât ca eu, singurul lui urmaş, să recâştig acceptul pierdut. El alesese un bărbat învăţat pe nume Andreas pentru a-mi fi învăţător, sau tutore, şi de patru ori pe săptămână mergeam la locuinţa lui, împreună cu alt băiat, Tadeu, ai cărui părinţi îşi puteau permite să plătească pentru educaţia fiului lor, şi cu Iisus, ai cărui părinţi n-o puteau face. Tutorele nostru îl descoperise pe Iisus aproape din întâmplare şi se oferise să-l instruiască, deoarece era excepţional de ager şi inteligent – un *ilui,* cum spunea Andreas, un copil genial. Iisus avea de asemenea farmec şi era chipeş. De fapt, uneori mă gândeam (fără să mă fi îndoit vreodată de inteligenţa lui Iisus, pe care o vedeam demonstrată zilnic) că tocmai farmecul şi frumuseţea lui, în egală măsură cu calităţile intelectuale, îi aduseseră un loc alături de noi. Prin comparaţie cu el, eram un băiat cu înfăţişare obişnuită şi purtare deschisă, dar oarecum stângaci.

Când îmi reamintesc lecţiile acelea, îmi revine în minte imaginea lui Andreas cu un braţ molatic trecut după umerii lui Iisus, vorbindu-ne

cu glasul lui ascuţit, surescitat, de parcă simultan ar fi predat şi şi-ar fi protejat favoritul. Câteodată, atunci când era încântat de noi pentru că învăţasem lucruri dificile, ne săruta pe obraji. Iisus era sărutat mai adesea decât mine sau Tadeu. El învăţa mai mult, şi mai repede, aşa că sărutările erau meritate. Noi ştiam însă că Andreas îl iubea într-un fel în care nu ne iubea pe noi.

Andreas trebuia să ne înveţe, mai întâi, să citim în propria noastră limbă, iar apoi să scriem. O dată cu trecerea anilor, urma să învăţăm şi ebraica, pentru a studia textele sfinte, pentru a cunoaşte istoria poporului nostru şi a oricăror altor popoare pe care el considera că ar fi util să o ştim. Trebuia să petrecem foarte mult timp copiind şi memorând pasaje semnificative. Andreas era un sirian a cărui limbă maternă fusese greaca; cărturar foarte bun şi lingvist excelent, el considera că aramaica lui era superioară celei vorbite de noi, deoarece o deprinsese în Ierusalim. Ne spunea că accentul nostru, specific regiunii Galileea, era „bucolic", ne mustra pentru „consoanele rustice" şi ne silea să le corectăm atunci când citeam textele cu glas tare. Iisus însă era frecvent recompensat cu sărutări. Chiar copil fiind, el avea o voce minunată şi în scurtă vreme putea să citească cu glas tare, la prima vedere, textele cele mai dificile cu o siguranţă uimitoare, greşind arar. De asemenea, cânta bine, dar în privinţa asta toţi eram pricepuţi şi cântam cântece populare pe patru voci cu tutorele nostru.

De la Andreas am învăţat şi puţină greacă şi câte ceva despre tradiţiile lui elene. Între timp am uitat mare parte din cele învăţate, totuşi îmi reamintesc că odată ne-a ţinut o lecţie despre filozofia lui Diogene, ai cărui discipoli, numiţi „câinii filozofi", respingeau noţiunea de proprietate şi ataşamentul faţă de bunurile personale, trăind în sărăcie, purtând veşminte zdrenţuite, mâncând şi adăpostindu-se atunci când puteau găsi hrană şi culcuş. O istorie povestea că Diogene plecase odată din Corint, mergând desculţ pe drumul colbuit, purtând doar un toiag şi o desagă pe umăr, şi se întâlnise cu Alexandru cel Mare, care pornise să cucerească lumea, o ispravă pe care filozoful (aşa spunea istorisirea) o considera „inutilă", deoarece credea că el îşi cucerise deja lumea *sa* – adică pe *el însuşi.* Purtând pieptar de armură şi coif strălucitor, şi urmat de alaiul militar cu lănci în vârfurile cărora fluturau stindarde stacojii şi negre, puternicul împărat privise de la înălţimea armăsarului său

magnific spre filozoful zdrenţăros şi fusese impresionat de expresia inteligentă şi pătrunzătoare a chipului său şi de charisma lui. Putea face ceva, îl întrebase împăratul, pentru a ajuta un bărbat a cărui faimă ca înţelept se răspândise în toată lumea?

— Ai putea să te dai niţel într-o parte, răspunsese Diogene. Stai în dreptul soarelui şi-mi faci umbră.

Îmi amintesc istoria aceasta, nu atât pentru ea în sine, cât pentru reacţia băiatului Iisus la auzul ei. Hohotise răguşit, cu gura larg deschisă ca un ţăran, şi lovise în mod repetat cu palma în tăblia pupitrului. Ochii lui sclipiseră de o lumină stranie, nebună.

Mă simţisem stânjenit de lipsa lui de stăpânire şi-i şuierasem că nu era nevoie să dea un asemenea spectacol înaintea învăţătorului nostru. Dar Andreas îl sărutase.

— Iisus recunoaşte înţelepciunea şi ea îl încântă, spusese el. La fel ar trebui să faci şi tu, Iuda.

Mulţi ani mai târziu, când colindam drumurile împreună pe jos, predicând şi practicând sărăcia şi abstinenţa, Iisus mi-a reamintit de lecţia aceea.

— Noi suntem câinii filozofi ai vremurilor moderne, a spus el.

Amândoi eram înfierbântaţi de drum şi obosiţi, iar eu nu aveam chef de măguliri.

— Iar tu, am comentat uşor sarcastic, bănuiesc că eşti Diogene al nostru.

— Tu ai spus-o, mi-a replicat.

Răspunsul avea ceva intransigent şi mulţumit de sine – un ton care, mai târziu, avea să înfurie atât autorităţile romane, cât şi clerul evreiesc; totuşi în zilele acelea de la început încrederea lui în sine avea mereu o aură de umor, o urmă de autoironie.

Discutaserăm în contradictoriu, aşa cum făceam adesea, despre numărul de bunuri personale la care era posibil şi de dorit să renunţi. Iisus ne spusese nouă – celor doisprezece ucenici ai săi – că

ar fi trebuit să purtăm doar o *jellaba* şi să ducem numai o desagă pe umăr, cu foarte puţine obiecte, printre care un veşmânt larg, care să ne încălzească serile şi când vremea era friguroasă. De asemenea, anunţase (unul dintre edictele lui neaşteptate, care păreau să sosească fără gândire prealabilă sau avertisment; ulterior, acestuia i se îngăduise să piară în uitare) că vom umbla fără toiege de călătorie. De ce, întrebase el, ar fi trebuit să ne protejăm împotriva tâlharilor, dacă tot nu aveam asupra noastră nimic care să merite să fie jefuit? Şi, în orice caz, el ne învăţase că trebuia să dăruim orice ni s-ar fi cerut, dacă aveam lucrul acela şi puteam renunţa la el. Nu trebuia să existe nimic care să fie ocrotit.

Eu purtam unica *jellaba* şi singura traistă cerută, dar refuzasem să renunţ la toiag. Pentru mine, era ca un prieten. Îmi uşura mersul, atunci când trebuia să ne croim drum peste teren accidentat şi pietros, şi mă simţeam mai în siguranţă cu el în câmp deschis.

— Nu mă împinge să aleg între cei doi prieteni ai mei, i-am spus şi el a râs în felul în care o făcea când rămâneam numai noi doi, sugerând că era pregătit să fie răbdător cu mine.

Eram doar noi doi (adesea el ne punea să lucrăm în perechi) pe un drum bolovănos, care cobora spre Capernaum, unde, seara, urma să ne întâlnim cu ceilalţi. Înfierbântaţi şi necăjiţi, pe punctul de a ne lua la harţă (în ziua aceea nu găsisem nicio ureche care să se plece la spusele noastre, nu câştigasem niciun adept nou, ba chiar fusesem alungaţi cu pietre de nişte băieţaşi), trecusem de coama unui deluşor şi ne trezisem în faţa unei haite de câini sălbatici.

— Iată-i, a spus Iisus. Fraţii noştri câini filozofi.

Fusese o încercare meritorie şi este cât se poate de adevărat că el nu părea câtuşi de puţin înfricoşat – totuşi nu avea să urmeze nicio transformare miraculoasă. Aceştia erau câini sălbatici, nu filozofi, şi erau înfometaţi.

Erau nesiguri în privinţa noastră, totuşi nu băteau în retragere, ci se ghemuiseră, mârâind, retrăgându-şi buzele negre şi dezvelindu-şi colţii. Parcă puteam auzi mintea colectivă a haitei întrebându-se: „O putem face? Ei sunt numai doi. Sunt slabi sau puternici?”

Am acţionat pe dată, repezindu-mă spre ei, rotindu-mi toiagul şi împărţind lovituri în stânga şi-n dreapta. Ei au sărit înapoi, au schelălăit, s-au risipit şi peste o clipă au dispărut peste deal, lăsând unul atât de serios rănit, încât l-am ucis cu o lovitură în cap.

Mergând mai departe, am aşteptat ca Iisus să spună ceva, să rostească o încuviinţare, să mă felicite pentru ceea ce făcusem, însă el n-a spus nimic. În cele din urmă nu mi-am mai putut stăpâni limba.

— Tu mi-ai zis că ar trebui să merg fără toiag, am rostit.

— Aşa este, a confirmat.

— Şi mai continui s-o susţii?

— Da.

— Dacă însă n-aş fi avut toiagul, s-ar fi putut să fim sfâşiaţi şi ucişi. Sfârtecaţi în bucăţi şi mâncaţi.

El a zâmbit – mai degrabă un rânjet decât un zâmbet.

— Dar tu *l-ai avut,* mi-a spus.

*

Băieţi fiind, ne-am înţeles bine şi ne-am împrietenit. El era inteligent, dar nici eu nu eram prostovan şi ne plăcea să învăţăm, să jucăm jocuri cu cuvinte şi să ne întrecem în a memora fragmente cât mai mari din scripturi. Textele acelea au fost ca un strat de pământ roditor aşternut în minte. Ele mi-au rămas şi acum – nu ca o sursă de credinţă, ci ca un adaos. Şi aveam să-l văd pe Iisus, în zilele lui de glorie ca predicator, folosindu-le în chip minunat. Pentru mine limbajul scripturilor era (şi continuă să fie) un izvor de frumuseţe şi liniştire; pentru el a devenit un izvor de putere.

Asta a fost ceea ce ne-a împrietenit. Deşi, mai târziu, avea să accepte admiraţia, ba chiar şi ucenicia, unor bărbaţi ale căror minţi erau, în cazul fericit, mediocre, în copilărie el era ager, gata de întrecere, nerăbdător şi uşor de plictisit. Dacă eu aş fi fost neinteresant şi plictisitor, aşa cum credeam noi despre Tadeu, Iisus

n-ar fi fost interesat de persoana mea. El nu dăduse însă niciodată vreun semn că m-ar fi căutat pentru că aveam jucării bune şi locuiam într-o casă frumoasă. Ba chiar privea avantajele acelea ca pe nişte lipsuri ale mele, dar pe care le dădea uitării deoarece eram un tovarăş cu care se putea întrece şi care, uneori, îi putea fi pe potrivă.

Jucam jocuri ale minţii pe care le născocisem noi înşine. Unele erau încercări de a comunica prin puterea minţii. Unul dintre noi trebuia să se concentreze asupra unei culori, a unui număr cuprins între 1 şi 20 sau a unui animal şi să încerce să-l transmită, prin gând, celuilalt, care se concentra cu ochii închişi, străduindu-se să-l primească. Ţineam socoteala schimburilor de gânduri reuşite în felul acesta şi comparam numărul lor cu probabilitatea (care în cazul cifrelor era, desigur, de 1 la 20) ca rezultatul să fi fost pur şi simplu o întâmplare. Întotdeauna rata succesului nostru depăşea în asemenea măsură probabilităţile numerice, încât eram convinşi că, într-un anumit grad, dobândeam puterea comunicării fără grai.

Şi pentru că exista o legătură intelectuală, chiar la o vârstă foarte fragedă, noi făceam tot împreună şi lucrurile mai obişnuite pe care le fac băieţaşii pentru a-şi umple zilele. Hălăduiam pe câmpuri, ne luptam şi ne jucam de-a v-aţi ascunselea în lanurile de orz, exploram grote şi ne cocoţam pe stânci, adesea căzând, rănindu-ne şi primind mustrări şi pedepse pentru că ne îndepărtasem prea mult de marginile satului. Când vremea era fierbinte, ne scăldam în pârâul care curgea prin vale. Am devenit experţi, aşa cum ar trebui să devină băieţii, în aruncatul pietrelor. Eu eram cel puţin egalul lui Iisus, sau puţin superior, în mânuirea praştiei, dar nu mă puteam compara cu el la azvârlitul pietrei cu mâna. Aveam aproape aceleaşi statură şi putere, dar când venea vorba de aruncări, el avea un fel de a-şi răsuci şi şfichiui încheietura în ultima clipă, care îi purta piatra pe o distanţă mai mare. Iar precizia îi era ucigaşă. L-am văzut doborând o privighetoare de pe un ram, de la o sută de paşi depărtare.

Uneori mergeam în vizită la el – locuinţa cu acoperiş plat de pe o uliţă îngustă, unde locuia cu părinţii şi cei patru sau cinci fraţi şi surori mai mici. Era o căsuţă grosolană şi ticsită, care nu semăna deloc cu a mea, ci mirosea a mâncare gătită, trupuri de oameni şi

unul sau doi câini. Tatăl lui, Iosif, era un bărbat corpolent şi tăcut, cu surâs cald. Când nu muncea, lui Iosif îi plăcea să stea pe acoperişul plat, sau pe un scăunel în stradă, şi să cânte la un fluier din trestie. Nu l-am auzit niciodată vorbind prea mult şi părea dominat, fără să se plângă în privinţa aceasta, de soţia sa.

Mama lui Iisus, Maria, era o femeie slabă şi plină de zel, care tăinuia o duritate de oţel sub cuvenitul aspect exterior de sfioşenie şi supunere. Ea îşi slujea soţul, aşa cum trebuie să facă femeile, îi servea masa şi mânca doar după ce el terminase. Nu exista nimic clar „diferit" în comportamentul ei, totuşi te făcea să simţi că, în felul ei uşor smintit, ea conducea în casa aceea.

Când mă întâlnea pe stradă, mă prindea de braţe şi mă privea drept în ochi, spunându-mi ce „băieţel drăguţ" eram. Avea ochii mereu înlăcrimaţi şi de aproape părea ca şi cum un suflet înecat ar fi privit în sus, din adâncul apei.

— Uite-l pe micuţul prieten al lui Iisus, rostea ea cu glas tare chiar dacă în preajmă nu se afla nimeni, atunci când apăream în uşă. Ce mai faci, Iuda? Ce frumuşel arăţi azi, scumpule! Nu-i aşa că-i o zi minunată? Unde a găsit mămica ta hăinuţa asta frumoasă? A croit-o chiar ea? Ba nu, sigur că nu – a croit-o vreo slujnică, nu-i aşa? Ce mai face mămica ta? Şi ce mai face tăticul tău? Nu s-a întors încă de la Tiberiada?

Nu trebuia să răspund la niciuna dintre întrebările acelea, pentru că fiecare era urmată imediat de alta, după care femeia începea, fără nicio pauză, să-mi vorbească despre Iisus, „micuţul ei *ilui*" (furase cuvântul de la Andreas), minunatul ei prim-născut, copilul ei miraculos – ce făcuse în dimineaţa asta, ce spusese aseară, ce le făcuse frăţiorilor lui.

Când i-am cunoscut întâia dată familia, Iisus se înroşea şi se foia auzind laudele acelea cu care-l copleşea mama lui. Pe măsură însă ce a crescut în vârstă, ele îi stârneau iritarea şi intoleranţa, pe care nu se străduia să şi le ascundă. „Mamă, vrei, te rog, să taci din gură?" îl auzisem de multe ori rostind cuvintele acestea, totuşi Maria parcă nu-l auzea. Trăia în cetăţuia propriei ei minţi, trimiţând mesaje, dar fără să primească vreunul. Când eram copil, mi se părea stranie. Mult mai târziu, când Iisus a devenit un

predicator şi proroc faimos şi am văzut cu câtă cruzime respingea încercările ei de a-l revendica şi de a-i oferi iubire şi sfaturi, mi-a părut rău pentru Maria. La sfârşit, în momentul morţii lui din Ierusalim, ea era hăt departe, tot în Nazareth cu familia.

Odată, probabil în al doilea an al lecţiilor noastre cu Andreas, am citit împreună cu Tadeu povestea naşterii lui Moise – pasajele din Ieşirea care povestesc cum evreii se înmulţeau mai repede decât egiptenii şi cum Faraonul, care stăpânea peste evrei, i-a împilat cu munci tot mai grele, străduindu-se să-i înfrângă şi să nu se mai înmulţească. Dar nu a reuşit şi numărul evreilor creştea necontenit, aşa că Faraonul a dat poruncă să fie ucişi toţi băieţii evrei nou-născuţi. Pentru a-l scăpa de soarta aceasta pe fiul ei, mama lui Moise îşi pusese pruncul într-un coş de papură pe care-l aşezase în păpuriş la marginea râului. Acolo Moise fusese găsit de fata Faraonului, care-l salvase şi-l crescuse ca pe copilul ei.

Amândurora ne plăcea povestea aceasta a pruncului salvat pentru a deveni marele patriarh al neamului nostru, totuşi a existat ceva neobişnuit de înflăcărat în felul în care prietenul meu a reacţionat faţă de ea, iar data următoare când am venit la el acasă şi mama lui bâiguia în felul obişnuit despre minunatul ei prim-născut, ea i-a spus „micul meu Moise”. Am fost nedumerit de cuvintele acelea. Mai târziu, când am rămas singur cu Iisus, l-am întrebat ce voise să spună. El a strâns din umeri şi a zis că nu ştia; nu credea că ar fi vrut să spună ceva anume.

— O ştii pe mama, mi-a spus. Vorbeşte şi ea…

Am bănuit însă că el ştia adevărul şi că nu voia să-l spună.

După mulţi ani mi-am reamintit scena aceea. Era spre sfârşitul perioadei de ucenicie, mai precis nu cu mult înainte de a porni toţi în ceea ce ar fi trebuit să fie misiunea lui triumfală către Ierusalim. Pe atunci (aşa cum voi lămuri mai târziu), începuseră să apară vrajbe între cei doisprezece, iar Iisus le înteţea, consideram eu, continuând o practică (deşi presupun că neintenţionată – ci doar intuitivă, ca majoritatea acţiunilor sale) de felul „dezbină şi stăpâneşte”. El alegea pe doi sau trei, îi ducea într-un loc retras şi le spunea lucruri pe care noi ceilalţi nu trebuia să le cunoaştem, iar asta stârnea invidie, gelozie şi rivalitate pentru favoruri. Pe atunci

eram toţi, fiecare în felul său, subjugaţi de el, iar Iisus îşi exercita puterea asupra noastră, uneori în mod individual, uneori colectiv, prin farmec propriu (era extraordinară puterea lui de a te face să te simţi iubit şi de a provoca răspunsul de iubire), argumentaţie logică, explozii de nerăbdare sau mânie, elocvenţă şi chiar ameninţări că îl va alunga pe unul sau pe altul din rândul celor doisprezece, ori că ne va întoarce spatele tuturor.

Eu eram mai puţin copleşit de veneraţie faţă de el decât ceilalţi şi, chiar în acele ultime zile, când Iisus tindea să răbufnească dacă i se părea că autoritatea îi era pusă sub semnul îndoielii, mă simţeam uneori capabil să-l critic. După o împrejurare în care îi luase deoparte pe Iacov şi Ioan (fraţii pe care uneori îi numea „fiii tunetului") şi Bartolomeu, îi sfătuise şi stătuse de vorbă doar cu ei, i-am spus că aceste dovezi de favoritism aveau un efect nefast.

Iisus m-a ascultat, tăcut, serios, cu capul plecat. După ce mi-am terminat plângerea (care îşi pierduse din intensitate din cauză că absentase aşteptata replică violentă), a ridicat ochii la mine. Zâmbetul lui era vag batjocoritor.

— Să fie vorba despre gelozie?

— Ei bine, am recunoscut, s-ar putea să fie. Nu-mi pasă însă cum o numeşti, atâta vreme cât te gândeşti la cuvintele mele.

— Te-ai fi plâns dacă ai fi fost unul dintre cei trei?

— Probabil că nu. Dar atunci nu ar fi existat nimeni care să te prevină, deoarece niciunul dintre ceilalţi nu ar fi suflat o vorbă.

A încuviinţat, continuând să pară amuzat.

— Atunci îţi mulţumesc pentru că m-ai prevenit, Iuda.

M-am ridicat să plec şi atunci el m-a întrebat:

— Te-ai gândit vreodată că faci parte dintr-o facţiune alcătuită dintr-o singură persoană şi că eşti invidiat pentru asta?

L-am privit, aşteptând să explice.

— Tu eşti singurul care m-a cunoscut în copilărie.

M-am întors.

— Iuda…

M-a prins de încheietură şi m-a împuns uşor cu pumnul în braţ, în felul în care obişnuiam s-o facem pe când eram la şcoală, silindu-mă să-l privesc. Îmi venea greu să rezist zâmbetului său – nu zâmbetul înflăcărat de felul „Putem face asta împreună, fraţilor", pe care-l folosea când ni se adresa ca grup, nici zâmbetul „Tu eşti piatra mea. Nu uita niciodată cât de mult mă bizui pe tine" care era al lui Petru Simon şi nici zâmbetul indulgent şi iertător pe care-l rezerva pentru bietul Toma mereu îngrijorat, ori cel de mentor iubitor pe care-l revărsa asupra lui Bartolomeu. Nu. Surâsul rezervat mie era deschis, sincer, conspirativ. El anunţa întâlnirea unor minţi superioare şi amuzate, ca şi cum mi-ar fi spus, fără să fie nevoit s-o spună: „Haide, Iuda! Tu eşti cel inteligent din adunătura asta. Tu eşti cel care ştie cum trebuie să procedăm, dacă vrem s-o punem pe roate."

Mă măgulea cu privirea aceea, mă vrăjea şi, ca întotdeauna, mă cucerea. Când îmi amintesc asemenea momente, îmi deplâng propria slăbiciune, dar, în acelaşi timp, simt nostalgie după camaraderie şi afecţiune. Exceptându-mi familia (în care îmi includ şi cumnatul), cred că Iisus este singurul om pe care l-am iubit vreodată cu adevărat.

Aşadar, noi nu trebuia să ştim ce le spusese lui Ioan, Iacov şi Bartolomeu sus pe coasta dealului, printre capre şi păstori. Dar, desigur, Bartolomeu, cel mai tânăr dintre noi, fusese încântat să se vadă inclus alături de cei doi mai vârstnici şi nu-şi putuse ţine gura. Au fost mai întâi aluzii, crâmpeie, şoapte „promite-mi că nu spui". Apoi cei doi fraţi au fost iscodiţi, pornind de la indiscreţiile lui Bart – toate acestea în momente când Iisus nu era prezent. Şi nu după multă vreme, noi toţi deţineam o versiune a poveştii pe care le-o spusese, asamblată din bucăţele.

Era vorba despre naşterea lui şi o redau acum, nu numai din amintirile de atunci, ci şi pentru că am auzit-o iarăşi, şi nu doar o dată, de la unii dintre evangheliştii care trecuseră în anii din urmă prin Sidon, purtând mesajul lui Iisus. Ea suna astfel:

Deşi familia lui Iisus a locuit în Nazareth pe durata copilăriei sale, tatăl lui, ca şi al meu, se născuse altundeva. Iosif venise din Betleem, un orăşel din Iudeea, la sud de Ierusalim. În vreme ce Maria era însărcinată cu primul ei copil, fusese promulgat un decret care le cerea tuturor bărbaţilor din Iudeea să revină în aşezările lor natale, luându-şi familiile cu ei, pentru a plăti o dare nouă pe care o fixase împăratul din vremea aceea, August. Era iarnă şi tânăra pereche parcursese distanţa, Iosif pe jos şi Maria călare pe un catâr. Chiar înainte de a intra în Betleem, găsiseră găzduire vremelnică în grajdul unui ţăran. Acolo, în mirosurile calde şi prietenoase provenite de la o vacă, două capre şi câteva oi, se născuse Iisus.

Existaseră însă semne şi prevestiri neobişnuite – îndeosebi o stea nouă şi strălucitoare care apăruse la Răsărit. Semnele acelea fuseseră tălmăcite de unii înţelepţi, sfetnici ai regelui Irod, ca anunţând naşterea unui nou „Rege al evreilor". Irod se prefăcuse că întâmpină cu bucurie vestea aceea, dar ea îl pusese pe gânduri. Nu era sigur dacă s-o creadă, totuşi profeţiile mai vechi ale oamenilor acelora se împliniseră, iar copilul acesta deosebit ar fi putut reprezenta o problemă, dacă nu pentru autoritatea sa, cel puţin în privinţa urmaşului său. El ceruse să ştie unde era pruncul. Înţelepţii stătuseră de vorbă cu alţii, preoţi şi proroci, şi deciseseră că acesta trebuia să se afle în Betleem, întrucât existau profeţii străvechi în această privinţă şi pentru că steaua cea nouă de la Răsărit părea să se mişte pe cer, indicând direcţia aceea.

În taină, Irod trimisese o trupă de soldaţi, poruncindu-le să-i găsească şi să-i ucidă pe toţi băieţii care se născuseră recent în Betleem şi în jurul sătucului. Însă vestea despre masacru ajunsese la Iosif într-un vis, sau de la un înger (sau poate să fi fost vorba despre un înger într-un vis), şi el fugise cu Maria în Egipt, întorcându-se în Galileea, şi în Nazareth, la un an sau doi după ce aflase despre moartea lui Irod.

În tot cazul, era o poveste frumoasă. Au trecut patruzeci de ani de atunci şi a rămas o poveste frumoasă. Nu este însă, şi n-a fost nici atunci, o poveste uşor de crezut. Pe mine m-au tulburat neverosimilul ei şi faptul că Iisus alesese să-i ia pe aceia trei deoparte şi să le-o povestească.

Într-o zi, m-am pomenit singur cu el. Fusese una din zilele noastre

de încercări şi eşecuri, care se răriseră deja pe atunci, fiindcă faima lui Iisus se răspândise prin sate. Ne aflam la poalele Muntelui Tabor şi priveam către Răsărit, peste ogoarele mănoase, spre lac şi Iordan, iar în starea de frustrare ce pusese stăpânire pe mine, am decis să-l atac. De ce, l-am întrebat, spusese povestea aceea ciudată despre naşterea lui?

— De ce? Pentru că-i adevărată. Ce alt motiv aş fi avut?

Tonul lui nu era atât agresiv, cât dominant. Mă anunţa că rostul meu nu era de a-l supune întrebărilor.

— N-am auzit niciodată de vreun decret roman care să te silească să te întorci acolo unde te-ai născut.

El m-a privit neclintit.

— Ar fi fost total neaplicabil. Tatăl meu, de pildă, ar fi trebuit să revină în Keriot.

Iisus a strâns din umeri şi a privit peste vale.

— Poate c-a făcut-o. Tatăl tău este mereu plecat, nu?

Am ignorat replica aceea.

— Dacă pruncii băieţi ar fi fost ucişi în Betleem, s-ar fi auzit despre măcel.

— Crezi că Irod ar fi făcut o înştiinţare publică?

Mă străduiam din răsputeri să pricep.

— De ce ai spus povestea asta celor trei?

— Fiindcă ei erau pregătiţi pentru ea.

— Pentru că ar fi crezut-o.

— Pentru că ar fi ştiut că era adevărată.

L-am fixat cu privirea, implorându-l.

— Iisus, tu nu crezi în povestea asta.

El a rostit:

— Atunci când povestesc despre un stăpân şi sluga sa, ori despre stăpânul viei ori despre un păstor şi oile lui de pe un deal, este adevărat sau fals?

— Aha… Am căzut pe gânduri. Prin urmare, este o parabolă.

Privirea lui era menită să mă tulbure, să mă facă nesigur pe mine… şi a reuşit.

— Pentru tine, este o parabolă, mi-a spus, dacă asta preferi. Pentru Iacov şi Ioan, este adevăr. În ambele cazuri, ea va sluji.

Dar la ce putea să slujească? Existau profeţii străvechi, potrivit cărora Mesia se va naşte în Betleem. Începuse Iisus să creadă în vocile acelea care strigau din mulţime că el era Fiul Omului, făcătorul de minuni menit să conducă poporul evreu către destinul său final? Mă neliniştea ideea că ar fi putut să creadă aşa ceva, ba chiar, în mod subtil, să încurajeze ideea. Posibilele ei urmări erau înspăimântătoare.

Am schimbat direcţia atacului.

— Dacă doreai ca povestea aceasta să nu ajungă şi la urechile celorlalţi, de ce i-ai spus-o şi lui Bartolomeu?

A clătinat din cap.

— A fost o greşeală. Ar fi trebuit s-o spun doar lui Ioan şi Iacov.

Am rămas tăcuţi în lumina sfârşitului după-amiezii. Aş fi dorit să mă contrazic cu el, să încerc măcar să stabilesc în mod limpede ce alte revendicări mai făcea pentru sine, dar n-am rostit niciun cuvânt. Era unul dintre momentele în care începeam să recunosc în sinea mea că planul nostru colectiv – sau credinţa mea în el – era pe cale să se dezmembreze.

Povestea conţinea însă şi un alt detaliu, pe care nu l-am auzit decât acum câţiva ani, relatat de unul dintre propovăduitorii lui Iisus care

trec prin Sidon şi confirmat recent de un al doilea. Când Maria a călătorit pe catâr spre Betleem, purtându-l pe Iisus în pântece, ea era *încă fecioară.* Iisus nu fusese zămislit de Iosif dulgherul, care fusese tatăl următorilor ei copii, ci de spiritul lui Dumnezeu însuşi, de Sfântul Duh.

Este mai bine că nu mi s-a cerut niciodată să cred asta în timpul cât am fost împreună. Ar fi însemnat prea mult.

*

Însă toate acestea aparţin viitorului, între timp, Iisus şi cu mine jucam jocurile noastre de băieţi şi făceam şcoală cu Andreas. Exista de asemenea, pretutindeni, inevitabilă, prezenţa întunecată a Dumnezeului lui Israel. El era în casele noastre, pe uliţe, în conversaţiile bogaţilor şi sărmanilor deopotrivă. El exista în poveştile din trecut şi tot El era vestea cea mai proaspătă a zilei de azi. El era în aer, în vânt, în furtunile iernii şi în crâncenia soarelui de vară. Nu puteai scăpa de forţa aceea omniprezentă, distrugătoare, care se burzuluia atât de iute, care era atât de furioasă şi personală în pedepse, atât de darnică în făgăduieli de iubire şi atât de zgârcită în a le dărui. Păcatul nu-i plăcea Domnului nostru – păcatul, dar şi lipsa de respect. Cu respectul ne puteam descurca, dar se părea că păcatul, deşi noi nu-l întâlnisem niciodată faţă în faţă, exista întotdeauna, imediat dincolo de raza vizuală, îndărătul primului colţ – păcatul *nostru*, al lui şi al meu, care ne aparţinea în aceeaşi măsură ca şi numele noastre, Iisus şi Iuda, şi care era inevitabil.

Noi trăiam în teamă derutată faţă de el şi faţă de urmările sale.

Aud şacali

lătrând în noapte.

Ei mă poartă înapoi

într-o copilărie

în care fiece umbră

purta o umbră

care găzduise un

duh. Morţii mişunau

prin deşert,

spaima stăpânea

somnul, impunând rugi

şi pocăire, iar doi

băieţaşi tremurau

în paturile lor, implorându-l

pe Dumnezeu să-i ierte

pentru ceva despre

care nu erau siguri, ştiind

doar că erau vinovaţi.

CAPITOLUL 3

În copilărie, puţine lucruri îmi plăceau mai mult decât să merg acasă la Iisus. Eu nu aveam fraţi sau surori şi, în ciuda faptului că eram sfios şi stângaci, îmi plăceau atmosfera relaxată şi dezordinea din casa aceea, felul în care copiii se tăvăleau laolaltă, se certau, făceau glume vulgare şi râdeau când cineva trăgea un vânt, toţi susţinând că erau nevinovaţi şi prefăcându-se că se sufocă din cauza mirosului. Eram un copil răsfăţat, singur la părinţi, şi trebuie să fi fost grozav pentru mine.

În acelaşi timp, ei aveau momente de rugăciune, respectarea obiceiurilor şi adoraţie ferventă – Maria se îngrijea în privinţa aceasta, iar Iosif îşi juca rolul, tăcut, implicat, dar detaşat, de parcă ar fi făcut totul mai degrabă pentru a-şi mulţumi soţia, decât din credinţă profundă. Pe atunci în Nazareth nu exista o sinagogă adecvată, ci de Sabat ne adunam în locuinţa bărbatului care ne era rabin. N-am remarcat dacă Iisus era mai „spiritual" decât noi ceilalţi, însă îmi amintesc momente când era prezent vărul lui, Ioan. La rugăciuni, Ioan închidea ochii, strângând puternic din pleoape, şi răsufla sonor, uneori scrâşnindu-şi dinţii, alteori bolborosind cuvintele, încuviinţând din cap cu atâta hotărâre, încât venele şi tendoanele i se reliefau pe grumaz, cu fruntea asudată, ca şi cum ar fi fost supus torturilor. Când i-am pomenit lui Iisus despre asta, el a râs şi a spus ceva ce, ulterior, aveam să-l aud în repetate rânduri, după ce atât el, cât şi Ioan deveniseră proroci şi învăţători: „Bietul Ioan, el face din toate un chin." Copil fiind, găsisem cuvintele acelea absurde şi neplăcute. Fusese ca atunci când Iisus râsese prea tare la istoria despre Diogene şi bătuse cu palma în pupitru – mă stânjenise şi mă făcuse să mă simt (cred) superior. Şi chiar ca adult, când rolul meu ca ucenic al lui Iisus îmi cerea să-l privesc pe Ioan cu toată seriozitatea, mi se părea dificil.

Mama mea nu era convinsă că Iisus ar fi fost un tovarăş potrivit pentru mine. De fapt, cred că nici măcar nu l-ar fi acceptat dacă noi doi n-am fi învăţat împreună şi dacă Andreas nu ar fi vorbit atât de frumos despre el. Ea a încercat să mă convingă să petrec mai mult timp cu Tadeu, iar când n-a izbutit, a spus că ar trebui să-l aduc pe Iisus la noi acasă, pentru a-şi forma o impresie mai bună despre el. Iisus a cucerit-o complet. A spus că era un „tip dezordonat", dar l-a

găsit fermecător, „unul dintre domnişorii înnăscuţi”.

După acea primă vizită, el a fost mereu binevenit şi uneori înnopta cu noi. În serile calde, când văzduhul era plin de aroma iasomiei, ne plăcea să ne culcăm în grădină, într-un cort mic, roşu, pe care mi-l cumpărase tata, instalându-l între chiparos şi fântână, astfel că adormeam în sunetul apei curgătoare. Iisus îmi spusese că în nopţile fierbinţi familia lui dormea afară, pe saltele şi pe pături, pe acoperişul plat al locuinţei lor, şi că toţi vecinii procedau la fel, astfel că în beznă puteai auzi murmure şi sforăituri pe toată strada, ba chiar şi schimburi de replici între case vecine. Mi-ar fi plăcut să încerc aşa ceva, dar ştiam că mama nu ar fi îngăduit. Bănuiesc că şi Iisus ştia că băieţelului de bogătani nu i s-ar fi permis o asemenea distracţie plebee, fiindcă nu m-a invitat niciodată.

Locuinţa mea diferea complet de a lui. Era o vilă spaţioasă, construită în stil roman. Grădina cu fântână, înconjurată de zid, se găsea în spate. În faţă, o porţiune deschisă, uşor ridicată, pardosită cu mozaic roşu şi negru, dădea într-o parte peste dealurile terasate cu podgorii, măslini şi grădini de zarzavat, iar în partea opusă peste orăşelul din vale, care, din unghiul acela, se afla aproape direct dedesubt. După nopţile petrecute în cort, mâncam micul dejun pe terasă, privind în jos şi urmărind femeile cu oalele şi urcioarele lor adunându-se, ca nişte păsări îndepărtate şi viu colorate, în jurul izvorului din piaţă, în vreme ce bărbaţii, înarmaţi cu sape şi cosoare pentru curăţit pomi, porneau către exterior, răspândindu-se prin podgorii, grădini şi livezi, ca să înceapă munca dimineţii.

Micul nostru dejun era întotdeauna acelaşi: pâine muiată în ulei de măsline, cu fiertură de linte şi fasole, urmată de brânză şi fructe. Era o hrană mai bună decât cea pe care Iisus o primea acasă. El se bucura de ea şi era recunoscător. Spre deosebire de vărul Ioan, Iisus mânca de obicei zdravăn, chiar şi în zilele propovăduirilor sale, când se bucura şi de vin, nu făcea niciodată mare caz de post şi obişnuia să ne spună că hrana exista pentru a fi mâncată şi că delimitarea între jertfirea de sine şi risipă era foarte subţire.

Ştiam că mama era tristă fiindcă eram singurul lor copil şi că, uneori, plângea pentru că nu existau şi nu aveau să existe alţi copii. Părinţii mei erau separaţi, fără ca mie să mi se fi spus vreodată motivul. Tata avea altă casă mai mare în Tiberiada, pe malul

lacului, de unde îşi conducea afacerile. Când venea să stea cu noi în Nazareth, era distant, protocolar şi destul de sever, totuşi nu lipsit de bunătate. Odată, pe când aveam paisprezece sau cincisprezece ani, l-am vizitat în Tiberiada fără să-l fi anunţat în prealabil şi am fost întâmpinat la uşă de o beduină care, după ce m-a condus la tata, s-a retras într-o odaie din spate, lăsându-ne să vorbim. Încă îi revăd minunaţii ochi migdalaţi privindu-mă pe deasupra vălului, când ne-a închis uşa, atât de discret, încât nu s-a auzit nici cel mai mic sunet.

Am vrut să ştiu cine era femeia. Tata mi-a spus că era o slujnică – dar eu îi cunoşteam slujitorii şi ea nu făcea parte dintre aceştia. I-am spus că nu aducea cu o slujnică şi nu avea nici veşmintele, nici ţinuta uneia. El mi-a replicat să nu uit că era tatăl meu şi că-i datoram respect, iar respectul acela nu includea dreptul de a iscodi. Anterior mă întrebasem de ce el nu divorţase de mama… ci doar se separase de ea. Dar dacă femeia care o înlocuise era într-adevăr o arăboaică, atunci bănuiesc că tata ar fi dorit să păstreze secretul şi să-şi menţină căsătoria ca acoperire. De aceea pentru mine, în copilărie, „familie" a însemnat, în majoritatea timpului, doar eu şi mama, servitorii şi grădinarul.

Iisus era încântat de vizitele lui. Îi plăcea baia noastră din casă, placată. Îi plăceau cortul roşu şi mic, dejunurile şi priveliştea peste aşezare. Obişnuiam să ne întindem pe burtă la marginea terasei şi să privim în depărtare, închipuind campanii militare în care romanii erau zdrobiţi. Acolo jos, nebănuind nimic, ei mărşăluiau în Nazareth, o legiune întreagă, cu platoşele şi cataramele scânteind în soare, cu tobele şi tropăitul picioarelor deşteptând ecouri din malurile văii. Însă forţele noastre erau ascunse, masate pe dealurile aflate de ambele părţi, iar noi coboram iute, le tăiam retragerea şi, într-o bătălie care se sfârşea printr-o luptă feroce corp la corp, îi distrugeam. Când totul se termina, le treceam răniţii prin tăişul săbiilor. Pe puţinii care supravieţuiau fără răni îi despuiam de arme şi platoşe, ba chiar şi de straie, şi-i transformam în sclavi.

Pe când eram foarte tineri, atitudinea noastră faţă de soldaţii romani pe care-i întâlneam cu adevărat era nesigură. Prezenţa lor era o realitate, dar în regiunea noastră nu devenise supărătoare pe atunci. După moartea lui Irod, care fusese rege peste toată

Palestina, romanii împărţiseră regatul în patru provincii, fiecare cu propriul ei tetrarh. Provincia noastră, Galileea, era condusă de unul dintre fiii lui Irod, pe numele său Irod Antipas. În copilărie nu auzisem niciodată pe cineva vorbindu-i de bine pe Irozi – nici chiar pe tatăl meu, deşi el spunea că noile oraşe pe care le construiseră erau frumoase, moderne şi demne de mândrie, şi accepta invitaţiile de a participa la petreceri şi sărbători în palatul tetrarhului din Tiberiada. Însă aceşti aşa-zişi regi ai evreilor existau doar prin autoritatea puterii romane şi erau de fapt instrumentele acesteia, aşa că nu erau respectaţi.

Imediat după ieşirea din Nazareth, pe drumul de la Tiberiada, exista un castru roman, în care legiunile poposeau câteodată, mergând spre Ierusalim ori venind dintr-acolo. În restul timpului, castrul era ocupat doar de o unitate mică, de pază. Când veneau mulţi soldaţi, Iisus şi cu mine obişnuiam să ne învârtim pe la porţi. Uneori ei ne alungau, uneori ne ignorau şi doar ocazional ne dăruiau flecuşteţe – dulciuri sau prăjituri, iar odată câte o monedă mică fiecăruia. La răstimpuri stăteau de vorbă cu noi, ne întrebau cum ne cheamă şi se interesau cum se numeau diverse lucruri în aramaică. Soldaţii care staţionaseră multă vreme în regiunea noastră erau de obicei urâcioşi, de parcă ar fi învăţat să-i deteste pe localnici, pe care-i considerau nerecunoscători, murdari şi potenţiali rebeli. Cei care sosiseră mai recent, mai ales dacă erau tineri, se purtau mai prietenos.

Atât părinţii noştri, cât şi Andreas ne avertizaseră să stăm departe de ei şi de porţile castrului, dar aceea era încă una din „regulile” despre care copiii cred că sunt făcute pentru a fi încălcate.

În unele ocazii, cetăţenilor din Nazareth li se cerea să găzduiască soldaţi – unul sau mai mulţi, în funcţie de mărimea locuinţei – şi nu cred că era o cerere pe care cineva ar fi cutezat s-o refuze. Odată, noi înşine am avut doi soldaţi în casă şi mi s-au părut destul de amabili, politicoşi, recunoscători să aibă asemenea locuinţă confortabilă. Cred că mama s-a îndrăgostit de unul dintre ei (un ofiţer, desigur), însă şi-a tăinuit sentimentul acela, sau a încercat s-o facă. Mie îmi plăcuse destul de mult de el, până ce îl văzusem bătând cu cruzime un ţăran care-l enervase pe drumul din afara porţilor oraşului.

Pe măsură ce Iisus şi cu mine am crescut şi am înţeles că, deşi evrei, ne supuneam unor legi şi edicte întocmite la Roma de bărbaţi dintr-o rasă şi de o credinţă diferite de ale noastre, am început să ne detestăm statutul inferior. În acelaşi timp însă, pricepusem deja natura puterii romane, cruzimea şi barbaria ei. Ne temeam de romani şi-i ocoleam, pentru a nu fi nevoiţi să ne umilim arătându-le respect.

Iosif, tatăl lui Iisus, era soiul de bărbat muncitor care nu se implică în niciun fel în chestiunile publice. El nu şi-ar fi exprimat niciodată o opinie despre romani. Simţeam totuşi, eram aproape sigur, că-i dispreţuia, ba chiar îi ura. Ştiam că lucrase la ridicarea castrului, nu pentru bani (oricum n-ar fi fost plătiţi), sau pentru că ar fi dorit să intre în graţiile lor, ci pentru că nu avusese de ales. Iisus îmi povestise că irosise atât timp, cât şi bani, dar când eu spusesem că probabil că le purta ranchiună, Iisus păruse circumspect şi tăcuse.

Propriul meu tată era destul de diferit. Romanii, obişnuia el să-mi explice, aduseseră în ţara noastră o ordine binevenită. Ei aduseseră civilizaţie modernă, învăţătură, prosperitate, până şi (spusese el) moralitate. Mai presus însă de orice, aduseseră comerţul şi făcuseră posibilă desfăşurarea negoţului. Curăţaseră rutele maritime de piraţi şi drumurile de tâlhari – iar acţiunile de felul acela trebuiau să se desfăşoare la nesfârşit. „O conducere bună şi care face bine”, îi plăcea să spună, citând pe cineva faimos (şi probabil roman!), „este aceea care garantează siguranţa cetăţenilor pe şosele.” Fără romani, m-a asigurat el, micile noastre comunităţi ar fi fost izolate de lume şi propriul său succes ca negustor nu ar fi fost posibil. „Chiar acum”, îmi spusese odată, cu o vehemenţă care sugera că putea fi o acţiune mare şi riscantă, „am o caravană în drum spre Amman. Crezi că aş putea să dorm nopţile sau că m-aş aştepta la un câştig cert al investiţiei mele, dacă acolo n-ar exista legiuni romane care să menţină drumul deschis?”

Unii dintre stăpânii noştri romani puteau fi grosolani, aroganţi, intimidatori – în privinţa aceasta era de acord – dar eu trebuia să-i respect în mod colectiv, fiindcă meritau respect. „Lor poţi să le mulţumeşti că nu eşti un ţăran urât mirositor”, îmi spusese.

Nu încercam câtuşi de puţin imboldul de a le mulţumi. Ştiam că ei nu respectau nici Israelul, nici pe Dumnezeul lui Israel şi-l auzisem

pe Andreas spunând că sub conducerea romanilor, evreii bogaţi deveneau mai bogaţi şi săracii deveneau mai săraci. Era însă o afirmaţie pe care n-o repetam acasă, întrucât ştiam că tata m-ar fi retras de la tutorele meu, dacă ar fi considerat că mă învăţa ceea ce el ar fi numit „politică".

Un eveniment petrecut în copilăria mea mi-a determinat, într-o măsură mult mai mare decât oricare altul, sentimentele faţă de romani – prejudecata mea, dacă preferaţi să-i spuneţi aşa, care a persistat până în prezent. Bănuiesc că ştiam de la o vârstă fragedă că romanii îi executau prin răstignire pe criminalii de statut social inferior. Era unul dintre lucrurile acelea pe care le cunoşti când eşti copil şi nu le explorezi, fiind intimidat de semnalele emise de adulţi care avertizează că despre aşa ceva nu se vorbeşte. La răstimpuri, eu mă gândeam la pedeapsa aceea. Părea foarte crud să baţi un om în cuie pe o cruce de lemn… şi mintea mea refuza să zăbovească în direcţia respectivă.

Iisus şi cu mine aveam şapte-opt ani, când am auzit că o bandă de tâlhari care ataca şi jefuia călătorii care veneau şi plecau din Nazareth fusese prinsă; unii fuseseră ucişi în lupta care urmase, dar doi fuseseră capturaţi şi condamnaţi la moarte. Ei urmau să fie crucificaţi pe un câmp sterp între castru şi pârâu, perfect vizibili de pe unul dintre drumurile principale, ca să poată fi astfel zăriţi de toţi. Ar fi fost un avertisment pentru bandiţi şi în acelaşi timp un semnal pentru cetăţenii oraşului şi călători, care-i anunţa că legea şi ordinea vor triumfa.

Când am întrebat despre vestea aceasta, ni s-a răspuns foarte lapidar. Deşi era un subiect care-l tulbura în mod evident pe tatăl lui Iisus, el nu a zis decât că trebuia să ne ţinem deoparte. Mama mea ne-a spus acelaşi lucra. Oamenii aceia fuseseră răi şi căpătau probabil ceea ce meritau, dar în niciun caz nu trebuia să ne apropiem de locul acela în următoarele patru-cinci zile.

Foarte aproape de câmpul sterp exista o casă veche şi ruinată, iar Iisus era sigur că ştia o cale prin care ne puteam strecura până la ea fără să fim văzuţi, mai întâi prin albia pârâului, ca şi secat în acest timp al anului, apoi printr-un lăstăriş. El a sugerat ca a doua zi, după ce terminam lecţiile cu Andreas, să mergem şi să ne ascundem acolo, pentru a urmări ce se întâmpla.

Am sosit la timp pentru a-l vedea pe primul tâlhar zbătându-se deja pe crucea lui, iar pe al doilea, care se lupta să se elibereze, ţinut de soldaţii romani, care-l loveau cu pumnii şi cu picioarele, în vreme ce-i băteau piroane în mâini şi picioare. Cel de pe cruce gemea, gâfâind şi icnind; celălalt zbiera şi blestema, şi continuă să urle de durere şi mânie, când crucea a fost ridicată şi vârâtă în groapa care avea s-o menţină în poziţie verticală.

Revenind spre oraş, mie mi s-a făcut rău din cauza ororii la care asistasem. Simţeam cum toată pielea, inclusiv scalpul, mi se făcuse ca de găină. Simţeam cea mai uşoară adiere de vânt de parcă ar fi sosit din adâncul iernii, pentru ca în clipa următoare să am impresia că sunt ars de viu de soarele care-mi trecea prin cămaşă. Respiram greu. Eram plin de frică şi dezgust. Dar şi de compătimire. M-am închipuit furişându-mă înapoi în toiul nopţii şi coborându-i de pe cruci, ucigând romanii care mi-ar fi stat în cale, oblojindu-le rănile, eliberându-i… Ştiam că erau nişte năluciri ridicole, dar prezenţa lor mă îndepărta de realitate, de cruzimea şi necruţarea ei, de faptul că, pe când minutele şi orele se scurgeau, oamenii aceia continuau să atârne acolo, murind puţin câte puţin.

În noaptea aceea mi-am trezit mama şi pe servitori, urlând, însă, când ei au venit la patul meu, m-am prefăcut că nu mai ţineam minte ce coşmar avusesem.

Planul nostru fusese să revenim şi a doua zi, dar eu am refuzat. Iisus s-a dus. Am ascultat – nu m-am putut opri – ce mi-a povestit el după aceea, dar am regretat că o făcusem. Iisus îi văzuse pe soldaţii romani folosind drugi de fier pentru a frânge picioarele bărbaţilor de pe cruci. Aceasta, acum o ştiu, se făcea pentru a le grăbi moartea. Însemna că ei nu mai puteau să „stea” pe picioarele ţintuite, ci doar atârnaţi de braţe, iar în poziţia aceea respiraţia era împiedicată şi inima le ceda treptat.

Pentru noi, bărbaţii aceştia nu erau nici tâlhari, nici ticăloşi. Ei erau victime. Vederea unor asemenea suferinţe îţi golea inima de orice altceva cu excepţia milei. Indiferent ce făcuseră ei, părea că n-ar fi fost nimic prin comparaţie cu ceea ce li se făcea. Ne-a determinat să urâm puterea Romei, însă în acelaşi timp ne-a umplut de teamă.

*

Când am părăsit Ierusalimul cu atâţia ani în urmă, după execuţia lui Iisus, am plecat plin de dezgust faţă de cele petrecute şi de tot ceea ce reprezenta „oraşul sfânt”, dar şi de repulsie faţă de propria-mi persoană. Sosirea aici, în Sidon, intenţiona să mă îndepărteze de trecut, aducându-mă într-un loc unde puteam să încep o viaţă nouă şi să-mi creez o identitate nouă – aşa încât până şi arderea puţinelor mele bunuri şi a amintirilor sentimentale din carul lovit de trăsnet putea fi văzută ca o confirmare şi o binecuvântare. Trecutul îmi rămăsese în urmă şi micile lui amintiri pe care mă gândisem să le iau cu mine fuseseră complet distruse.

Totuşi evadarea de propriul tău trecut şi de persoana care ai fost în tinereţe nu poate niciodată să fie totală. De-a lungul anilor, călătorii trecuseră prin Sidon cu veşti despre provincia mea natală. Îmi păstrasem detaşarea, însă curiozitatea nu poate fi suprimată pe de-a-ntregul şi căpătasem mai ales un interes uşor amuzat şi ironic faţă de stăruinţa sectei lui Iisus, faţă de răspândirea misionarilor săi şi de încrederea tot mai mare cu care ei insistă acum că Iisus a fost Hristosul, Mesia, că el a înfăptuit minuni în timpul vieţii şi că a trăit din nou după moarte.

La răstimpuri este menţionat şi numele meu. „Iuda din Keriot” sunt numit în istoriile lor – trădătorul, vânzătorul. La sfârşitul poveştii lor, eu mor de fiecare dată – uneori de propria-mi mână, spânzurându-mă (un smochin neroditor pare să fie locul favorit) sau în urma unui accident oribil pe care-l sufăr pe un ogor pe care l-am cumpărat cu banii câştigaţi prin trădarea lui Iisus. În această din urmă variantă, sunt spintecat de brăzdarul unui plug şi sângele şi măruntaiele mi se revarsă pe pământ, care devine pe dată sterp şi va rămâne aşa până la sfârşitul timpului.

Ascult, zâmbesc, nu spun nimic.

Copil fiind,

ţii lucrurile rele

departe cu închipuirea,

dar bărbat fiind,

nu poţi să-ţi baţi joc

de adevăr.

Uneori, noaptea,

amintindu-mi bufnetul

sec al pironului

trecând prin

carne înainte de a lovi

lemnul, caut refugiu

în recitirea vechilor

texte – Psalmii,

Cântarea Cântărilor –

nu din evlavie

sau credinţă în

Dumnezeu, ci pentru că

atunci când adevărul este

urât, frumuseţea îţi poate

distrage atenţia.

CAPITOLUL 4

Iisus şi cu mine ne încăieram, ne luam la trântă – aşa cum fac băieţii (şi puii animalelor) – învăţând să ne batem, făcându-ne plăcere, oprindu-ne înainte de a provoca răni sau durere reală, fără a ne mânia unul pe celălalt – sau nu în mod frecvent şi de obicei doar pentru moment. Mama se plângea că hainele îmi erau murdare de fiecare dată când mă întorceam de la joaca cu el. Nu-i spuneam cum ne încăieram în lanurile de orz, temându-ne că va insista că aşa ceva trebuia să înceteze.

A existat o singură ocazie în care lupta a fost reală, serioasă, dureroasă, lăsând un gust neplăcut şi o amintire încă şi mai vie. Pentru a marca sfârşitul trimestrului nostru şcolar, Andreas pregătise o cină specială pentru cei trei elevi ai săi şi deja se întunecase când Iisus şi cu mine am decis să pornim spre casă pe un drum ocolit, care ne îngăduia să intrăm în beznă într-una dintre peşterile locale. Era un lucru înfricoşător şi incitant pe care amândoi îl dorisem şi care ne fusese interzis. Fuseserăm preveniţi că tâlharii foloseau peşterile ca ascunzători pentru bunuri şi arme furate. Era posibil să nimerim din întâmplare peste vreo taină care ne putea costa viaţa.

Nu mai ţin minte exact felul în care discuţia a dus la greşeala mea, dar îmi amintesc că s-a întâmplat tocmai când ajunsesem la gura peşterii. Strigam fel de fel de cuvinte în peşteră şi ascultam răspunsurile ecoului, înspăimântându-ne singuri şi în acelaşi timp aruncând cu pietre cât puteam de puternic în întuneric, în vreme ce ne urmam pălăvrăgelile obişnuite. Cumva, ca răspuns la ceva ce strigase Iisus în bezna plină de ecouri, eu mi-am reamintit cuvintele spuse de una dintre servitoarele noastre despre el şi, fără să mă gândesc, le-am repetat.

Femeia aceea era slujnică numai pe timpul zilei şi provenea de pe aceeaşi stradă cu familia lui Iisus, pe care o cunoştea bine. Îl saluta de fiecare dată când Iisus ne vizita, cu un zâmbet familiar, cunoscător, cu totul diferit de modul respectuos în care mă întâmpina pe mine şi observasem că Iisus era rezervat faţă de ea. O auzisem spunându-i bucătăresei noastre că „puştiul ăla, Iisus” nu era fiul tatălui său, Iosif. Adevăratul lui tată fusese un soldat roman.

Femeia spusese până şi numele soldatului – Panthera. Iosif, urmase slujnica, o iubise pe Maria când fusese fetişcană şi, deşi ea îl respinsese, continuase s-o iubească în asemenea măsură, încât atunci când romanul o abandonase şi tăgăduise că pruncul i-ar fi aparţinut, Iosif fusese de acord să se căsătorească cu ea şi să-l accepte pe Iisus drept copilul lui.

Nu sunt sigur cum ajunsesem să cred că Iisus nu se va necăji dacă i-aş fi repetat povestea aceea. Chibzuisem poate că dacă o voi aminti în treacăt, de parcă n-ar fi fost nimic special, ar fi părut că eu nu o credeam adevărată. Sau (mai probabil) de vină au fost pur şi simplu nepăsarea, lipsa de anticipare proprii copiilor. Indiferent care ar fi explicaţia, răspunsul a fost o furie oarbă. Iisus m-a atacat, mi-a tras un pumn în faţă, m-a înşfăcat de brâu şi m-a trântit la pământ. Mânia lui a fost atât de bruscă şi înspăimântătoare, încât m-am smuls, eliberându-mă, şi m-am îndepărtat de el fără să mai am timp să aleg o direcţie anume, astfel că pătrunsesem câţiva paşi în peşteră, când el m-a prins din nou.

Lucrul acesta s-a repetat de două-trei ori şi în scurt timp intrasem destul de mult în grota neagră din piatră, cu ţipetele şi mormăielile noastre lovind pereţii şi revenind parcă din partea altor doi băieţi, unul îngrozit şi unul cu intenţii ucigaşe. Eu încercam să-i spun că-mi pare rău, că nu dorisem să-l insult, că nu crezusem cuvintele servitoarei. El, pe de altă parte, era absolut decis să-mi facă rău. La un moment dat, când mă ţintuise de sol, mi-a şuierat la ureche că mă va omorî şi-mi va lăsa trupul în peşteră cu liliecii, să putrezească sau să fie mâncat de şacali.

Eu nu am luptat deloc – eram prea speriat; sau, mai exact, m-am luptat doar ca să scap, să mă salvez. Cumva am ieşit din peşteră, dar Iisus m-a prins iarăşi, m-a azvârlit la pământ şi s-a suit călare pe pieptul meu. Izbindu-mă în mod repetat cu ceafa de lut, mi-a spus că eram un băieţaş bogat, îngâmfat şi bun de nimic, fiul unui tată bogat, îngâmfat şi bun de nimic şi al unei mame sterpe. Tatăl meu, mi-a spus, era un colaboraţionist cu ocupanţii romani şi încălca Decalogul şi Sabatul, iar el avea să mă distrugă, să mă fărâmiţeze, lovindu-mă cu pietre, lăsându-mă căsăpit şi hărtănit printre bolovani.

De acum se juca de-a pisica şi şoarecele cu mine şi, deşi cred că

trebuie să fi ştiut că voi supravieţui, teroarea continua. Îmi simţeam membrele fără putere şi nu mă puteam lupta. Eram umilit. M-am înjosit, m-am smerit, l-am implorat să-mi cruţe viaţa. El şi-a exploatat la maximum momentul de putere, silindu-mă să mănânc balegă de cămilă de pe drum şi să-i ling sandalele.

— Mănânc-o! a strigat, întorcându-mă şi apăsându-mă cu faţa în jos, apoi a parafrazat un fragment dintr-o scriptură pe care o citisem cu Andreas. Vrăjmaşii lui Israel vor fi călcaţi în noroiul uliţelor. Vor linge pulbere ca şerpii, ca târâtoarele pământului. Toţi cei care au stăpânit peste Israel şi cei care au profitat de pe urma umilinţei sale vor muri – găoază! *Mori!*

În ziua următoare nu aveam şcoală, însă m-am dus să-l caut pe Iisus şi l-am găsit pe câmpul unde ne jucam de cele mai multe ori împreună. Nu sunt sigur dacă se afla acolo pentru a-şi savura triumful, sau din curiozitate, fără să se aştepte de fapt să mă vadă. El îşi obţinuse însă victoria, iar acum venise rândul meu să fiu mânios. Mai mult decât zgârieturile şi vânătăile, mă duruse umilinţa. Spaima, care mă făcuse neputincios în beznă, pierise o dată cu lumina zilei. Doream să mă răzbun.

L-am atacat imediat şi el a opus doar o rezistenţă formală. L-am trântit la pământ, i-am spus că era un furuncul pe fundul unui beduin, că duhnea ca subsuoara unui tunzător de oi, că era băieţelul mamei, răsfăţatul învăţătorului, o carafă de urină de cămilă. Şi-a acoperit faţa cu antebraţele, în timp ce i-am revărsat o ploaie de pumni peste cap şi piept. M-am gândit să-l oblig să facă ceea ce fusesem eu silit – să mănânce balegă, să lingă colbul de pe pietre, să-mi sărute picioarele – dar m-am temut să împing răzbunarea prea departe şi să-i dezlănţui din nou pandaliile.

— N-am crezut niciodată în spusele proastei ăleia, i-am zis (cu toate că, de fapt, crezusem cel puţin pe jumătate povestea respectivă şi furia lui mă făcuse să bănuiesc că era mai mult ca probabil să fie adevărată). Nu vreau să te mai văd niciodată!

M-am sculat, i-am tras un ultim şut în coaste, i-am aruncat un pumn de ţărână în ochi şi am plecat. Când mă îndepărtasem într-atât încât aproape că nu mai puteam fi atins, el a aruncat o piatră care m-a nimerit între omoplaţi. Am mers mai departe, ca şi cum n-aş fi

simţit-o. Mândria îmi fusese salvată. Prietenia noastră luase sfârşit.

Eram acum în vacanţă şi nu aveam pe nimeni cu care să mă joc… sau pe nimeni la fel de interesant şi satisfăcător ca Iisus. Am petrecut două după-amiezi plictisitoare cu Tadeu şi sora lui, Iudita. Regretam ruptura cu Iisus, dar nu vedeam cum s-ar fi putut repara lucrurile. Mi-l închipuiam jucându-se cu fraţii şi surorile lui, şi cu gloata de băieţi şi fete, pe străzi şi pe acoperişurile plate ale satului. El n-avea nevoie de mine. Am vărsat câteva lacrimi şi am azvârlit pietre în vale, unde oamenii roboteau în jurul măslinilor.

Mama a observat că nu ştiam cum să-mi trec vremea şi este posibil să fi ghicit că Iisus şi cu mine isprăviserăm cu prietenia. Poate că s-a dus să-l caute. În tot cazul, premeditat sau nu, l-a întâlnit pe stradă, a intrat în vorbă cu el şi l-a invitat s-o însoţească acasă. El a venit şi ne-am jucat împreună, de parcă nu s-ar fi petrecut nimic. Bătaia dintre noi şi motivul ei n-au fost amintite niciodată, nici atunci şi nici mai târziu, când eram învăţător şi ucenic.

Au rămas totuşi unele dintre lucrurile pe care le spusese în furia lui. Acum ştiam că Iisus considera că familia mea era colaboraţionistă cu stăpânirea romană, că trăda calea Torei şi că nu merita respect. Acestea, sunt convins, au rămas părerile lui şi, presupun, ale părinţilor lui despre noi, păreri pe care discipolii lui aveau să le împărtăşească mai târziu.

*

Când Iisus şi cu mine aveam zece ani, tata ne-a dus la Ierusalim pentru sărbătoarea Paştelui. Eu parcă ţin minte că se spunea că tatăl lui Iisus reuşise ocazional să meargă acolo conform datinii, dar că în ultimii ani copiii erau prea mulţi ca să fie lăsaţi pe capul Mariei, iar banii nu erau destui pentru ca el să nu muncească atâtea zile. De aceea, Iosif şi Maria au fost fericiţi când s-a ivit ocazia ca sclipitorul lor prim-născut să viziteze Templul, să rostească rugăciuni şi să ofere ceea ce se numea, potrivit vremurilor acelora, Jertfa Băieţilor.

Nu cred că tatei îi păsa prea mult de respectarea tradiţiilor religioase, dar ştia că păstrarea aparenţelor era necesară dacă doream să profităm cât mai mult (sau cât de puţin) de legăturile lui de familie. De asemenea, considera că sosise momentul ca eu să-l

cunosc pe unchiul meu, mare preot. Faptul că-l luase şi pe Iisus era pur şi simplu un mod de a-mi oferi tovărăşie pe drum, eliberându-se pe sine de sarcina respectivă.

Mai fusesem în Ierusalim, însă îmi aminteam foarte puţine, aşa că totul mi s-a părut nou, inedit şi incitant. Pentru Iisus, care văzuse puţin din viaţa unui oraş, exceptând vizitele în Seforis şi, ocazional, Tiberiada, a însemnat o aventură şi mai mare. Amândoi am fost copleşiţi de mărimea Templului, de zidurile sale imense, de coloanele impozante, scările monumentale şi uriaşele spaţii interioare, de mulţimi şi de zgomot, strigătele şi îmbulzelile din jurul meselor schimbătorilor de bani, sunetele trâmbiţelor care anunţau lucruri necunoscute pentru noi, behăiturile, guiţăturile şi cârâielile animalelor şi păsărilor duse înăuntru pentru a fi sacrificate, mirosurile de balegă, fum, sânge proaspăt vărsat şi carne friptă, incantaţiile celor care se rugau şi ecourile vocilor leviţilor, care cântau imnuri şi psalmi. Cu cât înaintai mai mult, cu atât mai întunecate, mai misterioase, mai solemne şi, în acelaşi timp, mai ameninţătoare deveneau sentimentele evocate de locul acela.

Mesele schimbătorilor de bani se aflau în curte, pentru a lua monedele străine – drahme greceşti, denari şi sesterţi romani şi orice altceva ar fi adus pelerinii – şi a le schimba în bani locali. De fapt, monedele greceşti sau romane puteau fi folosite oriunde în oraş, mai puţin aici, unde taxele Templului trebuiau plătite în moneda locală, în anii mei de adult, ca ucenic al lui Iisus, am aflat că din afacerea aceasta se obţineau profituri uriaşe şi că, la fel cu tot ce era legat de Templu, mesele erau deţinute de familiile preoţilor. A fost unul dintre scandalurile pe care Iisus avea să le condamne şi asupra cărora să-şi reverse indignarea în ultimii săi ani, pe măsură ce mesajul i-a devenit tot mai grav; dar băiat fiind, a privit totul, ca şi mine, cu ochi inocenţi şi întrebători.

Pe lângă splendorile sumbre ale Templului, ne-a plăcut îndeosebi să fim lăsaţi de capul nostru în bazar, după ce ni se dăduseră câteva monede pe care să le cheltuim, urmând să ne întâlnim cu tatăl meu la o anumită oră la un punct de reper însemnat. Am descoperit astfel singuri schimbarea gărzii la Cetatea Antonia, unde era găzduită garnizoana romană, şi ne-am întors acolo de multe ori ca s-o urmărim. Am privit soldaţii mărşăluind, salutând şi strigând

comenzi unul celuilalt în piaţa cu pavele din faţa palatului lui Irod, unde se spunea că ar fi locuit procuratorul roman Ambibulus. Am început să învăţăm geografia oraşului, printre care numele câtorva porţi – Poarta Peştilor, Poarta Oilor, Poarta Efraim, unde erau executaţi criminalii – şi cum să ne găsim drumul de la una la alta.

Când a sosit momentul pentru Jertfa Băieţilor, tata ne-a cumpărat fiecăruia un porumbel (mormăind înaintea preţului exorbitant) şi ne-a condus la masa din marmură unde un tânăr levit aştepta cu un cuţit, părând plictisit şi nefericit, simţind poate că ceremonia aceasta profană era mai prejos de demnitatea sa. Eu am mers primul, mi-am întins pasărea şi am rostit cuvintele pe care fusesem învăţaţi să le spunem. Peste o clipă, capul porumbelului fusese retezat şi pasărea zvâcnea şi sângera pe lespede.

Tata şi-a pus mâna pe umărul lui Iisus şi l-a călăuzit înainte. El a rămas complet nemişcat, ţinând pasărea lângă piept între palme, cu coatele ridicate în ambele părţi aidoma unor aripi, de parcă el ar fi fost pasărea, iar cuţitul ar fi fost pregătit, ascuţit, pentru el. Levitul s-a întins s-o ia, însă n-a ajuns până la ea.

— Ce-i, băiete, a întrebat el, ai uitat rugăciunea?

Tata l-a împins uşor din spate. Iisus a deschis gura şi a rostit primele cuvinte ale rugăciunii:

— Doamne, ia din aceste mâini neîncercate umila ofrandă a copilului şi slujitorului tău…

Apoi s-a oprit. După care, parcă în mod deliberat, şi-a depărtat fără grabă mâinile, tot mai mult, parcă efectuând un ritual magic. Porumbelul a căzut, şi-a revenit şi a zburat – cu vârfurile aripilor atingându-se repede între ele, ca două palme în aplauze – în sus, pe lângă levit, care s-a plecat, ferindu-se. S-a oprit pe un contrafort din piatră, sus, pe zid. Toţi am ridicat ochii după el. Pasărea ne-a privit şi după aceea şi-a luat din nou zborul, îndreptându-se către uşile largi şi ieşind în revărsarea de lumină care umplea curtea imensă.

Nimeni n-a scos un cuvânt. Eu m-am simţit încântat – poate că toţi ne-am simţit aşa. Noi trei ne-am uitat la Iisus.

— Iahve mi-a spus să fac aşa, a rostit el, foarte încet.

— Iahve? a repetat levitul. Crezi că Iahve te bagă în seamă, băiete?

M-am întrebat de ce mai făceam Jertfa Băieţilor, dacă El nu ne băga în seamă. Iisus nu a răspuns.

— Ce ţi-a spus El?

— A spus: „Dă drumul porumbelului meu!”

Levitul l-a privit fix pe băiatul de zece ani. Mi s-a părut că zăresc o undă de amuzament, deşi probabil că el ar fi trebuit să fie mânios. Ne-a făcut semn să plecăm.

— Daţi-i drumul, a spus. Aşteaptă alţi băieţi.

Tata n-a comentat nimic. M-am gândit că şi el se amuzase.

În după-amiaza aceea, pe când tata m-a dus să-mi întâlnesc unchiul într-un apartament din apropierea Templului, Iisus a fost lăsat singur. Acesta era unchiul care (îl auzisem odată pe tata mormăind nemulţumit) fusese invitat la tăierea mea împrejur şi refuzase să vină, spunând că avea treburi „până peste cap”. Cred că pe atunci fusese membru în consiliul evreiesc suprem, sinedriul, aşa că presupun că plângerea tatei nu era întemeiată.

Încăperea în care ne-am adunat în după-amiaza aceea era spaţioasă, cu pereţi roşii, pilaştri albi la un capăt şi plafon înalt, decorat. Un covor enorm, ţesut în modele geometrice negre şi roşii, acoperea majoritatea podelei. Peste tot se vedeau canapele elegante, cufere cioplite în lemn de cedru, măsuţe scunde cu tăblii de marmură, vase de piatră şi ornamente din ceramică.

Unchiul meu, semănând, mi se părea, mai degrabă cu un demnitar roman decât cu un preot evreu, părea pompos şi plin de sine şi m-a băgat în seamă cu atât mai puţin, cu cât tata a vorbit mai mult despre mine şi a încercat să-mi amplifice modestele realizări. Eu am zâmbit şi am răspuns cu multă atenţie atunci când mi se vorbea, ascunzându-mi „vocalele agricole”. În prezenţa impunătoare a fratelui său, tata părea să se fi micşorat ca înălţime şi siguranţă. Mi-a părut rău pentru el şi am decis că nu-mi plăcea ruda noastră şi că

n-aveam să mă adresez niciodată lui pentru favoruri sau ascensiune.

Dar pe lângă antipatia aceea exista şi un alt sentiment, care intra în conflict cu ea. Ceva din mine – un aspect al firii mele pe care nu l-am putut identifica atunci – răspundea pozitiv faţă de stilul apartamentului, faţă de modul în care se purta unchiul meu, faţă de frumuseţea discretă şi eleganţa generală. Pe atunci crezusem că erau romane, însă acum ştiu (întrucât trăiesc printre greci) că erau mai degrabă elene decât latine şi n-am putut alunga pe deplin gândul că ar fi fost minunat să trăiesc în felul acesta, printre atâtea obiecte minunate.

Când am revenit la locul unde stabilisem să ne întâlnim cu Iisus, pe treptele Templului, el nu era acolo. Am pornit în căutarea lui şi l-am găsit în Templu, stând de vorbă cu tânărul levit care slujea de Jertfa Băieţilor. Levitul ne-a zâmbit şi l-a felicitat pe tata pentru că avea un fiu atât de inteligent, care putea să citeze din scriptură în ebraică, la fel ca preoţii Templului.

— Dacă ar fi fost cu adevărat fiul meu, a replicat tata, l-aş fi învăţat să fie acolo unde trebuia să fie la ceasul rânduit.

*

În zilele acelea, credinţa mea era credinţa părinţilor mei în Dumnezeul lui Israel şi în Cuvântul profeţilor Săi şi se exprima în formele statornicite. Am amintit de temerile mele din copilărie, dar, o dată cu înaintarea în vârstă, ele au început să se diminueze. Presupun că fiecare dintre noi are un Dumnezeu, desigur dacă aşa ceva există, care este într-o măsură personal, iar al meu avea mai mult de-a face cu superstiţia decât cu misticismul. El era Destinul, Inevitabilul, Lucrul Următor – o forţă aflată mai presus de orice aş fi putut controla sau influenţa. Mă plecam cu totul în faţa ei, îmi întindeam mândria înaintea ei ca pe o cămaşă spălată care este aşezată pe pietrele încinse de lângă râu pentru a se usca – o ofrandă făcută fără speranţa vreunui rezultat, ci pentru cazul în care exista vreo posibilitate de a mă putea mântui, pe mine ori pe aceia pe care-i iubeam, de durere sau nenorocire.

Cât despre rugăciuni, le spuneam întotdeauna pe cele rânduite, doar pentru că erau rânduite, fără o înţelegere profundă sau convingere.

Propriile mele rugăciuni speciale nu erau niciodată rugăminţi pentru binecuvântări sau daruri personale. La urma urmelor, eram un băiat bogat cu o inimă bună şi rareori tânjeam după *lucruri*. De cele mai multe ori mă rugam pentru mama care era, ştiam, adesea nefericită. Mă rugam să fie veselă, ca asupra ei să se abată lucruri bune, ca ea şi tata să se poată împăca.

Mă rugam şi pentru tata, deşi cu mai puţină tragere de inimă. Mă rugam pentru câinele meu. Mă rugam pentru bietul tâlhar care se zbătuse pe cruce, ca să primească darurile amorţirii şi morţii iuţi.

În zilele acelea ale copilăriei noastre am ştiut foarte puţine despre obiceiurile de rugăciune ale lui Iisus şi despre noţiunea lui asupra lui Dumnezeu. Îmi amintesc o ocazie, în sinagoga din Seforis, când el s-a albit la faţă, membrele au părut că-i devin rigide şi au fost cuprinse de tremurături, ochii i s-au dat peste cap şi pleoapele i-au zvâcnit. Aducea cu un om încercat de o criză de epilepsie, însă i-a trecut repede şi când l-am întrebat după aceea, mi-a răspuns că nu fusese nimic.

— Încercam pur şi simplu ceva, a spus cu o scuturătură trufaşă din cap despre care ştiam că era mincinoasă.

Odată l-am întrebat cum îl vedea el pe Dumnezeu. Eram întinşi pe una dintre coastele terasate ale dealului şi-i priveam pe lucrătorii de sub noi curăţind măslinii de uscături. El a căzut pe gânduri.

— Nu cred că *Îl văd* pe Dumnezeu, a zis. Sau că-L aud. Sau dacă îl văd şi-L aud, atunci El este doar o lumină orbitoare şi un vuiet în mişcare, cumva ca un vânt puternic care suflă prin deşert. Mai degrabă, El este ceva care mi se întâmplă. Eu devin tot mai mare şi mai mare şi mai mare, până ce sunt totul şi-n acelaşi timp nu sunt nimic.

S-a ridicat şi a azvârlit o piatră în arborii verde-cenuşii colbuiţi.

— Este ca atunci când eşti atât de plin, încât îţi vine să vomiţi.

Îmi amintesc totuşi prima dată când am întrezărit ce avea să urmeze. S-a întâmplat în timpul vacanţei noastre, când ne alăturasem unei mulţimi adunate la periferia Nazarethului pentru a

asculta un predicator rătăcitor. Predicatorul a ridicat o piatră şi a spus că piatra era un miracol. Vorbea foarte sâsâit.

— Piatra assta, a zis el, esste încercarea mea. În ea sse găsseşte Dumnezeu.

Nouă ni s-a părut foarte distractiv şi am fost dojeniţi şi alungaţi de credincioşi, deloc amuzaţi de chicotelile noastre.

Mai târziu, singuri în umbra stâncilor, acolo unde mergeam să ne căţărăm şi să explorăm peşterile, ne-am apucat, pe rând, să-l imităm pe predicator în batjocură. Eu am luat o piatră şi am inventat unul sau două texte care să-mi susţină pledoaria că piatra era întruparea lui Dumnezeu, însă m-am străduit prea tare să fiu hazliu şi în scurt timp n-am mai ştiut ce să spun.

După aceea a venit rândul lui Iisus. În mod obişnuit, el şovăia când trebuia să vorbească în public, deoarece se bâlbâia uşor dacă era încercat de sfială sau îndoială, şi aşa a început şi acum. Dar pe măsură ce şi-a dezvoltat pledoaria, era ca şi cum ar fi crezut cu adevărat că piatra din mâna lui era Dumnezeu. A uitat să mai fie caraghios şi să sâsâie. A devenit fluent şi elocvent. A citat texte şi le-a recitat. Ochii îi străluceau şi fruntea îi pălise. Arăta fermecător. Cuvintele se revărsau ca apa unui pârâu sub razele soarelui.

— Vedeţi lumina care luceşte în piatră? a întrebat el şi, pentru o clipă, mi s-a părut că am văzut-o. Este albă. Nu are culoare. Îndepărtaţi culoarea şi veţi avea taina absenţei culorii, a nimicului – nimicul care este mai mult decât ceva, care este mai mult decât toate ceva-urile cunoscute de om. *Aceasta,* dragi prieteni, este lumina albă a eternităţii. Este focul sfânt. Fraţii mei… (şi aici a făcut o pauză, coborându-şi glasul atât de mult încât m-am străduit să aud), iubiţii mei, *este Domnul Dumnezeu.*

Acum eu nu mai râdeam, şi nici el. Eu aveam ochii scăldaţi în lacrimi. Iisus trecuse de zeflemea şi eu nu ştiam ce să spun.

— Amin, am rostit şi am pornit amândoi tăcuţi spre casă.

La început

erau cuvântul,

propoziţia, textul

care au făcut din

porumbel un simbol

al sufletului

şi au dăruit

pietrei ţinute de el

lumina divinului.

El şi-a fost propriul

prim convertit, capabil

să se vadă pe sine

arzând, scăldat

în focul alb al

substantivului şi verbului.

CAPITOLUL 5

Băieţii mei sunt meşteşugari, dar în acelaşi timp şi negustori. Ei sunt greci. Mama lor a fost grecoaică, noi trăim într-o comunitate grecească şi vorbim greaca şi acasă, nu numai în relaţiile cu lumea înconjurătoare. Eu o vorbesc fluent – ba chiar gândesc şi visez în greacă – dar cu accentul aramaicei native. Nu am uitat ebraica pe care am studiat-o cu Andreas şi textele lungi din scriptură pe care le-am învăţat pe dinafară în copilărie, iar noaptea, când amintirile, frământările şi gândurile nedorite mă ţin treaz, le recit adesea în minte, astfel că ele alungă ceea ce mă tulbură şi-mi îngăduie să adorm.

În ultimele patru decenii au existat clipe când aproape că am izbutit să uit că sunt evreu. Am respins nu numai credinţa strămoşilor mei, ci şi cultura primitivă a copilăriei mele. A fost ceea ce dorisem să obţin, venind aici în regiunea Sidonului – să mă îndepărtez de durere, de moartea primei mele soţii şi de pierderea pruncului nostru nenăscut şi de implicarea cu secta lui Iisus care a urmat. Presupun că ar trebui să recunosc că am dorit de asemenea să întorc spatele oamenilor fiindcă ei mă înfieraseră ca trădător: Iuda din Keriot, „vânzătorul lui Iisus", devenise Ida din Sidon, *pater familias*.

Însă după împlinirea a şaptezeci de ani, pe măsură ce simt tot mai mult că sfârşitul vieţii mele nu se află foarte departe, văd cum îmi revin unele dintre vechile credinţe şi, o dată cu ele, unele nostalgii. Uneori îmi doresc să fi avut un prieten cu care să fi putut sta de vorbă despre trecut şi pentru că nu-l am, şi pentru că acum Thea nu mai este. Cu mine, obişnuiesc să invit la cină pe oricare membru al sectei lui Iisus care trece prin aşezare – nespunându-i, desigur, niciodată, cine sunt eu sau, mai exact, cine am fost cândva, unul dintre cei doisprezece aleşi ai lui Iisus din Nazareth.

Numele pe care l-am adoptat când am sosit aici, cu mult timp în urmă, şi pe care l-am păstrat de atunci, este Ida; iar fiii mei (trebuie să spun că mama lor le-a ales numele) sunt Autolicus şi Antigonus. Am avut grijă ca ei să înveţe meşteşuguri folositoare – unul construirea de corăbii, iar celălalt placarea cu mozaic. Amândoi s-au dovedit foarte pricepuţi în meseriile lor, au câştigat apreciere locală şi clienţi, au angajat furnizori şi subcontractori şi în scurtă

vreme au devenit mai degrabă administratori decât lucrători manuali. Amândoi au prosperat, la fel ca şi ginerii mei, iar eu sunt mulţumit.

În ultimii ani, din cauza unei lipse de meşteşugari locali, mai ales în domeniul placărilor cu mozaic, Antigonus („Tig", cum i se spune în familie) a întreprins o călătorie la Ierusalim, unde, după terminarea palatului lui Irod cu ani în urmă şi concedierea sutelor de meşteşugari care lucraseră acolo, existau o sumedenie de muncitori calificaţi lipsiţi de stăpâni, gata să plece în alte oraşe dacă plata era bună.

Tig a găsit soiul de oameni pe care-l căuta, iar doi dintre ei sunt acum alături de noi. El însă a rămas acolo o vreme – mai exact, a fost blocat în oraş şi n-a putut pleca – şi ne-a adus o relatare mai detaliată decât avusesem până atunci despre tulburările curente.

Oraşul fusese prins într-un clocot de revolte şi războaie civile. Revolta este împotriva romanilor; războiul civil se poartă între evreii bogaţi şi evreii săraci – bogaţii favorizează politica de maleabilitate şi precauţie, iar săracii cer dreptate şi chiar independenţă faţă de Roma. Dar, complicând şi mai mult tabloul general, chiar şi printre săraci există facţiuni care se războiesc între ele.

Primul necaz serios a fost provocat de procuratorul roman Florus, care a cerut din vistieria Templului o cantitate de aur despre care afirma că era datorată împăratului ca impozite. Iniţial aurul îi fusese refuzat, dar în cele din urmă a fost luat, după ce preoţii au cedat în faţa ameninţărilor şi forţei. Acesta a fost un sacrilegiu şi totodată un ultraj pentru mândria evreilor. Au urmat tulburări, cu oameni mărşăluind pe străzi şi scandând împotriva preoţilor şi a romanilor. „Fără stăpân, doar Dumnezeu", îi învăţaseră capii rebeliunii să strige, respingând atât stăpânirea romană, cât şi pe preoţii care îi cântau în strună.

Florus îşi trimisese soldaţii să pătrundă cu forţa printre manifestanţi. Mulţi fuseseră răniţi şi unii ucişi. După aceea, procuratorul chemase trupe suplimentare din Cezareea şi, pentru a sublinia faptul că el şi nimeni altul era conducătorul, ceruse Ierusalimului să dea noilor trupe Marele Onor.

Marele Onor este o ceremonie impusă (destul de frumoasă pentru a o urmări, atâta vreme cât nu-ţi este jignită mândria), în care oraşul cinsteşte trupele romane, iar acestea la rândul lor salută oraşul. De data aceasta însă, Florus a poruncit ca, drept pedeapsă pentru revolte, oraşul să dea onorul, dar salutul să nu-i fie întors.

Tig se afla pe străzile Ierusalimului când măreţia Romei a defilat în bătăile solemne şi ameninţătoare ale tobelor de război. În primele rânduri ale spectatorilor, în loji ridicate înşiruite pe drum, membri ai clerului şi ai celor mai de seamă familii evreieşti se înclinau, aplaudau şi fluturau frunze de palmier, aşa cum se cerea să facă, în vreme ce soldaţii romani rămâneau neclintiţi şi nu le răspundeau. Îndărătul liderilor lor, mulţimea a început să se foiască, murmurând şi blestemând. În scurtă vreme, oamenii nu s-au mai putut abţine. Ei au început să-şi strige protestele şi Tig s-a pomenit alăturându-se lor, scandând „Fără stăpân, doar Dumnezeu”, împreună cu cei mai gălăgioşi dintre ei. Unii oameni veniseră pregătiţi şi au aruncat ouă şi fructe stricate. Soldaţii mândri, strălucitori şi cu arme zăngănitoare au fost împroşcaţi şi mânjiţi, iar spectacolul a fost distrus.

Preoţii şi membrii sinedriului din tribune s-au întors spre mulţime, cerându-i să nu mai continue, avertizând asupra consecinţelor, apelând la calm şi reţinere. Au fost bombardaţi la rândul lor. Oamenii râdeau, huiduiau şi batjocoreau. Tinerii au pornit să alerge de colo-colo, distrugând parii palisadelor, rupând crengi din copaci, smulgând beţele stindardelor şi balustradele laterale ale carelor de triumf, ba chiar dezgropând bucăţi de mozaic şi pietre cubice mai mici din caldarâm. Demnitarii şi preoţii au fost îmbrânciţi în lături şi proiectile de toate felurile au fost lansate către spinările soldaţilor, care s-au retras.

Pentru Tig (care, ca noi toţi, simte şi tăinuieşte resentimente faţă de puterea romană) a fost un moment incitant, dar el a simţit în acelaşi timp şi teamă.

De data aceasta, romanilor nu le-a fost la fel de uşor să înăbuşe demonstraţia. Când s-au adunat la cetatea Antonia şi au revenit în forţă pentru a pedepsi, mulţimea s-a împrăştiat. La început se păruse că ordinea fusese restabilită, chiar dacă onoarea romanilor fusese ştirbită, dar în realitate evreii preluau controlul în cartiere

întregi ale oraşului. Într-o săptămână, romanii aveau să afle că trebuiau să trateze locurile acelea ca zone interzise, în care puteau pătrunde numai în număr mare. Un grup de rebeli („terorişti” a fost termenul folosit de Florus pentru ei), care se autointitulau Cuţitarii, acţionau pe cont propriu în locurile aglomerate cu un şiş ascuns în cămaşă, înfigându-i fără zgomot lama între coastele unui soldat care târguia în bazar, unui negustor despre care se ştia că primea mită de la romani, unui cetăţean bănuit că ar fi fost informator, ba chiar şi ale unui preot considerat colaboraţionist. Gloata se îndepărta iute, lăsând victima să se zbată şi să sângereze până la moarte pe caldarâm.

Existau zvonuri potrivit cărora colaboraţionişti bogaţi şi iscoade mituite ar fi fost răpiţi, judecaţi de tribunale populare undeva în labirintul oraşului de jos, unde trăiau săracii, şi executaţi, cu trupurile azvârlite în râpele din afara zidului, sub Muntele Măslinilor.

Tig a plecat de îndată ce a putut s-o facă, deşi a trebuit să treacă prin mai multe puncte de control romane, şi a scăpat numai pentru că a insistat că era meşteşugar grec, fără legături cu oraşul evreiesc şi neinteresat de revolta acestuia. Muncitorii pe care-i angajase urmau să ajungă la noi mergând pe căi separate, cum şi când puteau. Pe unul dintre ei nu l-am văzut nici până acum. Doi, ambii cu istorii interesante, au scăpat şi au fost angajaţi în atelierele noastre. Ei spun că revolta nu va fi uşor suprimată şi că nu va dispărea de la sine. Dar atâta vreme cât evreii sunt divizaţi, bogaţii împotriva săracilor şi o facţiune împotriva alteia, cum ar putea reuşi?

De atunci n-am mai aflat veşti decât sporadic. A existat un zvon cum că Agripa al II-lea, ultimul dintre Irozi, va media între Roma şi evrei, însă se pare că nu s-a mai întâmplat nimic. După aceea am auzit că Cestius Gallus, procuratorul roman al Siriei, se îndrepta către Ierusalim în fruntea unei armate numeroase… iar apoi că el şi trupele lui s-au întors, fără să se fi schimbat ceva. A urmat generalul Vespasian. Se spunea că ocupase majoritatea oraşelor şi aşezărilor din Iudeea şi Galileea şi că era pregătit să înceapă asaltul asupra Ierusalimului, când de la Roma s-a auzit că împăratul Nero murise şi că nu se ştia nimic sigur despre cel care avea să-i urmeze la tron

şi ce ar fi dorit el să se facă.

Acum Senatul îl făcuse împărat pe Vespasian însuşi. El revenise la Roma, dar îl trimisese pe fiul său, Titus, cu trupe numeroase, pentru a soluţiona problema. Ierusalimul este înconjurat şi asediat.

Eu încerc să nu fiu îngrijorat în privinţa finalului, dar emoţii vechi îmi reapar când le îngădui gândurilor să zboare într-acolo – oroarea mea faţă de crucificări, resentimentele faţă de modul în care Roma crudă şi mulţumită de sine pretinde dreptul de a conduce lumea şi de a ne aservi pe toţi. Îmi revine chiar şi ceva din vechea loialitate faţă de oraş şi Templu. Dacă mi-ar sta în obicei să mă rog, supravieţuirea Ierusalimului ar ocupa un loc de seamă printre doleanţele mele, însă m-am învăţat de mult că şi dacă ar exista un Dumnezeu, el este surd faţă de toate rugăminţile oamenilor.

*

Ieri prin satul nostru a trecut alt membru al sectei lui Iisus. Este mai vârstnic, apropiat poate de anii mei, orb şi îngrijit de un tânăr. Aidoma altor membri recenţi ai sectei, îşi spune „creştin”, denumirea pe care ei şi-au luat-o în ultimii ani pe temeiul că Iisus a fost cu adevărat Hristosul. În faţa unei mulţimi mici şi interesate, strânse în piaţa satului, el a predicat vechea poveste – că autoritatea şi divinitatea lui Iisus erau dovedite nu numai de frumuseţea şi profunzimea învăţăturilor sale, ci, mai mult, de minunile pe care le săvârşise el şi mai presus de toate de minunea supremă a învierii din morţi.

I-am oferit predicatorului şi ajutorului său o cină şi paturi peste noapte care au fost acceptate nepoliticos, mi s-a părut, ca şi cum i-ar fi fost pe deplin cuvenite, ca un drept acordat celor drepţi. Aşa m-am purtat şi eu, mă întreb, când umblam prin ţară ca ucenic? Sper că nu, dar poate că este în natura evanghelismului să ia fără să mulţumească, deoarece crezi că tu eşti cel care aduce daruri.

Predicatorul mi-a cerut să-i spun Ptolemeu, un nume grec pe care şi-l luase, şi a părut şovăielnic în a-mi spune prea multe despre sine. L-am întrebat de noutăţi despre Ierusalim, dar ştia doar că era sub asediu şi că, probabil în foarte scurt timp, avea să fie asaltat. Nu părea foarte îngrijorat de oraşul despre care, spunea el, poate că

Domnul considera că ar fi fost bine să fie distrus, fiindcă îl condamnase pe Fiul Său la moarte. Mi-a spus însă că-l tulburase profund vestea recentă a crucificării fratelui mai mic al lui Iisus, Iacov, care fusese conducătorul sectei în Ierusalim.

Am fost şocat la auzul veştii aceleia. Am simţit un nod în gât şi ochii mi s-au umplut de lacrimi. Am fost bucuros că oaspetele meu nu mi-a putut zări chipul. Dacă mai tânărul lui ajutor a observat ceva, nu s-a trădat în vreun fel. Mi-l amintesc pe Iacov ca pe un băiat cu ochi scânteietori în hoarda de fraţi şi surori, copiii lui Iosif şi ai Mariei. În toţi anii care au trecut nu mai auzisem nimic despre el şi nu ştiusem că devenise un discipol al sectei fratelui său.

În dimineaţa aceasta m-am trezit la prima geană de lumină şi am ieşit pe balcon. Marea era liniştită, abia albăstrindu-se pe măsură ce soarele se ridica dinapoia mea, dindărătul dealurilor răsăritene. Se auzea foşnetul acela liniştitor al ei când vremea este liniştită, cu o tăcere lungă între fiecare sosire şi plecare a valurilor. Jos, în stradă, vânzătorii din piaţă îşi ridicau tarabele, vorbind cu glasuri scăzute, aşa cum fac la ora aceasta a dimineţii, ştiind că aproape tot satul încă doarme. Iar apoi, din depărtare, s-a auzit sunetul pe care-l cunoşteam atât de bine, pe care-l auzisem, la intervale, în lunga mea viaţă – trop trop trop-ul unui pluton de romani în marş forţat, cu bătăile înăbuşite ale unei singure tobe marcând ritmul paşilor. Sunetul a devenit mai limpede şi mai distinct, fără a fi vreodată prea puternic, iar după aceea, desigur, ei au apărut, mărşăluind vioi pe strada principală a satului, îndreptându-se către miazăzi, spre Cezareea, impresionând, aşa cum se întâmplă întotdeauna, prin disciplina lor, coordonarea şi indiferenţa ca de furnici faţă de orice aflat în afara ţelului colectiv.

În clipa aceea mi-am reamintit, inevitabil, vestea despre tânărul Iacov (mă gândesc la el ca fiind tânăr), uitată în somn şi care acum mă lovea din nou, cu durere reînnoită. Faptul că suferise aceeaşi moarte crudă ca fratele său mă făcea să-i urăsc pe cei de jos, pe cei care ne controlau vieţile, pe constrângătorii străini. Dacă de-a lungul anilor nu aş fi deprins autodisciplina sau dacă aş fi dorit să părăsesc iute lumea, mi-ar fi luat numai o clipă să mă aplec peste balustradă pentru a-i blestema şi scuipa.

Ptolemeu, aşa îşi

spune el, aduce

(zice el) Cuvântul.

Iar ei, cu armele

şi platoşele lor,

aduc generozitatea Romei.

Alege atunci – o viaţă

scurtă cu drumuri bune,

vinuri şi bucate alese

sau viaţă veşnică,

cântând osanale

În împărăţia

Cerurilor. Doamne, dacă

aş crede că eşti acolo,

M-aş ruga: „Ajută-mă

să scap de prădătorii

aceştia lacomi ai

sufletului şi burţii.”

CAPITOLUL 6

Azi-noapte am avut un vis, despre care bănuiesc că n-a fost de fapt decât o amintire foarte vie. Iisus şi cu mine, pe la vârsta de şaisprezece ani, tocmai trecusem prin poarta monumentală a Tiberiadei cu cele două turnuri rotunde şi mergeam pe *cardo,* pe lângă fresce şi mozaicuri bogat colorate. În vis, simţeam totul la fel de proaspăt, scânteietor şi aţâţător de modern, cum mi se păruse atunci, şi în acelaşi timp simţeam că Iisus nu-mi împărtăşea entuziasmul, sau pretindea că nu-l împărtăşeşte, pentru a mă face să mă simt vinovat, un romanofil, un colonizat, un evreu neloial.

Pe când mergeam pe caldarâm, simţindu-ne „maturi", independenţi, destul de încântaţi de noi înşine, încântaţi de noile noastre membre puternice şi de noile noastre glasuri groase, o cerşetoare, care ţinea pe şold un prunc bolnav, a întins mâna, cerându-ne bani. Spre deosebire de majoritatea cerşetorilor, care erau murdari şi bolnavi, ea era izbitor de frumoasă şi i-am dat o monedă.

— Dă-i mai mult, a spus Iisus.

— Dă-i tu mai mult, am replicat.

El şi-a deschis punga. Era goală.

— Ca de obicei, am comentat.

— Ca de obicei, pentru că eu nu sunt zgârcit ca tine. I-am dat ultima monedă leprosului din afara porţilor.

Mă acuza mereu de meschinărie. A trebuit să-mi muşc limba pentru ca să nu-i spun că aşa-zisa meschinărie era gospodărirea avuţiei mele, că era uşor să fii cheltuitor când nu deţineai aproape nimic.

I-am dat femeii încă o monedă, mai mare, şi am primit un zâmbet care m-a făcut să simt o ameţeală de moment.

Mergând mai departe, Iisus a spus:

— Ai vrut să-i dai bani pentru că era frumoasă. Când leprosul s-a apropiat de noi, te-ai ferit şi ai iuţit pasul.

Era adevărat, totuşi am negat.

— Doream să-i dau banii pentru că avea un prunc bolnav.

— Mincinosule, a spus Iisus. Te gândeai că ar fi bine dacă pruncul ar muri şi tu ai putea s-o iei ţiitoare.

Se apropiase atât de mult de adevăr, încât m-a înfuriat teribil. Gândurile îmi erau obsedate de femei şi dragoste trupească. Iisus părea ferit de ele, însă nu putea fi aşa, nu pe de-a-ntregul, deoarece era în stare să-mi citească gândurile şi să-mi dezgroape cele mai nevrednice străfulgerări de poftă carnală.

— Gândul a fost al tău, balegă de vacă ce eşti! i-am şuierat. Tu l-ai rostit.

— Ba al tău a fost, mi-a răspuns, altfel nu te-ar frământa atât.

Aşa se purta el, totuşi nu era îngâmfat cum se poate crede. Rostea întruna acuzaţii, dar ele proveneau din inteligenţă şi pătrundere. Erau ca un joc. Era de parcă şi-ar fi încercat permanent capacitatea de a-mi citi gândurile – sau, în egală măsură, pe ale lui Andreas şi Tadeu – în acelaşi fel în care putea citi texte dificile, şi ca şi cum ar fi fost încântat să descopere adevăruri ascunse.

În anii aceia de după pubertate, el şi cu mine deveniserăm, cred că o pot spune fără greşeală, tineri intelectuali, cu toate că între noi existau diferenţe. Amândoi eram ruşinaţi de supunerea lui Israel faţă de Roma şi ştiam (vreau să spun că fuseserăm învăţaţi asta şi o credeam) că Dumnezeul lui Israel nu o va permite de-a pururi, într-o bună zi, El avea să strige: „Ajunge!” Cei care batjocoriseră poporul ales al lui Dumnezeu aveau să simtă gustul batjocurii înmiit. Cei care abătuseră durerea asupra noastră aveau să sufere durerea înmiit. Vrăjmaşii lui Israel aveau să fie călcaţi în noroiul uliţelor şi siliţi să lingă pulberea ca şerpii, ca târâtoarele pământului… Şi aşa mai departe.

Între timp, şi în contradicţie cu asta, eu învăţam să apreciez, ba chiar să îndrăgesc, unele aspecte ale civilizaţiei romane şi greceşti – opere de artă, arhitectură, ceramică, ţesături fine, bijuterii şi de asemenea (ceva nou şi incitant) poezia şi teatrul. Tiberiada, oraşul

de pe malul Mării Galileii unde tata îşi avea locuinţa preferată şi unde îşi desfăşura majoritatea afacerilor, fusese construit de tetrarhul Irod Antipas şi continua să crească, mai mult sau mai puţin în felul (deşi, se spunea, nu şi în măreţia) oraşului Cezareea, pe care tatăl său, Irod cel Mare, îl ridicase pe malul Mării Mediterane. Străzile porneau perpendicular din *cardo* principală, care era largă şi rectilinie, cu coloane din granit de ambele părţi. Canalizarea era subterană, nu prin rigole deschise. Tarabele pieţei se găseau sub umbrare elegante din lemn, acoperite cu păpuriş sau frunze de palmier, pentru a-i feri pe vânzători şi cumpărători de arşiţa soarelui. Casele aveau pereţii văruiţi în alb, acoperişuri din ţigle roşii şi curţi interioare spaţioase, pavate. Puţurile erau adânci, iar apa lor rece, proaspătă şi abundentă.

Andreas ne dusese primul la teatrul din Tiberiada şi tot cu el am fost să vedem şi jocurile sportive de acolo – tineri atleţi care se luptau în trânte, alergau curse în stilul elen, aruncau discul şi suliţa şi săreau. Respectarea strictă a etichetei ar fi interzis prezenţa noastră, deoarece jocurile erau dedicate diverşilor zei păgâni, dar ele erau patronate de tetrarh însuşi şi pe tata nu-l deranja faptul că mergeam acolo, unicul avertisment fiind că ar fi fost preferabil să nu suflu nicio vorbă mamei.

Cu siguranţă, Iisus nu le spunea părinţilor săi ce făceam în Tiberiada. Iosif şi Maria aveau teama şi neîncrederea specifice galileenilor faţă de aşezările noi, considerând că acestea fuseseră construite cu taxe luate necinstit de la ţăranii care lucrau ogoarele şi că în ele sălăşluiau toate desfrânările. Îi îngăduiau totuşi lui Iisus să meargă, fiindcă Andreas spunea că făcea parte din educaţia modernă, iar Maria considera faptul că Andreas îl învăţa pe Iisus ca pe un dar primit de la Dumnezeu, o binecuvântare, un semn ceresc care anunţa că băiatului i se pregătea o măreţie aparte.

Cât despre teatru, amândoi am fost convertiţi instantaneu. De-a lungul unei perioade de doi ani, am revenit adesea, uneori doar noi, uneori cu Andreas, ocazional luându-l şi pe Tadeu. Actorii purtau măşti şi-şi scandau replicile cu glasuri bubuitoare şi răsunătoare, care făceau ca vorbele să pară mai puternice decât ale oricărui rabin – câteodată mai intimidatoare, alteori mai minunate. În unele comedii, măştile erau capete de animale şi o dată sau de două ori

un actor care juca rolul unui zeu al fertilităţii mergea ţanţoş, purtând un falus enorm. Niciunul dintre noi nu putea desluşi toate cuvintele, care erau în greacă, însă le deduceam pe unele şi oricum intriga era întotdeauna destul de clară, iar finalul (moartea în tragedii, căsătoria în comedii), niciodată îndoielnic. Noi nu căutam surprize, ci reprezentarea unei poveşti adesea familiare, de la prima eroare sau neînţelegere, pas cu pas spre sfârşitul amar (sau dulce-amar).

Reveniţi în Nazareth, inventam piese proprii, în limba noastră, şi le jucam. Ele au devenit o parte a lecţiilor noastre cu Andreas. Mai cu seamă reuşită consideram versiunea noastră a poveştii regelui David. Chiar şi mai bună era dramatizarea pe care o făcusem istoriei lui Daniel, o comedie (cel puţin, noi începusem prin a intenţiona o comedie, deoarece avea un final fericit), numită *Trăncăneala,* în care toţi patru jucam mai multe roluri.

Am descoperit că Andreas era un actor înnăscut şi făcea un rol excelent în Nabucodonosor. Iisus era Daniel. Tadeu şi eu eram Şadrac şi Meşac, pe care Nabucodonosor poruncise să fie aruncaţi în cuptorul arzător împreună cu Abed-Nego, jucat de şalul mamei mele care flutura de un cârlig în lumina pătrunsă pe o fereastră.

În actul următor, Iisus în rolul lui Daniel trebuia să tâlcuiască cuvintele scrise pe perete la ospăţul lui Belşaţar. Eu eram Belşaţar şi apoi jucam rolul lui Darius, care-l aruncase pe Daniel în groapa cu lei pentru că nu ascultase porunca potrivit căreia nu mai trebuiau să existe rugi sau petiţii vreme de treizeci de zile. Tadeu era un leu, care-l adulmeca pe Daniel, lingându-i obrajii şi răgind de parcă ar fi fost flămând, dar care descoperea, spre surprinderea lui, că nu îi era foame şi se încolăcea alături de el ca să doarmă peste noapte.

În ultima parte a piesei, Iisus şi-a intrat în drepturi. Acela era momentul în care ceva misterios, important şi nelămurit îi fusese dezvăluit lui Daniel. Aici noi schiţasem un text, însă îi lăsasem libertatea de a improviza şi de fiecare dată când repetasem piesa, vedeniile pe care le anunţase el deveniseră tot mai năstruşnice, mai întunecate şi mai frumoase. În cuvintele lui răsunătoare, noi îi văzusem pe „cei trei regi din Persia şi pe un al patrulea cu bogăţii mai mari decât toţi”, prăbuşirea „regatului celui mai puternic rege” şi împărţirea lui după cele patru vânturi, şi pe „regele de la miazăzi

şi regele de la miazănoapte” pornind bătălia care pricinuise moartea a zeci de mii de oameni.

Nimic nu-l putea opri pe Daniel al nostru. Vorbele ca faptele, şi faptele ca vorbele, erau un torent. Când îngerul a apărut şi cei mulţi care dormeau în ţărâna pământului s-au trezit, unii la viaţă veşnică, iar alţii spre ocară şi ruşine veşnice, glasul lui Iisus a coborât şi ochii i s-au umezit. Când a jucat rolul proroculuicare privea peste fluviu şi vedea „bărbatul îmbrăcat în veşminte de in” şi a întrebat cu glas flămând şi sfâşietor: „Pe când se vor sfârşi aceste fapte minunate?”, mi s-a părut că el însuşi (folosind cuvintele vechilor scripturi) „lumina ca strălucirea cerului şi era ca stelele pe calea dreptăţii”.

Finalul era întotdeauna acelaşi – înţeles mai presus de orice înţeles pe care l-ar fi putut tâlcui colegii săi actori, tăcere consternată, apoi aplauze. Iisus, spunea Andreas sărutându-l, avea un viitor strălucit în teatru.

În ciuda acestor succese însă, tocmai piesa noastră despre Daniel l-a întors pe Iisus împotriva poeziei şi teatrului. Dumnezeu i-a apărut într-un vis şi i-a vorbit cu severitate rece, condamnând isprăvile noastre. Transformasem un text sacru într-o comedie. Pusesem în scenă poveşti în care Dumnezeu însuşi, deşi invizibil, avea un rol în care vorbea. Îl introdusesem într-un scenariu! Cum puteam crede că asta nu l-ar fi tulburat şi rănit pe Acela care ne privea mereu la muncă şi la joacă?

Iisus s-a căit. S-a rugat şi a postit. A respins tot ce era asociat cu teatrele, poezia, piesele, deghizările, simularea vieţii, a morţii şi a uciderii, pentru a-i vrăji pe copii. Piesele, spunea el, erau neadevăruri. Cuvintele erau false. Actorii şi cei care scriau pentru teatre erau amăgitori de profesie. Oamenii care veneau la teatru şi se distrau privind lucruri despre care ştiau că erau false erau făţarnici.

Am fost dezamăgit de el, după aceea furios. Ne simţiserăm atât de bine împreună, scriind şi jucând. Cu cine aveam s-o mai fac, dacă nu cu el?

Iisus mi-a spus că nu mai trebuia s-o fac deloc. Trebuia să renunţ la

aşa ceva.

Iniţial am avut momente de nesiguranţă, întrebându-mă dacă nu cumva era posibil ca el să aibă dreptate. Oare noi îl jignisem cu adevărat pe Dumnezeu? Voi fi oare pedepsit dacă mai continuam? Voi fi lovit de un trăsnet din senin? Pământul se va deschide aidoma unor fălci, ca să mă înghită?

După care însă îmi reaminteam cuvintele, propriile noastre vorbe iscusit amestecate cu vorbe preluate şi adaptate din textele sacre ale religiei noastre, sau mergeam cu Andreas ca să vedem o piesă nouă şi, pe măsură ce limbajul îşi impunea puterea asupra mea, simţeam asemenea valuri de plăcere, încât nu puteam crede că era posibil să jignesc orice putere ar fi putut exista acolo, răspunzătoare de toate.

De acum, Dumnezeu nu mai era pentru mine o prezenţă puternică. El devenise un Părinte Ceresc vag, îngăduitor, vast şi tolerant, aidoma tatălui meu lumesc, nu atât lipsit de iubire, cât indiferent. Îmi venea greu să cred că El avea mult timp pentru mine sau interes faţă de ceea ce făceam sau nu făceam, atâta vreme cât nu era deliberat, profanator, violent ori criminal.

Aşa că am continuat să frecventez spectacolele de teatru, în ciuda faptului că nu mai exista nimeni cu care să pot scrie sau juca piese. Cred că atunci am început să scriu poezii. Compuneam câte un poem în minte, îndeosebi când mă plimbam singur serile, şi-l memoram. I-am povestit despre asta lui Andreas într-un moment de sinceritate, când rămăsesem doar noi doi. El m-a convins să-i recit unul, apoi altul, al treilea… A fost foarte încurajator (am primit o sărutare!), deşi bănuiesc că el considera că greaca sau, la nevoie, latina, dar în niciun caz aramaica, era limba cuvenită pentru poezie.

Am discutat despre refuzul lui Iisus de a mai avea vreo legătură cu teatrul şi piesele. Andreas s-a întristat. Era îngrijorat în privinţa viitorului elevului său cel mai strălucit şi ţin minte că a spus: „Deasupra lui Iisus al nostru adastă o umbră. Dacă el nu găseşte o cale de a scăpa de ea, s-ar putea să devină un linţoliu.”

*

Am o altă amintire foarte clară a vizitelor noastre de adolescenţi în

Tiberiada – nu sunt însă sigur dacă a avut loc înainte sau după dezacordul nostru privind teatrul. Fusesem la băile sulfuroase (alt loc favorit) şi stăteam afară spre sfârşitul după-amiezii, odihnindu-ne după eforturile noastre, desfătându-ne în briza răcoroasă care sufla dinspre apus la momentul acela din zi, aşteptând pe cineva – pe Andreas sau poate pe tatăl meu – care venea să se întâlnească acolo cu noi. Băile erau în preajma unei clădiri de culoarea argilei, cu o cupolă albă, unde membrii triburilor se adunau la răstimpuri, când treceau prin oraş. Dincolo de ea, apele lacului, adumbrite la ceasul acela, erau verde-întunecat, în vreme ce dealurile cafenii de pe ţărmul răsăritean erau scăldate din plin de lumina soarelui. Iisus şi cu mine stăteam spate în spate, rezemându-ne unul de celălalt. Eu eram cufundat într-o ameţeală visătoare, privind ramurile palmierilor care se legănau în briză aidoma unor braţe languroase, când lipăitul multor sandale şi picioare desculţe care se apropiau grăbit pe lut, ca şi o zarvă tot mai puternică de glasuri ne-au făcut pe amândoi să ne îndreptăm şi să ne întoarcem spre stradă.

Era o înmormântare beduină şi a trecut îndeajuns de aproape de noi pentru a vedea feţele tulburate ale mulţimii, dar şi leşul întins pe o scândură purtată la înălţimea umerilor de flăcăi care ar fi putut să fie fraţii răposatului – era un tânăr care arăta, aşa ai fi putut crede, foarte sănătos, cu trăsături precis dăltuite, arămite de soare şi cu membre lungi şi robuste întinse sub giulgiul alb. Cei din jurul lui şi cei care-l purtau se mişcau iute, în pas alergător, la fel ca marşul forţat al legiunilor romane, iar în timp ce mergeau vorbeau între ei şi strigau declaraţii despre măreţia lui Dumnezeu. Nu exista tărăgănarea unui alai funerar, nu se auzeau bocete şi scrâşnituri ale dinţilor, nu se vedeau chipuri grave şi înlăcrimate. Semăna cu o sărbătoare. Poate că exista un motiv special pentru asta, dar era ca şi cum ei acceptau moartea aceasta nu ca pe o lovitură îndreptată împotriva lor, ci ca pe vrerea lui Dumnezeu şi de aceea nu trebuia pusă sub semnul întrebării.

În clipa în care cei din mijloc, care purtau mortul, s-au apropiat cel mai mult de noi, paşii le-au fost încetiniţi de o îngustare a drumului şi acolo, atât de aproape încât ar fi putut să fie ajuns cu mâna, am văzut chipul tânăr care părea să fie atins în prea puţină măsură de moarte, ci doar de o nemişcare prelungă.

După ce gloata s-a îndepărtat, Iisus şi cu mine am rămas tăcuţi, impresionaţi de apropierea morţii. M-am uitat la el şi în expresia lui am recunoscut ceva neobişnuit de intens. Ochii îi străluceau şi păreau că privesc în gol.

— Aş fi putut întinde mâna şi să-l ating, a zis el.

— Da, am încuviinţat. Au fost foarte aproape. Straniu, nu-i aşa?

El însă nu mă auzea. Vorbea pentru sine.

— Ar fi trebuit s-o fac. Ar fi trebuit să-i ating faţa.

M-am gândit că n-ar fi fost o idee prea bună şi i-am spus-o.

Continua să se uite în depărtare, peste lac, cu ochi scânteietori şi orbi.

— Ar fi trăit. Am simţit o… o putere. Viaţa i-ar fi fost redată.

N-am înţeles ce voia să spună. M-am simţit stingherit, jenat, şi n-am spus nimic, nici atunci, nici mai târziu.

Pentru mine, teatrul

îi făcea pe regii morţi

să umble şi pe proroci

să se ridice din

mormintele lor. Lumea reală

avea limite. Aici şi acum

erau cântecele

păsărilor, viile care

înfrunzeau şi trupurile

noastre care se

puteau reproduce. Toate

aveau să moară, într-o bună zi,

şi moartea nu avea limbă.

Nu însă şi pentru prietenul

meu, care dorea

să-i sfâşie tăcerea,

să-i lumineze

bezna, să-i sfârşească

sfârşiturile şi care

ştia că atingerea degetelor

lui o putea realiza.

CAPITOLUL 7

Dintre noi trei, elevii lui Andreas, Tadeu a fost primul care s-a maturizat şi care s-a dovedit cel mai „normal”. Ca bărbat tânăr, lipsit de modestie şi nu tocmai corect, eu aş fi spus că era „cel mai banal”. „Normal” sau „banal”, puteţi alege. Pe neaşteptate, Tadeu a crescut – înalt, chipeş, atletic. Avea prieteni, era sociabil, popular, pragmatic, vorbăreţ şi de nădejde. Era atât competent, cât şi sigur pe sine, dar nu-şi asuma riscuri. Nu spunea niciodată ceva cu adevărat original, însă nici nu l-am auzit vreodată zicând o prostie sau o răutate.

Odată, în vremea aceea, i-am spus lui Iisus că simţeam că ar fi trebuit să-mi placă Tadeu mai mult decât îmi plăcea. Răspunsul lui a fost tăios.

— Tadeu nu are nicio picătură de fanatism. El este un pedestraş.

Spre deosebire de Tadeu, Iisus se transforma într-un tânăr sclipitor, indirect, sensibil şi secretos, conştient că era superior intelectual, dar lipsit de pricepere în relaţiile sociale. Avea limba ascuţită şi iute, iar oamenii care nu-i doreau niciun rău erau adesea răniţi de remarcile lui. Când se simţea însă în siguranţă şi avea încredere în camarazii săi, era inteligent în chip efectiv – interesant, plin de resurse şi instructiv. Încă de pe atunci era frământat de griji faţă de suferinţele săracilor şi oprimaţilor, şi putea să se înfurie şi să fie combativ în numele lor.

Se apropia un an nou şi tata a decis că era momentul să capăt o învăţătură superioară celei pe care nu mi-o putea oferi Andreas. Mi-a găsit un tutore în Seforis, la numai două ore de mers de Nazareth, care putea să mă şi găzduiască. Tadeu şi sora lui, Iudita, aveau să locuiască tot în Seforis, unde Tadeu urma să se ocupe de administrarea unui depozit de grâne al unui unchi, care suferea după moartea soţiei sale. Iudita se ocupa de gospodărie şi de copiii mai mici ai unchiului.

Andreas dorise să continue să-l înveţe pe Iisus, împreună cu alţi doi elevi noi care plăteau, dar Iisus ne-a spus că-i refuzase propunerea.

— Am luat deja prea multe de la Andreas, ne-a zis, şi el n-a căpătat nimic ca răsplată.

Mergeam împreună către casă, după ce ne luasem rămas-bun la sfârşit de an de la tutorele nostru – înlăcrimaţi, fiindcă niciunul dintre noi nu avea să se întoarcă la el.

— Lui nu i-ar fi păsat, a spus Tadeu. L-ai văzut şi acum. Bietul de el te iubeşte la nebunie.

— Acesta în sine poate fi atunci un motiv ca să nu mă mai întorc. Este momentul să merg mai departe.

— Să mergi… unde? am dorit noi să ştim, iar el a replicat măreţ, dar cu unul dintre surâsurile lui auto-ironizatoare:

— Spre următoarea treaptă a scării.

— Scara lui Iacov? (Acesta fusese Tadeu.)

Iisus a izbucnit în râs.

— Cel care doreşte să suie pe scara lui Iacov trebuie să fie pregătit să doarmă pe perna lui Iacov.

Mi-am amintit că perna lui Iacov fusese o piatră.

Iisus n-a mai spus nimic despre planul pe care-l avea despre viitor şi în ziua următoare a plecat. Modul lui de a-şi lua rămas-bun era să nu-şi ia. Puteai spune că era jignitor, însă aceea era firea sa. De la el nu te aşteptai să fie „drăguţ”.

Aşa a dispărut din vieţile noastre şi din Nazareth. Cu excepţia scurtei lui apariţii la ospăţul meu de nuntă, nu aveam să mai fiu mulţi ani alături de el.

În perioada petrecută în Seforis, când îmi vizitam mama, treceam uneori pe la Iosif şi Maria şi întrebam de noutăţi despre Iisus. Răspunsul era întotdeauna acelaşi. Nu aveau nicio noutate.

— Nimic, spunea Iosif clătinând din cap şi arătând neliniştit şi trist.

Însă surâsul pe jumătate şters şi tăcut al Mariei însemna, îmi spuneam, că ei ştiau unde era Iisus şi că ea, cel puţin, era de acord.

Într-o zi m-am gândit să trec pe la Andreas pentru noutăţi. M-a primit strângându-mă în braţe cu căldură şi m-a poftit în casă, tratându-mă cu o gustare de smochine şi măsline pe frunze de viţă-de-vie şi o cupă de vin uşor.

— Ah, sclipitorul nostru Iisus! a spus el. Scumpul nostru erudit! Nu l-am iubit noi, Iuda? Nu-i ducem dorul?

Am răspuns afirmativ la toate exclamaţiile sale, puţin stingherit.

— Nu mai ştiu nimic despre el, a urmat Andreas. M-am interesat, desigur, însă mama lui nu vrea să zică nimic. Se mulţumeşte să-şi arate zâmbetul acela superior de cămilă. „Eu ştiu ceva ce tu nu ştii.” Tatăl îmi place mai mult, dar este un biet amărât – aşa cum ai fi şi tu, dacă te-ai însura cu o asemenea înfumurată.

— Este o femeie ciudată, am fost de acord.

— Cred însă că ştiu unde este Iisus. Bănuiesc că mi-a urmat sfatul. Şovăi, apoi continuă: Tu nu ştiai despre ce era vorba? Nu, nu. El n-ar fi dorit să se afle.

S-a uitat în stânga şi în dreapta, în stilul lui exagerat, ca şi cum ar fi verificat dacă nu exista nimeni care să tragă cu urechea, după care s-a aplecat în faţă, punându-şi o mână pe genunchiul meu.

— Sfatul meu a fost să se ducă la Marea Moartă… La Qumran.

Am fost surprins, chiar şocat. Qumran era locul unde se retrăsese secta cunoscută ca esenieni. Ştiam puţine despre ei – erau numai bărbaţi, rebeli împotriva Templului şi a preoţilor, exclusivi, secretoşi şi mistici. Îl auzisem pe tata numindu-i „fanatici”.

— Ideea mea, a explicat Andreas, a fost că acolo, dacă fraternitatea îl va accepta, el va învăţa mai multe decât l-aş fi putut învăţa vreodată eu… sau oricare altul care ar fi putut continua de acolo de unde m-am oprit eu. Există totuşi o problemă. Un risc.

Întrebarea, a urmat el, era cât timp avea frăţia să-l înveţe pe Iisus

fără a-i cere să devină membru al sectei. Asta îl neliniştea – fiindcă o dată ce „intrai”, nu mai exista cale de „ieşire”. Rămâneai în sectă pe viaţă.

— Iar asta ar însemna o pierdere teribilă, a zis Andreas.

El îi spusese lui Iisus că dacă îl vor accepta, va constata că regimul lor era dur, dar erau bărbaţi învăţaţi şi i-ar fi apreciat mintea ascuţită. Iisus trebuia să le spună că nu era sigur că avea chemarea necesară.

— „Tărăgănează”, i-am spus. „Trage de timp şi învaţă cât poţi mai multe. Fii niţel viclean.”

Am zis că eram convins că fusese un sfat înţelept.

— Eu aşa sper, Iuda, totuşi este un risc. În fiecare lună care trece fără să primesc o vorbă din partea lui mă întreb dacă-l vom mai revedea vreodată.

M-a întrebat despre poeziile mele şi m-a convins să-i recit câteva. I-am spus două sau trei, recent compuse, şi el le-a lăudat, ceea ce, desigur, era ce-mi dorisem şi avusesem nevoie. Una dintre ele, despre un vis, l-a făcut să-şi ridice sprâncenele.

— Frumos, a comentat. Foarte frumos.

M-a privit apoi ciudat.

— Eşti îndrăgostit, Iuda?

— Îndrăgostit? Nu. (Nu ştiam ce voia să spună.) Nu cred.

El a încuviinţat gânditor şi n-a mai adăugat nimic. Conducându-mă la uşă, a întrebat, cu un dispreţ foarte discret, dar inconfundabil:

— Şi cum este noul tău tutore, dragă băiete? Te poartă pe noi înălţimi?

— Nu mă întrebaţi, am răspuns. Când ai avut deja parte de cel mai bun tutore posibil, oricine i-ar urma nu poate fi decât o dezamăgire.

— Doar nu vorbeşti serios, a zis el punându-mi o mână pe umăr.

— Ba da, am răspuns… şi cred că a putut vedea că spuneam adevărul.

— Eşti un flăcău drag. Linguşeala n-ar trebui încurajată nicicând, însă aleg să-ţi dau crezare.

M-a cuprins într-o îmbrăţişare de rămas-bun şi mi-a lăsat o lacrimă mică pe obraz, când l-a sărutat.

*

Era adevărat că tata nu se descurcase grozav în găsirea celui de-al doilea tutore al meu. Acesta se numea Baruch şi veleitatea lui de a fi un cărturar de seamă era fie complet falsă, fie fusese adevărată cândva, dar nu şi acum. Nu numai că ştia mai puţine scripturi, mai puţină filozofie şi mai puţină istorie decât Andreas, ci am ajuns să cred că ştia chiar mai puţine decât mine. În mod frecvent, puteam oferi mai multe citate, şi mai exacte, decât el. Greaca pe care o vorbea mi se părea plină de greşeli gramaticale, ba chiar şi ebraica îi era incorectă uneori, iar el însuşi era departe de a fi inteligent. Lecţiile, atunci când le ţinea, abundau în pedanterii bizare. Una pe care o repeta adesea ar fi putut să fie descrisă ca „Reguli pentru a-l recunoaşte pe Mesia”. Mesia, în ipoteza că ar fi venit vreodată, trebuia să treacă un set foarte riguros de teste, înainte ca tutorele meu să-i poată da un certificat de autenticitate.

Eram bucuros că Iisus nu mai era împreună cu mine. El şi-ar fi pierdut răbdarea, ar fi fost probabil scandalizat şi întregul aranjament, care, aşa cum voi explica, mi se potrivea destul de bine, s-ar fi putut nărui.

Eu am ales să fiu diplomat. Mă prefăceam că învăţ, iar Baruch se prefăcea că-mi predă. În scurt timp, m-a lăsat să-mi văd în general de treburile mele, adică exact ce-şi doreşte un tânăr la vârsta respectivă. Cel mai dificil de îndurat din partea lui era pedanteria, legată mai ales de Sabat, dar şi de spălat şi mâncat. El credea în ritualurile desfăşurate în ordinea potrivită şi la momentele potrivite, îndeplinite meticulos şi fără cea mai măruntă abatere.

Soţia lui, Ruth, mă îngrijea ca o mamă, mă răsfăţa şi mă îndopa, însă eu, fiind singur la părinţi şi obişnuit cu genul acela de atenţie, ştiam cum s-o ţin la distanţă fără s-o jignesc. Ruth născuse şapte copii, îmi povestise chiar ea, dintre care cinci muriseră în pruncie, trei în decurs de o săptămână în urma unei ciume teribile care se abătuse asupra mahalalei lor fiindcă un vecin îl hulise în mod teribil pe Domnul, iar sacrificiile şi rugăciunile ulterioare fuseseră insuficiente pentru a îmbuna Divinitatea noastră lesne de ofensat şi răzbunătoare. Vedeam cum acele trei morţi, care o lăsaseră fără copii până la conceperea şi naşterea altor prunci, creaseră o nelinişte permanentă. Trăind în casa aceea, încercam sentimentul că undeva, imediat înapoia orizontului, putea să existe o furtună teribilă care înainta pentru a lovi, sau o legiune întunecată care să ne invadeze. Nu puteai distinge niciun semn făţiş, dar îi simţeai existenţa, simţeai că era ceva rău care putea fi ţinut la distanţă doar prin sârg şi rugăciuni.

Cei doi copii care supravieţuiseră, amândoi băieţi, erau deja flăcăi în toată firea şi locuiau în Ierusalim. Când am întrebat-o cu ce se ocupau acolo, mi-a explicat că lucrau în Templu, lustruind candelele, menţinându-le pline, măturând podelele apartamentelor de sus şi păstrând aprinse cele şapte feluri de tămâie. „Ei spun că mirosul este atât de puternic şi de dulce”, mi-a zis ea, „încât le face pe capre să strănute pe Muntele Măslinilor.”

M-am întrebat dacă aceea fusese o glumă, dar n-am spus nimic. Ruth era foarte mândră de băieţii ei. Erau acum doar învăţăcei, însă într-o bună zi aveau să ajungă rabini, era sigură în privinţa asta. Şi amândoi cântau cu glasuri minunate.

Eu eram înlocuitorul fiilor ei. „Sărmana ta mamă nu m-ar ierta niciodată dacă te-ai îmbolnăvi din neatenţia mea”, îmi spunea şi mă silea să mănânc felurile speciale pe care le pregătea – ghiveci de linte şi fasole, miel la cuptor cu verdeţuri amărui, supe de peşte şi salate, alături de pâinile din grâu şi orz pe care le cocea în propriul ei cuptor. „Astea te vor îngrăşa”, îmi spunea. „Eşti prea slab, dragul meu Iuda. Nu arăţi bine. N-ai pic de grăsime pe tine.”

Ceea ce nu se putea spune despre ea sau Baruch. Ei păreau să mănânce destul de reţinut şi erau trupeşi. Eu înfulecam porţii uriaşe şi rămâneam zvelt.

Bănuiam că tata plătea o sumă frumuşică pentru întreţinerea şi lecţiile mele, deoarece n-a existat niciodată vreo plângere privind apetitul meu din partea lui Baruch, care altfel era destul de strâns la pungă. Când am remarcat o nelinişte în el, aceasta provenea, am presupus, de la înţelegerea lui că nu mă învăţa practic nimic şi că, dacă tata avea să afle asta, eu aveam să fiu trecut altui tutore şi el ar fi pierdut o sursă folositoare de venit.

Intenţiile tatei în privinţa mea rămâneau neformulate. Presupuneam că ele continuau să fie legate de ambiţia lui de a-mi restabili un loc mai sigur în familia lui de preoţi, dar atâta vreme cât rămâneau nedeclarate îmi puteam vedea de viaţa mea fără să-mi fac griji despre ele.

În decursul acelor puţini ani, am devenit tot mai ataşat de Iudita, sora lui Tadeu. Asemănarea dintre frate şi soră era vizibilă, însă diferenţa, din punctul meu de vedere, era că în timp ce aspectul lui arătos anunţa sănătate, o alimentaţie bună şi o descendenţă viguroasă, frumuseţea ei reprezenta toate acestea, dar în acelaşi timp şi ceva mai puţin obişnuit – o graţie interioară unică.

Iudita aducea cu o regină egipteană, o Cleopatra tânără, cu trăsături energice, ochi mari şi negri, ţinută foarte dreaptă şi vorbă lentă şi destul de profundă ca tonalitate. Când mă adresam ei, rămânea nemişcată, cu bărbia uşor ridicată, părând să asculte cu atenţie, ca şi cum ar fi căutat o subtilitate, un tâlc ascuns înapoia cuvintelor sau dincolo de ele. Atitudinea aceea avea un farmec aparte, chiar dacă era doar o postură întâmplătoare, întrucât mă lăsa să simt că spuneam ceva important. Ochii ei străluceau. Buzele îi erau pline şi surâsul cu buzele închise era lent, cald şi generos. Când vorbea, în vocea ei existau adesea o întrerupere, o variaţie de moment, o notă înaltă printre cele predominant profunde, care lăsau frecvent senzaţia că era gata să izbucnească în râs.

Timp îndelungat – poate chiar aproape doi ani – nu am avut nici conştiinţa, nici recunoaşterea celor ce mi se întâmplau. Ea era sora prietenului meu. Treptat, ea a devenit prietena – chiar mai prietenă decât fratele. Noi doi stăteam de vorbă… doar atât. Discutam la nesfârşit. Când nu eram cu ea, mă gândeam la ea. Mi se părea important să-i spun ei tot ce făceam şi aproape tot ce gândeam.

După o vreme, am pornit s-o învăţ – în secret, fiindcă niciunul dintre noi nu ştia dacă va fi considerat cuvenit. Ea nu avusese parte de o educaţie oficială, deşi deprinsese destule de la fraţii ei. Cu mine a început să înveţe să citească în ebraică, a copiat proverbe şi a învăţat multe pasaje pe dinafară. Deoarece era menajeră şi avea pe mână cheile şi bugetul casei, putea să aranjeze gospodăria astfel încât să găsim timp să fim singuri împreună.

Ulterior, privind retrospectiv zilele acelea, este atât de evident că mă îndrăgostisem de ea, încât mă minunez că n-am ştiut-o. Pe lângă faptul simplu că mă gândeam la ea şi doream să fiu mereu alături de ea, în curând îmi apăruseră toate simptomele mai avansate – nelinişte, somn agitat, vise toride, momente de exaltare, prăbuşiri în melancolie şi deznădejde. Nu aveam însă nicio definiţie pentru starea aceea. Spre deosebire de cei crescuţi în cultura greacă, pe care am adoptat-o de atunci, care abundă în istorii despre iubirea dintre bărbat şi femeie, dintre bărbat şi muză, dintre om şi semizeu, noi nu aveam poveşti care să-mi fi putut infiltra ideea aceea în minte; sau dacă ele existau, nu-mi fuseseră spuse. „Poveştile de dragoste” pe care le auzisem erau numai despre om şi Dumnezeu. Trebuia să-l iubeşti pe Domnul şi să te faci iubit de El. Aici părea să existe termenul, în singura literatură ebraică pe care o cunoşteam eu. Cu femeia, bărbatul procrea copii şi mânca mâncărurile pregătite de ea. Era, presupun, o insuficienţă în educaţia pe care ne-o asigurase Andreas.

Probabil că în piesele pe care le urmărisem în Tiberiada existau destul de multe care să mă înveţe natura şi nebunia iubirii. Ele mă mişcaseră, dar nu învăţasem să le asociez propriei mele vieţi. Dacă ar fi fost în graiul meu, poate că mi-aş fi dat seama mai iute că-mi spuneau adevăruri despre mine.

Iudita ştia, în felul în care femeile ştiu asemenea lucruri, că eram îndrăgostit de ea. Ea ştia (mi-a spus-o mai târziu) că era îndrăgostită de mine şi era pregătită să aştepte, o eternitate dacă ar fi fost nevoie, să fiu lovit de trăsnetul revelaţiei.

A durat ceva vreme, dar nu o eternitate. Prima mea recunoaştere limpede a stării mele a sosit în vreme ce citeam împreună pasaje din Cântarea Cântărilor. Nu ştiu cum am ajuns la ele sau cum le-am ales pentru studiu, dar efectul a fost ca o vijelie sau ca un cutremur.

Pe când ne străduiam să le înţelegem, cel mai surprinzător părea faptul că vocea povestitorului, spre deosebire de oricare altă scriptură pe care o citisem, aparţinea unei femei. Uneori apărea şi o voce de bărbat, însă numai indirect, când femeia alegea să-i reproducă spusele. Ei îşi rosteau iubirea în limbajul cel mai neobişnuit, fără sfiiciune, fără ruşine sau scuze. Era un limbaj al iubirii în care Dumnezeu nu juca niciun rol.

„Iubitul meu începe să-mi vorbească: Scoală, draga mea, şi vino! Iarna a trecut, ploaia a încetat. Flori pe câmp s-au arătat şi a sosit vremea cântării, în ţarină glas de turturea se aude. Smochinii îşi dezvelesc strugurii şi florile de vie văzduhul parfumează. Scoală, draga mea, şi vino!”

În curând am învăţat pasaje pe dinafară şi găseam, sau cream, situaţii în care le puteam cita şi, dacă era mai folositor, parafraza. „Să mă sărute cu sărutările gurii ei, că sărutările ei sunt mai bune ca vinul.”

„L-am căutat, dar nu l-am putut afla. Noaptea, în târg am alergat, pe uliţe şi străzi. Paznicii ce târgul străjuiesc m-au oprit şi i-am întrebat: «N-aţi văzut pe dragul sufletului meu?»”

„Porumbiţa mea, ce-n locurile secrete, pe treptele spre odăile catului te-ascunzi, arată-ţi faţa ta! Lasă-mă să-ţi aud glasul! Lasă-mă să-ţi sărut gura!”

Plănuind din vreme şi în mare taină, lăsând impresia că plecam cu treburi care aveau să ne poarte în locuri cu totul diferite, izbuteam, la răstimpuri, să petrecem ore, ba chiar şi jumătăţi de zi, singuri noi doi, departe de casă, familie şi prieteni. A existat apoi o masă la iarbă verde, când textele pe care le purtam în minţi s-au potrivit momentului şi locului şi ne-au spus ce trebuia să facem. „Uită-te la tine, draga mea. Cât de frumoasă eşti! Ochi de porumbiţă sunt ochii tăi, da, şi vezi, frunzele ne sunt al nostru pat. Cedrii aceştia ne sunt acoperiş sălăşluirii şi adăpost ne sunt chiparoşii.”

După ziua aceea nu mai putea să existe cale de întors.

Iarbă moale, patul nostru,

şi un baldachin de

cedri acolo unde apa

izvorului murmura peste

pietre. Iubirea tânără

trăieşte mai mult dacă

nu este trecută prin

menghina realităţii. Eram

sigur pe picioare,

gazela printre

stânci, iar ea

narcisul, crin

între spini. Aşa

a fost, şi rămâne,

aripile verzui ale

unei insecte în ambră

păstrată de un bătrân,

poetul

Ida din Sidon care

zâmbeşte şi nu vorbeşte

niciodată despre ea.

CAPITOLUL 8

Tata mi-a trimis vorbă să vin în Tiberiada. Am tresărit când a sosit mesajul, de parcă fusesem prins făcând ceva necurat, însă el voia doar să-l însoţesc când vizita un bărbat important, un rabin şi prieten al unchiului meu, marele preot din Ierusalim. Tata nu oferea nicio altă explicaţie, dar sugera că s-ar fi putut să se gândească din nou la viitorul meu, iar asta îmi dădea fiori de nelinişte. Mi-am spus însă că faptul că vom fi împreună mi-ar putea oferi ocazia să-l anunţ că Iudita şi eu ne iubeam şi doream să ne căsătorim.

Bărbatul pe care urma să-l vizităm locuia în afara oraşului şi, deşi călătoria dus-întors a durat aproape o zi întreagă, n-a existat niciodată un moment în care să mă fi simţit îndeajuns de destins pentru a-i vorbi tatei despre un subiect atât de important şi de sensibil. Am prânzit cu rabinul – soţia şi fiica lui ne-au servit – şi seara am revenit în Tiberiada. În cursul mesei nu s-a spus nimic important. Conversaţia a fost chinuită – ne întâlneam pentru prima dată şi aveam puţine în comun.

Rabinul, care răsufla zgomotos şi avea obraji dolofani şi umezi, s-a interesat despre studiile mele şi, răspunzându-i la întrebări, n-am izbutit să-mi respect făgăduiala de a nu mă împăuna. Rabinul şi, chiar într-o măsură mai mare, tata trebuie să fi găsit dezagreabilă relatarea mea înflăcărată despre iscusinţa mea lingvistică, dar ambii au părut satisfăcuţi, ba chiar încântaţi de mine. Expresia soţiei care stătea atentă în picioare sugera o persoană care se chinuie în tăcere pentru că a uitat ceva – poate că numele tatălui meu sau motivul vizitei noastre – şi încearcă să şi-l reamintească fără a se trăda. Fiica, o tânără arătoasă, care stătea mai departe şi-şi făcea vânt cu evantaiul, avea aspectul unei persoane a cărei dispoziţie firească este de voioşie, însă care constată că ocazia prezentă este cel puţin plicticoasă şi posibil neplăcută.

După ce am revenit în Tiberiada, tata a poruncit unui slujitor să ne aducă o cină frugală cu o carafă de vin. După ce ne-am aşezat la masă, m-a întrebat dacă îmi plăcuse fiica. Neliniştit, ba chiar alarmat, i-am răspuns că nu văzusem sau auzisem destule pentru a-mi plăcea sau displăcea.

M-a întrebat dacă n-o găsisem atrăgătoare.

I-am răspuns că părea să fie sănătoasă, că era destul de drăguţă, dar că nu scosese aproape niciun cuvânt.

— Vei constata că tăcerea este o calitate admirabilă la o soţie, a zis el.

L-am fixat cu privirea, furios şi provocator. El a rupt pâinea şi a rămas cu ochii asupra ei, evitându-mi căutătura.

— Am aranjat să te însori cu ea. Tonul îi era neutru, ba chiar nepăsător. I-am urmărit descendenţa preoţească. Se întinde neîntrerupt vreme de şase generaţii.

Când nu am răspuns nimic, tata a continuat:

— Acesta va fi un atu foarte important pentru tine, mai ales în Ierusalim. Ba chiar şi mai important pentru copiii tăi.

— Tată, am rostit, ştii că nu mă poţi sili s-o fac.

Acum m-a privit direct. Era decis.

— Ba da. Cred că pot.

— Atunci să ştii că te aşteaptă o luptă.

A surâs obosit, umplându-ne cupele.

— Îţi mulţumesc că m-ai prevenit.

Am decis să nu-l contrazic. O ceartă nu m-ar fi ajutat cu nimic. Eram uşurat că nu scăpasem nicio vorbă despre Iudita. Dacă i-aş fi spus tatei până şi simplul fapt că eram prieteni, el ar fi acţionat neîntârziat, asigurându-se să nu ne mai petrecem timpul împreună.

M-am dus la culcare fără să-i urez noapte bună, decis să găsesc o cale pentru a opri căsătoria aceea.

— Fie ca tata să fie atacat de tâlhari, am spus la sfârşitul rugăciunilor mele, după care am adăugat, temându-mă că

Dumnezeu m-ar putea pedepsi pentru paricid sau pentru dorinţă: Şi fie să scape nevătămat, dar domolit.

Deţineam un avantaj. Tata vorbise de multă vreme despre călătoria alături de una dintre caravanele sale. Dacă avea s-o facă, zisese el, trebuia să fie cât mai curând, înainte de a fi prea bătrân pentru dificultăţile munţilor şi deşerturilor. Anumite lucruri legate de afacerile sale nu puteau fi aflate decât în mod direct – cu ce fel de oameni din ţări străine făcea el negoţ, dacă misiţii lui prezentau preţurile cinstit şi-i dădeau o cotă corectă, ce fel de primejdii se puteau abătea asupra mărfurilor trimise deocamdată şi dacă în regiunea noastră existau şi alte produse ce puteau fi vândute.

La majoritatea acestor întrebări putea căpăta răspunsuri în prima parte a călătoriei sale, care avea să-l ducă la Damasc. El însă vorbea despre dorinţa de a merge mai departe, în Galatia, şi poate chiar să treacă peste Marea Egee, până la Atena. Afirma că era vorba numai despre „afaceri", dar îmi puteam da seama că exista o foame pentru ceva mai mult – primejdii, aţâţare, necunoscut. Până atunci îi încurajasem ideea deoarece păruse lăudabilă la un bărbat de vârsta lui. Acum o încurajam pentru că doream să scap de el cât mai mult timp posibil.

Totul era deja aranjat. El şi-a cerut iertare pentru că-mi prezentase pe neaşteptate planul de însurătoare. „Disponibilitatea" (cum o numea) unei asemenea tinere dezirabile apăruse fortuit. El dorea să asigure învoiala înainte de plecare şi acum, că o făcuse, restul putea să aştepte. Timpul pe care avea să-l petreacă în călătorii urma să-mi îngăduie să-mi termin studiile cu Baruch şi să-mi pregătesc mintea pentru viaţa de bărbat însurat. După ce se întorcea, aveau să fie făcute anunţurile publice, să fie informat unchiul din Ierusalim şi putea să aibă loc căsătoria.

— Viziteaz-o din timp în timp, mi-a recomandat. Gândeşte-te la ea ca fiind femeia cu care vei împărţi patul. Eşti tânăr şi sănătos, iar ea la fel. Sunt convins că posibilitatea nu ţi se va părea neatrăgătoare.

Nu am oferit alt argument, dar m-am comportat aşa cum bănuiam că aş fi făcut-o dacă n-ar fi existat Iudita – şovăitor (dacă aş fi consimţit în mod brusc, i-aş fi putut deştepta bănuieli), dar acceptând că nu aveam niciun drept să obiectez şi nici vreun motiv.

Cu mintea preocupată de apropiata lui aventură, tata muncea din greu pentru pregătiri de ultimă clipă şi nu-şi mai bătea capul cu viitorul meu. Era pregătit să plece la timp cu caravana de cămile, iar eu mă aflam acolo pentru a-mi lua rămas-bun. În ciuda tuturor celor întâmplate, ţineam la el şi nu-l văzusem niciodată cu ochi atât de strălucitori, părând tânăr şi înflăcărat. Entuziasmul lui se extinsese până şi la planurile pe care le avea pentru mine.

— Studiază cu zel, mi-a recomandat cu un ton energic. Cât despre însurătoare, dragul meu Iuda… te vei obişnui cu ideea. M-a sărutat cu drag pe amândoi obrajii. Este ceva ce sunt sigur că nu vei avea motive să regreţi.

În săptămânile şi lunile care au urmat, am spus foarte multe minciuni şi jumătăţi de adevăr. Aveam noroc că părinţii mei se îndepărtaseră chiar mai mult unul de celălalt şi se vedeau foarte rar. I-am spus mamei că tata nu avea nicio obiecţie faţă de însurătoarea mea – ceea ce era adevărat, atât doar că omitea faptul că el se gândea pentru mine la altcineva decât Iudita. Am spus familiei Iuditei că tatăl meu, pe care-l informasem despre planurile noastre chiar înaintea plecării, ne binecuvântase uniunea şi-şi exprimase regretul pentru că va lipsi de la nuntă. El fusese de acord (continuasem eu) să fie reprezentat de Andreas, în calitate de fost tutore al meu, şi Tadeu. Bineînţeles, mama avea să participe. L-am vizitat chiar şi pe rabinul important şi i-am spus că planul tatei fusese pripit şi eronat, că eu nu intenţionam să mă însor, ci doream să trăiesc în celibat, dedicându-mă studierii perfecţiunii spirituale, şi că mă gândeam să mă alătur esenienilor. Această ultimă informaţie falsă l-a mâniat în asemenea măsură, încât a trebuit să plec în grabă şi am ştiut că, indiferent care avea să fie finalul, eu scăpasem de fiica lui şi ea de mine.

Le-am spus adevărul doar Iuditei şi lui Andreas. Iudita s-a speriat, dar iubirea ne-a făcut pe amândoi fermi şi ne-a dat putere. Am conspirat împreună, asigurându-ne că spuneam aceleaşi minciuni aceloraşi oameni. Andreas s-a alăturat conspiraţiei, alarmat şi înflăcărat, neliniştit şi entuziast. Mă temusem în privinţa implicării lui, dar când a sosit ziua şi-a jucat rolul cu uşurinţa şi încrederea unui actor înnăscut.

*

Ieri, Tezeu şi cu mine l-am ascultat pe Ptolemeu, orbul evanghelist al lui Iisus, predicând în piaţa satului. El stătea pe marginea jgheabului de apă, sprijinindu-se cu o mână de umărul lui Reuben, tânărul prieten care-l călăuzeşte peste tot, îi pregăteşte mâncarea, îl spală şi-l îmbracă. Ptolemeu a vorbit despre minunile care dovedeau că Iisus a fost cu adevărat Mesia făgăduit în scripturile sfinte, ultima dintre ele fiind „minunea minunilor", propria lui înviere din moartea de pe cruce.

— În clipa aceea, spunea Ptolemeu, o piatră a fost îndepărtată de pe gura mormântului, şi de pe lume, şi de pe mintea omului. Când, în ziua aceea, a treia, Fiul lui Dumnezeu a ieşit din temniţa lui rece, fiecare dintre noi şi-a câştigat dreptul de a-l însoţi, de a păşi sub razele de soare ale vieţii veşnice. Eu am trăit îndeajuns pentru ca ochii să nu mă mai asculte, dar acum, la bătrâneţe, văd dincolo de mărginirile lumii noastre înguste. Dincolo de bezna mea personală, dincolo de bezna mormântului, eu văd luminile Paradisului, o cetate sclipitoare care mă aşteaptă să mă primească la sfârşitul drumului meu lung. Văd, pentru că cred. Cred, pentru că văd. Noi trebuie doar să credem, dragi prieteni, şi vom fi eliberaţi de deznodământul hâd al morţii, eliberaţi de cutremurătorul sfârşit ce-l prevesteşte ea.

Am simţit atracţia puternică pe care cuvintele lui o aveau pentru mulţimea adunată. Cunoşteam foarte bine retorica şi emoţiile care o însoţeau. Le încercasem adesea în zilele tinereţii mele. Era lipsit de importanţă faptul că nu exista niciun motiv real pentru a accepta promisiunea aceasta a vieţii după moarte sau pentru a crede în poveştile evanghelistului despre minuni care trebuiau să fie chezăşii săi. Oamenii din piaţă, mulţi dintre ei săraci, prost hrăniţi şi nefericiţi, doreau să creadă, iar pentru unii dorinţa era atât de intensă, încât avea să fie îndeajuns.

Totuşi Ptolemeu încă nu terminase.

— Vorbesc despre minuni, a continuat el, care au culminat cu ultima şi cea mai mare dintre ele – învierea. A trebuit însă să existe un început, o primă minune, şi astăzi aş dori să vă povestesc despre ea – despre uimitoarea întâmplare care a pus totul în mişcare spre eternitate. A fost odată un ospăţ de nuntă în Galileea. Mama lui Iisus, Maria, şi soţul Mariei, Iosif, erau amândoi prezenţi. Iisus a

sosit mai târziu… de fapt, nici nu sunt sigur dacă el fusese invitat la ospăţ…

Ptolemeu povestea întâmplarea bine, cum Maria observase că vasele de vin erau goale, dar Iisus îi vorbise scurt, amuţind-o când ea intrase în panică, spunând că nunta va fi compromisă, dar cum, în acelaşi timp, el preluase controlul situaţiei şi le poruncise slujitorilor să umple vasele cu apă proaspătă şi să servească la masă din ele.

— Se părea că Maria avusese dreptate, a continuat Ptolemeu. Cheful ospăţului avea să fie stricat, mesenii dezamăgiţi, familiile miresei şi mirelui făcute de ocară. Dar ce a curs din vasele acelea umplute cu apă? Vin, prietenii mei! *Vin!* Vin din cel mai bun. Ospăţul a fost un succes şi nunta s-a desfăşurat fără neajunsuri. Niciunul dintre meseni nu a ştiut măcar că existase un impas.

Şi vă întreb acum: De ce Iisus ar fi recurs la puterile sale sfinte tocmai într-un asemenea moment? Răspunsul este simplu, evident şi adevărat. Domnul nostru credea în însemnătatea căsătoriei dintre bărbat şi femeie şi dorea să-i dea binecuvântarea sa, nu doar în momentul acela, ci pentru totdeauna.

Există însă ceva şi mai important. Aceasta a fost prima dintre minunile lui, iar prima, ca şi ultima, a avut o semnificaţie specială. Aceasta este o minune, dragi prieteni, pe care el o va săvârşi pentru fiecare dintre voi, oricât de împovărată v-ar fi inima, oricât v-ar apăsa păcatele pe conştiinţă. Apa vieţii voastre el o va preschimba în vin. Şi ce vă va cere în schimb? Doar să vă căiţi de păcatele voastre şi să credeţi că el a murit pentru voi pe cruce. Credeţi, şi lăsaţi ca apa zilelor voastre muritoare să fie transformată în vinul veşniciei.

A încheiat cu o rugăciune rostită cu glas tare – varianta de kaddish pe care Iisus ne învăţase s-o spunem la despărţire. Pe măsură ce oamenii au început să se împrăştie, vorbind în timp ce mergeau, Reuben accepta daruri modeste, pe când Ptolemeu, îngenuncheat în colb lângă un asin care se adăpa zgomotos din jgheab, se ruga, fără ca glasul să i se audă, cu buzele mişcându-se şi tălpile sandalelor lui mari şi uzate întoarse, ca şi ochii săi orbi, în sus în lumina amiezii.

Era, am recunoscut faţă de Tezeu, o imagine mişcătoare.

*

Ptolemeu se instalase deocamdată în casa mea şi nu aveam inima, ba nici chiar dorinţa, să-l dau afară. Când a apărut la cină, i-am zis că Tezeu şi cu mine îl auziserăm vorbind. Mi-a răspuns că Reuben îi spusese că ne zărise în piaţă şi se simţea onorat că noi apreciasem că merită să ne sacrificăm timpul preţios.

— Prostii, i-am zis. În mod clar, crezi că mesajul tău merită timpul preţios al tuturor oamenilor din lume.

A zâmbit.

— Da, bineînţeles. Totuşi vă mulţumesc pentru că aţi rămas să mă ascultaţi.

— A fost… am început şi m-am oprit. Doream să fiu sincer cu el. Te felicit pentru elocvenţă.

A înclinat grav din cap.

— Elocvenţa nu este a mea, ci a Domnului, a replicat şi eu mi-am spus că modestia, la fel ca şi complimentul meu, nu era cu totul falsă.

După ce s-a aşezat la masa pe care Electra i-o pusese în faţă, l-am întrebat despre ospăţul de nuntă şi minunea aceea. Fusese el acolo? O văzuse el întâmplându-se? Gustase el vinul?

Nu, mi-a răspuns, nunta avusese loc înainte ca el să devină discipol al lui Iisus; dar o auzise descrisă de multe ori. Ucenicul Ioan, cu fratele său Iacov şi tatăl lor Zevedei aduseseră peştele pentru ospăţ şi astfel, printr-o întâmplare, fuseseră acolo, printre servitori.

— Povestea mă interesează, i-am zis. Ce altceva îmi poţi spune despre ea?

A răspuns că nu mai avea multe de adăugat pe lângă cele ce spusese mulţimii din piaţă, însă a descris din nou ospăţul, aşa cum îi fusese relatat de cei prezenţi – casa de la ţară, nuntaşii înşiruiţi pe cele

două părţi ale mesei lungi la umbra unui spalier acoperit de viţă-de-vie, mireasa şi mirele în mijloc, cu mama mirelui de o parte şi tatăl miresei de partea cealaltă. A explicat că Maria şi Iosif participaseră ca prieteni ai mirelui, dar că nimeni nu se aşteptase la apariţia lui Iisus, care lipsise multă vreme din căminul său din Nazareth. El sosise târziu, înveşmântat cu totul în alb, şi lăsase o impresie deosebită.

— Apoi au văzut vasele, a continuat Ptolemeu. Fuseseră aduse chiar în dimineaţa aceea şi erau goale… toate.

L-am întrebat cum se putuse întâmpla una ca asta – o asemenea neglijenţă.

A scuturat din capul lui mare şi lăţos.

— Cine ştie? Cum se întâmplă asemenea lucruri în general? O greşeală…

— Un dezastru.

— Da, a încuviinţat el. Aşa ar fi fost, dacă Iisus n-ar fi fost acolo.

— Şi familiile nici măcar n-au ştiut!

Orbul Ptolemeu a lăsat capul pe un umăr şi s-a încruntat, ca şi cum ceva din glasul meu începuse să-l avertizeze că nu avea de-a face cu un ascultător cu totul credul sau solidar.

— O minune, da, într-adevăr. Şi abia prima dintre multele minuni.

L-am întrebat cum de tocmai mama lui Iisus văzuse că vasele erau goale.

— Maria era o femeie care observa fel de fel de lucruri.

Asta era adevărat şi nu l-am întrebat cum putuse ea observa asta de la locul ei, de la masă.

— Dar servitorii? am urmat. De ce ar fi ascultat ei poruncile unui străin – un mesean, care, potrivit relatării tale, nici nu fusese invitat şi nici nu era aşteptat?

— Pentru că, a replicat Ptolemeu ferm, Iisus din Nazareth vorbea cu autoritate. Atunci când el predica, oamenii credeau. Atunci când poruncea, ei îi dădeau ascultare.

Fusesem dojenit. Am rămas tăcut. Ptolemeu a bâjbâit pe masă în faţa lui, căutând bucata de pâine şi *hummus* pe care nora mea le pusese acolo. Le-a răsucit cu grijă, le-a ridicat la gură şi a muşcat atent. Decisesem să nu mai spun nimic, dar în clipa aceea nu m-am putut abţine de la altă întrebare.

— Cum se numea mirele?

Ptolemeu a clătinat din cap.

— În privinţa aceasta, nu cunosc răspunsul.

— Ai spus că era un prieten din copilărie.

— Aşa am spus? Da, aşa cred.

— Am mai auzit povestea asta, i-am zis.

— Nu este o *poveste,* Ida…

— Această poveste *adevărată.*

— Ai auzit-o?

— De la altul care aparţinea credinţei tale. Nu eşti primul care să aducă mesajul lui Iisus în această parte a lumii.

Ptolemeu a încuviinţat.

— Nu sunt primul şi nu voi fi ultimul. Aşa trebuie să fie… şi Dumnezeu va deschide urechile celor binecuvântaţi.

— Ortacul tău care a trecut pe aici acum câţiva ani – pot spune că, aidoma ţie, era un orator elocvent – a zis că numele mirelui ar fi putut să fie Iuda.

Ptolemeu a încercat să-şi preschimbe expresia de neplăcere în una de indiferenţă.

— Este un nume destul de obişnuit, dar nu cred asta.

— Poate chiar acel Iuda care a devenit ucenic?

A clătinat din cap.

— Nu cred că-i posibil. Acel Iuda, Iuda din Keriot, l-a vândut pe Iisus.

— Şi din cauza aceasta nu ar fi posibil?

A căzut o clipă pe gânduri.

— Pare îndoielnic, nu-i aşa? Eu cred că Iisus a ştiut dintru început cine va fi vânzătorul lui.

Dormind departe de

casă, lângă un izvor

sub curmali,

într-o zi când

o cămilă irascibilă

îi muşcase

mâna, tatăl meu

a visat un tânăr

în alb orbitor

sosind neinvitat

la o nuntă lângă

un lac. Asta

mi-a spus-o el mult

după aceea – cum s-a trezit

sub lumina rece a lunii

şi în tăcerea pustiului

l-a rugat pe Dumnezeu

să nu-i mai trimită

vise ciudate

dacă tâlcul lor

nu-i era dezvăluit.

CAPITOLUL 9

Iisus a venit la ospăţul nostru de nuntă, a lăsat o impresie care n-a fost uitată, a stat de vorbă cu câţiva oameni, şi-a luat rămas-bun şi a plecat. Lui Andreas şi mie ne-a spus puţine despre esenieni – că i se îngăduise să locuiască într-o peşteră de la marginea comunităţii lor, că muncea multe ore în grădinile lor şi le copia texte în scriptoriu şi că de două ori pe zi le citea fraţilor, atunci când ei mâncau prima şi ultima masă a zilei, după care avea şi el dreptul la o masă.

— Resturi, a sugerat Andreas.

— Resturi excelente.

— Şi o peşteră.

— O peşteră excelentă. Răcoroasă pe arşiţă, caldă când este frig şi întotdeauna uscată.

— Cu un pat?

Iisus a izbucnit în râs.

— Da, tutore. Pătura pe care dorm se află pe o minunată porţiune netedă a peşterii.

— Sper să nu te îmbolnăveşti, a rostit Andreas strângându-l de braţ. Eşti foarte slab.

— Domnul este păstorul meu, a zis Iisus.

În schimbul muncii sale, primea lecţii de la fraţi şi dispunea de câteva ore de acces neîngrădit la biblioteca lor.

— Şi ei te admiră? a întrebat Andreas. Te apreciază?

Iisus l-a prins de mână.

— Te apreciază pe *tine,* dragă Andreas. Îmi spun că am fost excepţional de bine instruit.

Andreas a fost încântat, dar a clătinat din cap şi a ridicat braţul

liber într-un gest de negare.

— Cum s-ar fi putut ca Iisus al nostru să fi fost slab instruit? Ochii tăi sunt felinare, iar urechile tale sunt bureţi. Nu scapi nimic. Ai putea să înveţi şi de la o piatră.

Iisus ne-a spus că la un moment dat, mai devreme sau mai târziu, avea să fie chemat de conducătorul sectei pentru a-şi anunţa alegerea, fie să se alăture Fiilor lui Sadoc (aşa cum îşi spuneau ei), fie să plece. Între timp, el ducea o viaţă pe care a descris-o ca foarte grea, dar plină de surprize şi răsplăţi.

— Ce înveţi? l-am întrebat.

A surâs.

— Adâncimile ignoranţei mele.

— Este descurajant?

— Nu. Este necesar. Este poarta.

— Spre cunoaştere. Bineînţeles.

— Spre mister.

Eram fericit, îndrăgostit, plin de hrană şi vin bun, ca şi de speranţe pentru viitor. Nu aveam timp de „mister”.

— Scuteşte-mă de chestii de-astea, i-am spus.

Iisus a râs, înţelegător.

— Vremea ta pentru mister s-ar putea să vină, a spus el. Ori s-ar putea să fii binecuvântat, caz în care nu va mai fi nevoie. Deocamdată, eşti un individ norocos. M-a împuns uşor cu pumnul în braţ, într-un gest de afecţiune. La fel sunt şi eu. Îmi iau rămas-bun de la voi amândoi.

Andreas l-a sărutat.

— Dragul meu băiat! întoarce-te cât mai repede la noi.

Iisus a plecat, fluturând din mână peste umăr, pe când se îndepărta. Uitase însă ceva şi s-a întors, nu la noi, ci la Iudita, care stătea nu departe de locul unde ne despărţiserăm noi, bărbaţii. A prins-o de braţe şi a pironit-o cu privirea.

— Spune-i rămas-bun fratelui tău din partea mea. Şi să ai grijă de prietenul meu. O merită.

Iudita a clipit. A spus că va încerca. Când Iisus s-a îndepărtat din nou, ea a strigat:

— Mult noroc!

S-a apropiat după aceea, m-a prins de mână şi toţi trei am privit după Iisus care suia coasta dealului. Când a ajuns pe coamă, ne-am aşteptat să ne facă semn din mână, dar el nu s-a oprit şi nici nu s-a întors, ci a dispărut pur şi simplu de partea cealaltă.

Nu l-am mai văzut în următorii doi ani.

*

Acei doi ani au fost petrecuţi în majoritate în casa mamei, în continua absenţă a tatei, a cărui călătorie îl purtase mai întâi în Antiohia, apoi prin Galatia, până la Efes şi Smirna şi în cele din urmă, aşa cum sperasem noi, peste Marea Egee, la Atena. Deşi absent, el era de asemenea prezent şi eu trăiam în umbra ştiinţei că, mai devreme sau mai târziu, trebuia să-i înfrunt reproşurile. Când a revenit însă şi a aflat despre căsătoria mea, a refuzat să-mi vorbească ori s-o cunoască pe Iudita. Nouă nu ne-a părut rău. Amândoi ne temeam de mânia şi de autoritatea lui. Pe de altă parte, Iudita rămăsese în sfârşit însărcinată şi m-am gândit că după naşterea copilului, mai ales dacă avea să fie băiat, am fi putut ajunge la o reconciliere, sau cel puţin la începuturile uneia.

Între timp Andreas mi-a adus veşti de la Iisus. Ca parte dintr-un soi de ucenicie printre esenieni, lui Iisus i se ceruse să trăiască – sau să încerce să trăiască – patruzeci de zile în deşert, hrănindu-se cu miere sălbatică, lăcuste şi pulpa şi sucul anumitor specii de cactuşi, bând apă din adăpători tulburi şi petrecându-şi zilele şi nopţile în rugăciuni şi meditaţie. El trecuse încercarea aceea, rămânând în

pustiu toată perioada, ceea ce fusese considerată o mare realizare şi drept urmare fusese invitat să se alăture frăţiei. Decizia trebuia însă să fie luată pe loc – aceea era regula. Nu putea fi încălcată. Fie li se alătura, fie pleca.

În deşert, Iisus pierduse noţiunea timpului şi petrecuse unele zile – nu era sigur câte anume – într-un fel de delir extatic, în care credea că fusese ispitit de Diavol şi că i se împotrivise cu succes, după care îi apăruse Dumnezeu şi-i spusese că trebuia să părăsească secta esenienilor şi să meargă în lume ca predicator. Misiunea lui urma să fie de a face cunoscută înţelegerea la care ajunsese prin studiu, rugăciuni şi meditaţie. Nu exista posibilitatea de alegere, ci fusese o poruncă. El trebuia să le ducă celor săraci, oprimaţi, bolnavi şi nefericiţi mesajul că erau iubiţi de Domnul, care dorea ca ei să ştie că le era asigurat locul alături de El şi că orice năpastă pe care o sufereau pe Pământ atrăgea exact opusul ei în cartea Raiului.

Iisus le mulţumise plin de recunoştinţă fraţilor pentru învăţăturile lor şi-şi luase rămas-bun cu dragoste. Vreme de câteva luni după ce plecase din Qumran, rămăsese în Galileea, trecând de la o comunitate la alta, propovăduindu-şi mesajul cu extraordinară putere şi convingere. Mulţimile pe care le atrăgea erau formate din muncitori – pescari, lucrători în grădini şi podgorii, dulgheri, pietrari, gospodine. În drumul lor prin sate, cămilarii şi conducătorii de catâri se opreau să asculte şi duceau cu ei mai departe vestea despre acest nou şi preţuit învăţător. Patru sau cinci bărbaţi călătoreau împreună cu el, ca tovarăşi, revenind la răstimpuri la casele lor, dar ajutându-l, uneori luând-o înainte ca să-i anunţe venirea şi să-i asigure găzduire, uneori chiar proclamându-i mesajul. Cele două perechi de fraţi care în scurtă vreme aveau să fie cunoscuţi ca ucenici, pescarii Simon şi Andrei, Iacov şi Ioan, erau deja ataşaţi cauzei lui şi existau alţii care păreau pe punctul de a li se alătura.

Toate acestea mă interesau, dar nu ocupau locul principal în gândurile mele. Eram preocupat de apariţia pe lume a primului nostru copil – surescitat, şi apoi neliniştit, deoarece, o dată cu apropierea naşterii, Iudita dăduse semne că nu se simţea bine. Picioarele i se umflau, iar când suia dealul din sat spre casă, avea greutăţi cu răsuflarea. Mama, care încerca să nu mă sperie, nu-şi

putea tăinui o frământare care se preschimbă în alarmă, pe măsură ce semnele se înrăutăţeau. Când durerile facerii au început, am fost izgonit în grădină şi femeile au intrat în acţiune – mama, o slujnică şi o moaşă, apoi a doua moaşă, apoi o spiţereasă, o vecină, o ghicitoare…

Orele au trecut, pline de ţipete, şoapte, picioare alergând şi sunetul apei turnate din găleţi şi încălzită în bucătărie. Noaptea a sosit şi a părut să zăbovească, de parcă ziua cea nouă, ca şi viaţa cea nouă, nu putea găsi o cale de a se naşte. Când în cele din urmă a răsărit soarele, lumina lui era stranie, ţipătoare. Totul părea copleşit de ea – dezvelit şi vulnerabil. În ziua a doua, ţipetele au devenit gemete şi suspine, după aceea o răsuflare hârâită, disperată şi în cele din urmă tăcere.

În viaţa mea existaseră două episoade de nesuportat, ambele implicând moartea unei persoane pe care o iubeam şi un sentiment de neajutorare atât de copleşitor, încât eu păream să exist doar pentru a simţi durerea. Nici chiar acum, după atâtea decenii, nu-mi pot lăsa gândurile să zăbovească prea mult asupra momentelor acelora. Iudita, femeia pe care o iubisem până la dimensiunea absolută a puterii mele de iubire, murise, iar o dată cu ea murise şi pruncul nostru, băiat sau fată – nu aveam s-o ştiu, întrucât nu-şi găsise niciodată o cale de ieşire în lumea de lumină.

Eram înnebunit de durere. Mama a făcut tot ce a putut pentru mine şi poate că m-a împiedicat să-mi iau viaţa – deşi, privind îndărăt de la o asemenea depărtare şi cunoscându-mă mai bine acum, bănuiesc că gândurile mele de sinucidere n-au fost decât alt soi de zvârcolire neajutorată.

Nimic din ce ar fi zis tata n-ar fi putut îmbunătăţi lucrurile, dar ceea ce a spus el după înmormântare le-a înrăutăţit. În felul lui stângaci, lipsit de logică, doar pe jumătate atent la mine, a zis că era limpede că însoţirea noastră nu fusese binecuvântată de Dumnezeu.

— Vrei să spui că Cerurile sunt de acord cu tine, am rostit. Atunci blestem Cerurile, la fel cum te blestem pe tine.

Nu era un om religios, însă a fost profund tulburat. Până şi eu – individul raţional şi sceptic din prezent – sunt tulburat, când îmi

reamintesc.

Acela a fost momentul când Iisus a revenit acasă, în Nazareth.

El a sosit în rolul său de predicator rătăcitor. A ales să locuiască cu mine şi cu mama; nu a explicat de ce nu voia să stea cu ai lui, dar era deja evidentă prăpastia care-l despărţea de Maria şi care creştea pe măsură ce el devenea mai faimos în regiune.

Pentru mine, a însemnat un balsam liniştitor. Văzusem, de destule ori, capacitatea lui pentru compătimire, puterea pe care o avea de a transmite dragoste şi de a face o persoană să se simtă unicul primitor al iubirii, dar n-o simţisem niciodată direcţionată exclusiv asupra mea. Stătea cu mine ore la rând, ţinându-mă relaxat de vârfurile degetelor, în vreme ce eu vorbeam despre Iudita, povestind şi repovestind iubirea noastră. Îi spuneam cum o vedeam întruna prin mulţimi, cum îi zăream spatele într-o odaie plină cu oameni ori silueta printre femeile de la izvor – îi vedeam ochii, părul, mersul şi-i auzeam glasul. Lumea era plină de Iudita. Ea era peste tot şi nicăieri. Inima îmi tresălta permanent la vederea ei, doar ca să se prăbuşească dureros, înţelegând că nu era, şi n-avea să fie niciodată, Iudita.

Iisus se supunea total nevoilor mele, pe care le intuia exact, şi durerii mele. Dacă rolurile ar fi fost inversate, aş fi făcut tot ce mi-ar fi stat în putinţă, dar ştiu că n-aş fi fost în stare de asemenea răbdare, generozitate şi sensibilitate.

Pe când locuia la noi, s-a aranjat ca el să predice în casa, recent lărgită, care slujea ca sinagogă în Nazareth. Era Sabatul şi rabinul l-a chemat pe el primul să citească. Textul pe care-l alesese Iisus era din Isaia şi l-a citit direct de pe pergament, mai întâi în ebraică, apoi l-a tradus în aramaică, singura limbă pe care o pricepeau majoritatea celor prezenţi.

Duhul Domnului este peste mine

Că Domnul m-a uns să binevestesc

Bogăţii săracilor, fericire celor cu inima zdrobită

Să propovăduiesc celor robiţi slobozire şi

Lumină celor ce stau în beznă

Şi să mângâi pe cei întristaţi.

Am simţit că unii ar fi putut spune că era „împăunare” faptul că el citea mai întâi în ebraică şi că apoi traducea, însă glasul lui, la fel de frumos în ambele limbi, i-a mişcat pe oameni şi i-am putut auzi întrebându-se între ei cine era tânărul acela, că doar nu se putea să fi fost fiul dulgherului? Maria şi Iosif nu erau de faţă, şi nici fraţii lui, ci doar două surori, iar lumea şuşotea şi le arăta cu degetul.

Iisus a terminat de citit, după care s-a înclinat spre rabin şi s-a aşezat. Adunarea era impresionată – deşi el îi câştigase aprobarea, aceasta era precară. Trebuia să fie modest în purtare pentru a o confirma, iar aceea nu erau firea lui şi nici starea lui de moment.

Rabinul i-a mulţumit pentru lectură şi l-a invitat să-şi urmeze textul ales prin câteva reflecţii de natură morală.

Iisus a rămas cu capul plecat în rugăciune, apoi s-a ridicat să vorbească. A privit în jur la sătenii aceia, atât de familiari lui, atât de uşor de descifrat pentru el.

— Aici şi azi, a rostit el, pentru Nazareth, scriptura aceasta este împlinită. Eu mă aflu aici ca să proclam lucrurile acestea pe care le făgăduieşte.

Vocea continua să fie frumoasă, dar tonul nu era tocmai cald sau prietenos. Iisus revendica o autoritate. A provocat un freamăt în adunare. Am auzit un glas de bărbat spunând că o asemenea idee era scandaloasă – că Domnul vorbise cu *el*. Altul a sugerat că Iosif ar trebui să-i dea un ciocan şi să-l pună să facă o treabă utilă.

Iisus s-a uitat la rabin.

— Să mai continui?

— Te rog, a spus rabinul. Continuă.

Iisus şi-a pus braţul pe pupitru şi s-a aplecat înainte. Şi-a privit contestatarii.

— Acesta nu a fost textul meu, însă poate că este un moment potrivit pentru a vă reaminti de profetul Ilie, care nu a putut găsi nici recunoaştere, nici adăpost, nici oblăduire în ţara lui de baştină şi care a fost silit să plece din Israel şi să călătorească prin tărâmul duşmanilor noştri înainte de a găsi pe cineva care să-i ofere protecţie – văduva pe care Domnul a binecuvântat-o pentru bunătatea ei. Să vă reamintesc de asemenea că pentru a-i pedepsi pentru răul pe care i-l făcuseră, Domnul a trimis trei ani de secetă asupra ţării de obârşie a lui Ilie. Grânele s-au uscat. Dobitoacele au murit. În primul an au fost pierderi băneşti, în al doilea an a fost foamete, iar în al treilea an oamenii au murit de înfometare.

A început să ofere alt exemplu al unui profet care nu fusese apreciat în ţara unde văzuse lumina zilei, dar de acum nimeni nu-l mai asculta. Se auzeau exclamaţii. Cine se credea? Rabinul a cerut calm. Aflat pe rândul din faţă, Andreas s-a sculat în picioare şi, întorcându-se către adunarea furioasă, a strigat:

— Vă rog, prieteni, vă implor, lăsaţi-l să vorbească!

Însă Iisus îşi croia drum prin mulţimea care-i spunea să plece şi să lase Nazarethul în pace. Cineva l-a îmbrâncit când a trecut prin dreptul său. Iisus s-a împleticit, şi-a recăpătat echilibrul şi a continuat. I-am văzut surorile plângând de ruşine.

L-am urmat în piaţa micuţă, am fugit după el şi l-am ajuns abia după câteva uliţe depărtare. Continua să meargă cu paşi mari, furios. Auzindu-mi vocea, s-a oprit şi s-a întors.

L-am cuprins cu braţul după umeri.

A izbutit să surâdă.

— Nu m-am descurcat prea bine.

Era adevărat, dar nu era momentul să i-o spun. L-am strâns drăgăstos de braţ.

— Ai citit minunat şi ai grăit adevărat.

Am pornit împreună mai departe. Ajunsesem deja la marginea satului.

— Acasă este locul unde domneşte ura, a vorbit el. Nu mă voi mai întoarce niciodată în locul acesta. Niciodată.

În scurt timp, am trecut pe lângă peşterile în care ne jucaserăm de atâtea ori în copilărie. Nu ştiam încotro ne îndreptam şi nici el nu avea habar. A trecut mult până s-a oprit iarăşi, iar acum m-a prins cu putere de braţ şi m-a privit în ochi.

— Vino cu mine, mi-a spus.

— Unde?

— Nu întreba unde, Iuda. Doar vino.

Auzisem spunându-se că o parte dintre discipolii săi se hotărâseră în clipa în care fuseseră întrebaţi, că unii dintre ei lăsaseră pur şi simplu din mână lucrul pe care-l făceau şi-l urmaseră. Nu sunt sigur dacă este adevărat şi cu certitudine n-ar fi fost adevărat în cazul meu, dacă n-aş fi fost atât de împovărat de o suferinţă pe care numai el ştia cum s-o ostoiască. Aşa au stat însă lucrurile şi acela a fost rezultatul. Într-o clipită, următorii ani ai vieţii mele fuseseră hotărâţi.

— O să vin, i-am spus.

M-a îmbrăţişat şi împreună am ieşit din Nazareth fără să privim îndărăt.

Nimic nu crestează la fel de adânc

ca prima tăietură

a iubirii, a morţii.

Ea în mormântul ei

era mormântul

pruncului şi speranţei noastre.

Eu tânjeam după moarte,

dar ştiam că n-o va

aduce pe ea mai aproape.

Tânjeam şi după viaţă,

însă numai cu ea

Şi cu copilul nostru.

Patetice strigătele mele,

de parcă durerea mea ar fi fost

nouă pentru lume.

Iisus a fost tămăduitorul

suferinţelor mele. Când el

m-a chemat, l-am urmat.

CAPITOLUL 10

În anul care a urmat, Iisus şi-a descoperit puterile complete ca orator, iar faima lui s-a răspândit în regiune. Noi eram mereu pe drumuri, dar el şi-a stabilit Cartierul General în locuinţa lui Simon Petru, în Capernaum. O odaie liberă îi fusese păstrată de la prima lui vizită aici, când i se spusese că soacra lui Simon Petru era grav bolnavă, pe patul de moarte, iar el o însănătoşise.

Capernaum are multe puţuri şi fântâni naturale, care apar în mod imprevizibil, însă fără ajutorul omului, din rocă şi subsol, iar lângă casa lui Simon Petru exista ceva similar – o grotă cu un izvor. Iisus a luat o cârpă de bumbac umedă pe care soţia lui Simon Petru o pusese pe fruntea mamei ei şi a intrat în grotă ca s-o înmoaie din nou în apa rece. Grota este foarte frumoasă, cu apa curgând printre ferigi părul-fetei care atârnă peste bolovani, într-un iaz limpede precum cristalul, cu fundul de prundiş alb. Printre pietre existau întotdeauna urcioare astupate, cu vin, ale lui Simon Petru.

Iisus a rămas acolo câteva minute, ascultând apa curgând peste pietre, meditând, comunicând cu Dumnezeu.

— Acolo nu trebuie să te rogi, le zicea el. Trebuie doar să asculţi. El spune rugăciunile pentru tine.

A luat cârpa umedă şi a pus-o pe fruntea femeii. Ea era foarte slăbită, se zvârcolea şi respira cu greutate. De două zile nu mai putea să doarmă sau să mănânce şi rostise numai cuvinte fără noimă, aiurând. Dar Iisus a rămas cu ea, ţinându-i mâna şi ştergându-i fruntea, iar ea s-a liniştit pentru prima dată după mai bine de o săptămână, în curând, a lunecat într-un somn liniştit. El a rămas mai multe ore alături de femeie şi când, în cele din urmă, a părăsit odaia, ea tot nu se trezise. A dormit până seara şi a continuat să doarmă până a doua zi dimineaţă, târziu. Când s-a deşteptat, era slăbită, dar înviorată şi frigurile îi dispăruseră.

Familia, mai ales soţia lui Simon Petru şi femeia însăşi, mama ei, fusese convinsă că nu mai putea fi salvată, că mai avea doar câteva ore de trăit. Mama avea să spună cum în mintea ei rătăcită, cuprinsă de febră, simţise că plutea pe apa lină şi întunecată a unui

râu şi că era purtată spre lumea de dincolo. Putea să vadă ţărmul opus, cu mulţi oameni înveşmântaţi în alb, şi putea auzi cântece minunate. Apoi i se păruse că luntraşul care o traversa apa fusese strigat şi se întorsese. Iisus, ziseseră ei, îl strigase s-o readucă pe femeie pe ţărmul celor vii.

— N-am văzut niciodată pe cineva care să-şi revină după ce a fost atât de aproape de moarte, obişnuia Simon Petru să spună oricui l-ar fi ascultat. Azi eram gata să-i cumpărăm giulgiul şi a doua zi a fost pe picioare. A fost o minune!

Se vorbea foarte mult despre minuni, iar în zilele acelea de început ale muncii sale Iisus se simţea stânjenit. Cineva îi spunea:

— Învăţătorule, luna trecută l-ai binecuvântat pe copilul meu şi el s-a înzdrăvenit.

Iisus îi răspundea neutru:

— Mă bucur că se simte din nou bine.

Adesea le cerea oamenilor să nu repete aceste istorii de vindecări miraculoase şi eu obişnuiam să mă întreb dacă vorbea serios, pentru că rugăminţile lui nu aveau nicio importanţă. Bineînţeles că istoriile erau repetate – nu numai repetate, ci şi amplificate, exagerate într-atât, încât nu mai puteau fi recunoscute. Oamenii veneau să-l asculte nu numai pentru elocvenţa sa, ci şi pentru renumele de tămăduitor.

Dacă n-ar fi fost un orator strălucit, renumele pentru celelalte puteri nu ar fi fost crezut peste tot, dar când îl ascultai în plină formă simţeai că era capabil de absolut orice. Marea lui forţă stătea în vorbe, în grai. Îl ascultasem de multe ori, dar de fiecare dată când îl auzeam părea că ar fi fost prima oară. Stătea în tăcere, aşteptând ca spiritul să-l pună în mişcare. Putea rosti doar două cuvinte – „dragi prieteni” – sau o frază simplă – „Domnul ne-a chemat pe toţi laolaltă sub umbra acestui copac” – pentru ca după aceea să amuţească iarăşi. Oamenii îşi cereau unul altuia să facă linişte şi se străduiau să audă. În tăcerea din piaţă sosea altă frază, altă tăcere, altă frază. Încet, fără grabă, el se lansa în bogăţia lui de imagini şi parabole.

Arar tuna în acele predici de la început; de multe ori, nici măcar nu ridica tonul vocii. Textele pe care noi le memorasem ca băieţi erau folosite parcă la întâmplare, însă făcute să se împletească laolaltă, ca firele unei frânghii sau ca un aranjament floral, într-o expunere superb organizată – o sărbătorire a puterii Dumnezeului lui Israel şi o promisiune a ceea ce El va face pentru săraci, bolnavi, nenorocoşi, îndoliaţi.

Eu, desigur, făceam parte dintre îndoliaţi. Simţeam cum mi se zbârleau toate firişoarele de păr. Lacrimile îmi podideau ochii. Gândurile despre Iudita mă copleşeau. Graiul era minunat. Era rugă, era profeţie şi era poezie.

Mai mult decât orice, părea să preamărească, să se sărbătorească pe sine. Aceea era minunea.

Existau momente (nu multe, dar suficiente pentru a spori misterul) când Iisus părea să privească în adâncul fiinţei sale, sau în sus, în ceruri, sau oriunde ar fi fost izvorul puterii lui, dar nu găsea nimic. Farmecul îi era refuzat şi părea cu atât mai fermecător, cu cât nu-l putea pune în funcţiune, ori invoca, doar prin propria sa voinţă. Avea nevoie de inspiraţie, de o însufleţire venită de dincolo de lumea noastră. Şi ce altceva ar fi putut să fie aceea decât însufleţirea lui Dumnezeu?

Mult mai târziu, când a simţit că viaţa îi era ameninţată şi că trebuia să ne instruiască pe noi, cei doisprezece, în ce fel să-i purtăm mesajul când el nu avea să mai fie, ne spunea:

— Nu pregătiţi un discurs. Nu fiţi precauţi. Nu vă gândiţi la consecinţe. Sfântul Duh vă va călăuzi. Aveţi încredere şi vorbele vor sosi.

Acela fusese felul lui, din capul locului.

El predica mila şi predica speranţa, însă în spatele acestora exista şi un alt mesaj. Iisus ne îndemna să privim spre viitor, către un timp când Israel va fi condus de Dumnezeul lui Israel. Părea perfect nevinovat, dar implica faptul că Dumnezeul lui Israel nu conducea acum Israelul, ceea ce sugera la rândul său, oricui care se gândea la asta, că El fusese uzurpat de romani şi de cei care-i slujeau sau erau

umiliţi de romani – Irozii, Templul şi familiile de preoţi.

Călătoream prin Galileea, din sat în sat, culegând susţinători (şi flori!) în drumul nostru. Uneori nu eram bine primiţi, uneori eram întâmpinaţi cu ostilitate. Şi existau ocazii, aşa cum am spus, când puterile lui Iisus nu-l ajutau. Totuşi aşa ceva se întâmpla tot mai rar, pe măsură ce faima lui se răspândea. Faima, la urma urmelor, se hrăneşte din sine. Iisus devenise, s-ar putea spune, popular în regiune – un personaj vestit. Oamenii doreau să se laude că-l auziseră, că vorbiseră personal cu el, că-i atinseseră veşmântul sau că fuseseră binecuvântaţi de mâna lui.

Binecuvântaţi de altfel ne-am simţit noi în tot acel timp. Nu avea să dăinuie, dar, atât cât a fost, noi toţi trebuie să fi simţit momentele acelea (eu cu certitudine aşa le-am simţit) ca pe un nou revărsat de zori, ca pe o revoluţie. Soarele strălucea şi roua (despre care ştiam că provenea de pe Hermon, muntele sfânt) cădea, înviind deşertul, înflorind copacii, viţa-de-vie, recoltele şi răzoarele din grădini. Când stau treaz noaptea în pat, aşa cum fac adesea bătrânii, îmi întorc gândurile la vremurile acelea remarcabile şi îl văd pe Iisus zâmbind, împărţind înţelepciuni şi binecuvântări, umblând cu pas atât de uşor încât oboseala şi eşecul, seceta, foametea şi boala păreau să fi dispărut de pe pământ. Suferinţa mea continua să existe, însă era ţinută la depărtare. Amintirea Iuditei mă putea oricând lua prin surprindere, ca o durere bruscă şi acută, dar atunci când o făcea şi părea mai presus de a fi îndurată, mă puteam întoarce spre prietenul meu pentru a fi alinat. Chiar dacă îl trezeam în toiul nopţii, el nu se plângea niciodată şi nu mă lăsa niciodată la greu.

Noi simţeam despre Iisus că era „norocos”, dacă acesta nu este un cuvânt prea banal pentru a descrie pe cineva în care se pogorâse darul cerurilor. „Norocul” acela, darul acela îi aparţinea, însă Iisus era generos cu el, dorind mereu să-l împărtăşească cu noi, să-l dăruiască tuturor.

Rareori eram departe de vederea apei – Galileea, Iordanul – şi dacă pescarii noştri aveau o zi proastă şi se plângeau de captura lor, Iisus putea să coboare pe malul apei şi să spună:

— Încercaţi de partea cealaltă a luntrii.

Sau le sugera să vâslească spre un petic de umbră aruncat pe apă de un norişor singuratic.

— Seamănă cu un deget care indică o direcţie, zicea el.

Mormăind şi comentând că era în zadar, că încercaseră fel de fel, dar că nu erau peşti şi gata, pescarii făceau totuşi ceea ce-i sfătuise şi aproape întotdeauna scoteau un năvod plin cu peşte.

— O minune! strigau toţi, iar Iisus râdea şi spunea:

— Prostii. Pur şi simplu, nu vreţi să recunoaşteţi că sunt un pescar mai priceput.

Sau noi puteam să fi călătorit toată ziua fără să fi mâncat şi să ne apropiem, încinşi de căldură, obosiţi şi arţăgoşi, de un sat de a cărui existenţă abia dacă ştiuserăm, crezând că în seara aceea vom rămâne nemâncaţi, pentru ca, deodată, drumul colbuit să se umple de copii care alergau, strigau, ne întâmpinau, împrăştiind flori în calea noastră şi spuneau că vestea sosirii noastre ne-o luase înainte şi că o masă fusese pregătită pentru profetul Iisus şi prietenii săi.

De ce să nu fi simţit noi, aşa cum mă gândesc că simţeau toţi cei care-l urmau, că Dumnezeu îl binecuvânta pe Iisus şi, prin el, ne binecuvânta pe noi, tovarăşii lui de drum, ucenicii lui (aşa cum deveniserăm)?

El avea un har aparte cu nebunii, iar acesta îi adusese faima că avea putere asupra spiritelor răului. Nu se temea de ei. Delirul şi ameninţările lor nu-l înfricoşau niciodată şi nu-l alungau. Se apropia fără grabă, uşor, vorbindu-le aşa cum făcea cu oricare alt om, cu glasul lui calm şi minunat; apucându-i de mână dacă putea, uneori făcând ceea ce făceau ei – dansând (era un dansator graţios) sau cântând cu ei cu vocea-i limpede şi melodioasă. Nu dădea greş niciodată. Îi liniştea. Cei dintre noi care-l priviseră spuneau că văzuseră cum spiritul rău fusese alungat… şi plecaseră mai departe cu el, fără să privească în urmă pentru a vedea dacă spiritul rău revenise. Iar apoi povestea întâlnirii trecea din gură în gură, fără să piardă nimic în decursul reluărilor.

Grupul mic de prieteni şi susţinători, atât femei, cât şi bărbaţi, care-

l urma oricând putea a crescut ca număr şi Iisus a hotărât că trebuie să existe doisprezece care să fie, să spun aşa, „oficiali”. A ales doisprezece, pentru că era un număr convenabil, cu care se putea lucra lesne, nici prea mulţi pentru a fi hrăniţi de miloşii satelor, îndeajuns pentru ca unii să poată absenta, atunci când căminul sau munca îi rechema, şi totuşi să rămână destui pentru protecţie pe drum. Alt motiv pentru care a ales doisprezece era că acela fusese şi numărul fiilor lui Iacov şi astfel al neamurilor lui Israel ai căror patriarhi fuseseră ei.

Îmi amintesc ziua când ne-a anunţat decizia pe care o luase. Era amiază şi ne odihneam sub copacii acacia. Culorile – verdele lacului, roz-purpuriul dealurilor de pe malul îndepărtat deasupra Capernaumului – erau minunate, atenuate în pastel de strălucirea soarelui aflat sus pe boltă. Iisus predicase într-un sat din apropiere şi ne pregăteam să mâncăm hrana pe care ne-o aduseseră oamenii.

Erau numai cei doisprezece – nu lipsea nimeni, nu fusese invitat nimeni – ceva ce se întâmplase rareori înaintea fatalei noastre campanii în Ierusalim. Iisus era bine dispus şi ne-a dat vestea, nu ca pe o declaraţie solemnă, ci pe un ton vesel. El dorea, ne-a zis, să fie un Iacov modern, „un om liniştit, trăind în corturi” (aşa cum spuneau scripturile).

— Voi o să fiţi fiii mei, a spus. Cei doisprezece patriarhi ai mei.

În clipa aceea mi-a venit în minte că Iacov avusese un frate geamăn, Isav, care era lacom şi bun de nimic, şi care-şi vânduse jumătate de moştenire pentru o farfurie de fiertură.

— Cine este Isav al tău? l-am întrebat.

— Nu există un Isav, a răspuns el şi după o clipă de gândire a continuat: Doar dacă nu cumva este Diavolul care m-a ispitit în pustiu.

Mai târziu, când ceilalţi nu erau în preajmă, i-am zis că Andrei spusese că Diavolul lui din deşert fusese o nălucire cauzată de faptul că mâncase cactuşi sau băuse sucul lor.

Iisus a zâmbit.

— Cred că avea o legătură cu foamea.

— Patruzeci de zile numai cu lăcuste şi miere sălbatică! Nu mă surprinde.

— Mă refeream la foamea pentru divinitate.

Am căzut pe gânduri.

— Oamenii înfometaţi văd năluciri.

— Uneori ei văd adevărul.

La scurt timp după aceea, am pornit în călătoria spre vărul lui, Ioan. Acesta devenise de asemenea predicator rătăcitor şi era cunoscut pentru insistenţa asupra ritualului de spălare a păcatelor în apa Iordanului. Era renumit pentru predicile aspre şi mohorâte, fiind moralizator, osânditor, prezicător al judecăţii de apoi şi autoflagelator.

Tabăra lui se afla la oarecare distanţă în sudul Galileii, la vadul rutei caravanelor de la Ierihon către Amon, şi cred că dorinţa lui Iisus de a călători atât de departe pentru a-l vedea şi auzi în acţiune era o problemă nu atât de rivalitate, cât de interes profesional. Dacă ai o afacere, ca să spun aşa, trebuie să ştii cine mai face acelaşi lucru şi cum se descurcă.

Nu ne-am grăbit, mergând în aval mai mult pe jos, uneori convingând pe cineva cu o luntre să ne ia, întrebând pe cei cu care ne întâlneam pe drum ce auziseră despre Ioan Botezătorul (devenise cunoscut şi mulţi vorbeau despre el), găsind prieteni noi care să ne ofere hrană şi adăpost.

În ultima zi a călătoriei, am poposit în locul în care un izvor ţâşnea din piatră imediat deasupra fluviului. Aceasta era regiunea joasă de pustiu în care Iordanul se apropia de Mărea Moartă, dar în astfel de locuri, unde apa curge dintr-o sursă subterană, totul izbucneşte la viaţă. Într-o poiană creşteau iarbă bogată, tufe şi flori de toate culorile.

— De ce nu botează aici? am întrebat.

— Apa este prea puţin adâncă, a explicat Iisus. Afundarea trebuie să fie completă.

— Dar este atât de frumos!

Iisus a clătinat din cap.

— „Frumos” nu este un cuvânt din cartea vărului Ioan.

În dimineaţa următoare, am ajuns la vad. Ioan se afla acolo, predicând deja moralizator unui grup, care aştepta ceea ce el dorea să nu fie privit cu superficialitate, ci să fie cea mai de seamă trăire a lepădării de păcate. Stătea în apă până la genunchi, cu braţele slăbănoage ridicate deasupra capului, privindu-şi turma micuţă care se pregătea pe mal. În spatele lui, fluviul era larg şi maroniu, cu papirus uşor ca pana şi trestii zvelte legănându-se în briza de pe malul îndepărtat. Dincolo de dunga lor verde se zărea albeaţa aridă a nisipului deşertului şi a stâncii sterpe.

Nu l-aş fi recunoscut pe Ioan după amintirile păstrate din copilărie. Era ars de soare, cu pielea aproape neagră, şi pe atât de dureros de slab pe cât era de aşteptat din partea unuia despre care se vorbea că trăia numai din ceea ce-i oferea deşertul. De vreo cinci ani nu-şi mai tăiase barba şi părul şi acum atârnau în şuviţe, pe care le îndepărta din ochi ori din gură cu mâna sau printr-un zvâcnet din cap, în vreme ce predica. Purta o ţesătură care-i acoperea vintrele şi o fâşie lată, ţesută din păr galben de cămilă, care-i trecea pieziş peste un umăr şi era strânsă la brâu cu un şiret de piele, pentru ca de acolo să se reverse peste coapsele costelive. Capul nu-i era acoperit.

Cred că el ne-a zărit de îndată şi l-a recunoscut pe Iisus, dar şi-a continuat predica, poate chiar sporindu-i intensitatea şi îndârjirea, care era despre „plimbăreţii prin suflete”, cei care veneau „să-l vadă pe nebunul Ioan botezând şi să râdă de el”. Dacă azi existau asemenea oameni printre noi (eu, cel puţin, m-am foit stingher şi i-am ocolit privirea), erau vipere, nu oameni şi nu se puteau aştepta la răsplată în ceruri de pe urma botezului.

Apoi însă a trecut la vipere mai mari şi mai rele – Irozii, care ruşinaseră poporul lui Israel, dându-se drept regii săi, şi preoţii Templului care ruşinaseră poporul lui Israel, dându-se drept

slujitorii săi.

Se putea oare, a întrebat el, ca un adevărat rege al evreilor să fie unul care se adăpostea sub pavăza romană? Se putea oare ca un adevărat rege al evreilor să fie unul care să aibă atât de puţină ruşine faţă de legea Domnului încât s-o fure pe nevasta fratelui său şi s-o ia de soaţă?

Acestea erau ruşinile lui Israel, dar noi nu trebuia să fim părtaşi la ele, ci le puteam întoarce spatele, aşa cum făcuse el. Şi noi arătasem, cei care veniseră aici cu bună-credinţă, că aceea ne era intenţia.

— De aceea, căiţi-vă! ne-a îndemnat. Biciuiţi-vă sufletele! Osândiţi-vă inimile! Umiliţi-vă în faţa Domnului! Distrugeţi-l pe păcătosul care trăieşte în voi, chiar dacă nu va mai rămâne decât o firimitură atât de mică a sufletului, încât viaţa nu va mai putea dăinui. Credeţi că vorbesc cu putere?! a tunat el. Vă spun că nu sunt decât un vierme în faţa unui taur furios. Sunt o insectă care păşeşte cu picioruşe delicate pe apa stătătoare în nemişcarea serii, când o furtună năprasnică stă gata să izbucnească. Va veni unul, şi va fi în curând, căruia nu sunt vrednic să-i leg cureaua sandalelor. Eu vă pot boteza cu apă, dar el vă va boteza cu foc. Eu vă pot pedepsi cu vorbe, dar el va despărţi grâul de pleavă şi oile de capre. El va dărâma Templul şi va distruge lumea. El ne va aduce sfârşitul vremurilor!

Cine sunt eu? Eu sunt doar un proroc. Eu sunt un glas care strigă în sălbăticie. Sunt însă un vestitor şi spun adevărul. Luaţi aminte la spusele mele, căiţi-vă, botezaţi-vă şi veţi fi mântuiţi!

Au urmat strigăte de amin şi aleluia şi toţi ne-am repezit înainte, urmându-l pe Ioan, care s-a întors şi a avansat în apă mai adâncă – care ne ajungea până la şolduri sau piept – unde, unul câte unul, ne-am supus răcnetelor profetului către Domnul de a ne ierta, curăţa şi binecuvânta, după care ne apăsa în jos, cu capul şi umerii, şi totul, sub apă, ne ţinea acolo mai mult, am gândit eu, decât ar fi fost necesar, aceasta fiind la urma urmelor o abluţiune simbolică, nu o spălare reală.

Nu pot spune că am ieşit la suprafaţă simţindu-mă altfel decât ud şi

cu respiraţia întretăiată. Iisus i s-a supus alături de restul şi nu a fost recunoscut ca o persoană ştiută de proroc, până ce n-a luat sfârşit întregul proces şi mulţimea din ziua aceea a început să se împrăştie.

Cei doi veri ţineau unul la celălalt – în privinţa aceasta nu putea fi nicio urmă de îndoială, dar exista şi rivalitate, amestecată cu dezaprobare de ambele părţi, încă de pe vremea când erau copii. Iisus, sunt convins, îl considera pe Ioan brutal, lipsit de subtilitate, un ignorant în hăţişurile teologiei. Ioan îl considera probabil pe Iisus neserios, dispus cu prea multă uşurinţă, în zilele acelea, să ierte, folosind prea multe parabole inteligente, ghicitori şi căi ocolite. Acum însă s-au sărutat, încântaţi să se reîntâlnească, şi au stat de vorbă.

Cei şase dintre noi care veniseră cu Iisus am rămas mai departe, sub copaci, întrebându-ne cum şi unde vom mânca o masă ca lumea (nu avuseserăm parte de micul dejun) şi dacă asta va însemna să împărţim lăcustele sălbatice ale lui Ioan, întrucât se ştia că el refuzase întotdeauna orice fel de mâncare gătită, până şi pâinea coaptă. Puseserăm întrebările acestea pe drum şi Iisus ne oferise răspunsul lui obişnuit, că n-ar trebui să ne gândim prea mult la mâncare şi băutură. Dumnezeu se va îngriji.

— *Ioan* se va îngriji, îl corectasem. Asta-i ceea ce ne nelinişteşte.

Iisus zâmbise.

— Din zilele pe care le-am petrecut în pustiu, vă pot spune că nimic nu este mai plăcut decât să ronţăi un pumn de lăcuste, atunci când ţi s-a făcut serios foame.

După afundarea în Iordan, ni se dăduseră un vas cu lapte de capră, pe care să-l împărţim între noi, şi câteva smochine şi miere sălbatică pe o frunză de viţă-de-vie, aşa că o parte din nelinişte, chiar dacă nu toată foamea, se domolise.

M-am pomenit lângă Bartolomeu. Cel mai tânăr dintre ucenici, el era în zilele acelea într-o stare de surescitare permanentă, exagerând totul, interpretând greşit toate semnele, mereu depăşit de probleme, purtat de frumuseţea şi puterea lui Iisus.

Toţi îi eram loiali lui Iisus. Formam o echipă, el era căpitanul nostru şi eram mândri de faima lui, din care o parte se răsfrângea şi asupra noastră. Ne puteam certa între noi, însă în faţa lumii prezentam un front unit. Dar Bart era mai mult decât loial. El era orb. Era îndrăgostit. Iisus nu putea să greşească. Iisus era cel mai mare.

— Ai auzit ce-a spus Ioan despre Iisus? m-a întrebat Bart. A recunoscut că Iisus este învăţătorul lui.

Am clătinat din cap, iritat de excesele acestui flăcău naiv.

— Nu cred c-a spus absolut nimic despre Iisus.

— N-ai ascultat? A spus că va veni unul a cărui sandală…

— Nu va fi vrednic să i-o lege. Da, am încuviinţat. A spus asta. Se referea la Mesia.

Cu o şoaptă triumfătoare, Bartolomeu mi-a şuierat:

— Prostule! *Se referea la Iisus.*

Ptolemeu, evanghelistul

găzduit de noi,

povesteşte

cum Iisus a alungat

diavolii dintr-un

nebun. Ei au fugit

într-o turmă de

porci, care apoi

s-au aruncat

în mare. Eu
îmi amintesc altfel
desigur –

cum am fost acuzaţi
de moartea porcilor
şi siliţi să plecăm;

cum porcarul
ne-a blestemat, plângând
pentru pierderea sa, urlând

aproape de nebunie;
şi vinovăţia pe care
am simţit-o. Dacă acelea

erau căile Domnului,
atunci cu adevărat erau
întunecat de misterioase.

CAPITOLUL 11

În grupul nostru erau adesea femei. Unele erau neveste ale ucenicilor, deşi observasem că majoritatea acestora stăteau acasă, iar două-trei nu erau deloc de acord cu întovărăşirea soţului lor cu Iisus. Unele erau soţii sau văduve care credeau că-i sunt datoare lui Iisus pentru că vindecase un membru al familiei, de obicei un copil, de o boală. Altele sperau ele însele să fie vindecate. Unele, credeam eu, erau îndrăgostite de el, de frumuseţea lui, de glasul amplu, de farmecul şi virtutea sa, şi întotdeauna exista una sau alta care să-i aducă o mâncare specială, care să aştepte ocazia de a-i spăla picioarele sau care dorea să i se îngăduie să-i ungă părul cu un ulei scump. Iisus se uita însă la ele, şi se uita la noi toţi, cu o privire atât de egală şi binevoitoare, care nu diferenţia – ba chiar nefocalizată asupra cuiva – încât nu credeam că exista posibilitatea ca din aşa ceva să apară vreo situaţie nepotrivită sau neliniştitoare.

Veneau şi plecau. Numărul lor sporea şi se reducea, crescând ori de câte ori umbla vorba despre o minune, iar apoi micşorându-se, până se petrecea alta. Noi eram un grup amestecat. Printre cei care-l urmau pe Iisus se numărau oameni plăcuţi, unii ciudaţi şi neplăcuţi, dar şi alţii nătângi, prostovani, ţicniţi sau nebuni de-a dreptul. Eu observam permanent diferenţele, evaluând, criticând, acordând plusuri şi minusuri. Acestea erau firea mea, temperamentul meu. Cândva fuseseră şi ale lui, însă acum deosebirile acestea păreau să treacă neobservate de Iisus. Individul inteligent şi intolerant din copilăria şi adolescenţa noastră dispăruse. Se părea că perioada petrecută printre esenieni îl învăţase secretul toleranţei. Atât timp cât era acceptat în condiţiile fixate de el, şi în calitate de conducător, toţi erau primiţi cu braţele deschise; toţi erau creaturile Domnului şi erau iubiţi de un Părinte ale cărui braţe aveau să fie mereu deschise pentru ei.

Deschiderea aceasta faţă de toţi şi toate era admirabilă în sine, dar eu nu numai că nu mă puteam ridica la înălţimea ei, nu o puteam copia, nu o puteam face modelul meu de urmat, ci nu puteam nici măcar s-o admir (deşi din punct de vedere raţional mă gândeam că probabil ar fi trebuit). Aducea un afront simţului ordinii mele. O parte a mea – o parte destul de puternică – o considera haotică.

— Cum poţi suporta creatura aia lângă tine? îl întrebam.

Iisus fie că zâmbea, fie că nu spunea nimic; sau putea spune:

— Atâta vreme cât ea poate suporta să fie lângă mine, nu este nicio problemă.

Sau dacă plângerea mea era prea apăsată, prea explicită, el mă săruta ironic pe obraz şi zicea:

— Iuda, scumpule, în adâncul inimii eşti un fariseu.

Când îmi făceam griji despre cine ne va asigura viitoarea masă (adesea, eram foarte flămând), el mă mustra pentru că făceam atâta caz. Mă îndemna să privesc corbii, care nici nu semănau, nici nu culegeau, dar de care Domnul se îngrijea să nu rămână nemâncaţi.

Eu doream să-i spun că atitudinea aceasta de felul „nu te frământa, Dumnezeu se va îngriji" era simplă pentru el, fiindcă învăţase de la esenieni să trăiască din firimituri, dar nu era valabilă şi pentru mine; de asemenea, dacă şi-ar fi petrecut timpul privindu-i pe corbi, nu doar elogiindu-i, ar fi observat că în felul lor aparte (care nu implica, desigur, semănatul şi culesul), păsările acelea trudeau din greu.

Însă de acum el avea asupra mea un grad de autoritate. Nu mai era doar prietenul din copilărie. Aveam nevoie de el, îl recunoşteam drept conducătorul meu, uneori mă răzvrăteam în adâncul sufletului, dar rămâneam tăcut.

Şi apoi, tocmai când era posibil să mă apropii de capătul răbdării, decizând să mă plâng că unul dintre cei care ne urmau era un trântor sau un hoţ şi că aveam nevoie de mai multă ordine şi disciplină, Iisus spunea ceva extraordinar în conversaţie, sau în una dintre predicile lui, ceva atât de frumos, încât eram pierdut de admiraţie şi mă simţeam ruşinat.

— Priviţi crinii de pe câmp. Ei nu muncesc, ei nu pot toarce şi totuşi Solomon, în toată măreţia sa, nu s-a putut apropia de frumuseţea lor.

Vorbea adesea despre „curăţenia din inimă" şi în persoana lui, pe

atunci, vedeam la ce se referea. Dădea rostul expresiei, exemplificând-o. Aceasta era firea lui sau acea parte a firii pe care o dezvoltase la Qumran în sânul frăţiei. Era însă o calitate despre care eu ştiam, sau credeam că ştiam, că nu putea supravieţui, necontestată şi nepătată, în lumea reală.

Nu întreba niciodată cum îşi duceau viaţa cei care-l urmau. Între ei existau relaţii neregulate, uniuni „păcătoase", dar el părea să nu le ştie ori să dorească să le ştie. Mesajul era cel important, iar după vizita pe care i-am făcut-o lui Ioan la vad, mesajul a devenit mai mult ca oricând unul de iubire, milostenie, armonie, iertare şi pace. Era ca şi cum negurile şi tunetele rostogolitoare ale predicilor lui Ioan, ameninţările lor, lipsa lor de farmec şi blândeţe îl ajutaseră pe Iisus să definească poteca diferită pe care trebuia s-o urmeze propria lui învăţătură. Pe atunci nu-l auzeai vorbind despre vipere.

Noi nu trebuia să-i judecăm pe alţii. Dacă cineva merita să fie condamnat şi pedepsit, asta era treaba lui Dumnezeu, nu a noastră. Treaba noastră erau compătimirea, înţelegerea şi iertarea. Noi trebuia să ne iubim nu doar vecinii, ci şi pe cei care ne urau, ne doreau răul şi conspirau împotriva noastră. Dacă cineva ne lovea în faţă, trebuia să-i întoarcem şi obrazul celălalt, pentru ca furiosul să poată lovi din nou, dacă simţea că trebuia s-o facă. Dacă ni se cerea o monedă sau o haină, trebuia să dăruim două monede, două haine; dacă ni se cerea să facem ceva, trebuia să-l facem îndoit.

Cei blânzi erau binecuvântaţi şi aveau să moştenească pământul. Cei miloşi aveau la rândul lor să primească milă. Flămânzii, bolnavii, sărmanii şi descurajaţii aveau să fie hrăniţi, însănătoşiţi şi înveseliţi. Cel cu inima curată avea să-l vadă pe Dumnezeu.

Acestea erau promisiunile lui, pe care le oferea cu inocenţă, cu ochi atât de limpezi, încât simţeai că erau însoţite de o chezăşie pecetluită şi sigilată în ceruri. Şi dacă, ca o consecinţă a faptului că urmam acest fel de trai, ne pomeneam noi înşişi detestaţi şi ocărâţi în propriile noastre comunităţi, trebuia, ne spunea el, să căpătăm curaj şi să fim fericiţi, pentru că aşa se petrecuse şi cu prorocii lui Israel. Noi aveam să fim alături de proroci în ceruri.

Iisus ne ţinea mereu pe drum şi asta ne plăcea, mai ales acelora dintre noi care nu aveam legături, o familie care să depindă de noi

şi nici munci sau afaceri care să fie neglijate acasă. El prefera satele şi comunităţile rurale, evitând, în general, aşezările mai mari. De asemenea, ocolea castrele şi oraşele-garnizoană. Uneori vedeam soldaţi romani ascultând în spatele mulţimii când Iisus predica, dar nu exista vreun semn că interesul lor ar fi fost oficial sau ameninţător.

Pe de altă parte, unii dintre ucenici recunoşteau prin mulţime oameni despre care ştiau că lucrează la vreuna dintre reşedinţele lui Irod Antipas. Noi credeam că ei fuseseră probabil postaţi ca iscoade şi Iisus avea grijă să nu le ofere motive să raporteze ceva rău. În mesajul lui exista un element de rebeliune, dar era întotdeauna ascuns, indirect, nespecific. Întrebat de o iscoadă dacă oamenii trebuie să-şi plătească taxele, el a spus că trebuie să se dea Cezarului cele ce sunt ale Cezarului, iar lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu. Părea un răspuns smerit, însă cu cât îl răsuceai mai mult în minte, cu atât mai nelămurit devenea.

De asemenea, el ocolea Nazarethul. Odată, când drumul cel mai direct spre următorul nostru popas ne-ar fi purtat prin satul nostru natal, el a insistat asupra unei alternative. L-am întrebat despre familia lui şi am sugerat să le facem o vizită, dar chipul i s-a înăsprit, a clătinat din cap şi mi-a întors spatele.

— Nici lui Andreas? am insistat.

A rămas cu spatele la mine.

— Mi-am anunţat dispoziţiile.

M-am încăpăţânat.

— Eu am o mamă în Nazareth.

S-a răsucit către mine cu ochi fulgerând.

— Şi eu am un Tată în ceruri.

Am fost uluit. Ce voia să spună?

— Atunci, tu du-te-n ceruri, i-am zis. Eu mă duc în Nazareth.

Şi m-am dus. Am stat două nopţi cu mama, am petrecut multă vreme în clădirea băii şi am pus-o să-mi gătească mese copioase. L-am vizitat pe Andreas, care mi-a pregătit altă masă, nu la fel de mare, dar bogată în ingrediente şi (aşa cum spunea el) „minunat prezentată”.

I-am spus că n-ar trebui să fie supărat că nu-l vedea pe Iisus.

— N-a iertat Nazarethul. Zice că şi-a scuturat de pe picioare praful aşezării natale şi că nu se va mai întoarce.

— Nu mă surprinde, a rostit Andreas. Noi l-am tratat foarte urât.

Mi-a zis după aceea că-l auzise pe unul dintre fraţii lui Iisus spunând că era nebun şi ar fi trebuit să fie închis.

— Aud istorisiri despre predicile lui, a urmat Andreas. Şi despre vindecări.

Tonul lui arăta că nu era pe de-a întregul încântat.

I-am răspuns că-mi părea rău că nu-l auzise în momentele lui cele mai bune.

— Se spune că au loc… A şovăit, apoi a rostit cuvântul: Minuni?

— Vindecări. Da, aşa se pare.

M-a întrebat dacă văzusem lucrurile acelea cu ochii mei şi i-am răspuns că aşa mi se păruse.

— Orbi tămăduiţi? Ologi făcuţi să meargă?

Am explicat că adesea noi utilizam expresiile acelea ca metafore. Ele nu trebuiau întotdeauna luate în sens literal.

— Totuşi există.

Am ridicat din umeri. În mod inevitabil, apăreau neînţelegeri, exagerări.

El a insistat.

— Aşadar au existat minuni.

— Oamenii aşa spun.

— Însă tu nu le-ai văzut.

I-am zis că văzusem oameni vindecaţi de boli. Şi mai văzusem un lunatic, unul care părea cu totul lipsit de control, calmat în mod misterios de Iisus. Am recunoscut că nu văzusem nimic care ar fi putut să fie numit „minune”. Nu în mod clar, lipsit de ambiguitate. Nu încă.

— Va sosi vremea, am spus.

El a oftat şi m-a bătut uşor pe braţ.

— Da, bănuiesc că va sosi.

Când am revenit la Capernaum, i-am găsit pe ceilalţi ucenici într-o stare de surescitare. Se întâmplase ceva – o „minune” (sau „altă minune”) – dar fiecare relatare pe care o auzeam diferea de cea dinainte. Un om din sat, un pescar, fusese lovit pe neaşteptate de paralizie. Cu o zi înainte fusese sănătos şi voinic, iar a doua zi mâinile îi tremurau violent, era nevolnic şi întregul trup i se scutura când încerca să stea în picioare.

Zevedei, tatăl lui Iacov şi Ioan, fusese primul care rostise cu glas tare ceea ce alţii gândeau cu siguranţă.

— Iisus îl va tămădui.

Ucenicii erau nesiguri, ştiind că Iisus reacţiona furios la ideea că se puteau bizui pe el pentru a vindeca pe oricine şi oricând.

— Nu sunt un meşter care drege, rostea el.

Totuşi în scurt timp, în faţa casei lui Simon Petru se adunase o mulţime, purtându-l pe paralizat.

Am auzit diverse istorii despre felul în care se comportase Iisus. Cineva mi-a spus că „se învoise”. Altcineva insista că încercase să fugă, dar că nu putuse scăpa, deoarece strada şi curtea erau pline de

oameni care-l strigau să „iasă şi să-şi facă lucrarea”. El se afla în odaia pe care o ocupa întotdeauna, sub acoperiş, refuzând să se clintească. Din curtea de afară, o scară exterioară din piatră suia până la acoperiş şi câţiva oameni urcaseră acolo. În scurtă vreme, ei smulseseră câteva ţigle şi-l coborâseră pe bolnav în odaia lui Iisus. Alţii pătrunseseră, forţând uşa.

Sprijinit de prietenii săi, bărbatul fusese împins către Iisus. El nu putea vorbi, ci doar tremura şi bolborosea, încercase să-şi alăture palmele în semn de implorare, însă acestea rămăseseră depărtate, scuturându-se şi vibrând în aer ca mâinile cuiva care nu poate să înoate şi care se afundă în mare.

Iisus îl privise fără obişnuita lui bunătate sau căldură şi spusese:

— Păcatele tale sunt iertate.

În mulţime era un rabin, care în ultima vreme se plângea de Iisus, şi de fapt de noi toţi, spunând că nesocoteam Sabatul, neglijam ritualurile şi comiteam multe feluri de sacrilegii. El atârnase prin acoperişul spart, nereuşind să coboare, dar în acelaşi timp nedorind să scape spectacolul.

— Ce vrei să spui prin păcatele îi sunt iertate? întrebase el. Numai Dumnezeu poate să-i ierte păcatele. Te pui în locul Lui? Acesta este un sacrilegiu.

Iisus ridicase ochii spre el, apoi îi coborâse asupra pescarului, care continua să tremure, zgâlţâindu-se din tot corpul. Îl prinsese de încheieturi, foarte strâns, şi-i vorbise, de aproape şi atât de încet, încât nimeni nu era tocmai sigur ce anume spusese.

Cele ce se întâmplaseră în continuare depind de povestitor. Unii afirmă că vindecarea a fost instantanee, alţii că nu s-a întâmplat decât a doua zi. Dar nimeni nu părea să se îndoiască de faptul că paralizia dispăruse, că Iisus era cel răspunzător şi că fusese o minune. Bărbatul revenise la muncă, ieşea în barcă şi arunca năvodul ca înainte, iar reputaţia lui Iisus în Galileea, dacă fusese vreodată pusă sub semnul îndoielii, era asigurată. Oamenii spuneau că îl vedeau mai presus de Ioan Botezătorul. La urma urmelor, în ciuda forţei predicilor şi a meticulozităţii botezurilor lui, despre

Ioan nu se ştia că ar fi capabil de minuni.

Iisus nu mi-a menţionat nimic despre întâmplarea aceea când m-am întors, deşi sunt sigur că ştia că auzisem despre ea. N-a adus vorba nici despre „trădarea" mea. Nu mi-a făcut niciun reproş, însă n-am simţit că fusesem iertat. Între noi exista o răceală. El se apropiase mai mult de pescari, sau dorea ca eu să simt apropierea aceea. Ei erau mai simpli şi, aşa cum bănuiesc că vedea el lucrurile, mai loiali, mai puţin predispuşi să-l supună întrebărilor şi mai demni de încredere. În mod firesc ei nu se încrezuseră niciodată în mine, considerându-mă un băiat bogat şi răsfăţat, un snob, sceptic, prea educat, stângaci ca aruncător de năvoade şi absolut deloc folositor la cârpitul lor. Când îmi povestiseră despre vindecarea paraliticului, simţisem că-mi dădeau o lecţie.

La puţină vreme după aceea, familia lui Iisus a apărut în Capernaum şi a dorit să stea de vorbă cu el. Vestea minunii ajunsese la ei şi cred că se gândiseră că ar fi meritat să-l revendice. Au sosit ca o solie, condusă de Maria, dar şi cu Iosif printre ei, părând stânjenit şi fără tragere de inimă, şi o parte din fraţi şi surori.

Iisus obişnuia să predice din două în două seri dintr-o luntre de pescuit a lui Zevedei, ancorată la câţiva metri de malul unde oamenii se strângeau să-l asculte. Se adunase o mulţime destul de mare şi Iisus îşi începuse pregătirea – o stare profundă de rugi, care-i preceda întotdeauna predicile – când Iacov m-a strigat şi mi-a arătat că familia sosise.

— Iuda, tu îi cunoşti. Ar fi mai bine să te ocupi tu de ei.

Maria m-a salutat în maniera ei obişnuită, exuberantă, uşor scrântită.

— Iuda, scumpule, ce bine arăţi! Probabil că viaţa asta îţi prieşte. Cred că trebuie să fii beduin, nu? Arăţi destul de ars de soare, pentru numele cerului. Un adevărat păgân în culorile astea. Însă eşti foarte slab, nu? Mănânci destul? Mi se spune că toţi aţi devenit cerşetori, sper că nu-i adevărat. Dar *de ce* băiatul ăla afurisit al meu nu-ţi îngăduie s-o vizitezi pe biata ta mamă?

M-am silit să zâmbesc şi am spus că mă bucuram s-o văd pe ea şi să-

i văd pe ei toţi.

— Desigur, a zis ea, suntem aici ca să-l vedem pe Iisus. Vrei să-l anunţi, te rog?

— Acum?

— Da, te rog, scumpule, dacă nu te superi.

I-am spus că el era pe punctul să înceapă.

— Sunt sigură că poate să-mi acorde o clipă. La urma urmelor, sunt mama lui.

I-am spus că bănuiam că va trebui să aştepte până ce el termina, dar că aveam să-i duc mesajul.

Mi-am croit drum către locul unde Iisus se pregătea să păşească prin apă spre luntre. Nu era uşor de ajuns la el. Oamenii se înghesuiau să fie cât mai în faţă şi nu voiau să mă lase să trec.

L-am prins de braţ şi i-am zis că sosise mama lui.

— Mai exact, toată familia ta. Maria vrea să-ţi vorbească.

Chipul i s-a învăpăiat de mânie.

— Familia mea?

Mi-a întors spatele, însă eu nu mi-am desprins mâna de pe braţul lui.

— Ce să-i spun Mariei?

— Spune-i că ei sunt familia mea, a fluturat el cu braţul peste mulţime. Spune-i să plece.

— Nu-i pot transmite mesajul acesta.

M-a privit cu expresia aceea pe care o numeam faţa lui împietrită.

— Transmite-l.

Am dat să protestez. De ce s-o fac eu? El se scuturase însă de mine şi pornise către locul unde Iacov ţinea luntrea.

Eram furios, prins între femeia aceea stranie şi puternicul ei fiu. De ce să-mi fi păsat dacă-i răneam sentimentele? Mi-am croit loc înapoi printre oameni.

— Nu vrea să stea de vorbă cu tine, i-am spus Mariei. Zice că acum oamenii aceştia sunt familia lui.

Faţa ei s-a înăsprit. Era aceeaşi expresie pe care tocmai mi-o arătase Iisus – chipul împietrit. Surorile lui au început să plângă. Fraţii murmurau vorbe de felul „Noi ţi-am zis”.

Ochii Mariei au scânteiat.

— Îmi sfâşie inima, băiatul ăsta. Bineînţeles că durerea mea nu-l interesează, nu l-a interesat niciodată. Întotdeauna a fost indiferent faţă de suferinţele mele. Haideţi, s-a adresat grupului ei. N-o să stau să ascult un copil atât de nerecunoscător.

— Dacă tot suntem aici… a zis Iosif.

— Nici vorbă, a clătinat din cap Maria. N-o să-i ofer satisfacţia asta.

Iisus vorbea deja, începuse cu o rugăciune, şi trebuie să o fi văzut şi auzit pe mama lui plecând, făcând cât mai multă zarvă şi agitaţie cu putinţă. Îi afectau predica. Iniţial, el n-a părut să-şi găsească coerenţa, o direcţie clară. După aceea, treptat, după ce ea plecase şi mulţimea se domolise, şi le-a regăsit. Era ceva nou, ceva ce nu mai auzisem până atunci din partea lui. Era plin de ameninţări şi mânie. Nu plecase în lume ca să aducă pace, ci o sabie. Pornise ca să-l ridice pe frate împotriva fratelui, pe copil împotriva părintelui, ca să dezbine familii şi oameni în numele Domnului. Numai aşa avea să fie împlinit ţelul Domnului. Era important să fie ferm, nu slab.

Mesajul era puternic şi, în felul său lipsit de compromisuri, incitant, dar eu eram uluit şi buimăcit. Unde era acel Iisus care spusese că făcătorii de pace erau binecuvântaţi şi-l vor vedea pe Dumnezeu?

După ce a terminat şi mulţimea s-a împrăştiat, noi ne-am strâns, aşa cum făceam aproape în toate serile, în jurul unui foc pe malul

lacului. O tăcere stânjenitoare a domnit, până ce Simon Petru a spus că fusese o predică puternică. S-au auzit murmure de încuviinţare.

— Minunată.

— Remarcabilă.

Acestea erau asigurările de care Iisus avea nevoie şi pe care le căuta. Am simţit dispreţ pentru ei. Cu siguranţă, nu puteau crede realmente aşa ceva.

— Este îndeajuns ca noi să-i simţim puterea? am întrebat. Crezusem că ar fi trebuit să înţelegem mesajul.

Iisus s-a răsucit spre mine, încet. I-am simţit din nou mânia.

— Este ceva ce nu pricepi, Iuda?

— Ai propovăduit iertarea, armonia şi pacea, i-am răspuns, pentru ca acum, pe neaşteptate, să ne spui că ai venit pentru a isca tulburări şi războaie.

Ochii lui fulgerau.

— Tu de ce te-ai dus în Nazareth?

Nu era un răspuns la întrebarea mea şi m-a surprins atât de mult, încât n-am ştiut ce să-i zic.

— Şi dacă mai apare mama – acum se adresa tuturor – ţineţi-o departe de mine.

Ne-a întors spatele şi a pornit pe plajă către casa lui Simon Petru.

— L-ai necăjit, a zis Iacov şi am văzut că toţi mă priveau cu reproş.

De ce n-am fost niciodată

acolo când membrele

paralizate au fost

oprite din tremurat,

când ochii morţilor

s-au deschis

şi au răspuns zâmbetului

prin zâmbet? În visul meu

focul de lemne arde şi acum

lângă lac, mâna

ta pe umărul meu

este iertătoare,

„Scepticul este

orb”, îmi spui

şi eu răspund „Da,

„orb la ce nu s-a petrecut

niciodată.” Tu îmi

întorci spatele

şi mă trezesc

amintindu-mi rolul:

„Trădătorul.”

CAPITOLUL 12

Furia s-a domolit, eu am fost iertat şi a revenit până şi Iisus cel potolit, susţinătorul păcii şi armoniei, apărătorul săracilor, asupriţilor şi nefericiţilor. Întrezărisem un alt Iisus, dar avea să treacă o vreme până să-l revăd.

Pe atunci asupra lui existau două influenţe provenite din afara celor doisprezece, ambele femei, ambele cu numele Maria. Una era cunoscută ca Maria Magdalena, deoarece familia ei provenea din Magdala, de pe ţărmul Galileii. Cealaltă era Maria care trăia în Betania cu sora şi fratele ei, Marta şi Lazăr. Cele două difereau între ele atât de mult pe cât difereau amândouă de prima lui Maria, mama pe care nu putea s-o sufere.

Iisus se împrietenise cu Maria Magdalena, şi foarte probabil îi salvase viaţa, pe când eu eram încă însurat şi aşteptam naşterea copilului meu. El avea obiceiul de a înfiripa conversaţii cu persoane străine în pieţele publice, la izvoare şi fântâni, uneori chiar şi cu femei, dacă îl ascultau, iar obiceiul acesta stârnise nemulţumire printre unii dintre susţinătorii săi mai conservatori. Aşa o cunoscuse pe Maria Magdalena şi descoperise că ea vorbea fără ocolişuri şi că era interesată de mesajul lui. Ulterior, în circumstanţe cu totul diferite, o reîntâlnise.

De data aceea femeia era acuzată că ar fi fost necredincioasă faţă de soţul ei şi Iisus apăruse (şansa aceea fusese în sine o minune, avea să spună mai târziu Maria) în piaţa orăşelului, lângă sinagoga în care el predicase chiar în seara anterioară, îndemnând la iertarea păcatelor. Maria stătea în picioare, cu capul plecat, iar acuzatorii ei, soţul şi cumnatul, se găseau de o parte şi cealaltă, ţinând-o de braţe. În timp ce rabinii care audiau cazul discutau care trebuia să fie pedeapsa, cel mai vârstnic dintre ei îl observase pe „aşa-zisul proroc” din seara trecută, care susţinuse că Dumnezeu avea mai multe motive să acorde iubirea Sa unui păcătos decât unei persoane virtuoase, fiindcă aceasta din urmă era deja mântuită.

Este posibil ca rabinii să fi avut dificultăţi în ajungerea la o hotărâre. Vina femeii fusese întărită de martori, dar exista incertitudinea dacă aceştia erau oneşti sau doar mituiţi de un soţ

care dorea să scape de o nevastă stânjenitoare. În tot cazul, o idee amuzantă îi venise celui mai vârstnic rabin, căruia îi plăcea să întindă capcane predicatorilor rătăcitori. El avea să-l păcălească pe acesta, determinându-l fie să se autocontrazică, fie să-l contrazică pe profetul Moise.

— Iisus din Nazareth, a rostit el. Păcatul acestei femei este adeverit de martori. Legea lui Moise statorniceşte şi pedeapsa de a fi omorâtă cu pietre. Trebuie aplicată legea?

Iisus stătea la umbra unor copaci, la marginea pieţei şi, în loc să răspundă, s-a lăsat pe vine şi a scris ceva cu degetul în colb. Cei trei rabini s-au adunat în jurul lui, întinzând gâturile ca să vadă ce scrisese, dar părea să fie într-un grai străin, pe care ei nu-l puteau citi.

A urmat o clipă de şovăială şi descumpănire, înainte ca rabinul cel mai vârstnic să repete întrebarea.

— Spune aşadar – ai un răspuns, profetule din Nazareth? Ar trebui aplicată legea lui Moise?

Iisus l-a privit şi a întrebat:

— Tu eşti aici autoritatea judecătorească?

Rabinul a răspuns că el era.

— Şi care este, a întrebat Iisus, rolul Domnului în proces?

Rabinul s-a strâmbat plictisit, ca şi cum întrebarea ar fi fost lipsită de sens ori necuviincioasă, sau de parcă răspunsul ar fi fost de la sine înţeles.

— Noi trebuie să interpretăm voinţa Domnului.

Iisus s-a ghemuit din nou şi a scris cu degetul în ţărână şi iarăşi, deşi ştiau deja că scrisul era de nedesluşit, rabinii n-au putut rezista să nu tragă cu ochiul la ce scrisese.

Rămânând ghemuit, Iisus le-a vorbit ca şi cum ar fi tâlcuit scrisul misterios:

— Voi trebuie să daţi sentinţa. Însă dacă femeia aceasta va fi omorâtă cu pietre, Domnul ar vrea ca prima piatră să fie azvârlită de cineva care n-a păcătuit niciodată.

S-a sculat iarăşi, privind puţina mulţime adunată în piaţă. Vorbind acum de parcă ar fi fost împuternicit de rabini, el a cerut ca o asemenea persoană, „un om fără de păcat", să păşească înainte.

Iisus avea o privire sfredelitoare şi un aer de autoritate. Uneori era posibil să crezi că Dumnezeu te privea prin ochii aceia.

— Un om fără de păcat, a repetat el cu glasul lui foarte limpede care a înturnat ecouri din stânci.

Toţi şi-au ferit ochii, privind cerul ori vârfurile picioarelor. După un moment, ei au început, mai întâi unul, apoi câte doi şi câte trei o dată să ridice din umeri, să se întoarcă şi să plece, ca şi cum problema aceea nu-i interesa, sau nu era treaba lor, sau aveau lucruri mai importante la care să se gândească. În scurtă vreme, au rămas numai rabinii (care discutau între ei despre detaliul pravilnicesc ridicat de Iisus) şi cei doi acuzatori, care păreau mai puţin siguri pe ei şi care-i dăduseră drumul Mariei.

— Lăsaţi-o să vină cu mine, a rostit Iisus. Voi veţi scăpa de ea, iar ea va fi mântuită.

A luat-o pe femeie de braţ şi s-a îndepărtat, lăsând în urmă tăcere şi nesiguranţă. Rabinii tineri erau nemulţumiţi de cel vârstnic, deoarece încurcase procesul, prin implicarea sfidătorului din Nazareth. Vârstnicul regreta şi el, dar şi-a salvat reputaţia, asigurându-i că era un rezultat excelent.

Iisus şi Mafia au mers împreună şi au continuat să călătorească toată noaptea, pentru ca nu cumva cei lăsaţi în urmă să se fi răzgândit. Târziu, în a doua zi, obosiţi, flămânzi şi prăfuiţi, au ajuns într-un sat în care Iisus ştia că avea susţinători. El l-a găsit pe unul dintre aceştia, care era proprietarul unui han, şi l-a rugat s-o adăpostească pe femeie. Bărbatul s-a învoit şi le-a întins masa amândurora.

După ce au mâncat, Iisus şi-a luat rămas-bun.

— Eşti liberă, i-a spus Mariei Magdalena.

— Sunt o femeie divorţată, a zis ea. Cum voi trăi?

Iisus a asigurat-o că Dumnezeu se va îngriji de ea. I-a oferit exemplul corbilor, a sărutat-o şi a plecat.

După doi ani (când eu făceam de acum parte din grup), Iisus a revenit în aceeaşi regiune, însoţit de cinci dintre noi. Am fost invitaţi să cinăm cu un bărbat pe nume Simon, care credea că boala lui de piele fusese lecuită de atingerea şi binecuvântarea lui Iisus în decursul trecerii sale anterioare. Pe când slugile lui Simon pregăteau masa, uşa s-a deschis şi o femeie, pe care Iisus a recunoscut-o ca fiind aceeaşi Maria Magdalena, a intrat, purtând o casetă mică de alabastru. Simon s-a sculat în picioare. Şi s-a scuzat:

— Îmi cer iertare, femeia aceasta nu este o virtuoasă, dar a fost foarte stăruitoare. Doreşte să-ţi mulţumească pentru ceva.

După care s-a adresat Mariei:

— Te rog, spune ce ai de spus şi pleacă.

Era a îngenuncheat în faţa lui Iisus şi a cerut un vas cu apă. I-a fost adus şi ea i-a spălat picioarele, ştergându-le după aceea cu părul ei lung şi sărutându-le. A deschis apoi caseta albă, sculptată elegant cu forme de palmieri, şi o aromă de mir de nard a umplut odaia. Tălpile lui Iisus erau crăpate şi bătătorite de mersul îndelungat. Maria Magdalena le-a uns cu mir şi le-a masat.

După ce a terminat, s-a sculat, i-a luat mâinile şi le-a sărutat.

— Aceasta este datoria mea faţă de tine, i-a spus. Tu m-ai salvat. Îţi mulţumesc fiindcă mi-ai dăruit viaţa.

Expresia de pe chipul lui Iisus era una de nesiguranţă.

— Eu te-am salvat? Omul acesta spune că eşti o păcătoasă.

— Mi-ai spus că Dumnezeu se îngrijeşte de corbi, a rostit ea. Eu nu sunt corb, aşa că trebuie să mă îngrijesc singură. Îmi vând trupul pentru a trăi.

Iisus a şovăit numai o clipă. Mi-am dat seama că o plăcea – probabil că-şi amintea că o plăcuse de la prima lor întâlnire.

— Vino cu noi, a spus el, şi-ţi voi arăta cum se gospodăresc corbii – fără să păcătuiască.

Simon Petru, Iacov şi Andrei, până şi tânărul Bartolomeu au fost şocaţi. La fel a fost şi Simon, gazda noastră. Ei n-au cruţat-o pe femeie, atrăgând atenţia că era un soi de mir şi un soi de casetă care trebuie să fi costat foarte mult. De unde proveniseră banii, dacă nu din păcat? Dacă acesta era un act de căinţă, n-ar fi fost mai bine ca banii să fi fost cheltuiţi pentru sărmani? Şi dorea cu adevărat Iisus ca o femeie de virtute îndoielnică să-i sărute mâinile şi picioarele, şi să ne însoţească?

Iisus a clătinat din cap spre ei.

— O primesc pe această femeie la fel cum v-am primit pe voi, prieteni. Este aceeaşi primire. A ridicat cupa şi a băut. Cât despre sărmani, pe ei îi veţi avea până la sfârşitul timpului. Eu însă… s-ar putea ca mâine să nu mai fiu.

Şi a râs.

Maria Magdalena a devenit una dintre susţinătoarele lui cele mai de nădejde. Nu putea exista nicio îndoială că el o iubea, se încredea în ea, îi ierta păcatele şi se bucura de personalitatea ei robustă, şi sunt sigur că ar fi primit-o printre ucenicii lui dacă ar fi fost bărbat. Când era în toanele lui mohorâte şi ne mustra pentru eşecurile noastre, ne acuza adesea, pe unul dintre noi sau pe toţi doisprezece, de lipsă de credinţă. Ne spunea că eram slabi, nestatornici, şovăielnici, nehotărâţi. Atunci ne compara defavorabil cu Maria, spunându-ne că ea nu se îndoia niciodată şi că nu l-ar fi pus la îndoială niciodată, că nu l-ar fi renegat sau trădat.

Odată, Simon Petru s-a plâns că o iubea pe ea mai mult decât pe noi ceilalţi. Şi uneori se şuşotea, mai ales printre cei de la marginea mişcării noastre, că ea i-ar fi fost iubită în taină. Nu cred că era adevărat. Iisus era capabil de autocontraziceri (ba chiar, s-ar fi putut spune că era specialist în această privinţă), dar nu şi de ipocrizie tăinuită. Dacă şi-ar fi dorit-o pe Maria Magdalena în pat,

ea ar fi fost acolo, însă el nu semăna cu bărbaţii obişnuiţi. Uneori eu stăteam treaz noaptea în pat, ducându-i dorul Iuditei, plângându-mi pierderea, conştient că trupul mlădios al Mariei Magdalena era întins nu departe de al meu şi că aş fi putut găsi alinare acolo, dar mai ştiind că, deşi era posibil ca ea să-mi fi făcut favoarea aceea, ea nu dorea trupul meu, ci-l dorea numai pe al lui Iisus, care nu-l dorea pe al ei.

Iisus ne iubea pe noi, discipolii lui, pe unii într-o măsură mai mare decât pe alţii, însă pe toţi, cred, doar ca pe reprezentanţi ai omenirii. În acelaşi fel, el iubea omenirea, dar numai ca reprezentare a Creatorului. Era o iubire atât de nespecifică, atât de vastă şi generalizată, încât o examinez acum, retrospectiv, şi n-o mai pot înţelege… şi poate că n-am înţeles-o nici atunci.

Cealaltă Maria, cea din Betania, era sora Martei şi a lui Lazăr. Toţi trei îl iubeau pe Iisus şi el îi iubea pe ei – totuşi ei erau foarte diferiţi de însoţitorii lui. Erau puritani şi rigizi şi nu-mi pot închipui ca vreunul dintre ei să fi putut accepta incertitudinile, restricţiile în privinţa bunurilor personale, „scosul la capăt cumva”, mesele neregulate, nepăsarea în privinţa respectării ritualurilor şi cerşitul, care ne caracterizau călătoriile – ca să nu mai amintesc de rigorile întâlnirilor cu mulţimile de adoratori, care au devenit, o dată cu trecerea timpului, la fel de neplăcute ca rigorile respingerilor pe care le suferisem în primele noastre zile laolaltă. Urma apoi gloata de bolnavi, leproşii, ologii, nebunii, care se împingeau să ajungă la noi sau erau împinşi de familiile şi prietenii lor, răcnind să fie tămăduiţi, suflându-ne în faţă, duhnind. Lazăr şi surorile lui ar fi fost de asemenea tulburaţi de certuri, de lupta pentru atenţia învăţătorului, care deveniseră parte a vieţii noastre de zi cu zi. Aidoma multora dintre susţinătorii mai înstăriţi ai lui Iisus (Iosif din Arimateea era alt exemplu), ei nu erau făcuţi pentru traiul pe drum.

Dintre cei trei fraţi, Iisus o iubea îndeosebi pe Maria. Să fi fost oare ceva legat de numele acela – faptul că el nu reuşise s-o iubească pe mama lui, Maria, şi de aceea trebuia să le iubească pe toate femeile cu acelaşi nume care-i apăreau în cale? Marta îl iubea de asemenea, la fel de mult ca sora ei, ba chiar i se plângea, atunci când Iisus le vizita, că ea trebuia să gătească şi să servească, în vreme ce Maria stătea la picioarele lui şi vorbea cu el. Iisus îi răspundea că Maria îşi

alesese singură rolul acela şi trebuia să fie lăsată să şi-l păstreze, ceea ce părea un mod mai puţin direct, dar în tot cazul mult mai puţin brutal, de a-i spune Martei să continue să fie servitoare şi să nu se mai plângă.

Lazăr era cel mai ursuz dintre fraţi. Când Iisus făcuse cunoştinţă cu ei, bărbatul era profund nefericit, nu pentru o cauză anume, ci din pricina unei posomoreli profunde, o mână neagră (cum o descria el) care-i cuprinsese inima şi o strângea tot mai mult, săptămână după săptămână, ţintuindu-l la pat zile în şir fără să poată munci, mânca, spăla sau chiar ruga. Surorile auziseră despre puterile noului predicator din Nazareth şi veniseră la el, întrebându-l dacă-l putea ajuta pe fratele lor. Iisus simţise o afecţiune faţă de aceste femei nemăritate, banale, şi fusese de acord să vină la casa lor, unde Lazăr zăcea în pat, apropiindu-se de moarte.

Iisus rămăsese cu ei câteva zile, vorbind cu Lazăr despre istoria lui Israel, despre Dumnezeul lui Israel şi despre scripturi, repovestind istoriile străvechi ale profeţilor şi profeţiilor, citând pasaje lungi, reamintindu-i viitorurile care fuseseră prevestite pentru neamul evreiesc şi străduindu-se să interpreteze profeţiile acelea în termeni moderni.

Lazăr fusese însufleţit. Pentru prima dată după multe luni, începuse să se spele şi să mănânce mâncărurile care-i erau pregătite. Se sculase, muncise în grădina lor micuţă, reparase cele ce se stricaseră, zâmbise şi uneori râsese – un râs despre care sora lui spunea că semăna cu zgomotul unor foarfeci de tuns oi ruginite şi neunse.

Lazăr fusese atât de slăbit, de apatic şi de aproape de moarte, încât surorile se refereau la prima vizită a lui Iisus ca fiind reînvierea fratelui lor. Iisus, spuneau ele, îl ridicase pe Lazăr din morţi. După aceea, viaţa lui avusese miez, ţel, direcţie. El era complet credincios, prima persoană pe care am auzit-o spunând curajos şi fără stânjeneală că Iisus era Mesia. La momentul respectiv, luasem asta (învăţam încet!) ca pe un simptom al însănătoşirii lui, nu ca pe o idee pe care cineva ar putea s-o creadă cu seriozitate. Ulterior însă m-am întrebat în ce măsură Iisus însuşi fusese responsabil pentru ea, semănând-o în decursul perioadelor lungi pe care le petrecuseră împreună în dormitor, când scripturile şi profeţiile erau discutate cu

atâta intensitate.

Acum ne găseam pe drum mai mult ca oricând, umblând mereu, niciodată toţi doisprezece ucenicii, dar între şase şi zece dintre noi, după cum unii erau bolnavi sau chemaţi acasă de familie sau muncă. Uneori stăteam să-l susţinem pe Iisus în vreme ce predica, alteori i-o luam înainte ca să-i anunţăm apropierea, iar alteori (aşa cum cerea el) îi prezentam noi înşine mesajul. Propriile mele talente ca predicator erau doar pe măsura convingerilor mele, care erau întotdeauna şubrede, dar în această privinţă nu eram singur printre cei doisprezece. Iisus ne îndemna întruna să avem credinţă. Credinţa putea să mute munţii din loc. Dacă noi credeam, atunci puteam face orice, puteam trăi fără hrană, puteam păşi pe apă. Asta era ceva ce ne repeta adesea şi nu eram singurul care să fi avut un coşmar în care Iisus, păşind pe suprafaţa lacului, mă striga să vin la el din luntrea lui Zevedei. Porneam către el şi, după câţiva paşi în siguranţă, începeam să mă afund şi mă deşteptam zvârcolindu-mă în pătură, horcăind după aer şi strigându-l să vină şi să mă salveze. Simon Petru avusese acelaşi vis şi obişnuiam să glumim despre el şi să ne spunem unul celuilalt „am avut coşmarul cu mersul pe apă”.

El ne cerea credinţă şi în privinţa aceea noi toţi, la un moment sau altul, îl dezamăgisem. Ne străduiam din răsputeri, unii reuşind mult mai bine decât ceilalţi. Sceptic prin fire, ocupam în mod clar primul loc dintre cei care dădeau greş.

Această inconsecvenţă a credinţei, chiar într-un grup atât de legat de el şi de modul de viaţă pe care-l crease el, explică probabil destăinuirea lui secretă (dacă acesta este modul corect prin care s-o descriu) făcută lui Simon Petru, Iacov şi Ioan – cei trei a căror credinţă în Iisus era cea mai puternică, mai simplă şi mai puţin şovăitoare. Călătoream prin Valea Iordanului, după ce-i vizitasem pe Lazăr şi pe surorile lui în Betania şi intenţionasem să continuăm până la Ierusalim – o posibilitate care incita nişte provinciali ca noi. Pentru ca atunci, ajunşi atât de aproape de ţintă, Iisus să ne spună că planul fusese anulat. Era ca şi cum el ar fi primit ordine de sus sau ar fi suferit o pierdere neaşteptată a încrederii. Ne-a spus că nu vom merge la Ierusalim decât când o puteam face toţi treisprezece, iar atunci avea să fie cu ocazia sărbătorii Paştelui.

De aceea am revenit pe drumul spre Galileea. Iisus fusese prost

dispus şi meditativ, poate dezamăgit că nu ajunsese în oraşul sfânt. Refuzase partea lui de coşuri generoase cu hrană dăruite de o familie care credea că el le vindecase pruncul şi mersese tăcut toată după-amiaza.

Drumul ne purta în jurul poalelor unui munte din regiune, când el a ieşit în mod brusc din transă şi a anunţat altă schimbare de plan. Urma să poposim chiar aici şi să petrecem noaptea în una dintre grotele din coasta dealului. Cei trei pe care-i alesese aveau să suie cu el pe munte. Noi, ceilalţi patru, trebuia să pregătim cina din ce mai rămăsese în coşuri, iar dacă ei nu se întorceau până la apus, să ne mâncăm porţiile fără să-i mai aşteptăm.

Am mâncat şi vremea culcării a sosit, fără să avem vreun semn din partea lor. A doua zi dimineaţă, tocmai discutam dacă ar trebui să-i aşteptăm sau să pornim în căutarea lor, când i-am zărit în depărtare, coborând de pe coasta mov-cafenie a muntelui şi pătrunzând în zona verde a poalelor cultivate. Mergeau în şir, prin lanurile de grâu, cu Simon Petru în frunte, fluturând din braţe către noi, urmat de Iacov şi Ioan, cu Iisus încheind alaiul.

Le-am aşternut ceea ce mai rămăsese din cină şi au mâncat înfometaţi. Nu s-a vorbit nimic despre locul unde fuseseră şi ce făcuseră. Cei trei care-l însoţiseră pe Iisus aveau expresii solemne şi (mi s-a părut) încrezute, sigure pe sine. Era unul dintre momentele acelea în care Iisus crea discordie, favorizând pe unul sau mai mulţi dintre noi faţă de ceilalţi.

L-am luat deoparte şi am cerut să ştiu ce se întâmplase. El a scuturat din cap.

— Atunci când va veni vremea să afli, vei afla.

L-am întrebat de ce nu puteam să aflu acum.

Mi-a răspuns:

— Nu eşti pregătit.

— Iar cei trei sunt?

A înclinat din cap.

— Credinţa ta nu este solidă, Iuda.

— Vrei să spui că nu sunt naiv.

— Vreau să spun că nu eşti inocent.

— Şi eşti încântat să fii crezut de trei prostănaci?

M-a bătut uşor pe braţ.

— Ai răbdare. Va sosi şi vremea ta.

M-am gândit o clipă, apoi am spus – a fost un impuls brusc, nici primul şi nici ultimul de acest fel:

— Cred că m-am săturat de asta.

Din păcate, chiar aşa am spus. El m-a privit în ochi şi m-a prins de încheietura mâinii.

— Vrei să mă părăseşti?

Ochii i s-au umplut de lacrimi.

Nu am răspuns, dar am fost surprins şi deja şovăiam. La ce oare m-aş fi putut întoarce? La casa mamei, unde totul îmi reamintea de draga mea Iudita, la casa tatei, plină de răceala, nemulţumirea şi dezamăgirea lui? Aici aveam parte de tovărăşie şi se părea că aveam parte şi de iubire.

— Dacă tu pleci, m-a întrebat, eu cu cine mai stau de vorbă?

— Cu cei trei pe care i-ai dus pe munte, am replicat, dar el îşi putea da seama că băteam în retragere.

Mi-a cuprins umerii cu un braţ.

— Ai încredere în mine, mi-a zis. În cele din urmă, totul va avea înţeles.

Aşa încât nu am aflat nimic. Totuşi, în mod inevitabil, aluziile şi zvonurile despre cele petrecute pe vârful muntelui au început numaidecât şi istoriile au crescut tot mai uimitoare, fără a se auzi

vreodată altfel decât în şoapte şi murmure. Iisus îi dusese pe cei trei pe munte şi le ceruse să aştepte şi să stea de veghe în timp ce el se ruga. Rămăsese foarte mult timp în genunchi, în vântul puternic care întotdeauna părea să gonească vertical, drept în sus pe coastele pieptişe. Aceea era partea comună tuturor variantelor relatării. Tot comună era şi partea în care ei trei se ghemuiseră, şi în cele din urmă se întinseseră, la adăpostul tufelor de mărăcini, luptându-se cu foamea şi epuizarea o dată cu lăsarea nopţii, adormiseră, dar se deşteptaseră mai târziu, convinşi că se întâmpla ceva remarcabil – un soi de revelaţie, o prezenţă divină.

În istorisirea cea mai amănunţită, se spunea că Simon Petru văzuse cum burnuzul sfâşiat şi pătat de drum al lui Iisus se transformase, când el îngenunchease pentru a se ruga, într-un veşmânt cu totul alb, având albeaţa zăpezii proaspăt ninse sclipind în beznă. În clipa aceea, două făpturi măreţe apăruseră deasupra capului său. Simon Petru ştiuse că erau Moise şi Ilie, deşi nu putea spune în ce fel o ştiuse. Ei vorbiseră cu Iisus şi Iisus le răspunsese.

Iacov nu văzuse absolut nimic, însă auzise un glas tunător vorbind din întuneric:

— Acesta este Fiul meu. Lui să i vă închinaţi.

Ioan dormise un somn agitat din care nu-şi mai reamintea decât un sentiment de măreţie şi de spaimă care nu semăna cu nimic din ce simţise vreodată. Auzind ce văzuse Simon Petru şi ce auzise Iacov, el fusese convins că Iisus îi adusese în prezenţa divinului.

Se putea spune că trei dintre noi ştiau acum, sau credeau că ştiau, că ne găseam în slujba lui Mesia.

Într-o poveste arabă

eroul vine înarmat

cu o sabie

pentru a-i înfrânge

pe părinţii rigizi şi

o poartă pe ea

pe un armăsar

alb. Iisus venea

pe jos, înarmat doar

cu argumente

şi un deget ca

să deseneze în colb.

Îşi reamintea el oare

piesa noastră şi

puterea cuvintelor

pe care numai Acela

le putea citi? Textul lui

secret era în greacă

sau, aşa cum credea

Maria, în

graiul Cerurilor?

CAPITOLUL 13

Acum două zile am primit veşti noi de la Ierusalim. Trei membri ai sectei Iisus, doi bărbaţi şi o femeie, au venit să-l caute pe Ptolemeu şi i-am auzit vorbind. Tot atunci mi s-a mai limpezit ceva. Mă întrebasem uneori de ce Ptolemeu părea atât de familiar; parţial, înfăţişarea lui, dar mai mult glasul. Musafirii aceştia l-au tratat cu atât respect, încât l-am tras pe unul deoparte, cel mai vârstnic dintre bătrâni, Ezdra, şi l-am întrebat dacă oaspetele meu avea un rang de seamă în mişcarea lor.

Mi s-a spus că era „unul dintre cei mai importanţi oameni în viaţă".

Probabil că l-am privit neîncrezător.

— Ptolemeu are autoritate fiindcă… Ezdra m-a fixat cu privirea (cât de adesea o văzusem!) cuiva care a jurat să păstreze un secret, dar care tânjeşte să-l spună. Nu am însă voie să-ţi spun.

— Fiindcă este unul dintre cei care l-au văzut pe Iisus?

Era un gând care-mi trecuse o dată sau de două ori prin minte, când îl auzisem rostind lucruri ce păreau că puteau fi ştiute numai de un martor ocular al evenimentelor.

Ezdra a încuviinţat din cap, într-o afirmaţie solemnă. În mod clar, îl copleşea ideea de a fi fost în prezenţa divină.

— Tu însă te referi la ceva mai mult decât atât?

A aprobat iarăşi, chiar în timp ce repeta:

— Nu am voie să-ţi spun.

Nu trebuia s-o facă. Îmi amintisem.

— A fost unul dintre cei doisprezece, am şoptit şi chipul bărbatului s-a încreţit puternic, strângând pleoapele ca să oprească lacrimile ce-i inundaseră ochii. Taina este în siguranţă, m-am grăbit să-l liniştesc. Nu voi sufla o vorbă şi nu-l voi întreba cum se numeşte.

Dar ştiam. Ptolemeu… Bartolomeu… Orbirea, alături de ravagiile pricinuite de trecerea a patruzeci de ani, îmi ascunsese identitatea lui. Şi, desigur, aceeaşi orbire însemna că el nu mă putea recunoaşte. Ea mă proteja, dar chiar şi mai mult (deoarece orbii îşi dezvoltă o excelentă recunoaştere a vocilor) mă apăra „ştiinţa" lui că eu, Iuda din Keriot, eram mort, spânzurat de un smochin sau străpuns de brăzdarul unui plug pe ogorul cumpărat cu banii pentru care-l vândusem pe Iisus.

— N-a fost dintotdeauna orb? am întrebat.

— După ce-a asistat la răstignire, mi-a explicat Ezdra, Dumnezeu a dorit ca el să nu mai vadă.

Am încercat să găsesc o noimă în vorbele acelea, dar n-am putut. Bartolomeu fusese unul dintre cei care fugiseră când Iisus fusese arestat, aşa că nu văzuse nimic.

Am întrebat de ce era necesară păstrarea secretului.

— Avem duşmani, s-a încruntat Ezdra. Poate că tăinuirea nu mai este trebuincioasă cum a fost cândva, însă noi îl apărăm pe Ptolemeu… şi pe ceilalţi doi ucenici care au supravieţuit.

— Numai doi?

Voiam să-l întreb cine erau aceia, dar îmi dădeam seama că el începea să simtă că spusese prea multe.

— Numai doi, a confirmat şi s-a îndepărtat de mine.

Să revin însă la veştile din Ierusalim. Se părea că laţul romanilor se strânsese ferm în jurul oraşului, dar, deşi unii reuşeau, la răstimpuri, să mai scape, iar câţiva primeau aprobarea de a trece prin liniile romane, tabloul care se desprindea din interior era unul al revoluţiei şi domniei terorii. Oamenii – plebeii – deţineau controlul, dar ei înşişi erau divizaţi în grupuri rivale, fiecare cu conducătorul său. În oraş nu mai existau acum romani, dar nici evrei bogaţi. Aceştia, împreună cu majoritatea clasei de mijloc şi cu preoţii Templului, fie că reuşiseră să fugă, fie că fuseseră judecaţi de tribunalele populare şi executaţi. Câţiva supravieţuiseră,

convingând tribunalele acelea că erau, şi fuseseră dintotdeauna, opozanţi ai Romei, Irozilor şi clerului. Unora li se îngăduise să devină ofiţeri în trupele pe care oraşul le pregătise împotriva romanilor şi conduseseră atacuri eroice în afara zidurilor. Atacurile acelea însă se încheiaseră de fiecare dată cu înfrângeri.

Hrana era pe sfârşite. Toate animalele, de la cămile la pisici, fără a exclude măgarii, păsările, şoarecii şi şerpii, fuseseră ucise, gătite şi mâncate. Depozitele de grâne, care ar fi putut susţine asediatorii timp de ani, arseseră în timpul confruntărilor dintre grupurile de insurgenţi. Populaţia murea de foame.

Se vorbea despre bărbaţi care porneau la luptă călcând peste trupurile tovarăşilor morţi în bătălia anterioară şi în cea de dinaintea aceleia, avansând către soldaţii romani masaţi pe drumuri atât de lunecoase de sânge, încât îţi păstrai cu greu echilibrul, şi despre crucificările ostaşilor capturaţi şi civililor fugiţi din oraş, care ajungeau până la cinci sute pe zi. Întrucât rezervele de bârne pentru cruci erau pe terminate, victimele erau uneori pironite de uşile din lemn sau de ziduri, orânduite sub diverse unghiuri, într-o rână, cu capul în jos, cu membrele suprapuse sau încrucişate – oricum se putea face, pentru a fi înghesuite în spaţiul respectiv. Suprafeţele verticale erau preschimbate astfel într-un covor zvârcolitor, gemător, plângător şi urlător de bărbaţi şi femei care mureau bătuţi în cuie.

Uneori, în timpul bătăliei, soldaţii romani oboseau să mai ucidă, plângându-se de cârcei, de dureri de spate şi vlăguirea braţelor, şi cereau să li se îngăduie să se oprească şi să se odihnească. Dar în oraş se forma altă trupă de apărători sortiţi morţii, şi alta, şi alta, cu bărbaţii înspăimântaţi de tribunalele populare şi gata să-şi încerce şansa în afara zidurilor, cu speranţa de a-i putea înfrânge pe romani şi de a scăpa apoi pe câmpuri – ceva ce foarte puţini reuşiseră.

Ezdra ne-a povestit despre un grup de negustori evrei care, pe când romanii le mai îngăduiau unora dintre bogătaşi să scape, îşi croiseră drum cu ajutorul mitei prin liniile asediatorilor, după ce în prealabil fiecare înghiţise destule monede de aur pentru a-şi reîncepe viaţa şi afacerile într-un loc îndepărtat. După ce îi depăşiseră însă pe romani, fuseseră opriţi de un trib de beduini, care, bănuind că trebuiau să aibă averi ascunse undeva, îi supuseseră torturilor. Când

unul mărturisise unde le era aurul, toţi fuseseră evisceraţi, jefuiţi şi lăsaţi să moară sub soarele târziu al după-amiezii, în vreme ce şacalii se furişau tot mai aproape şi vulturii le ciuguleau măruntaiele chiar înainte să-şi fi dat ultima suflare.

Deoarece veştile acestea se referă la o răzmeriţă care s-a întins prin Iudeea şi a pătruns în Galileea, mă trezesc plângând pentru oraşul sfânt, pentru regiunea mea şi pentru poporul meu. Mă întreb ce s-a întâmplat cu prietenii şi cu familia mea, consolându-mă cu gândul că majoritatea celor care mi-au fost cândva apropiaţi sunt deja morţi şi totuşi simţindu-mă tulburat pentru că tot ce definise societatea copilăriei mele a fost distrus şi măturat din cale. Îi mulţumesc Domnului, sau stelelor mele, sau Fortunei – oricui mă ascultă – pentru că am fost binecuvântat cu o identitate nouă, un cămin şi o cultură nouă, o nevastă, copii şi nepoţi, dar şi pentru binecuvântarea păcii.

Când comentăm noutăţile, Ptolemeu (îl privesc mult mai atent acum, când ştiu că este Bartolomeu) afişează expresia severă a unui judecător.

— Distrugerea aceasta, proclamă el, a fost profeţită. Domnul şi-a trimis Fiul ca să conducă peste Israel şi poporul nostru l-a dat pe mâna romanilor pentru a fi crucificat. Cum ne mai putem aştepta ca, după o asemenea trădare, cerurile să ne mai apere pe noi şi Templul nostru?

Deşi spune cuvintele acestea rece, ba chiar cu o anume satisfacţie, şi în ciuda faptului că sunt sigur că crede în adevărul lor, mi se pare că simt şi un şoc – un fior de tristeţe.

În după-amiaza aceasta noi toţi, inclusiv Tezeu şi Autolicus, am mers în piaţeta unde Ptolemeu are acum un public regulat, dintre care unii sunt gata să se declare „creştini”, ba chiar să se supună unui botez neoficial la jgheabul izvorului, al cărui ghizd lat el îl foloseşte ca platformă de pe care cuvântă. Ezdra a cerut îngăduinţa de a predica şi Ptolemeu i-a acordat-o, poate şovăielnic, dar cu bunăvoinţă.

Ezdra a povestit gloatei pestriţe despre altă minune săvârşită de Iisus, dovedind iarăşi că era Fiul lui Dumnezeu, trimis cu puteri

speciale pentru a mântui omenirea. O mulţime mare („cel puţin cinci mii de oameni”, a spus Ezdra) îl urmase pe Iisus într-un loc izolat, nu departe de lac, unde el le predicase, asigurându-i că deşi erau săraci vor fi bogaţi în ceruri şi că, pe de altă parte, celor mai mulţi bogătani li se va refuza intrarea în rai. Dacă dusese o viaţă excepţional de virtuoasă şi dăruise cu generozitate celor nevoiaşi, s-ar fi putut ca un bogătaş să intre, însă numai după ce ultimul dintre sărmani fusese primit în împărăţia cerurilor.

Învăţăturile acelea, a continuat Ezdra, fuseseră aclamate de mulţimea de galileeni, pe care după aceea Iisus o condusese într-o rugăciune.

Apoi însă ucenicii îi aduseseră la cunoştinţă că nu exista mâncare şi propuseseră ca oamenii să fie trimişi de îndată la drum, pentru ca să ajungă la timp la casele lor, sau în satele cele mai apropiate, pentru cină.

Iisus întrebase câtă mâncare exista şi i se arătaseră cinci pâini şi doi peşti. El poruncise ca mulţimea să se împartă în grupuri de câte douăzeci-treizeci de oameni şi ca fiecare grup să trimită unul sau doi împuterniciţi la o masă pe care ucenicii o improvizaseră şi pe care erau aşezate proviziile acelea insuficiente.

După aceea, Iisus rupsese şi binecuvântase pâinea şi în scurt timp cele cinci pâini deveniseră cincizeci, deveniseră cinci sute şi aşa mai departe… La fel cei doi peşti, care deveniseră douăzeci, apoi două sute… Masa era ticsită cu hrană, care era înlocuită de îndată ce era luată de împuterniciţii grupurilor, care fuseseră instruiţi să se aşeze în cozi. În mai puţin de o oră, cei cinci mii de oameni mâncau fericiţi sub soarele după-amiezii târzii.

Ezdra s-a canonit cu relatarea aceasta, ca şi cum lui însuşi i-ar fi venit greu s-o creadă. Detaliile păreau să-l biruie. Am încercat soiul de stinghereală pe care-l simţi atunci când un orator public se bâlbâie şi mi-am putut imagina ce era în mintea lui. Peştele fusese servit crud? Nu era nimic de băut? După ce oamenii terminaseră de mâncat, cu firimiturile strânse se umpluseră douăsprezece coşuri, dar de unde apăruseră coşurile? Cine le adusese şi în ce scop? M-am gândit că Ezdra fusese cel care adăugase masa în povestire, în scop practic, dar de unde se ivise ea în acel „loc izolat” (aşa cum îl

descrisese)? Şi în tot cazul, o masă nu era de ajuns. Pe măsură ce se multiplica în imaginaţia lui, mâncarea se revărsa peste tot, căzând în ţărână şi fiind călcată în picioare de cei cinci mii de oameni.

Ascultătorii s-au foit. Unii s-au încruntat, străduindu-se să creadă, ori să înţeleagă. Unii au plecat. L-am auzit pe unul spunând:

— Mi-a plăcut Ptolemeu ăla – orbul, dar ăsta nu-i la fel de bun.

Ptolemeu însuşi a părut neliniştit.

— Lucrurile acestea sunt greu de tâlcuit, a spus Ezdra clătinându-se uşor pe jgheabul izvorului şi întinzându-se către ramura unui copac pentru a-şi păstra echilibrul, însă aceasta este încercarea pe care Domnul Dumnezeu ne-a trimis-o prin Fiul Său binecuvântat, mântuitorul nostru, Iisus. Credeţi, prieteni, şi veţi fi mântuiţi. Şi acum, să ne rugăm…

Seara am pornit la plimbare cu Ptolemeu, prinzându-l de braţ şi înlocuindu-l pe Reuben, pe care l-am îndemnat să-şi găsească distracţie într-o cafenea sau o tavernă. Noi doi am mers laolaltă, ascultând răsuflarea regulată a mării calme, bucurându-ne de respiraţia ei sărată în nările noastre. I-am descris lui Ptolemeu scena pe care n-o putea vedea: apa neagră ca mătasea, cu luminile dinspre felinarele-oglinzi de pe debarcaderul de miazăzi al Sidonului tremurând pe suprafaţa ei, năvoadele întinse la uscat pe stelaje, bărcile de pescuit ancorate în apropierea ţărmului, părând gata să plece în expediţia dinaintea zorilor, la răstimpuri coşul pentru jar al unui paznic de noapte. Ne-am oprit lângă curtea unei taverne şi am ascultat un grup care cânta balade greceşti la instrumente cu coarde, melodii triste şi minunate.

Am ajuns la o parte a ţărmului unde nu existau nici case, nici bărci de pescuit. Mintea mea a revenit la veştile din Ierusalim. Am simţit un val de furie faţă de toate poveştile lui Iisus despre ce ne-ar putea aştepta dincolo de mormânt – făgăduieli deşarte şi ameninţări care să abată atenţia de la ororile pe care oamenii şi le fac unii altora în lumea reală.

— Te-ai întrebat vreodată, am rostit, de ce Dumnezeul Israelului îi favorizează în felul acesta pe romani?

El nu mi-a răspuns, dar după câteva clipe a spus:

— Cu mult timp în urmă am cunoscut pe cineva care obişnuia să pună acelaşi soi de întrebări, pe acelaşi ton.

— Un sceptic sănătos, fără îndoială, am vorbit cu glas mai gros, dregându-mi vocea pentru a-mi scuza tonalitatea ascuţită.

Ptolemeu a mai tăcut vreme de câţiva paşi.

— Te cunosc? a întrebat.

— Sunt gazda ta, Ida.

— Bineînţeles. Dar în trecut… Nu?

— Nu, am minţit. Mă tem că nu.

L-am întrebat dacă fusese impresionat de predica lui Ezdra.

— Este la început, a spus Ptolemeu. Trebuie să înveţe ce anume este esenţial într-o relatare şi să nu se lase distras de detalii.

— Apariţia unei mese într-un loc izolat… am rostit. Asta i-a afectat credibilitatea.

Cum nu mi-a răspuns, l-am întrebat:

— A existat cu adevărat o asemenea minune?

Îl puneam la încercare. Ştiam că nu fuseseră cinci mii de oameni şi nicio înmulţire miraculoasă a pâinilor şi peştilor într-un ospăţ pentru o gloată. Ptolemeu ar fi trebuit să ştie şi el asta.

— A existat o minune, a răspuns el.

M-am simţit încântat că-l prinsesem, dar el a adăugat:

— A fost minunea *împărţirii* în comun.

— Ai fost de faţă?

— Oamenilor li se spusese să aducă mâncare, însă mulţi dintre ei

erau foarte săraci şi se părea că era foarte puţină mâncare – insuficientă chiar pentru trei sau patru duzini.

L-am întrerupt.

— Trei sau patru duzini? Ezdra a spus cinci mii.

Era nepăsător sau se prefăcea că era.

— Istorisirile acestea nu pierd nimic prin repovestire. Iar numerele nu contează.

— Contează însă credibilitatea.

— O minune este o minune. Întotdeauna vor exista oameni care să n-o creadă ori care s-o pună la îndoială. Cincizeci sau cinci mii – esenţa nu constă în numărul precis.

— Esenţa? începusem să mă enervez. Există o *esenţă?*

— În ziua aceea, Iisus ne-a arătat că, dacă oamenii care au mai mult decât le este necesar le vor da celor care au mai puţin sau nimic, atunci va fi mereu îndeajuns pentru toţi.

— Asta-i politică, am rostit. N-are nicio legătură cu minunile.

— Prietene, a zis Ptolemeu, dacă îi convingi pe oameni să-şi împartă bunurile lor, atunci este mai mult decât politică. Este o minune.

Istorii despre hrană, despre

mâncare, istorii despre

hămesire –

şoarece copt, şarpe

uscat îndărătul zidurilor

Ierusalimului

asediat; şi pe

malul unui lac, cinci

pâini şi doi peşti

înmulţiţi, o

lecţie în

aritmetica

gustului. Se spune că ochii

sunt ferestrele

sufletului, dar se pare

că stomacul este

uşa lui. Pe Domnul

îl preocupă cum ne spălăm,

ce spunem înainte

de a mânca, însă Iisus

şi-a oferit

fiinţa sa bună drept

cină, pâine şi

vin, trup şi sânge.

CAPITOLUL 14

După revelaţia de pe vârful muntelui, am revenit pentru o vreme pe căile bine bătătorite ale Galileii. Un drum pe care-l parcurgeam cu regularitate ne purta în jurul lacului – Betsaida-Iulia, Gherghesa, Hippo, Bet-ierah, Hamat, Tiberiada, Magdala, Ghenizaret şi înapoi la Capernaum. Acestea erau oraşele şi satele, dar existau şi aşezări mai mici, adesea fără nume, simple pâlcuri de case şi gospodării mici, şi uneori Iisus avea parte acolo de ascultătorii cei mai atenţi. Uneori mergeam spre apus, către Seforis şi satele din jurul său (trecând însă pe lângă Nazareth fără să ne oprim), iar odată, am mers chiar până la Tir şi Sidon din Fenicia şi am văzut astfel pentru întâia dată marea şi oraşul peste care, în ultimii patruzeci de ani, am privit zilnic.

Capernaum a rămas sediul nostru. Iisus avea odaia lui în casa lui Simon Petru, iar noi ceilalţi aveam acolo fie căminul şi familia, fie o gazdă permanentă. Eu locuiam la pescarul Zevedei, tatăl lui Iacov şi al lui Ioan, care aveau propriile lor locuinţe. Zevedei era un bătrân morocănos, care la început fusese mânios şi nemulţumit pentru că cei doi fii ai săi neglijaseră (aşa considera el) îndeletnicirea familiei. După moartea soţiei sale, el găsise alinare în învăţăturile lui Iisus.

— Neîndoios, recunoştea Zevedei, ştie să se folosească de vorbe. Ar trebui o vijelie ca să mai aducă lacrimi în ochii ăştia bătrâni, da' nemernicul ăla o poate face-n cinci minute.

Pe atunci predicile lui Iisus reveniseră la tema păcii şi armoniei, făgăduind săracilor, schilozilor, bolnavilor şi oropsiţilor că vor scăpa de poveri în împărăţia cerurilor, în acelaşi timp însă el atrăgea atenţia şi asupra profeţiilor din scripturi, care se refereau la o nouă împărăţie ce urma să sosească în curând, când puterea divină va stăpâni în Israel şi când dreptatea va domni pe pământ ca şi în ceruri, ceva pentru care el ne învăţa să ne rugăm zilnic: „Vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta, precum în cer aşa şi pe pământ." Poate că, la urma urmelor, săracii nu trebuiau să aştepte până mureau, înainte ca binecuvântările să se reverse asupra lor.

Cei cu minţi mai iscoditoare din regiune căutau în vorbele lui tâlcuri ascunse care îndemnau la răzvrătire şi credeau că le găseau.

Majoritatea erau încântaţi. Ei îl considerau pe Iisus propriul lor proroc, ba chiar (unii cutezau s-o spună) Mesia care va elibera Israelul. Pe măsură ce ideea aceea a devenit tot mai populară, unii ucenici au pornit s-o repete şi s-o întărească, pomenind cu subtilitate şi insinuant despre revelaţiile lui Simon Petru, Iacov şi Ioan de pe vârful muntelui ca fiind o confirmare. Ar fi trebuit să fie o taină, dar, ca toate tainele despre Iisus, în scurtă vreme o ştiau toţi.

La răstimpuri, printre oamenii care îl ascultau zăream bărbaţi care veniseră în pereche, nu erau „localnici" şi aveau un aspect oficial, o vigilenţă sinistră, indicându-şi unul altuia diverse lucruri, comentând din colţul gurii sau dinapoia palmei. Eram convins că erau iscoadele lui Irod. Am încercat să-l previn pe Iisus că discuţiile acelea despre rolul lui de eliberator şi despre strămutarea puterii civile îi puteau aduce necazuri serioase. El a zâmbit şi mi-a zis:

— Eu nu afirm aşa ceva despre mine. Nu-i pot împiedica însă pe alţii s-o facă.

Am hotărât să fiu mai deschis.

— N-ai observat că unii dintre cei doisprezece cred că tu eşti Mesia?

Stăteam pe un ponton lângă una dintre luntrile amarate ale lui Zevedei. Iisus privea în jos prin spaţiile dintre scânduri, în apa limpede şi clipocitoare.

— Am observat, mi-a spus în cele din urmă, că unii dintre voi n-o cred.

Răspunsul acela m-a şocat. Începuse oare s-o creadă el însuşi?

— Ar trebui s-o creadă? l-am întrebat. Apoi: Tu o crezi?

Cum nu mi-a răspuns, am repetat cuvintele pe care Iacov pretinsese că le auzise pe munte.

— „Acesta este Fiul meu. Lui să i vă închinaţi." Asta vrei? Vrei să ne închinăm ţie?

S-a încruntat şi m-a prins de mână. Pentru o clipă n-a mai fost Iisus

din Nazareth, oratorul, conducătorul micului nostru grup, speranţa celor împilaţi şi ameninţarea ordinii stabilite, ci vechiul meu prieten din şcoală, care nu ştia ce ar trebui să facă ori să spună.

— Eu am nişte… *puteri,* a zis el.

— Ai puterile oratoriei.

— Să *vindec*…

— Unii dintre bolnavi se simt mai bine, da. Este lucrarea ta?

— Nu. Este lucrarea Domnului. M-a privit şi s-a încruntat. Lucrarea Domnului, a repetat. Dar *prin mine!*

Cred că atunci mi-a fost întâia dată cu adevărat teamă pentru el – teamă poate pentru echilibrul minţii lui, dar mai mult pentru siguranţa lui şi bănuiesc că şi pentru a noastră, cei care-l urmam. Voiam să-i spun că ne punea pe toţi în pericol, însă mi s-a părut că n-ar fi avut niciun rost. Ce ar fi însemnat cuvântul „pericol”, dacă într-adevăr credeai că tu ai putea fi Mesia?

— Când simt forţa aceea trecând prin mine, a spus el, când propriul meu glas rosteşte fraze pe care eu unul nu le-aş fi putut născoci – cuvinte care nu sunt ale mele, ci ale lui Dumnezeu…

S-a oprit şi eu n-am putut găsi nimic să-i spun. Poate că nu erau cuvintele lui, dar erau variaţiile lui pe textele acelea minunate pe care ni le fixasem în memorie ca băieţi. Ele erau temelia elocvenţei sale. Geniul lui le remodela în mod spontan, însă Iisus nu părea să recunoască asta ca fiind acţiunea sa, ci simţea că o forţă exterioară vorbea prin el, folosindu-l ca pe mediul ei de transmitere.

Am rămas astfel sub razele soarelui, doi prieteni, dintre care unul, se părea, începea să creadă că ar putea să fie Fiul lui Dumnezeu. Am vrut să-i spun: „Ai pornit cu un mesaj. Acum crezi că tu eşti mesajul”, dar mi s-a părut exagerat de aspru.

— Priveşte, a rostit el arătând în jos, printre scânduri.

Un ţipar gri-argintiu zăbovea în umbra pontonului, reflectând lumina care străbătea apa în raze subţiri, răsucindu-se leneş într-o

parte şi în alta, dar fără să înainteze.

M-am uitat la el, gândindu-mă la relatarea Facerii în Pentateuc şi întrebându-mă în ce stare a minţii ai putea măcar să începi să te introduci sau să te vezi introdus în poveste. „Fiul lui Dumnezeu Creatorul.” Era absurd. Era stingheritor.

Şi apoi, cu mintea rătăcindu-mi prin asocierea de idei, sau fără cea mai măruntă relevanţă, m-am gândit la istoria Potopului şi la faptul că Noe n-ar fi trebuit să îmbarce în corabie ţipari sau peşti sau orice alte creaturi ale apelor. Părea o greşeală neliniştitoare.

Iisus s-a ridicat. Mişcările îi erau ferme, de parcă ceva s-ar fi decis sau poate ar fi fost amânat în mintea lui.

— Trebuie să aşteptăm derularea evenimentelor, a rostit el. Trebuie să avem răbdare. Nu lăsa teama să ne strice reuşitele. Trebuie să credem în noi înşine. Crede şi fii fericit.

„Fii fericit” era una dintre temele lui favorite pe atunci, încă putea să radieze o parte din optimismul inocent şi făgăduielile din primele zile, când se părea că pomii şi tufişurile înfloreau şi că păsările cântau când Iisus trecea pe lângă ele. În starea aceea optimistă, el era păstorul care avea să-şi ducă turma pe păşunile cele mai bune; el era porumbiţa de pe ape, lumina sclipind în beznă, Cuvântul întrupat în făptură.

Avea, desigur, critici, chiar printre cei care-l urmau. Fariseii spuneau că le îngăduia discipolilor să mănânce şi să bea în exces, că le cerea credinţă şi mai nimic altceva, că-i tămăduia pe bolnavi în ziua de Sabat, lăsându-i pe leproşi să-l atingă, că stătea de vorbă cu femei pe care le întâlnea din întâmplare. Mai spuneau că neglija ritualurile purificării şi-şi făcea prieteni printre prostituate şi vameşi.

Odată, revenind acasă în Capernaum de Sabat, am luat-o pe o scurtătură printr-un lan. Nu mâncasem nimic dimineaţa, şi unii dintre noi au rupt spice coapte, mestecându-le în timp ce mergeam. Când am ajuns de cealaltă parte a lanului, ne-am întâlnit cu un grup de farisei, care mergeau în şir către sinagogă. Ei l-au recunoscut pe Iisus aşteptându-ne pe potecă, pe când ieşeam din lan, câte doi, câte

trei, mestecând spice, şi conducătorul lor l-a mustrat pentru purtarea noastră. Furam, încălcăm Sabatul şi altele pe care le-am uitat.

Iisus a replicat, citând precedente (îi făceau plăcere polemicile bazate pe scripturi şi de obicei învingea). David, a spus el, îşi dusese prietenii în Templu şi-i încurajase să mănânce din cele douăsprezece pâini sfinte.

— Şi tu eşti David? a întrebat fariseul indignat. Acesta este Templul?

Zâmbetul lui Iisus în clipa aceea era bine dispus şi provocator.

— Eu pot să fiu un David, bătrâne, dacă asta-i ceea ce trebuie pentru a legiui mâncatul câtorva spice de grâu. Iar acesta – a fluturat din mână spre cerul albastru – este cu siguranţă Templul lui Dumnezeu.

Uneori făceam gălăgie serile şi eram acuzaţi de beţii şi libertinaj. Uneori acuzaţiile nu erau nefondate şi mai degrabă Maria Magdalena decât Iisus ne cerea să facem linişte. Pe drum, ea era un soi de supraveghetor – puritană, însă preocupată de reputaţia noastră şi de menţinerea liniştii.

Când simţeam puterea şi frumuseţea predicilor lui Iisus, nu-mi păsa de adevărul literal. Scepticismul meu era viu. El aparţinea creierului meu, inteligenţei mele şi n-aş fi dorit să-mi lipsească. Putea fi totuşi lăsat deoparte, să se odihnească în vreme ce eu mă bucuram de spectacol – de căldura, harul, inteligenţa şi elocvenţa lui Iisus şi, mai presus de toate, de speranţa pe care o dădea nefericiţilor. Chiar dacă era o speranţă falsă, era mai bună decât deznădejdea pe care o înlocuia. „Iisus din Nazareth” era o poveste. Zi după zi, el o istorisea, trăind-o, şi eu n-o puteam abandona. Ce mai conta credinţa?

Dar pentru el conta… şi aceasta era dificultatea. El o solicita permanent – din partea noastră, ucenicii lui, şi din partea mulţimilor, a celor care-l urmau. Iisus se putea descurca fără mâncare. Iisus putea străbate deşertul fără apă. Iisus nu părea să aibă nevoie de iubirea unei femei. Iisus putea umbla la nesfârşit pe

picioare băşicate. Dar nu putea să trăiască fără credincioşi. Noi trebuia să avem credinţă în el, asta ne cerea şi după aceea, ne asigura, aveau să urmeze numai lucruri bune. Eu respingeam această provocare adresată bunului meu simţ, deoarece îmi ameninţa satisfacţia produsă de „poveste". Niciun zeu „adevărat", obişnuiam să-mi spun, niciun „Fiu al lui Dumnezeu" n-ar fi cerut credinţa aşa cum o solicita el sau n-ar fi avut nevoie de încredinţare aşa cum avea el nevoie.

Problema era că el însuşi avea greutăţi în a crede povestea, chiar pe când o istorisea, chiar pe când o juca.

Şi apoi a început înnegurarea mesajului său şi a personalităţii sale. Nu cred că ea poate fi atribuită unei singure cauze anume, însă dacă a existat un declanşator acesta n-a putut fi decât vestea întemniţării lui Ioan Botezătorul. Eu n-am observat imediat efectul, dar treptat a devenit evident; o asemenea schimbare de ton, prezentare şi conţinut nu putea trece neobservată. Era ca şi cum Iisus ar fi căpătat ceva din tonul ameninţător şi rău prevestitor al lui Ioan, nu prin imitare, ci pentru că imaginea lui asupra lumii în care trăiam fusese întunecată de turnura evenimentelor.

Am auzit despre arestarea lui Ioan de la un cămilar. Irod Antipas se aflase în vizită în cetatea lui din Macheron, la Marea Moartă, şi trimisese iscoade să-l asculte pe Ioan predicând nu departe, în locul lui obişnuit din vadul Iordanului. Acestea se întorseseră cu rapoarte despre lipsa de respect faţă de autoritate, dar, mai rău, despre acuzaţiile lui Ioan faţă de ceea ce numise, în mod direct, seducerea de către Irod a Irodiadei, nevasta fratelui său vitreg, şi căsătoria cu ea după ce amândoi divorţaseră.

Seducerea şi căsătoria stârniseră un adevărat scandal în ţară, despre care vorbea toată lumea, dar numai în şoaptă. Ioan însă nu şoptise, ci mugise, zbierase şi-şi tunase mânia. Era o hulă la adresa lui Dumnezeu al Israelului. Acest „rege al evreilor", Irod Antipas, nu era nici măcar un rege, ci doar un tetrarh, un „sfert de rege". El nu era nici evreu. Era un idumean şi marioneta romanilor. Trebuia să fie târât jos de pe tronul lui. Trebuia să fie făcut sclav şi pus la galere. Trebuia să fie lapidat… Şi tot aşa.

Irod nu şovăise, ci trimisese soldaţi înarmaţi la vad. Ioan fusese

găsit dormind într-o peşteră din apropiere. Fusese tras afară, smuls de lângă discipolii care se luptaseră să-l apere şi purtat în lanţuri în cetate, unde fusese azvârlit în temniţa cea mai adâncă.

Macheron era o cetate formidabilă, pe creasta unui deal, cu ziduri masive îndreptate la apus peste Marea Moartă, spre Deşertul Iudeii, iar la răsărit către dealurile sterpe ale regatului Nabatea. Gândul că Ioan era întemniţat acolo ne tulbura pe toţi, dar îndeosebi pe Iisus, iar următoarea lui predică, ţinută din luntrea lui Zevedei în seara zilei când primiserăm vestea, a fost revoltată.

— Când conducătorii noştri aud că există un proroc în ţară, o voce strigând în pustiu, şi îşi trimit iscoadele să pândească, ce se aşteaptă ei să audă? Că este sfios, că nu-i vorbeşte de rău pe păcătoşi, că este doar o trestie bătută de vânt? Că este înveşmântat în mătăsuri fine şi mănâncă de pe platouri din argint? Mătasea, argintul şi cuvintele mieroase sunt năravurile lor, nu ale unui proroc. Iar vărul meu Ioan este un proroc, un bărbat al virtuţii şi adevărului, onorat în împărăţia cerurilor.

Dacă Domnul ne trimite o călăuză care să ne arate poteca mântuirii şi să ne prevină despre răspântiile greşite şi capcanele de pe drum, se poate crede că acea călăuză se va ivi în vârful picioarelor, vorbind în şoaptă? Nu, ci el va tuna aşa cum a tunat Ioan. El va fi trăsnetul care despică stejarul încăpăţânat.

Întemniţarea aceasta este o barbarie împotriva împărăţiei cerurilor!

Iisus părea să-şi alimenteze propria furie, ocărând chiar propriul lui popor, cetăţile şi satele din Galileea, care, spunea el, vor accepta probabil arestarea lui Ioan fără vreun murmur de protest.

Dar ne gândiserăm noi (a continuat el) că ne-am putea feri de furia Romei, atrăgând însă mânia mai mare a lui Dumnezeu? O răzbunare teribilă şi meritată se putea abate asupra noastră, una pe lângă care focul şi pucioasa revărsate asupra Sodomei ar fi părut o ploaie de vară. Nimeni n-avea să fie cruţat, nici chiar Capernaum.

— Va veni! a strigat el. Aşa va fi! Te crezi în siguranţă, Capernaum? Absolvit? *Nu te bizui pe asta!*

Ochii îi fulgerau. Ţinându-se cu o mână de o funie de pe catarg, s-a aplecat din luntrea de pescuit peste puţinii oameni care se adunaseră pe ţărm şi acum clipeau şi se încruntau, buimăciţi şi alarmaţi. Broaştele amuţiseră la acel ultim răcnet. Dealurile îşi ţineau răsuflarea. Şacalii se opriseră din lătrat. Se auzea doar clipocitul slab al apei lacului.

El a închis ochii şi a părut că se roagă în tăcere. Când a reînceput să vorbească, tonul i se schimbase. Glasul îi era scăzut, răguşit, un murmur.

— Ceea ce grăiesc vouă grăiesc în numele cerului. Eu sunt precum fiul care vorbeşte pentru Tată. Dacă aveţi poveri ce vă apasă, aduceţi-le la mine. Aceasta este vrerea Tatălui. Eu voi purta povara. Eu voi duce jugul. În inima mesajului meu există iubire şi ea este iubirea pentru Tatăl meu.

Nu cred că am fost singurul care s-a simţit îngrijorat şi descumpănit. O ploaie de foc şi pucioasă peste iubitul lui Capernaum! O pedeapsă mai teribilă decât cea abătută de Dumnezeu asupra Sodomei! Şi apoi schimbarea bruscă, de parcă vocea aceea pe care o putea auzi numai el îi murmurase instrucţiuni în ureche în tăcerea creată de ameninţările lui şi-i reamintise că el era Iisus, Bunul Păstor, nu Ioan, „biciul păcătoşilor”.

S-a dovedit însă că ceva mult mai important avea să-mi abată atenţia. Pe când mulţimea se risipea, Iacov a venit să-mi spună că în umbră aştepta un servitor cu un mesaj pentru mine. M-am dus de îndată la el şi mi-a spus că venea din partea tatălui meu.

— Îţi trimite binecuvântările sale, stăpâne, şi te roagă să-l vizitezi. Mi-a poruncit să mă asigur că ai înţeles că are ceva de mare importanţă să-ţi spună şi că te cheamă să vii neîntârziat.

Distanţa nu era mare până la Tiberiada şi eram doritor să merg, dar nu ştiam ce ar fi trebuit să-i spun lui Iisus. El devenise inconsecvent şi imprevizibil în privinţa absenţelor noastre, când destins dacă unul dintre noi pleca acasă pentru o treabă urgentă, când supărat fiindcă altul punea familia (aşa cum vedea el lucrurile) mai presus de menirea noastră colectivă. Recent, când Toma primise vestea morţii tatălui său, Iisus îi spusese că nu trebuia să se ducă la

înmormântare.

— Nu acesta este locul tău? Tu ai un Tată în ceruri. Lasă morţii să-şi îngroape morţii lor.

Am întrebat-o pe Maria Magdalena ce ar fi trebuit să fac.

— Nu-ţi face griji acum despre el, m-a sfătuit ea. Pleacă şi întoarce-te cât poţi de repede. Îi voi spune că n-ai vrut să-l tulburi în vreme ce era neliniştit pentru Ioan.

Am dormit neîntors, după ce-l rugasem pe Zevedei să mă trezească înainte să se crape de ziuă, când el pleca la pescuit. A doua zi la amiază eram în casa tatei. Ne-am îmbrăţişat în tăcere, negăsind cuvinte pentru emoţiile pe care le simţeam amândoi. Un prânz pentru doi ne fusese pregătit.

— Lucrurile pe care doresc să ţi le spun, a început el după ce ne-am aşezat, se referă la modul tău de viaţă. Nu te nelinişti – nu au nimic de-a face cu aprobarea sau dezaprobarea mea. Este vorba doar despre siguranţa ta.

Întins lângă lac,

odată, într-o noapte

de vară, l-am auzit

pe Andrei povestind

cum, la botezul

lui Iisus,

un porumbel a apărut

într-o rază de lumină

şi un Glas a spus:

„Acesta este Fiul meu
cel iubit întru care
am binevoit.”

Am crezut eu
asta? Nu. Eu fusesem
la vad şi

nu văzusem niciun porumbel,
nu auzisem niciun glas. Este
totuşi adevărat că am fost uluit

nu de gramatica perfectă
a lui Dumnezeu,
ci pentru că părea

mai presus de
priceperea pescarului
Andrei să născocească.

CAPITOLUL 15

Se părea că tata continua să prospere. Ca urmare a călătoriei care-l purtase prin Galatia, înregistrase câştiguri însemnate în afacerea sa şi la răstimpuri, când Irod Antipas se afla în Tiberiada, era invitat la sărbătorile oficiale de la palat. El îl considera pe Antipas (asta mi-o spusese cu glas scăzut, când servitorii nu erau în odaie) un bărbat înzestrat cu ceva iscusinţă, dar îndărătnic şi mai degrabă dedat plăcerilor personale. Faptul că se căsătorise cu soţia fratelui său era doar exemplul cel mai vizibil, iar acum Irod se găsea în mare măsură sub papucul ei, se temea să n-o piardă şi se învoia la lucruri prosteşti pentru a-i face plăcere.

Irodiada, a spus tata, era frumoasă, cu un farmec anume. Era capabilă de acte generoase, însă şi de răutate şi cruzime. Îngâmfarea ei o făcea periculoasă. Se supăra cu uşurinţă, observa fiecare cuvânt nepotrivit, chiar dacă nu existase nicio intenţie, şi-şi folosea influenţa pe care o avea pe lângă noul ei soţ pentru a se răzbuna. Ea primise veste de la Macheron că Irod îi va aduce un cadou special şi fusese copleşită de încântare când se dovedise a fi profetul care o ponegrise, târât în lanţuri şi azvârlit în ţărână la picioarele ei.

Ioan fusese transportat la Macheron într-o cuşcă atât de mică, încât, chiar stând aşezat, trebuia să-şi plece capul în faţă. Când se plânsese despre asta, fusese scos şi silit să umble desculţ, îndărătul unui soldat călare, cu un lanţ prins de o zgardă de metal pe care o avea în jurul gâtului şi cu fiare la picioare care-l împiedicau să facă paşi mari. Uneori cădea şi atunci era tras prin colb şi peste pietre. Ajunsese la Tiberiada murdar, pe jumătate mort, acoperit de tăieturi şi vânătăi şi fusese adus dezbrăcat înaintea Irodiadei, înainte de a fi aruncat în celula lui.

Irodiada dorise să fie executat, dar Irod o refuzase, temându-se că execuţia ar fi putut trezi revoltă în rândul oamenilor. Refuzul acela şterse însă mulţumirea pe care i-o adusese soţiei prin capturarea lui Ioan. Vreme de câteva zile, Irodiada plânsese şi fusese îmbufnată, chinuindu-l cu istericale şi întrebări retorice. Ce fel de bărbat era el, ce fel de *rege*, să îl aibă în mână pe rebelul care o defăimase şi calomniase în asemenea măsură pe *regina* lui şi totuşi

să-i îngăduie nemernicului să mai trăiască?

Pentru ca după aceea, într-o schimbare completă de atitudine caracteristică ei (şi parte a farmecului ei, mă asigurase tata), anunţase o sărbătoare pentru ziua de naştere a lui Irod, la care, drept cadou, fiica ei de şaisprezece ani, Salomeea, abia revenită de la Roma, avea să danseze dansul vălurilor în cinstea lui.

Fusese un ospăţ în stil roman şi tata se numărase printre oaspeţi. Se consumase multă mâncare excelentă şi se băuseră multe carafe din vinurile cele mai bune. Bucătarii, slujitorii şi sclavii munciseră din greu şi, o dată cu apropierea nopţii, vomitoriile fuseseră folosite din plin. După miezul nopţii, Irod, ameţit şi vrăjit, aşa cum dorise Irodiada să fie, de frumuseţea fiicei ei, ceruse să-i mai danseze o dată dansul vălurilor. Când ea îl refuzase, sărutându-l şi mângâindu-i coapsa, el făgăduise că-i va da orice îi va cere, doar dacă va mai dansa o dată.

— Să mă audă toţi când promit asta, strigase el oaspeţilor, şi să mă hulească dacă nu mă voi ţine de cuvânt!

În mod limpede, Antipas nu crezuse că Salomeea ar fi putut să ceară ceva nu pentru ea însăşi, ci pentru mama ei.

— Te rog, preţuite tată vitreg, rostise ea cu glasul clar şi sonor al unei fete de şaisprezece ani, dă-mi capul lui Ioan Botezătorul.

Dansul fusese minunat – arătând farmec şi graţie, dar arătând şi sâni, fese şi abdomen adolescentine. Irod era beat, un bărbat care deţinea puterea şi era obişnuit să-şi impună voia. Toţi îşi dăduseră seama că fusese tulburat de cererea aceea, însă el deşertase altă cupă de vin şi le strigase oaspeţilor:

— Să-i dau ce-şi doreşte?

— Da! răspunseseră ei. Dă-i ce-şi doreşte!

— Capul profetului? continuase Irod.

— Capul profetului! răcniseră ei lovind cu palmele şi pumnii în tăbliile meselor.

Tata, deşi băuse, nu fusese într-atât de ameţit încât să nu simtă oroarea şi ruşinea faptelor la care asista. Irod îşi dovedea puterea şi cruzimea faţă de nişte oameni despre care ştia că-l considerau slab şi şovăielnic. Fata îşi dorea capul profetului? Perfect, el era tetrarh şi ea avea să-l capete.

Se trimisese după gâde şi i se şoptiseră porunci. Gâdele era Mannais, care slujise şi pe timpul lui Irod cel Mare. Era bătrân de acum, dar încă puternic şi sănătos, un artist de o iscusinţă fără rival. El ucisese multe dintre rudele stânjenitoare ale lui Irod – ba chiar şi pe unul dintre fiii săi, fratele vitreg al lui Antipas – sugrumând pe una, înecând pe alta, arzând-o de vie pe a treia şi decapitându-le pe celelalte.

O tăcere temătoare coborâse peste petrecere. Cu siguranţă, aşa ceva n-avea să se petreacă. Irodiada păruse mai degrabă neliniştită, decât încântată. Irod pălise şi se încordase, deşertând altă cupă, strângând puternic din pleoape şi apoi deschizând larg ochii, smucind uşor din cap într-o parte şi alta. Muzicanţii se străduiseră să alunge liniştea. Nimeni nu dansase sau cântase şi muzica se stinsese treptat.

Când gâdele revenise, întreaga sală de ospăţ, cu candelabrele despre care se spunea că purtau peste zece mii de lumânări, era tăcută. Toţi erau tulburaţi. Mulţi se aşteptau să li se spună că fusese o glumă.

Gâdele se oprise pe la bucătării pentru o tipsie mare de argint pe care se aduceau fripturile la masă. Pe tipsie, aranjat printre verdeţuri şi fire de pătrunjel, se afla capul profetului, cu părul năclăit în şuviţe. Sângele se prelingea de pe tipsie pe podea şi peste mâinile, braţele şi trunchiul gol şi strălucitor al gâdelui.

Trofeul fusese întins mai întâi către dansatoarea de şaisprezece ani, care se înfiorase şi se întorsese cu spatele, icnind. Îndeajuns de ageră ca să fie alarmată de ceea ce obţinuse, Irodiada îşi revenise prima din stupoare. Ea făcuse semn gâdelui să se îndepărteze cu tipsia, trecuse în faţa tetrarhului, acum gârbovit şi buimăcit, ascunzându-l pe cât putea mai bine de privirile oaspeţilor, şi ţinuse un discurs scurt şi elegant.

Petrecerea, sugerase ea, fusese altă treaptă („nedreaptă”,

murmurase tata, însă numai pentru sine) în viaţă şi, din păcate, se apropia de sfârşit. Le mulţumise oaspeţilor pentru participare şi pentru generoasele lor daruri şi urări adresate tetrarhului. Amintise în special de „prietenii noştri romani”, indicându-i pe prefectul Galileii şi pe însoţitorul său, un reprezentant al lui Pontius Pilat aflat în vizită, şi exprimase respectul permanent şi recunoştinţa, atât ale ei, cât şi ale tetrarhului, pentru divinul Tiberiu, al cărui nume îl cinstea oraşul lor. Spera ca toţi cei prezenţi să-şi amintească doar ceea ce merita să fie amintit din seara pe care o petrecuseră împreună şi că ce nu era important va fi dat iute uitării, aşa cum se cuvenea. Tetrarhul ar fi socotit nefolositoare pălăvrăgelile prosteşti.

— Am considerat cuvintele acelea ca pe un avertisment adresat tuturor, a spus tata, aşa că-ţi povestesc toate acestea asumându-mi un risc, dar fiind îngrijorat pentru siguranţa ta. La ospăţul acela am auzit vorbindu-se despre Iisus al tău, iar de atunci am mai auzit multe altele. Numele lui este pomenit la tot pasul şi trebuie să înţelegi că Irod îl ţine sub observaţie.

I-am spus că noi bănuisem asta.

— Irod este periculos, a continuat el. Este imprevizibil, mai ales de când femeia aceea i-a intrat în pat. V-ar putea ucide pe toţi dintr-o toană, iar romanii s-ar mulţumi să ridice din umeri şi să se întoarcă cu spatele. Pe ei nu i-ar afecta. Nu le-ar păsa.

Tata adoptase un ton al raţiunii, de la bărbat la bărbat, prevenindu-mă, grijuliu să nu pară că ar interveni în viaţa mea, ori că mi-ar porunci. Ştiam cât de greu trebuia să-i fie, cât de dezagreabili trebuia să-i considere pe Iisus şi grupul său şi cât de mult trebuia să-i displacă asocierea mea cu ei. De acum pentru mine nu mai putea fi vorba despre vreo oportunitate profesională prin graţia unchiului sus-pus-din Ierusalim. Tata trebuie să fi acceptat adevărul acesta şi dorea, totuşi, să recâştige iubirea unicului său fiu. Deşi nu s-a rostit nicio vorbă în această privinţă, eu l-am simţit şi am fost mişcat.

— Trebuia să te previn, mi-a zis.

I-am mulţumit şi ne-am strâns mâinile. L-am rugat să mă ierte pentru dezamăgirile pe care i le produsesem.

— Sigur că da, sigur că da, a spus el (stânjenit) şi mi-a dat binecuvântarea lui.

Văzând scena aceea stăpânită, auzind glasurile noastre reţinute, nimeni nu şi-ar fi putut închipui câtă emoţie conţinea.

În aceeaşi seară m-am întors în Capernaum şi l-am găsit pe Iisus pe o băncuţă lângă izvor, cioplind un fluier din trestie de felul celor la care tatăl său obişnuia să cânte după cină în faţa uşii casei lor din Nazareth. Cred că nu era mulţumit de mine – plecasem fără încuviinţarea lui – şi asta m-a împins să-mi încep povestea imediat.

Am încercat să-l anunţ cât mai blând că Ioan murise. El m-a ascultat. Mâinile îi ţineau trestia şi cuţitul, dar nu se clinteau. Nu a vărsat nicio lacrimă, ci a rămas nemişcat, fără să rostească o vorbă, cu o expresie îndepărtată, visătoare, îndreptată spre interior.

— Trebuie să mă gândesc la cele petrecute, a rostit în cele din urmă. Îmi va apărea ce trebuie să fac.

A petrecut o bună parte a nopţii în rugăciuni. Până dimineaţă, hotărâse că noi trebuia să ieşim de sub jurisdicţia lui Irod Antipas. În aceeaşi zi, am traversat lacul, noi treisprezece, cu Maria Magdalena şi câteva neveste şi susţinători, transportaţi de Zevedei şi trei dintre oamenii săi în luntrile lor de pescuit.

Am coborât pe ţărm în locul unde un râu se vărsa în lac, nu departe de Hippos. Iisus avea partizani acolo şi cu ajutorul lor am ridicat o tabără şi am primit hrană. Era un loc frumos, cu măslini umbroşi crescând pe câmpuri netede, parţial cultivate, smochini şi tufe de aguzi printre stânci. Mai sus pe coasta ce se ridica de pe mal erau pâlcuri de flori galbene de viţă-de-vie. Încă pot să-mi reamintesc aromele de lămâiţă ale locului aceluia la revărsatul zorilor, când lacul era cenuşiu preschimbându-se în verde, iar norii de peste dealurile răsăritene aveau culoarea trandafirilor.

Am petrecut cinci zile în care n-am făcut prea multe. O singură dată Iisus a fost convins să predice unei mulţimi puţin numeroase care sosise, auzind că ne găseam în apropierea satului lor. Acela a fost momentul când „mâncarea aproape inexistentă” a fost transformată, prin bunăvoinţă şi principiul împărţirii, în „destul pentru toţi”,

ocazia care, în recenta repovestire a lui Ezdra, devenise miraculoasa hrănire a cinci mii de oameni.

În rest, noi îl aşteptam pe Iisus, iar Iisus îl aştepta pe Dumnezeu. Nicio vorbă n-a sosit din partea Tatălui, aşa că nici Fiul nu ne-a spus nimic. El şi cu mine jucam jocurile de cuvinte din copilărie. Ne întreceam în a ne aminti pasaje din scripturi. Ne reaminteam de Andreas şi vorbeam despre istoria pe care ne-o predase şi despre filozofie. I-am amintit povestea lui Diogene şi Alexandru Macedon şi i-am spus cum mă stânjenise reacţia lui sonoră de atunci.

El a râs.

— Ştiam că te credeai superior.

— N-a durat, i-am zis. Tu erai atât de deştept şi atât de frumuşel…

A fost amuzat şi de remarca aceea.

— Eram frumuşel?

L-am asigurat că era.

— N-am ştiut, mi-a spus. Noi n-am avut niciodată oglindă acasă.

Stăteam pe malul lacului şi priveam cele două perechi de fraţi, Iacov şi Ioan, Simon Petru şi Andrei, care se întreceau la aruncarea năvodului în timp ce prindeau peşti pentru cina noastră. Folosind o praştie şi pietre, încercaserăm (fără succes, deşi se revendicaseră una sau două lovituri directe) să doborâm vulpile care apăreau prin vie. Ne împrieteniserăm cu un ţap priponit şi-i mutasem ţăruşul, astfel ca să poată ajunge la o iarbă mai bună. Eu îl botezasem Ţapul Ispăşitor, dar îl asigurasem că era doar o glumă şi că n-avea să fie pedepsit pentru păcatele mele. Era încă ied şi-i plăcea să se antreneze, lovind cu coarnele şi împungând. Unul dintre noi îşi punea o palmă pe fruntea lui şi el se străduia să-şi împingă oponentul uman.

Pescuiam şi ne bălăceam în râu. Odată, plimbându-ne pe sub măslini seara, Iisus şi cu mine, glumind şi îmbrâncindu-ne unul pe celălalt, ne-am pomenit luptându-ne aşa cum făcuserăm în copilărie. Am fost surprins cât de familiar părea şi cât de straniu de

confortabil era să fiu prins într-o „strânsoare”, să simt durere şi totuşi să-mi facă plăcere apropierea, mirosul cald şi curat al trupului său.

Cântam, separat şi împreună, cu Bartolomeu executând un fel de falset sopran. Într-o seară, Iisus ne-a pus pe toţi să dansăm în jurul focului nostru. Era un dans pe care-l învăţase de la esenieni. Ne-a arătat paşii de bază, apoi ne-a acompaniat cu fluierul din trestie – şi, pe malul lacului, noi doisprezece cu Maria Magdalena şi alţi trei-patru, unii graţioşi, alţii stângaci, ne-am rotit şi ne-am răsucit, fluturând din braţe şi scuturând din cap după melodii pe care le auziserăm prin sate şi care sunau de parcă ar provenit de pe timpul profetilor antici.

Am fost fericiţi în zilele acelea şi eu m-am trezit sperând că Iisus va înţelege avertismentul uciderii lui Ioan şi va reveni la învăţăturile fără neplăceri cu care începuse după întoarcerea de la esenieni. Eu tânjeam la revenirea la viaţa simplă şi anonimă a câinilor filozofi, conduşi de Diogene al nostru, pledând, prin vorbă şi exemplu personal, pentru un trai simplu şi o morală fundamentală – o viaţă în care, în unele momente şi locuri, fuseserăm primiţi cu braţele deschise, hrăniţi şi găzduiţi, iar în altele ni se poruncise s-o „ştergem” şi fuseserăm alungaţi însoţiţi de o ploaie de pietre aruncate de băieţi.

Dacă Iisus n-ar fi fost un orator atât de puternic, poate că asta ar fi fost posibil. Dar atâta vreme cât puterea aceea îi convingea pe oameni să creadă că s-ar putea ca el să fie mântuitorul dorit de Israel şi pe care-l făgăduiseră profetii din vechime, el nu putea spera să predice neobservat şi nici să ducă o viaţă simplă. Talentul îl condamna la faimă şi la consecinţele ei.

În dimineaţa celei de-a şasea zile, Iisus a ieşit din cortul lui cu o privire de voinţă reînnoită. Ochii îi erau congestionaţi şi se zărea ceva din personalitatea încruntată, pasională şi încordată – chiar obsedată – pe care o asociam cu predicile lui cele mai puternice.

— Câte săptămâni mai sunt până la Paşte? s-a interesat. Au fost necesare câteva minute şi contraziceri între noi, până i-am răspuns.

— Trebuie să ajungem acolo la timp, a zis el.

Am întrebat „unde”, ştiind care avea să fie răspunsul, dar sperând că putea fi vorba despre alt loc.

— În Ierusalim, a spus el. Însă până atunci mai sunt multe de făcut.

— Noi toţi?

— Noi toţi.

Chiar copil fiind

am detestat

ceremonia

care alegea un ţap

să poarte pe coarne

ca pe nişte zdrenţe păcatele

mărturisite de

satul nostru – şi apoi să fie

alungat cu pietre,

însângerat, ca să-şi încerce

norocul singur

în pustietate.

Voiam să mi-l fac

prieten, dar ei

spuneau: „Acelea sunt

păcatele noastre de

care scăpăm pentru

încă un an. Lasă-le.”

Iisus, o înţeleg

acum, dorea să fie

ţapul ispăşitor,

să ia asupra

lui păcatele

satului nostru, ale lumii noastre.

CAPITOLUL 16

O consecinţă a ajungerii la vârsta de şaptezeci de ani este faptul că multe dintre persoanele pe care le visezi sunt moarte. Cred că s-ar putea spune că este un mod de a păstra legătura cu ele. Visele mele sunt adesea despre Thea, în primii noştri ani împreună, şi când copiii erau mici; dar ele mă poartă şi mai în trecut, la Iudita, ajungând uneori până la copilăria mea. Sunt zile sau săptămâni întregi în care singurele vise pe care mi le pot reaminti sunt despre tata. Apoi are loc o schimbare şi apare mama. Şi, desigur, în ele apare Iisus – Iisus băiatul, Iisus evanghelistul, Iisus „regele evreilor", batjocorit, biciuit şi ţintuit pe cruce.

Azi-noapte am visat că în camera mea din copilărie era un mort şi am întrebat-o pe mama ce să fac. După aceea am observat că şi Iisus era în odaia aceea, îmbrăcat în alb, aşa cum fusese la căsătoria mea cu Iudita. El s-a oferit „să facă o minune". Nu vorbea pe un ton măreţ sau de Fiu-al-Omului, ci preocupat şi doritor să ajute – aşa cum un vecin îndemânatic se poate oferi să lipească un vas spart ori să repare un oblon rupt. Mama i-a mulţumit şi el s-a apucat de treabă. Aidoma unui muncitor, icnea, uneori trăgea o înjurătură, şi ochii i se mijiseră de efort. În cele din urmă, mortul a început să respire. Obrazul i-a zvâcnit, ochii i s-au deschis brusc şi a gemut jalnic, de parcă era dureros să fii readus de pe tărâmul morţilor şi ar fi preferat să nu fi fost tulburat. Am privit peste patul pe care zăcea bărbatul şi m-am văzut pe mine într-o oglindă. Apoi mi-am dat seama că bărbatul din pat era Iisus.

După moartea lui Ioan şi pe durata lentei noastre călătorii spre Ierusalim, s-a vorbit mult despre învierea morţilor. În principal erau obişnuitele poveşti metaforice – Iisus îi făcea pe orbi să vadă, pe surzi să audă, pe ologi să meargă, pe morţi să revină la viaţă. Acestea erau fapte săvârşite *asupra* celor năpăstuiţi, mai degrabă decât *pentru* ei. Ei fuseseră orbi sau surzi faţă de Iisus, nu putuseră umbla alături de el, fuseseră morţi faţă de mesajul lui. Toate situaţiile respective se inversau acum.

Eu însă mi-am dat seama că revendicările acelea căpătau un aer de ambiguitate şi poate că aşa fuseseră dintotdeauna pentru unii. Aluziile deveneau sugestii, sugestiile deveneau revendicări, care

trebuiau înţelese literal… sau puteau fi înţelese ca atare în unele cazuri. Iisus putea spune unei mulţimi: „Nu i-am făcut eu pe orbi să vadă adevărul, iar pe surzi să audă cuvântul Domnului?”, iar întrebarea retorică ridica strigăte de încuviinţare şi aleluia, la fel cum s-ar fi întâmplat dacă el ar fi întrebat: „Nu i-am făcut eu pe morţi să umble printre voi?” Dar ce pricepeau oamenii din mulţime în momentele acelea? Ce dorea Iisus să priceapă ei? Şi ce credea el, în propriile lui gânduri?

Odată, pe când se pregătea să iasă în faţa unei adunări dintr-o piaţă, un orb din spatele mulţimii a început să strige:

— Iisus, fiu al lui David, ajută-mă!

Iisus nu l-a băgat în seamă şi mulţimea a încercat să-l potolească pe bărbat, dar acesta repeta întruna:

— Iisus, fiu al lui David, ajută-mă!

Iisus s-a oprit şi i-a cerut lui Matei să-l aducă pe bărbat la el. Mă aflam destul de aproape şi am putut să le aud vorbele.

— Ce doreşti? a întrebat Iisus.

— Vreau să te văd, a zis omul şi a întins degete căutătoare cu care i-a prins mâneca.

— Ştii cine sunt, a spus Iisus mângâind obrazul bărbatului şi atingându-i găvanele goale. Mi-ai auzit glasul şi ai dovedit credinţă în mine, iar credinţa aceea te va face întreg. Fii mulţumit.

Atingerea pe obraji şi pleoape şi cuvintele liniştitoare l-au amuţit pe orb; dar mai târziu am auzit spunându-se, şi nu numai o dată, că Iisus îi redase vederea.

În săptămânile acelea am început să privesc în faţă adevărul îndepărtării mele de ceilalţi ucenici şi de Iisus; sau, mai precis, cât de mult se separaseră ei de mine. Eu mă aflam tot în locul de unde porniserăm. Ei se schimbaseră. Dintotdeauna existase o diferenţă. Acum era o prăpastie. Pe măsură ce Iisus pretindea puteri tot mai mari pentru sine, eu deveneam tot mai sceptic. Simţeam că el continua să-mi fie prieten, însă apăruse o tensiune inexistentă până

atunci. Cred că el mă iubea mai puţin, sau îi păsa mai puţin de mine… şi cum altfel ar fi putut să fie? Acum el se vedea ca împlinind un mandat primit de la Dumnezeu. Nu avea vreme să se preocupe de cineva care fusese adus – în mod greşit, gândea el probabil – în acţiunea aceasta pe temeiul, cu totul neadecvat, al prieteniei din şcoală şi care dovedea semnele de neconfundat ale lipsei de credinţă.

Nu a existat o ceartă zgomotoasă sau o ruptură făţişă, dar nici nu era nevoie de aşa ceva. Tăcerile mele erau suficiente ca să-i spună care-mi era părerea şi să le-o anunţe clar şi celorlalţi ucenici, care cereau întruna să ştie de ce nu doream să afirm una sau alta despre puterile şi măreţia învăţătorului. (Referirea la el ca învăţător era un eveniment recent – pe care-l consideram dezagreabil, dar pe care nu-l descurajam.) Ce se întâmplase? eram întrebat. De ce devenisem atât de ineficient, răutăcios şi tăcut?

Nu însemna însă că totul în grupul nostru era în rest numai miere şi soare. Aduceam cu micuţa Curte a unui suveran, în care rivalitatea pentru favorurile conducătorului era constantă, uneori hâdă şi înveninată. Totuşi în perioada aceea eu l-am înlocuit pe Matei, vameşul care nu fusese agreat de nimeni, cel despre care întotdeauna era acceptabil să vorbeşti defăimător. Existaseră chiar momente când le împărtăşisem sentimentele şi mă dispreţuisem pe mine însumi. Credinţa noastră, care era mereu şubredă, avea nevoie de confirmarea unităţii. Noi eram juriul care decidea divinitatea lui Iisus şi verdictul nostru trebuia să fie unanim.

Aceasta a fost natura „trădării" mele, nu (aşa cum Ptolemeu şi ceilalţi evanghelişti ai lui Iisus care treceau prin Sidon povesteau adunărilor care-i ascultau) faptul că aş fi luat treizeci de arginţi „pentru informaţii privind locul unde se afla el". „Trădarea" mea a fost refuzul de a afirma ceea ce nu puteam crede. O consider acum ca pe o parabolă a mesajului lui Iisus: Crede sau du-te-n iad! Eu nu puteam să cred şi nu puteam să mă prefac şi, începând de atunci, discipolii lui m-au trimis întruna în iad în istoriile lor.

Contrar celor ce-i aud spunând despre mine, nu-mi plăcea să fiu cel exclus din grup. Mă simţeam vinovat. În săptămânile acelea mi-am reamintit că acceptasem să-l însoţesc pe vechiul meu prieten din şcoală, nu pe Fiul lui Dumnezeu; dar eram tot mai stingher, adesea

singuratic şi ocazional temător.

Predicile lui Iisus deveneau tot mai sigure pe ele, uneori în vechea manieră blândă, cu farmec şi dulceaţă incomparabile, dar de cele mai multe ori sfidătoare, îndrăzneţe, autoritare şi severe. Le admiram şi chiar îmi făceau plăcere, împărtăşind mândria loială pe care o produceau ucenicilor şi fervoarea mulţimilor. Mă sâcâiau însă neliniştile. O dată cu creşterea numărului de ascultători al predicilor sale, Iisus dădea dovadă de un triumfalism sporit în comportament şi în felul în care porniserăm să-i punem în scenă apariţiile. Iisus mielul devenea Iisus leul. Iar Iisus cel precaut, care răspunsese circumspect atunci când fusese întrebat dacă taxele trebuiau plătite, devenea nepăsător, ba chiar, uneori, nesăbuit. Neliniştea mea era pentru noi ca grup, însă mai ales pentru el. La urma urmelor, Ioan fusese smuls dintre discipolii săi, izolat şi „aranjat“. De ce nu s-ar fi putut întâmpla la fel şi cu Iisus?

Iar asta era ceea ce el părea să provoace, ba chiar să salute cu bucurie. A început să-şi prezică propria moarte, dar cu aluzii că nu va fi mort mult timp. Curând după aceea va veni carul de foc, urmat de împărţire, separându-i pe cei care vor intra în împărăţia cerurilor de cei sorociţi robiei în iad şi veşniciei de suferinţe. Aceasta era partea din mesajul său care i-a tulburat cel mai mult pe ucenici şi a stârnit dispute. Uneori, îmi puteam da seama, gândul unei vieţi fără el îi zguduia din toată fiinţa. Alteori se certau pe locurile pe care trebuiau să le ocupe în car şi în ceruri, şi care dintre ei avea să stea cel mai aproape de tron.

În acea ultimă dimineaţă a noastră în tabără, în locul unde râuleţul se vărsa în lac, el ne-a adunat laolaltă pentru a ne da instrucţiuni. Eu am rămas la marginea grupului, sub razele soarelui dimineţii, privind undele limpezi în care peştii – un soi de păstrăvi – erau cu capetele întoarse împotriva curentului, înotând doar atât de puternic cât să stea pe loc, oprindu-se uneori şi întorcându-se cu partea laterală spre curgerea apei, pentru a fi purtaţi înapoi către lac, şi apoi înotând cu vigoare, pentru a reveni în acelaşi loc. La răstimpuri, o briză uşoară scutura gândăcei verzi de pe ramurile ce atârnau peste apă. Unul a rămas câteva momente la suprafaţă, pentru ca să dispară apoi într-o fulgerare argintie. Totul era atât de frumos, de natural şi de lipsit de efort, încât nu părea să aibă nevoie

de un Fiu al lui Dumnezeu sau nici măcar (deşi pe atunci n-aş fi spus asta) de un Dumnezeu. Era de sine stătător şi se putea descurca fără noi.

Cuvintele lui Iisus din dimineaţa aceea au avut de asemenea clipe de frumuseţe. El a vorbit despre copii şi despre cum trebuie ei să fie apăraţi. Ideea că cineva ar fi putut face rău unui copil îi producea o suferinţă care se preschimba cu uşurinţă în mânie.

După aceea a schimbat subiectul şi ne-a cerut să închidem ochii şi să ne gândim la el, întrebându-ne cu ce credeam că putea fi comparat. Era un joc pe care-l mai jucase cu noi şi probabil că ştia cât de mult îl detestam eu. Aşa cum îl explica Iisus, era un exerciţiu de instruire, o pregătire pentru vremea când va trebui să predicăm fără el, când va trebui să le povestim ascultătorilor despre el şi să-i facem să creadă ceea ce credeam noi. Asta era logica jocului, însă era atât de focalizat asupra persoanei sale, încât aş fi crezut că ar fi trebuit să-l considere stânjenitor şi fiindcă nu-l considera aşa, eu însumi simţeam stânjeneala. O simţeam *pentru* el.

Ceilalţi ucenici păreau netulburaţi de asemenea griji. Ca întotdeauna, unii erau sfioşi, alţii incoerenţi, dar niciunul nu ducea lipsă de răspunsuri. Pentru Simon Petru, Iisus era ca un sol – un sol *îngeresc*. Pentru Matei, era un filozof înţelept. Pentru Andrei, aducea cu un pescar; pentru Ioan, cu un smochin.

A continuat aşa o vreme; eu, care nu doream să intru în jocul acela, îmi feream ochii, pe când Bartolomeu, care fusese în dizgraţie după ultima noastră vizită într-un oraş, unde el îşi petrecuse serile în taverne cu tineri frumoşi, flutura întruna braţul către învăţător, anunţând că avea o idee, însă era ignorat.

Eu priveam râuleţul şi-i ascultam murmurul grăbit. După o vreme, tăcerea m-a făcut să revin cu ochii la Iisus. Era inevitabil. Mă privea, aşteptând să-mi capteze atenţia.

— Iuda.

Mi-a rostit numele într-un fel care l-a făcut să răsune precum ceva găunos. Eram în stare, m-a întrebat, să-mi desprind ochii pentru o clipă de la natură? Puteam să contribui cu ceva?

Am clătinat din cap, străduindu-mă să par ca şi cum ar fi fost ceva mai presus de mine.

— O asemănare? a insistat Iisus. Nu trebuie să fie ceva măgulitor.

Ar fi trebuit să mă lase în pace. Chiar în momentul când am deschis gura, am ştiut că tăcerea ar fi fost mai bună.

— Exact în clipa asta, am rostit, semeni cu un orb care cere o oglindă.

Mi-a aruncat privirea lui sfredelitoare, după care s-a întors spre ceilalţi cu un surâs silit.

— Iar Iuda este oglinda mea, le-a spus. El este părticica din Nazareth pe care o port pentru a mă împiedica să fiu prea mulţumit de mine însumi.

A făcut câţiva paşi înainte şi înapoi, apoi a reînceput. Era momentul, a zis el, să ne pregătim pentru drum – un alt drum, un drum mai greu. În călătoria spre Ierusalim, urma să fim adesea împiedicaţi de autorităţi şi uneori ponegriţi de oameni, dar nu trebuia să uităm că eram purtătorii adevărurilor care fuseseră tăinuite şi care acum trebuiau aduse la lumină pentru toţi. Trebuia să fim neînfricaţi, fiindcă noi şi cauza noastră erau cunoscute în ceruri şi ce rău le puteau face nişte simpli oameni celor care erau în grija Domnului?

— Dacă veţi întâlni împotrivire, ne-a spus, nu ascultaţi şi nu argumentaţi. Mergeţi mai departe. Nu daţi cele sfinte câinilor. Nu aruncaţi mărgăritarele înaintea porcilor. Şi nu vă lăsaţi la mila cugetării celor isteţi, care poate fi la fel de crudă ca tăişul unui cuţit şi la fel de păgubitoare pentru inima omului.

Însă când aveam ascultători entuziaşti ai căror ochi sclipeau de recunoaşterea adevărului, atunci trebuia să ne rostim mesajul clar şi cu îndrăzneală.

— Nu uitaţi că vorbele pot fi aidoma focului şi să aprindă lumea. Ele pot fi ca aurul şi s-o îmbogăţească. Şi tot ele pot fi ca bălegarul şi s-o spurce.

Urma să călătorim ca şi până atunci, uneori laolaltă, alteori în grupuri sau perechi, împărţind responsabilitatea pentru aşezările mai mici, dar înaintând mereu după un plan şi croindu-ne drum către Betania, unde cei care ajungeau primii aveau să-i aştepte pe ceilalţi la locuinţa lui Lazăr şi a surorilor sale. De acolo aveam să pornim mai departe, toţi împreună şi însoţiţi de toţi susţinătorii ce doreau să vină cu noi, ca să intrăm de Paşte în oraşul sfânt.

În fiecare oraş nou, trebuia să întrebăm cine era om destoinic şi să înnoptăm la el, dacă voia să ne primească. Dacă nu dorea şi dacă sătenii sau orăşenii ne refuzau de asemenea, trebuia să ne continuăm drumul fără a ne plânge, renunţând la binecuvântarea pe care le-ar fi adus-o vizita noastră şi ştiind că în ziua judecăţii cei care ne alungaseră aveau să sufere.

— Cum vor suferi, învăţătorule? a întrebat Matei.

Iisus s-a încruntat, a mijit ochii şi chipul i s-a înăsprit.

Pentru ei va fi teribil, a spus. Femeile care erau grele cu prunci se vor căi. Vor fi chinuri, lacrimi, strigăte de durere şi remuşcări…

Era vorba despre focul şi pucioasa cu care ameninţase în Capernaum. M-am ridicat şi m-am îndepărtat. Am făcut-o fără să gândesc. Nu puteam să stau locului şi să tac, însă ştiam că nici nu trebuia să vorbesc. Mergând, mi-am reamintit o parabolă pe care el o spusese cu câteva săptămâni în urmă despre un rege care-şi trimisese slugile să aducă oameni la nunta fiului său. Printre aceşti oaspeţi aduşi mai mult sau mai puţin cu sila, unul nu era înveşmântat cuvenit pentru ocazie. La porunca regelui, el fusese legat de mâini şi de picioare, luat şi azvârlit într-o celulă fără cea mai mică lumină, părăsit acolo fără speranţa de a fi eliberat vreodată.

Păruse o poveste atât de crudă, o pedeapsă atât de aspră şi de nemeritată, încât îl întrebasem ce însemna, iar el replicase (împietrit la chip ca şi acum) că însemna „mulţi vor fi chemaţi, dar puţini vor fi aleşi”. Oare acesta era noul mesaj pe care ne cerea să-l predicăm în oraşe şi sate – că pedepsele lui Dumnezeu vor fi nu numai crude, ci şi arbitrare?

Mergând în sus pe lângă râu, am găsit-o pe Maria Magdalena care pusese pe foc resturile de la tabăra noastră.

— Ţi se pare vreodată, am întrebat-o, că mai-marele nostru suferă uneori de nebunie?

S-a uitat la mine cu privirea ei directă, complet echilibrată.

— Nu, a răspuns ea. Niciodată.

În visul meu,

apa nu-mi susţine

tălpile care o calcă.

Se închide peste

capul meu şi devine

un cuptor.

Mă înec, ard,

mă sufoc, atârnând

de smochinul negru

în timp ce corbi

îmi ciugulesc ochii şi

un glas din ceruri

strigă: „Acesta este

trădătorul orb al lui

Iisus, Fiul meu.”

CAPITOLUL 17

Ne-am întors mai întâi în Capernaum, unde am avut parte, aşa cum presimţisem toţi, de o sumedenie de certuri familiale de mică amploare, de plânsete din partea soţiilor care trebuiau să rămână pentru a avea grijă de copii şi de răcnete din partea taţilor bătrâni şi fraţilor mai mici, care trebuiau să muncească mai mult în vreme ce aleşii îşi urmau învăţătorul spre oraşul sfânt. Asta nu însemna însă că Iisus nu ar fi avut sprijin în Capernaum. Acolo el era un erou. Mulţi credeau că era într-adevăr Mesia, sortit să aducă tot felul de binefaceri Israelului şi poporului său, inclusiv, prin intervenţia unei puteri divine care încă nu fusese dezvăluită, ridicarea jugului roman. Aceea era însă în viitor, acela era tabloul general. În aceleaşi minţi, capabile să-şi închipuie pe Fiul lui Dumnezeu, Sfârşitul Lumii şi Carul de Foc, exista de obicei şi o persoană practică, cu picioarele pe pământ, care întreba cum vor fi, între timp, hrăniţi copiii, culese recoltele, plătite datoriile şi dările.

Au fost aşadar nişte zile dificile. Au existat negocieri în care a fost implicat Iisus însuşi, iar eu am profitat şi am pornit mai devreme, făcând un ocol prin Nazareth şi împăcându-mă cu mama şi cu Andreas. În mintea mea trebuie să fi existat sentimentul unui sfârşit, întrucât mi-am luat rămas-bun ca pentru o lungă despărţire. Am găsit-o pe mama senină şi părând mulţumită să fie închistată într-o rutină zilnică şi săptămânală foarte strictă de sarcini nesemnificative şi de respectare minuţioasă a tradiţiilor, la sfârşitul căreia Sabatul sosea ca o odihnă binemeritată. Pentru prima dată, ea mi-a părut „de modă veche”, dar fără să se fi schimbat din cauza asta.

— Anii trec foarte repede, mi-a explicat. Este tot ce pot face ca să ţin pasul.

Era îngrijorată pentru că eu continuam să mă număr printre discipolii lui Iisus. La început acceptase situaţia, fiindu-i milă de mine după pierderea Iuditei, şi o salutase, aşa cum ar fi salutat orice ar fi părut să mă abată de la suferinţă. Nu se aşteptase totuşi să dureze atât de mult.

— Era un băieţaş aşa drăguţ, a spus ea. Ştii însă, Iuda…

Nu eram sigur ce anume ar fi trebuit să ştiu, de aceea am tăcut.

Ea m-a întrebat dacă era adevărat că Iisus învia morţii şi se „amesteca printre leproşi”. I-am răspuns că era un om cu totul remarcabil.

— Inspiră loialitate, i-am spus.

— Dar inspiră şi credinţă?

— În cei care-l urmează – da, desigur.

— Dar în tine, Iuda?

Era o întrebare bună şi am ocolit-o.

— El o cere, am zis.

Mama mi-a povestit că în piaţă stătuse de vorbă cu o femeie. Cea mai bună prietenă a verişoarei femeii fusese la una dintre predicile lui Iisus.

— Avusese de şase săptămâni un genunchi umflat şi abia putea să meargă. A doua zi, îi dispăruse.

— Asta este, atunci, am spus şi am sărutat-o pe obraz.

Veşmintele îmi erau decolorate şi murdare şi ea a insistat să vină cu mine în bazar, unde mi-a cumpărat un burnuz nou – roşu-închis bogat, cu tivituri aurii – şi sandale noi şi rezistente. M-am simţit foarte curat şi elegant, şi doar puţin vinovat de plăcerea pe care o simţeam faţă de confort şi aspectul îmbunătăţit. Când a sosit vremea să plec, ea mi-a spus:

— N-o mai neglija aşa mult timp pe biata ta mamă bătrână. Şi data viitoare când mai treci pe-aici, adu-l pe Iisus.

N-am vrut să-i spun că el întorsese spatele Nazarethului şi că-i purta ranchiună.

— Adu-l la prânz, mi-a spus.

Andreas părea de asemenea mai bătrân, dar venerabil şi înţelept. El se ţinuse la curent cu toate veştile şi zvonurile despre Iisus, dintre care multe (l-am putut asigura) erau exagerate, iar altele cu totul neadevărate. Continua să ţină la fostul său elev de geniu, însă acum avea un favorit nou, ceea ce însemna că interesul lui faţă de Iisus era mai destins, mai puţin posesiv.

— Trebuie neapărat să meargă la Ierusalim? m-a întrebat. Şi dacă el trebuie s-o facă, trebuie să te duci şi tu, Iuda? (Mi-a spus că ar trebui să mă gândesc la riscuri.) Nu mă gândesc să-i fii neloial, ori să-l minţi, dar ţinând seama de cotitura pe care au luat-o învăţăturile lui…

Nu şi-a terminat cuvintele.

— În sfârşit, a continuat, acum sunteţi băieţi mari. Totuşi, fii atent.

Şi m-a îmbrăţişat cu putere.

Tata şi-a repetat de asemenea avertismentele.

— Sunt timpuri primejdioase, a spus el.

Dar când nu erau?

În ultima zi pe care am petrecut-o acolo, i-am vizitat pe Iosif şi Maria. Iosif a fost la fel de cald şi cordial ca întotdeauna. Maria însă cred că bănuia că eu făceam parte dintr-o conspiraţie care-i întorsese copilul favorit împotriva ei. Iisus, mi-a spus ea, fusese abătut de la calea cea dreaptă. Marele lui har, care provenea de la Dumnezeu într-un chip special (şi a afişat zâmbetul de tipul „eu cunosc un secret” şi n-a explicat mai multe), fusese manipulat de oameni care nu-i înţelegeau adevărata valoare. El însă avea să se elibereze şi să revină la rădăcinile sale. Era convinsă de asta.

I-am zis că eram sigur că avea dreptate şi mi-am luat rămas-bun. Nu l-am mai revăzut niciodată pe vreunul dintre ei.

În săptămânile acelea ale înaintării noastre spre Ierusalim şi Paşte, Iisus a urmat planul pe care-l schiţase lângă lac. Asta însemna că, mai mult decât oricând până atunci, toţi trebuia să ne ţinem partea de predici. Cred că este cinstit să spun că, exceptându-l pe Iisus,

doar trei, sau cel mult patru, dintre noi aveau un talent real în privinţa aceasta. Cât despre restul, unii se descurcau acceptabil şi unii foarte prost.

Încrederea în sine nu însoţeşte în mod necesar vocaţia. Simon Petru era capabil de elocvenţă, dar era atât de timid, încât predicile îi erau inegale. Uneori uita de toate şi sinceritatea lui strălucea, însă alteori ceva îl nemulţumea sau îi abătea atenţia de la idei, îl copleşea nesiguranţa şi devenea incoerent şi inaudibil. Fratele lui, Andrei, era în mod regulat demn şi serios, cu glas profund şi sonor. Vorbea puţin, dar îşi alegea cu grijă cuvintele şi oamenii erau de obicei interesaţi şi impresionaţi.

Bartolomeu era teatral. Îi plăceau frazele lungi şi atrăgătoare şi analogiile întocmite cu grijă, însă nu se putea elimina pe sine din scenă, aşa că predicile lui constau în principal din istorii în care el şi prietenul său „Iisus din Nazareth" (întotdeauna spunea „Iisus din Nazareth") făceau împreună ceva important.

Matei suna ca un birocrat care insistă că regulile trebuie respectate. El cerea demonstrarea credinţei, aşa cum, cândva, trebuie să fi cerut plătirea taxelor – imediat şi complet. Unica dată când l-am văzut pe Toma predicând, el a amuţit pur şi simplu la vederea mulţimii de chipuri care-l priveau şi a trebuit să fie tras jos şi înlocuit de Filip.

Fraţilor Iacov şi Ioan le plăcea să lucreze împreună, de obicei în taverne şi cu grupuri mici de muncitori, cu care „spuneau poveşti" despre Iisus – Iacov vorbea, iar Ioan îl susţinea cu „Aşa-i!" şi „I-adevărat!" Uneori, se mai încăierau cu ascultătorii care nu numai că nu erau convinşi, ci doreau să-i şi contrazică. N-ar fi trebuit să se bată şi ei ştiau asta. Iisus îi avertizase să-l lase pe Domnul să-i pedepsească pe cei care nu-i îmbrăţişau mesajul. Fraţii aveau însă pumnii iuţi, vinul curgea în valuri şi uneori cuvintele nu erau îndeajuns pentru a le transmite puterea loialităţii faţă de Iisus şi convingerea că acum erau în slujba Fiului Omului.

Îi auzisem odată spunând într-o tavernă că numai lor li se îngăduise să-l privească pe Iisus înviind o fetiţă din morţi. Venisem să-i anunţ că urma să părăsim satul, dar am rămas locului, ca să aud ce se vorbea.

— Se lovise-n cap, explica Ioan.

— Fusese ţeapănă ca lemnu', a zis Iacov, şi-n clipa următoare s-a sculat şi ne-a râs.

— I-adevărat, a spus Ioan şi şi-a deşertat cupa.

— Şi ce-a mai fost? întrebară tovarăşii lor de masă.

— Ţineţi-o tot aşa cu balegi de cămilă, a comentat un neîncrezător din spate.

Din fericire, niciunul dintre fraţi nu l-a auzit şi după încă o clipă Iacov povestea despre noaptea când Iisus îi dusese, împreună cu Simon Petru, pe munte.

— Când m-am trezit, a zis el, Iisus era-mbrăcat numa-n alb. Şi-avea o lumină în el, ca o făclie. Nici nu-l puteam privi, aşa era de luminos. Vorbea cu Moise şi cu altul…

A şovăit.

— Cu cine? Doar nu vrei să zici…

Iacov s-a uitat la Ioan.

— Cu cine-a zis el? Ilie, nu?

Ioan a încuviinţat încet, părând extrem de serios.

— Ilie.

Mulţi de la masă au clătinat din capete şi alţii au scos exclamaţii de uimire. Cineva a întrebat ce anume vorbiseră.

— Eu nu le-am putut auzi cuvintele, a zis Iacov, da' cei doi i-au spus ceva lui Iisus şi când el le-a vorbit, ei l-au ascultat.

Alte clătinări din cap.

— L-au ascultat, zici?

— Da, l-au ascultat.

— Cred că le zicea despre voi, flăcăi.

— Vorbeau chestii serioase, a spus Iacov.

Pe măsură ce mergeam către sud, istoriile despre minuni au continuat. Ori de câte ori unul dintre ucenici trebuia să predice şi se găsea în cumpănă, imediat apărea o minune. Iisus alungase dracii, îi readusese mintea nebunului, vederea orbului, auzul surdului, pielea curată leprosului, mişcarea ologului, ba chiar şi viaţa unui leş. Mie nu-mi plăcea soluţia asta. O consideram ieftină, neconvingătoare şi neadevărată, dar ei ofereau ceea ce doreau să audă oamenii. Când Iisus predica, mulţimile cereau minuni şi erau dezamăgite că el refuza. Când Iisus nu era prezent, ucenicilor li se cerea să povestească despre cum „făcuse" una.

„Dă-ne o minune!" era un strigăt care ne însoţea peste tot.

Odată, după ce intrasem în Iudeea şi ne îndreptam spre Samaria, următorul nostru punct de întâlnire, am fost într-un sat împreună cu Filip şi Bartolomeu. Câţiva oameni, care păreau să cunoască foarte puţine despre noi cu excepţia faptului că eram conduşi de un proroc care înfăptuia „minuni", ne-au adus un prunc care era în mod vădit pe moarte, dacă nu era deja mort. Ne-au cerut să-l tămăduim. Am spus că noi nu puteam face decât să ne rugăm pentru prunc şi că probabil ar fi trebuit să-l ducă în casă, pentru a nu mai sta în soarele amiezii. Mama sa a continuat să ne implore ajutorul şi Filip a decis că ar trebui să încercăm.

Eu m-am îndepărtat. Mama deznădăjduită, în lacrimi, pruncul stafidit cu abdomenul balonat, cu capul bălăngănindu-i-se moale şi ochii rotindu-i-se, chipurile pline de speranţă ale celor câtorva oameni, toţi zdrenţăroşi, asentimentul tovarăşilor mei ucenici de a „încerca o minune" – erau prea mult pentru mine. I-am lăsat încercând să readucă pruncul la viaţă şi sănătate, prin rugi şi zgâlţâituri.

Când ne-am reîntâlnit toţi la marginea Samariei, Filip l-a întrebat pe Iisus de ce el putea să facă minuni, iar noi ceilalţi nu eram în stare. Iisus i-a răspuns că noi nu aveam destulă credinţă. Dacă am fi avut credinţă adevărată, ne-a zis, am fi putut muta munţii din loc.

Cât despre propriile mele predici, eu nu aveam nimic din elocvenţa spontană a lui Iisus, nimic din iscusinţa lui de a extrage şi proiecta emoţii din adâncul fiinţei sale. Eu mă limitam la mesajul lui aşa cum îl auzisem întâia oară, partea în care credeam sau cel puţin pe care o puteam considera meritorie şi, cumva, consolatoare şi de ajutor, iar asta avea modestele ei efecte. Oamenii nu căscau, nu râdeau şi nu se îndepărtau. „Este sincer", spuneau ei. „Vorbeşte din suflet."

Nu erau însă nici pe departe cuceriţi. La urma urmelor, nu poţi să „converteşti" la judecată sănătoasă şi milostenie. Oamenii au impresia că ei cred deja în lucrurile acelea – şi aşa este, cel puţin în principiu. Atât doar că sunt pur şi simplu preceptele cele mai grele după care să-ţi duci viaţa.

Eu nu aveam talent pentru parabole de felul celor pe care le folosea Iisus şi de fapt aveam prea puţină răbdare cu ele. Înceţoşau mesajul – şi-mi dădeam seama că de altfel asta făcea parte din atracţia lor. Obscuritatea era misterioasă. Le îngăduia oamenilor să priceapă o povestire în felurile lor personale şi să se contrazică după aceea în privinţa ei. Adesea ucenicii trebuiau să-l întrebe pe Iisus ce voise să spună printr-o parabolă, iar el îi explica tâlcul prin alta. Eu însă preferam – ca o răsfrângere a firii mele – claritatea. Îmi plăcea să înţeleg, atunci când era posibil.

De aceea vorbeam despre încurajarea pe care-l văzusem pe Iisus că le-o transmitea săracilor, bolnavilor şi oropsiţilor – speranţa că suferinţa lor va avea un sfârşit. Iar dacă eu nu prea puteam crede că *se va sfârşi,* măcar credeam că *ar trebui* să se sfârşească şi că puterea oprimatorilor lor trebuia sfărâmată într-o bună zi (chiar dacă ziua aceea era foarte îndepărtată).

Urmau apoi întrebările legate de crimă şi pedeapsă, răzbunare şi iertare, război şi pace. „Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte" fusese calea cea veche, le spuneam. Calea cea nouă era calea lui Iisus, care spunea că dacă cineva te loveşte, trebuie să întorci şi obrazul celălalt, ca să te poată lovi încă o dată. Era prea greu de acceptat aşa ceva? Recunoşteam că nu era uşor, dar reprezenta un ţel spre care să tindem – un ideal care ne-ar fi micşorat agresivitatea şi ne-ar fi îndreptat spre pace şi armonie.

Le spuneam că n-ar trebui să încerce să-i judece pe alţii. Judecata aparţinea conştiinţei individuale şi lui Dumnezeu. Trebuia să ne purtăm cu alţii exact aşa cum am fi dorit ca ei să se poarte cu noi, cu compasiune şi înţelegere. Fratele care ne făcea rău trebuia iertat, nu de şapte ori, ci de şaptezeci de ori câte şapte. Iertarea nu trebuia să aibă limite.

Trebuia să ne iubim familia şi prietenii, însă trebuia să încercăm să iubim şi omenirea în totalitate, până şi pe inamicii noştri, să-i recunoaştem pe toţi, de aproape şi de departe, străini şi cunoscuţi, ca pe fraţi şi surori sau cel puţin ca pe nişte veri, membri ai familiei oamenilor. N-ar fi fost uşor, dar, din nou, era ceva către care să tindem.

Iisus, le spuneam eu, purta mesajul speranţei şi încrederii. Nu trebuia să întrebăm de unde va veni prânzul de mâine, ci să fim încrezători că Dumnezeu se va îngriji. „Cere şi ţi se va da, bate şi ţi se va deschide, caută şi vei găsi" – asta ne învăţase pe noi, ucenicii lui, să spunem şi să credem. Când încercam să le-o explic ascultătorilor mei şi le vedeam chipurile văduvite, schimonosite în efortul priceperii, îmi aminteam feţele limpezi, deschise, crezătoare ale unei mulţimi care-l asculta pe Iisus oferind exact aceleaşi asigurări. Eu încercam să explic în felul meu, ocolind ştiinţa că unii dintre cei care cer *nu vor primi,* că unii dintre cei care caută *nu vor găsi.* Aici însă dădeam greş. „Adevărul" stătea în rostire, niciodată în explicare. Dacă trebuia să explici, unde mai era credinţa?

Niciodată n-am încheiat o predică simţindu-mă entuziasmat sau ştiind că avusesem un succes nemaipomenit. Aceasta se datora pe de o parte faptului că nu eram un orator înnăscut. Se datora totuşi (înţeleg acum, după patruzeci de ani) şi faptului că mesajul pe care trebuia să-l prezint era al lui Iisus, nu al meu. La vremea aceea nu-mi schiţasem o filozofie care să fie expresia propriului meu suflet. Foloseam lucrurile care mă atrăseseră iniţial în predicile lui Iisus şi pe care încă le puteam recomanda cu toată sinceritatea. Le ofeream pe acel Iisus din Nazareth simplu şi sincer, tovarăşul meu câine filozof, bunul meu camarad prin lanurile de orz şi pe drumurile Galileii, nu pe biciul păcătoşilor care se dezlănţuise spre Ierusalim pentru a chema mânia Domnului asupra ucigaşilor vărului său.

Înaintând către oraşul sfânt, adunam în jurul nostru oameni care

doreau să fie acolo de Paşte. Unii îşi făcuseră deja planuri să meargă; alţii fuseseră inspiraţi de predicile lui Iisus şi deciseseră că sosise timpul.

În Samaria, un rabin a venit să-l vadă pe bărbatul despre care vorbeau toţi şi să-l invite la cină. Iisus predica în piaţa oraşului, însoţit de cei patru pescari, Simon Petru şi Andrei, Iacov şi Ioan. Eu participam de asemenea, ca prezentator şi păstrător al pungii, rolurile care-mi reveniseră treptat. Rabinul ne-a spus că se numea Levi şi că auzise multe istorii despre „noul proroc".

— Sper că-mi vei accepta invitaţia, a spus el. Consider că este de datoria mea să aflu despre tine în mod direct, nu prin zvonuri şi bârfe.

Era vrednic de laudă şi Iisus a acceptat cuviincios, deşi nu credea că va putea face o convertire. De fapt, rabinul ne vorbise în mod subtil superior. Fusese politicos, dar un surâs fluturase în colţurile gurii şi ochilor săi inteligenţi – nu răutăcios, ci gata să ironizeze. Eram convins că istoriile pe care le auzise el despre Iisus includeau şi relatări despre vindecări miraculoase şi intervenţii divine.

Sosind la ora convenită, am fost conduşi la o masă care fusese pregătită într-o micuţă curte interioară înconjurată de un zid vechi. Doi prieteni ai rabinului, un scriitor şi un avocat, erau deja aşezaţi la masă. Curbându-se în sus dintr-o crăpătură a zidului, un smochin atârna deasupra mesei, ca o tendă naturală. Un izvor se prelingea pe stânci, verzi de alge, într-un bazin, aducând şopotul molcom al apei în împrejmuirea din piatră. Trei-patru opaiţe cu seu ardeau în suporturi de fier fixate în zid, dar pe bolta serii mai era încă lumină când noi, cei nouă bărbaţi, ne-am adunat în jurul mesei. Slujitorii ne-au servit, iar trei femei, care puteau fi soţia şi fiicele rabinului, au adus felurile principale de mâncare.

Am observat vase cu apă şi ştergare aşezate pe o masă rezemată pe capre în semiobscuritate la marginea curţii, dar, întrucât Iisus fie că nu le zărise, fie că le ignorase, i-am urmat exemplul şi m-am aşezat.

La început s-au vorbit generalităţi şi conversaţia s-a menţinut aşa pe durata a două feluri de mâncare. Au fost abordate unele subiecte, inclusiv probleme legale, care putuseră fi intenţionate drept curse –

cine ar fi putut spune? – însă, dacă asta fuseseră, Iisus le ocolise fără efort. La răstimpuri am simţit balanţa înclinându-se puţin în favoarea lui, dar eram conştient de cei trei orăşeni bine educaţi, gazda noastră şi prietenii săi, de o parte, iar de cealaltă parte cei patru pescari necioplţi cu degete groase şi accent galileean. Între aceste două grupuri se afla vechea firmă Iisus şi Iuda, galileeni de asemenea, dar educaţi, cizelaţi de Andreas şi de aceea pricepând, aşa cum nu pricepeau pescarii, tonul subtil superior adoptat faţă de noi. Oho, ce de lucruri isteţe şi spirituale aveau să spună cei trei despre noi după ce vom fi plecat!

Când cina a ajuns la ultimul fel, un amestec răcoritor de fructe şi brânzeturi, gazda noastră, zâmbind spre cei doi prieteni ai săi, i-a spus lui Iisus că auzise „povestindu-se peste tot” despre elocvenţa lui, confirmată de ceea ce auzise el însuşi în piaţă, în chiar după-amiaza aceea. Dar el mai înţelesese (a continuat) că Iisus ar fi avut şi alte puteri, ba încă mai mari.

— Puterea nu este a mea, a răspuns Iisus. Puterea este în cuvânt.

— O putere suficientă pentru a săvârşi miracole, a spus Levi.

Iisus n-a răspuns.

— Minuni.

Iisus a rămas tăcut.

— Ne-ai putea demonstra puterea aceasta? a întrebat gazda. Eu şi prietenii mei am fi onoraţi…

Iisus a făcut o grimasă de dezgust.

— Noi nu slăvim acelaşi Dumnezeu? Dacă ai nevoie de el, cheamă-l şi dacă el îţi aude ruga şi vede nevoia şi ştie că meriţi, atunci cu siguranţă te va ajuta.

— Poate că eu nu merit, a surâs Levi.

Iisus şi-a privit mâinile.

Însă rabinul nu a renunţat.

— Mie îmi lipseşte puterea despre care oamenii spun că o ai tu. Nu vrei s-o demonstrezi, pentru ca şi noi să putem crede – a fluturat din mână spre cei patru pescari – aşa cum oamenii aceştia de treabă cred în mod vădit?

Iisus se învăpăiase la faţă. Era foarte furios şi se stăpânea doar printr-un efort considerabil.

— Eu nu sunt actor, a rostit el apăsat şi fără grabă. Eu sunt proroc.

— Un proroc care neglijează să se spele înainte de a mânca?

Toţi am fost şocaţi. Levi dădea un spectacol pentru mica lui galerie, dar poate că, în momentul acela, vorbise fără să gândească. Iisus s-a ridicat atât de brusc, încât scaunul i s-a răsturnat, zăngănind pe pardoseală. I-a privit de sus, cu chip aspru şi ochi arzători.

— Crezi că nu ţi-am văzut vasele şi ştergarele neghioabe? Crezi că a fost neglijenţă?

— Îmi cer iertare, a rostit Levi. Am vorbit cum nu se cade.

Însă Iisus nu s-a oprit.

— Voi, fariseii, sunteţi obsedaţi de aparenţa lucrurilor! De formă, nu de esenţă. Totuşi, voi credeţi, ca şi mine, în viaţa fără de moarte. Credeţi că veţi intra în împărăţia cerurilor, fiindcă v-aţi spălat şi aţi mâncat aşa cum se cuvine? Credeţi că Domnul va alege mâinile voastre curate înaintea acestor (şi a arătat pumnii lui Iacov şi Ioan, perechi gemene încleştate de mânie, una lângă cealaltă pe masă)… mâini murdărite şi strâmbate de munca aspră? Credeţi că vasele şi cupele bine spălate vor fi mai presus de inimile şi minţile curate? Sunteţi ipocriţi sau doar netoţi?

Le-a întors spatele şi a pornit către uşa care ducea la ieşirea pe stradă. Levi şi prietenii săi tăceau, cu ochii holbaţi. Le-am făcut semn celor patru tovarăşi ai mei că trebuia să-l urmăm şi i-am călăuzit afară, dar în ultima clipă Ioan s-a întors, trecând pe lângă mine. Dintr-o lovitură a mâinii, a dărâmat vasele de pe masă. Acestea au căzut pe lespezile pardoselii, revărsând apă peste ele.

De ce am pornit

în acea ultimă

şi fatală aventură?

Am făcut-o ca să văd

povestea jucată

până la sfârşit? –

sau pentru că

începuseră să-mi placă

luminile rampei?

De la el, noi

împrumutasem o aură

pe care, singuri, n-o aveam.

Ce plăcut este să fii

ovaţionat şi admirat

de fete frumoase!

Ce riscant este să

joci rolul de păzitor

al Fiului lui Dumnezeu!

CAPITOLUL 18

Lazăr, Maria şi Marta ne aşteptau în Betania alături de mulţi alţii, care aflaseră de apropierea noastră mulţumită lui Lazăr care, „ridicat din morţi" cum vorbeau oamenii între ei (unii crezând-o, alţii spunând-o batjocoritor), predica acum mesajul lui Iisus. Şi surorile, fiecare în felul ei discret, merseseră prin satele din jur, anunţând că prorocul din Nazareth va trece în curând pe acolo, în drumul său către Ierusalim pentru Paşte.

Noi înşine aduceam cu noi, sau în urma noastră, o mulţime care creştea întruna de entuziaşti zdrenţăroşi, a căror credinţă în Iisus îi dădeau curaj şi tărie lui şi, cred eu, tuturor ucenicilor, mai puţin unuia. Toma nu se îndoia… nu pe atunci. Nici Simon Petru nu se lepăda. Iar dacă Iuda trăda, atunci o făcea numai, aşa cum am spus, prin faptul că nu izbutea să împărtăşească aţâţarea tovarăşilor şi discipolilor, încrederea lor în triumful conducătorului nostru în oraşul sfânt şi în fireasca ei urmare – începutul unor zori noi pentru Israel. Eram ca un circ ambulant care se pregătea să intre în oraş: circul Fiului Omului.

În seara aceea s-a întins o masă pentru două duzini de oameni – Iisus şi cei doisprezece ucenici, Maria Magdalena şi cele trei-patru femei care deveniseră însoţitoare apropiate şi permanente, şi Lazăr, Maria şi Marta cu câţiva dintre prietenii lor cei mai apropiaţi şi tovarăşi întru propovăduirea cauzei în Betania şi Betfaghe. Masa era într-un cort mare, dar pe câmpul de afară mulţi alţii făcuseră tabără şi mâncau în jurul focurilor pentru gătit, cântau, vorbeau, se rugau şi dansau. Eu n-am scos o vorbă despre temerile şi îndoielile mele şi m-am străduit (cu oarecare succes şi ajutat de vin) să le depăşesc şi să ating credinţa., Iisus era pe cât de fericit îl văzusem de la începuturile lui ca proroc şi predicator, iar fericirea emana din el aidoma unei lumini puternice, proiectându-se asupra noastră. Părea ca şi cum măsura credinţei în el, doctoria aceea de care avea permanent nevoie, era, pentru acest scurt moment, suficientă.

Radia încredere şi nu mă mai îndoiam că, în ciuda faptului că uneori continua să fie vag sau evaziv, el se vedea acum ca fiind Mesia care fusese făgăduit că va sosi să-i salveze pe cei aleşi de la oprimare, sărăcie şi păcat şi în cele din urmă, şi cel mai important,

de la moarte. De câtă vreme fuseseră toate astea clare în predicile lui? De câtă vreme închisesem ochii înaintea lor? Sau poate că nu eu închisesem ochii, ci el îşi croise afirmaţiile despre sine potrivit celor ce credea despre fiecare dintre noi că puteam accepta? Acestea sunt întrebări pe care mi le pun în clipele acestea şi la care nu găsesc răspunsuri ferme. Sunt convins că în memoria mea am strâns laolaltă lucruri ce se întind pe o durată mare de timp. Ştiu că au existat momente în care, purtat de aţâţarea generală, eu însumi atinsesem ceva foarte apropiat de credinţă. Dar alături de aţâţare şi de momentele acelea efemere de credinţă crescuse teama: teamă pentru mine, da, însă mult mai mult pentru Iisus. Nepăsătoare, eficientă şi brutală, puterea romană era rareori departe şi chiar atunci când nu se zărea, ea nu-mi părăsea gândurile.

Iisus ne învăţase să ne rugăm, pornind cu „Tatăl nostru, care eşti în ceruri…" Acum, în predicile lui „tatăl *nostru*" devenise „tatăl *meu*". „Casa tatălui meu este infinită. În ea sunt multe locaşuri pentru voi toţi care doriţi pacea şi armonia şi fericirea vieţii de apoi. Dar există *o singură cale spre ea* şi calea aceea este *prin mine.*"

Acela devenise mesajul lui. „Eu sunt adevărul şi calea şi lumina." îl auzeam limpede acum, mă alarma şi mă întrebam dacă nu cumva Iisus înnebunise, o nebunie alimentată de adulaţia mulţimilor care păreau să creadă aşa cum el dorise să credem noi, ucenicii lui – cu fervoare, necondiţionat, fără raţiune.

O dată cu încrederea îi crescuse însă şi mânia, de parcă convingerea că el era într-adevăr Mesia ar fi justificat furia şi frustrarea pe care le simţea faţă de cei care-şi cercetaseră sufletele şi găsiseră doar îndoială sau scepticism. Mânia nu mai era stăpânită şi stăvilită. Era un dulău de pază eliberat din lanţ. Ascultătorilor săi, Iisus le zugrăvea pe necredincioşii aceia arzând în iad, plângând prea târziu, implorându-l pe Domnul să-i ierte.

Era într-o stare de exaltare. Prin el, ne asigura, ordinea cea veche va fi distrusă, păcătoşii vor fi pedepsiţi, iar cei drepţi vor fi luaţi să trăiască de-a pururi în lumina prezenţei divine. Am amintit de unele temeri ale mele, dar mai exista o spaimă, care pândea în umbrele întunecate ale sufletului meu şi mă muşca în bezna nopţii. Presupunând că tot ce spunea el, tot ce pretindea pentru sine, ar fi fost adevărat… atunci oare eu, cu ambiguităţile mele, cu

frământările şi neajunsurile mele în privinţa credinţei, îmi mai câştigasem un colţişor în ceruri? Sau eram singurul dintre cei doisprezece destinat să petrec veşnicia plângând de durere şi scrâşnind din dinţi la recunoaşterea propriei mele nerozii?

În dimineaţa celei de-a doua zile petrecute în Betania, Iisus i-a trimis pe Filip şi Andrei să aducă un asin care-i fusese făgăduit. Vestea că el va intra azi în Ierusalim s-a răspândit şi în curând s-a strâns multă lume – oamenii noştri din Galileea, oameni din Betania şi Betfaghe şi în cele din urmă, pe când ne apropiam de Ierusalim, orăşeni care auziseră despre el şi ieşiseră să-l vadă. Atmosfera de surescitare sporea. Exista suflul ascuns de rebeliune care se putea declanşa oricând într-o adunare de evrei – rebeliune împotriva puterii romane care ne asuprea şi împotriva puterii evreieşti, regală şi religioasă, care o slujea pe cea romană. Nimic dintre toate acestea nu era spus pe faţă. Nu era necesar. Noi toţi le ştiam şi le simţeam – eu în aceeaşi măsură cu toţi ceilalţi. Iisus cuteza să transpună în fapt o profeţie care spunea că cel destinat să ne elibereze va sosi nu pe un nobil armăsar, ci pe un asin neînsemnat.

Oamenii ovaţionau, fluturau din braţe de la balcoane, întindeau ramuri de palmier, ba chiar şi veşminte frumoase, pe stradă, iar asinul, care era încă mânz, călca peste ele, iar la răstimpuri pornea în trap, de parcă ar fi ştiut că cel pe care îl ducea în oraşul sfânt era Mesia. Băieţaşi alergau pe lângă noi, strigând şi dând din mâini. Vânzătorii de la tarabe ne dăruiau fructe şi flori. Am auzit o femeie strigând că Iisus era regele lui Israel care venise să-şi revendice tronul şi cu toate că altă femeie de lângă ea strigase în replică: „Da, şi eu sunt regina din Saba!”, o făcuse cu glas destins, pe tonul cuiva care se simţea bine. Unii credeau şi alţii nu, dar toţi salutau vizita faimosului proroc şi făcător de minuni din Galileea.

Şi apoi, când am ocolit Muntele Măslinilor pe drumul dintre dealuri străjuit de măslini şi am coborât, pe lângă Grădina Ghetsimani, în Valea Chedronului, am zărit oraşul pe care nu-l mai văzusem din copilărie, cu zidurile masive, portocaliu-trandafirii spălăcit, care-i dădeau aspectul de fortăreaţă şi în acelaşi timp de palat, cu turnuri şi cupole, porţi uriaşe şi metereze. A fost o clipă de triumf şi când mi-o reamintesc, mă străbate şi acum fiorul acelei aţâţări. Pentru o zi, temerile mele au dispărut. Ce mai conta dacă el era Fiul lui

Dumnezeu sau fiul lui Iosif tâmplarul? Era Iisus din Nazareth, care promitea un *nou* Ierusalim şi oamenii se adunau în jurul său.

După ce am trecut de zidurile oraşului, prin Poarta Răsăritului, asinul a fost lăsat în seama unui flăcău care să ne aştepte întoarcerea şi noi am suit pe o scară măreaţă într-o curte interioară, unde am fost întâmpinaţi cu o amabilitate destul de îngheţată de reprezentanţi ai marilor preoţi şi scribi din Templu. Adoptaseră un respect pe care sunt sigur că nu-l simţeau, grijulii să nu-l jignească pe acela care sosise înconjurat de asemenea dovezi de susţinere din partea poporului. Oamenii, acolo ca şi oriunde, erau puternici când acţionau laolaltă. Era mai bine să nu-i înfrunţi direct, decât dacă erai sigur de sprijinul romanilor, şi fiindcă romanii obişnuiau să fie nepăsători când certurile dintre evrei se transformau în încăierări, autorităţile Templului nu se puteau bizui pe protecţie.

Ca atare, au urmat parabole din partea lui Iisus şi provocări dinspre farisei, un soi de hărţuială preliminară, în care cele două tabere şi-au tatonat puterile. Când un mare preot, susţinut de confraţii lui, i-a cerut lui Iisus să-i liniştească pe cei care-l urmau, a căror hărmălaie îngreuna dezbaterea, acesta a refuzat.

— Dacă vor tăcea prietenii mei, a spus el, pietrele vor striga.

În clipa aceea, un grup de copii din Betania, îndemnaţi de Lazăr care îi conducea, au început să ovaţioneze şi să strige că Iisus era Fiul lui David.

— Iisus, Fiul lui David! scandau ei. Iisus, Regele Evreilor!

Lazăr le bătea tactul.

— Iisus, *Fiul-lui-David!* Iisus, *Regele-Evreilor!*

Marele preot a fost şocat. Asta era blasfemie. A protestat din nou faţă de Iisus.

— Nu auzi ce strigă?

Iisus a zâmbit. Ba da, auzise. Dar oare preotul nu citise scriptura care spunea că din gura copiilor şi a celor ce sug vine adevărata laudă?

Oamenii aflaţi îndeajuns de aproape ca să-l audă s-au întors şi le-au strigat celor din spate vorbele sale. Răspunsul a ridicat un val de aplauze din mulţime.

Marele preot s-a încruntat.

— Eşti tu atunci ceea ce spun oamenii aceştia despre tine? O spui tu însuţi despre tine?

Iisus n-a răspuns, ci a replicat tot printr-o întrebare:

— Când vărul meu ucis, Ioan, îşi boteza discipolii în apele Iordanului, binecuvântarea venea de la Dumnezeu?

Era o întrebare şireată. Dacă marele preot ar fi răspuns că binecuvântarea lui Ioan nu venea de la Dumnezeu, ar fi putut mânia gloata imprevizibilă. Pe de altă parte, dacă ar fi confirmat natura divină a binecuvântării lui Ioan, ar fi putut părea o recunoaştere a faptului că aceşti autointitulaţi proroci aveau puteri egale cu ale clerului şi Templului, dacă nu chiar mai mari. Marele preot a dat un răspuns la fel de evaziv:

— La întrebarea aceasta numai Domnul poate răspunde.

— În acelaşi fel, a spus Iisus, numai Domnul poate răspunde prin a cărui autoritate propovăduiesc lumii mesajul meu.

Preoţii ar fi dorit să continue dezbaterea, dar Iisus le-a întors spatele, a ridicat glasul şi s-a adresat celor care-l urmaseră. Le-a spus o istorie despre un om care sădise o vie şi apoi plecase, lăsându-i pe lucrători să aibă grijă de ea. Lucrătorii furaseră însă roadele viei pentru ei. Când fuseseră trimise slugi pentru a lua partea din recoltă ce se cuvenea proprietarului, ele fuseseră bătute şi alungate. Când proprietarul îl trimisese pe fiul său să revendice ceea ce i se datora, acesta fusese omorât.

Aşa cum se întâmpla adesea când Iisus vorbea în parabole, înţelesul spuselor sale era nesigur. Treptat însă a devenit limpede, cel puţin pentru unii dintre noi, că proprietarul era Dumnezeu, lucrătorii hoţi erau preoţii, iar slugile bune erau prorocii lui Israel. Dar cine era fiul ucis? Cine altul decât Iisus însuşi? O dată în plus, el părea să-şi

prezică propria moarte. Observasem asta în ultimele zile şi săptămâni. Cu cât credea mai mult în rolul lui menit în ceruri, cu atât mai uşor accepta – ba chiar saluta – că acesta trebuia să se sfârşească prin uciderea sau execuţia sa. Era o acceptare ce părea să răzbată din el în momente de euforie publică şi care îl lăsa derutat şi deprimat după aceea.

Seara, când am revenit în Betania, am simţit că starea lui sufletească se schimbase. Surescitarea cu care începuse ziua ajunsese la apogeu, când mulţimile se revărsaseră împreună cu el în oraş. Acum însă chipul îi era înnegurat. Continua să fie exaltat, dar bucuria i se preschimbase în mânie.

La marginea aşezării, asinul a fost înapoiat proprietarului şi ne-am continuat drumul pe jos peste câmpul încă ocupat de oameni care intenţionau să petreacă acolo o noapte sau două, aşteptând Pastele. În fruntea noastră, Iisus mergea ca un general prin tabăra sa, atât de preocupat de gândurile despre bătălia de a doua zi, încât trecea cu privirea peste soldaţii lui. În grădina din spatele casei era un smochin. Văzându-l, Iisus a anunţat că-i era foame şi dorea fructe.

Era primăvară, un anotimp în care nu existau smochine şi nici alte fructe, însă bănuiesc că el era obosit şi derutat. A ridicat ochii spre crengi şi n-a zărit decât frunze. M-am aşteptat să fie luminat de înţelegerea greşelii pe care o făcuse şi să râdă de sine, dar nu s-a petrecut deloc aşa – el a clocotit de furie. Pomul îl refuzase. Trebuia să fie pedepsit. L-a blestemat. Să nu mai poarte fructe în vecii vecilor! *Să se usuce!*

Mi-am privit tovarăşii, ucenicii. Îşi fereau ochii unul de celălalt. Niciunul n-a vorbit. Iisus a pornit mai departe, continuând să fie negru de furie, iar noi l-am urmat, un grup nefericit la capătul unei zile care ar fi trebuit să fie triumfătoare.

Când am ajuns acasă, el nu putea sta locului şi nu se putea odihni. Marta ne pregătise o masă, cu o mâncare gătită special pentru el, dar Iisus a mâncat foarte puţin şi nu i-a mulţumit. Maria s-a aşezat la picioarele lui, aşteptând vorbe înţelepte, însă n-a auzit niciuna, iar el a ignorat-o. Lazăr a pomenit de ceata de copii, aşteptându-se să primească laude, dar n-a căpătat niciuna din partea lui Iisus. L-am tras atunci deoparte şi i-am spus cât de mult era apreciată

munca lui, atât azi, cât şi în pregătirea sosirii noastre.

Lazăr mi-a oferit zâmbetul lui lugubru pe faţa scofâlcită cu ochi injectaţi.

— Sunt fericit dacă învăţătorul este mulţumit, a zis cu un glas ce părea un ecou ridicat din sepulcrul fiinţei sale.

Îmi dădeam seama de ce oamenii erau derutaţi şi credeau că el fusese cu adevărat ridicat din morţi.

M-am întrebat ce ar fi trebuit să facem în privinţa lui Iisus. În ultimele săptămâni îl privisem cu atenţie şi bănuiam că în clipa aceea lucrul de care avea el nevoie, după care tânjea, nu era iubirea prietenilor individuali, ci a poporului. Îi trebuia asigurarea gloatei, posibilitatea de a-şi arăta sieşi puterea, etalând-o în faţa norodului. Mulţimea devenise oglinda lui. Mă temeam să-i fac o sugestie directă, pe care credeam că ar fi respins-o, însă în cele din urmă, părând s-o recepteze prin transferul neauzit de gânduri pe care-l practicasem în copilărie, el a sărit în picioare, răspunzând ca şi cum îi vorbisem, spunându-mi să mă duc afară, să aprind lumini pe câmp şi să adun mulţimea.

A chemat-o şi pe Maria Magdalena, împiedicându-se de cealaltă Marie şi pe jumătate călcând-o, fără să-i observe ochii adoratori şi privirea rănită.

— Du-te cu Iuda. Pregătiţi totul afară. Trebuie spuse nişte lucruri.

În seara aceea, sub flăcările făcliilor improvizate, care ridicau fuioare de fum, şi înaintea credincioşilor cu ochii căscaţi de exaltare şi groază, Iisus a ţinut o predică de o ferocitate extraordinară. A început printr-un atac împotriva preoţilor şi scribilor – îndeosebi împotriva celor care făceau parte din secta fariseilor. Ei erau nebuni, ipocriţi, făţarnici ticăloşi, paraziţi. Ei şi cei aidoma lor erau ucigaşii profeţilor lui Israel. Ei erau şerpii şi viperele care n-aveau să scape de focurile gheenei. Templul era casa Domnului pe Pământ, dar, pângărit de depravarea clerului şi abandonat de Sfântul Duh, nu mai era decât un maldăr de pietre. Pietre care puteau fi dărâmate. Nu era departe ziua când avea să se întâmple asta. N-avea să mai rămână piatră peste piatră.

Aceea avea să fie ziua cutremurătoare (a urmat el) care avea să prevestească sfârşitul vremii. Se va ridica neam peste neam şi împărăţie peste împărăţie. Între neamuri şi împărăţii vor fi vrajbe, răzvrătiri şi războaie. Fratele îşi va vinde fratele, tatăl îşi va vinde fiul, copiii se vor ridica împotriva părinţilor şi-i vor ucide. Vor fi cutremure şi foamete. Va fi *urâciunea pustiirii,* pe care a pomenit-o prorocul Daniel.

— *Luaţi seama!* Vocea lui a răsunat peste câmpul pietros, părând să mişte vârfurile chiparoşilor, astfel că liliecii şi-au luat zborul într-un potop negru şi tăcut şi au fulgerat peste capetele noastre. Luaţi seama, prieteni! Când va sosi ziua aceea, şi nu va trece neamul acesta până nu va fi, cel de pe acoperiş să nu se coboare în casă şi să afle înfricoşarea care este acolo. Cel ce va fi în ţarină să nu se întoarcă acasă, la familia lui. Ci să fugă de îndată, să suie în dealurile Iudeii… şi să se roage să nu fie iarnă, căci va fi o iarnă cum n-a mai fost alta vreodată.

A tăcut şi ne-a fulgerat cu privirea. Făcliile din spatele lui s-au înteţit sub o pală de vânt şi, pentru o clipă, s-a părut că trupul îi ardea cu o văpaie de aur. Lumina a pălit, apoi a crescut iarăşi.

— Adevăr vă grăiesc, când vă spun că cele cu prunc în pântece şi cele ce alăptează în ziua aceea îşi vor dori să fi fost sterpe. Soarele se va întuneca şi Luna nu-şi va mai da lumina ei. Stelele vor cădea ca ploaia fierbinte, puterile cerurilor se vor zgudui şi atunci, prieteni, atunci…

Cu încheieturile degetelor albite, apăsate de şolduri, cu pieptul bombat, cu chipul întors pe jumătate într-o parte şi bărbia ieşită în afară, a părut că s-a înălţat, ridicându-se peste noi. Mulţimea era înspăimântată şi în momentul acela eu însumi am fost unul din mulţime. Mi-am ţinut răsuflarea.

— Atunci, prieteni, dacă veţi trăi, îl veţi vedea pe Fiul Omului venind pe nori în toată slava lui, însoţit de îngerii săi care-i vor aduna pe cei aleşi ai lui. Închipuiţi-vă că sunteţi doi, lucrând pe un ogor. Îngerii vor veni şi-l vor lua pe unul, iar pe celălalt îl vor lăsa. Dintre două femei care vor măcina la moară când vor veni îngerii, una va fi luată şi cealaltă va fi lăsată.

Cerurile şi pământul aşa cum au fost ele se vor trece, dar cuvintele mele, care sunt adevărul, vor rămâne. Fiţi gata, prieteni. Aşteptaţi-vă la acestea – *în curând.* Vegheaţi şi aşteptaţi, luând aminte la cele ce v-am spus. Există o singură cale spre Tatăl din ceruri. *Eu sunt calea.*

Crede în mine

şi asigură-ţi locul

în Slava Cerurilor –

refuză şi mori,

fără a mai simţi altceva

decât chinurile veşnice –

biciul şi zăhărelul

vechi şi infailibile,

el le folosea

ca un maestru –

Iisus, sclipitorul meu

prieten, care ne

îngrozea, supunându-ne,

aşa cum fac oamenii,

înaintea şfichiului vorbelor.

Dar puterea

are preţul ei şi

el încă nu-l plătise.

CAPITOLUL 19

Toţi am fost agitaţi în noaptea aceea. Iisus s-a plimbat înainte şi-napoi, încă surescitat şi încordat de efectele propriei sale predici. După miezul nopţii, Marta s-a oferit să-i gătească ceva, ori să-i aducă fructe şi lapte, iar când el a îndepărtat-o cu un gest, spunând că gândul mâncării îl îngreţoşa, Maria a propus „o scurtă plimbare sub razele lunii”. Cuvintele i-au fost primite cu o încruntătură neînţelegătoare, de parcă i s-ar fi vorbit într-un grai străin, şi cele două surori s-au retras în odaia pe care o împărţeau, dezamăgite şi probabil jignite. Lazăr, aşezat într-un scaun, aplecat în faţă, cu coatele pe genunchi şi mâinile încleştate neliniştit, l-a urmărit pe Iisus mergând, privindu-l ca un câine credincios, dar incapabil să sugereze ceva, temător să vorbească. De acum din una dintre cele două încăperi în care noi, ucenicii, urma să dormim pe podea se auzeau sforăiturile celor doi fraţi pe care Iisus îi numea „fiii tunetului”.

În primele ore ale dimineţii am fost trezit dintr-un somn superficial de glasul Mariei Magdalena, care-i vorbea lui Iisus pe ton liniştitor şi cânta, foarte încet, un cântec din regiunea Galileii pe care el şi cu mine îl ştiusem din copilărie. M-am sculat şi am ieşit în grădină. Când m-am întors, am aruncat o privire în odaia lor. Iisus era întins cu faţa în jos şi în lumina slabă o puteam vedea pe ea masându-i umerii în vreme ce cânta. Nu ştiu dacă acel cântec a avut efect pentru el, însă pentru mine a avut şi m-am cufundat în cele din urmă într-un somn cu adevărat adânc.

M-au deşteptat zgâlţâiturile lui Iacov. Era dimineaţă şi în jurul meu totul se pusese în mişcare – oameni treceau înainte şi înapoi prin casă, iar strigăte şi zgomote felurite răzbăteau din grădină şi din câmpul din jurul ei. Mi s-a spus că urma să ne întoarcem în oraş, toţi, şi să adunăm susţinători pe drum. Iacov credea că Iisus primise porunci în vis, care-l anunţaseră că trebuia să revină şi să-şi lase pecetea asupra oraşului sfânt.

— Ieri n-au fost decât vorbe, a zis Iacov, repetând ce i se spusese. Astăzi se va trece la fapte.

Am dorit să ştiu ce însemna „fapte”.

— Vom afla, nu? a răspuns el cu tonul acela aparte, nătâng şi arţăgos, pe care-l rezervase pentru mine de când căzusem în dizgraţie.

Nu m-ar fi surprins dacă mi-ar fi replicat: „Nu întreba, şi nu vei fi minţit."

Afară, în grădină, câţiva dintre tovarăşii mei ucenici cercetau smochinul, încercând să decidă dacă se usca. Căzuseră de acord că frunzele lui atârnau moi şi că avea nevoie de apă, dar era oare ceva recent sau la fel fusese şi ieri? Simon Petru, Ioan şi Bartolomeu erau convinşi că murea deja sub povara blestemului lui Iisus. Toma spunea că el nu putea fi sigur. Matei aprecia că poate nu se întrevedea nicio schimbare… *deocamdată,* a adăugat el, nedorind să fie acuzat de lipsă de credinţă.

În dimineaţa aceea, Iisus a frânt pâine pentru noi, a binecuvântat-o, rostind rugăciunea de mulţumire, şi ne-a întins fiecăruia câte o bucată. A fost un moment de linişte, în care s-a reafirmat puterea lui misterioasă asupra mea, asupra noastră a tuturor, iar eu l-am resimţit cu atât mai acut, cu cât înainte şi după aceea existase atâta înfrigurare. Am mâncat în tăcere, am trecut din mână în mână un vas cu lapte de capră şi ne-am rugat laolaltă – „Tatăl nostru care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău…" Rugăciunea era o obişnuinţă, însă a părut plină de tâlcuri nerostite, care ne erau proprii nouă şi momentului acela.

Ce îmi reamintesc în continuare este mulţimea mergând în dezordine, ieşind de pe câmp şi apucând-o pe drumul colbuit, cu cei din faţă întorcându-se pentru a-i îndemna să se grăbească să ţină pasul pe cei care rămăseseră în urmă; sentimentul, atât de diferit faţă de ziua anterioară, că foarte important era timpul, că nu aveam niciun moment de pierdut. Ieri fuseseră o intrare triumfătoare şi o primire caldă în oraş; astăzi aducea mai degrabă cu un asalt. În predica lui din seara anterioară, Iisus vorbise despre dărâmarea Templului şi se părea că noi am fi fost pregătiţi s-o începem. Locuitorii Ierusalimului au ieşit iarăşi să ne privească, dar atmosfera nu mai era de carnaval. Acum privirile lor erau neliniştite. Copiii care ieri alergaseră pe lângă noi, strigând şi ovaţionând, azi tăceau, reţinuţi de mamele lor. Iar în frunte era Iisus, încruntându-se, formidabil – profetul autointitulat venit din provincii pentru a le

spune orăşenilor ce trebuiau ei să ştie.

Am mers pe acelaşi drum, în jurul Muntelui Măslinilor, şi am intrat prin aceeaşi Poartă de Răsărit; dar de data aceasta, urmându-l pe Iisus (care putea într-adevăr să asculte o poruncă divină, într-atât de neşovăitor îi era pasul), am suit scara abruptă spre vasta curte interioară a Templului, pe care mi-o reaminteam din vizita din copilărie.

Era neschimbată, duhnind a fum de lemn, sânge vărsat, fecale şi carnea arsă a jertfelor interminabile. Se auzeau aceleaşi mugete, behăituri, cotcodăceli şi zbierete ale animalelor sortite morţii, aceleaşi strigăte ale schimbătorilor de bani care căutau să atragă atenţia, aceleaşi flecăreli ale proprietarilor de tarabe şi, de undeva direct de deasupra, incantaţiile solemne ale unui cor de leviţi.

Probabil că pentru aceia a căror zi eram pe punctul de a o tulbura, noi nu păream decât o gloată condusă de un predicator zdrenţăros. Scena din curtea Templului nu era nici solemnă, nici frumoasă, însă avea sistemul şi ordinea ei proprii. Acesta era locul unde divinul şi umanul se întâlneau şi negociau – omul recunoştea păcatul şi oferea daruri împăciuitoare, iar Dumnezeu accepta jertfa şi acorda iertarea. Aceasta era procedura din Templu pe care Iisus o condamnase în învăţăturile lui şi pe care acum era decis să o distrugă.

Era plin de energie, iar încrederea lui era neşovăitoare în momentul acesta. Mă târâm în urma lui, lipsit de orice fărâmă de încredere, alarmat de posibilitatea violenţelor, îngrijorat de consecinţe.

Prima ţintă a furiei lui Iisus au fost tarabele şi mesele schimbătorilor de bani. Fără a irosi vreun cuvânt, a prins colţul primei mese lângă care se afla şi a ridicat-o de pe caprele ei de lemn, trimiţând-o cu un trosnet pe jos. Ucenicii au ovaţionat şi au azvârlit scaune în jur, îmbrâncind negustorii şi vânzătorii în stânga şi în dreapta şi lovind cu picioarele în tot ce le ieşea în cale. Monede de toate felurile, sicli iudaici, drahme şi leptaue greceşti, denari şi codranţi, au zornăit pe pietre şi s-au împrăştiat în toate părţile. Bucăţile de hârtie care consemnau tranzacţiile s-au risipit, zburând prin curte sau călcate în picioare. Se auzeau strigăte de mânie. Oamenii s-au năpustit, îndoindu-se din mijloc, unii în patru

labe, străduindu-se să-şi salveze banii ori să ia monedele care aparţineau altora. Au izbucnit încăierări. „Era a mea!” „Ba a mea!” Iisus s-a repezit la altă masă, apoi la alta, răsturnându-le, dărâmându-le pe jos.

— Casa Tatălui meu era casă de rugăciune, a răcnit el, şi voi aţi făcut din ea peşteră de tâlhari!

— Peşteră de tâlhari! au strigat cei care-l urmau. *Peşteră de tâlhari! PEŞTERĂ DE TÂLHARI!*

Un şir de tarabe vindeau porumbei şi animale mici pentru sacrificii şi, cu ajutor din partea pescarilor, acestea au fost de asemenea răsturnate. Eliberaţi din colivii, porumbeii fâlfâiau din aripi prin văzduhul plin de fum. Miei şi iezi, scăpaţi din funii, alergau behăind dezorientaţi, pierduţi în mulţime.

Eu nu am participat la crearea tărăboiului. În minutele acelea, nu mă gândeam decât în ce fel l-aş fi putut scoate pe Iisus de acolo pentru a-l scăpa de arestare. Zărisem trei sau patru păzitori ai Templului care încercau să-şi croiască drum spre noi, dar erau împiedicaţi de mulţimea care ne urmase. Exista de asemenea un grup de tineri leviţi, care coborâseră până la jumătate o scară de piatră şi priveau de sus, gesticulând şi vorbind agitat între ei. Unul a fugit înapoi, în sus pe trepte, altul în jos, către intrarea principală, pentru a aduce ajutoare. Ni se spusese că autorităţile Templului nu-i vor chema niciodată pe soldaţii romani înăuntru, dar puteau aprecia că tulburările erau îndeajuns de serioase pentru a apela la ostaşii lui Irod, care erau încazarmaţi destul de aproape.

L-am prins pe Iisus de braţ. Gâfâia şi-şi pierduse în asemenea măsură suflul, încât a trebuit să se rezeme de mine pentru a-şi reveni.

— Lucrarea este terminată! i-am strigat, străduindu-mă să arăt ca şi cum aş fi fost încântat. Acum trebuie să plecăm de-aici, înainte să aducă soldaţii să te aresteze.

El s-a încruntat, nesigur.

— Să ne aresteze pe toţi, am spus.

A încuviinţat, trăgând adânc aer în piept.

Nu l-am mai aşteptat să se răzgândească. L-am înhăţat pe Simon Petru, apoi pe Andrei.

— Iisus spune că-i momentul să plecăm. Înainte să vină soldaţii. Daţi-i drumul spre porţi.

Ne-am adunat, toţi treisprezece, formând un grup în timp ce ne retrăgeam. Susţinătorii noştri, aceia care nu fugeau deja, ne-au urmat, împrăştiindu-se prin labirintul de străzi din sudul Templului. Până ce ajunsesem la Grădina Ghetsimani, doar câţiva dintre ei mai rămăseseră alături de noi. Restul o luaseră la goană către locuri ferite, ştiind că preoţii vor fi neiertători şi că Irod Antipas era aspru în privinţa dezordinii publice.

După întoarcerea în Betania, Iisus a fost abătut. A căutat-o pe Maria Magdalena, pentru alinare. Ea a stat cu el în grădină, la umbra unui spalier acoperit de iederă, şi l-a ţinut de mână. M-am alăturat lor acolo.

— Ar trebui să ne întoarcem în regiunea noastră, i-am spus. Aici nu eşti în siguranţă. Orăşenii au fost interesaţi de tine, dar asta a fost ieri. Nu va dura.

— Am venit pentru Paşte, a zis el.

M-am uitat la Maria. Faţa ei era calmă, liniştitoare, loială.

— Spune-i, am îndemnat-o.

Ea a surâs şi a părut amuzată.

— Să-i spun? Ce să-i spun lui Iisus? Crezi că tu şi eu ştim ceva ce el nu ştie?

Am insistat.

— Dacă plecăm acum, diseară am putea fi în Ierihon.

El a scuturat din cap şi mi-a întors spatele.

Am intrat în casă, căutând pe cineva care să mă susţină.

— Lasă-l pe Iisus să hotărască, a zis Filip şi ceilalţi au încuviinţat, considerându-mi nerăbdarea de a pleca drept altă dovadă a lipsei mele de credinţă.

Iisus a apărut din grădină.

— Cât a mai rămas în pungă?

Am scos-o de sub pătura mea şi am deşertat-o pe podea. Iisus a privit monedele de argint. Toţi ne-am uitat la ele, numărându-le. Erau treizeci.

— Ia-le pe toate, mi-a spus.

Urma să închiriez o odaie la etajul unei taverne şi să comand o cină bogată, cuvenită pentru Paşte; de asemenea, culcuşuri pentru înnoptat, care aveau să fie scumpe, deoarece oraşul se umplea cu pelerini veniţi la sărbătoare. Cina urma să fie doar pentru Iisus şi noi, cei doisprezece. Dacă aveau să fie tulburări, arestări, pedepse, el nu dorea ca altcineva să pătimească – nici Maria Magdalena, nici Lazăr şi surorile lui şi nici ajutoarele din Betania.

— Du-te imediat, a spus. Am şovăit şi el m-a sfredelit cu privirea, citindu-mi gândurile. Dacă preferi să pleci repede, ca să nu fii prins…

Asta era ceea ce doream, însă ştiam că n-o pot face.

— Numai dacă plecăm toţi.

A clătinat din cap.

— Lucrarea de aici trebuie sfârşită.

În seara aceea, ne-am dus în una dintre cele mai bune taverne din Ierusalim pentru cina pe care Ptolemeu şi alţi membri ai sectei lui Iisus care trecuseră prin Sidon o descriau adesea în predicile lor drept „Cina cea de Taină”, în jurul ei a plutit un aer de pierzanie, deşi niciunul dintre noi, cu excepţia poate a lui Iisus, nu avea de unde să ştie că va fi ultima noastră masă laolaltă. Ba chiar îmi

reamintesc că înainte să ne fi aşezat şi atmosfera să fi devenit serioasă, am glumit şi am râs aşa cum făceam în vremurile mai fericite. Fraţii pescari se lăudaseră cu distrugerile pe care le făcuseră în Templu şi amintiseră de plăcerea simţită „dând cap în cap nişte orăşeni”. Matei spusese una dintre glumele lui deocheate, din timpul când umblase ca preceptor. Toma obiectase, zicând că nu era cuvenită în timpul Paştelui. Toţi se uitaseră la Iisus ca să judece în privinţa aceea, iar el se prefăcuse, cu un zâmbet pişicher, că nu pricepuse gluma. Bartolomeu, care dispăruse după ce părăsiserăm Templul, sosise târziu şi gâfâind, purtând o broşă pe care n-o mai văzuserăm până atunci şi noi îl tachinasem despre noul lui prieten, un tânăr giuvaiergiu din Betfaghe.

El însă ne-a adus veşti care au pus capăt tuturor glumelor. Căutându-ne, se întorsese la casa lui Lazăr şi a surorilor sale. Soldaţii lui Irod şi păzitorii Templului fuseseră deja acolo, cerând să-l vadă pe Iisus. Scotociseră casa, spărseseră zăvoare şi aruncaseră lucruri peste tot. Lazăr îi asigurase că Iisus şi ucenicii săi porniseră înapoi spre Galileea, dar nu era sigur că fusese crezut.

M-am uitat – cred că toţi ne-am uitat – la Iisus, aşteptând o reacţie. N-a existat niciuna sau poate doar acceptare. Totul se desfăşura conform planului lui Dumnezeu.

Mâncarea era de miel cu verdeţurile tradiţionale. Mai întâi însă Iisus a rupt pentru noi pâinea nedospită, a binecuvântat-o şi ne-a dat o cupă cu vin din care să sorbim toţi, trecând-o de la unul la celălalt. El a stat în capul mesei şi ne-a vorbit pe un ton trist care atrăgea atenţia. După ce va fi plecat dintre noi, ne-a spus, trebuia să facem aşa cum făceam acum. Să considerăm pâinea şi vinul ca o împărtăşanie sfântă. Pâinea avea să fie trupul lui, vinul, sângele lui.

Am privit în jurul mesei, căutând şi la alţii un semn al alarmei pe care am simţit-o, auzind vorbele acelea. N-am zărit nimic. Glasul minunat al lui Iisus, ferm şi exaltat, îi prinsese, îi subjugase şi-mi dădeam seama că eram singurul care nu credea că ne aflam în prezenţa divinului. În trecut existaseră îndoieli şi incertitudini, dar acum se părea că acestea dispăruseră complet. Cu ochii strâns închişi, ridicaţi în sus, înlăcrimaţi sau pur şi simplu holbându-se (ca ai lui Bartolomeu) plini de iubire şi încredere în conducătorul nostru – toţi, în felurile lor diferite, spuneau aceeaşi poveste. Un

juriu format din egalii lui dădea un verdict majoritar, unsprezece la unu în favoarea lui. Iisus din Nazareth, afirmau ei, era Fiul lui Dumnezeu.

După patruzeci de ani, cuvintele pe care ni le-a spus Iisus în seara aceea mi-au rămas la fel de adânc săpate în memorie ca şi când eu şi m-aş fi numărat printre credincioşi. Focul întunecat dispăruse complet din elocvenţa lui, înlocuit de farmecul şi blândeţea care mă convinseseră să părăsesc Nazarethul şi să bat drumurile alături de el. Ca şi în zilele acelea de la început, gândurile lui se întorceau către cei sărmani, cei nefericiţi, cei împilaţi, cei slabi. Vremea lor, ne-a asigurat Iisus, se apropia. Furia şi mânia, făgăduielile faptelor teribile şi pedepselor individuale, flăcările iadului, despărţirea grâului de pleavă, a oilor de capre, plânsetele, bocetele şi scrâşnetele dinţilor – toate se topiseră într-un mesaj de speranţă şi asigurare. El era unul dintre noi, ne-a spus, egalul, nu conducătorul nostru. Sau, dacă întotdeauna trebuiau să existe stăpâni şi slugi, ar fi preferat să-l considerăm ca pe sluga noastră. El pleca de la noi, dar se ducea la Tatăl său, pentru a pregăti un loc pentru noi şi pentru toţi cei care credeau în el. Nu trebuia să fim tulburaţi de cele i se vor întâmpla în zilele următoare, ci să le acceptăm pentru binele mai mare, pentru ca morţii să aibă parte de viaţă veşnică, iar lucrurile neliniştitoare şi nedesluşite se vor limpezi, în timp. Noi îl vom pierde, însă peste puţin timp îl vom vedea din nou, viu şi sănătos şi păşind cu pas sprinţar pe Pământ. Va fi tristeţe, dar ea se va preschimba în fericire şi sărbătoare. Durerea va fi precum durerea naşterii, iar bucuria precum bucuria unei vieţi noi. Tatăl ne iubea pe noi fiindcă îl iubiserăm pe Fiu, iar pentru iubirea aceea se va răspunde rugăciunilor noastre şi noi vom fi răsplătiţi. Vom avea propriile noastre clipe de slăbiciune, când credinţa putea să tremure. Unul dintre noi putea tăgădui că a fost vreodată ucenic; altul putea trăda încrederea care existase între noi. Asemenea lucruri, dacă se vor întâmpla, nu trebuiau să ne clatine credinţa. Noi toţi eram oameni şi de aceea supuşi greşelilor şi slăbiciunilor, însă credeam în el şi asta era cel mai important. Credinţa era cheia împărăţiei cerurilor şi prin faptul că ne aflam aici în seara aceasta, fiecare dintre noi dovedea că deţinea cheia.

Iisus se înşela în privinţa asta. Eu simţeam vechea iubire pentru el, ca prieten, şi admiraţia pentru oratoria lui; dar ca ucenic, mă

împotmoleam. Nu izbuteam să cred că el era Mesia divin. Dacă era hotărât, aşa cum părea, să nu fugă, dacă era hotărât, chiar, să moară, ştiam că nu-l voi mai revedea niciodată, nici ca om şi nici ca Fiu al Omului.

Nu aveam să-l trădez, dar îmi lipsea ceea ce el numise „cheia”.

Închipuie-ţi că

prietenul tău insistă că

trebuie să-i mănânci trupul

şi să-i bei

sângele, fiindcă el

a pornit spre ceruri –

dar ceilalţi

prieteni ai săi par să-i

accepte cuvintele

fără tăgadă –

şi există un sentiment de

veneraţie, o

tăcere, ca şi cum

stelele însele şi-ar

ţine răsuflarea –

şi tu ştii că,

undeva, aşteaptă

crucea şi piroanele…

Vei înţelege

cum trăieşte cu mine

ca un vis

întunecat, un coşmar

intens, niciodată

alungat.

CAPITOLUL 20

Istoriile pe care le aud de la Ptolemeu şi prietenii lui despre „Cina cea de Taină" şi cele ce au urmat sunt întotdeauna detaliate şi stranii, jumătate adevăr şi jumătate născocire. Iisus prezice că eu, Iuda din Keriot, îl voi vinde şi că Simon Petru, piatra pe care urma să fie clădită biserica lui, se va lepăda de el de trei ori înainte de cântatul cocoşilor. El îşi prezice propria lui moarte. El îşi prezice învierea în ziua a treia. Aşa că Iuda îl trădează cum se cuvine autorităţilor, iar Simon Petru se leapădă de el de trei ori înainte de cântatul cocoşilor. Iisus moare. Iisus se ridică din morţi. Faptele se petrec, deoarece erau aşteptate. Iisus ştie cum se termină ele, ca şi etapele prin care se va ajunge la final. Divinitatea lui este confirmată de preştiinţa lui.

Eu am fost acolo şi-mi amintesc foarte puţine din toate acestea – cu siguranţă, niciun fel de acuzaţii de lepădare şi vânzare, decât (după cum am pomenit de acum) în termenii cei mai generali. Bineînţeles, Ptolemeu (Bartolomeu, aşa cum se numea pe atunci) ar susţine la fel: el a fost acolo, a fost unul dintre cei doisprezece. A stat la aceeaşi masă, a fost martor la aceleaşi întâmplări. Oare amintirile lui au fost transformate ca să confirme credinţa pentru a cărei răspândire trăieşte? Sau oare lipsa mea de credinţă m-a orbit înaintea celor ce s-au petrecut în realitate? Ca să simplific lucrurile: mă înşel eu sau el? Numai Dumnezeu poate răspunde la această întrebare, dacă există un Dumnezeu, iar dacă există, el tace şi a tăcut în toţi aceşti patruzeci de ani când, Iisus ne-a asigurat, vom vedea carul de foc, mânia divină, desemnarea Aleşilor şi apusul vremii. „Unde eşti, Iisus?" întreb câteodată bolta nopţii. Este o glumă, desigur, nu o rugăciune solemnă; nici măcar o întrebare serioasă. El este mort şi dacă aş primi vreodată un răspuns din beznă, cred că aş putea muri mai degrabă de surprindere, decât de frică.

Azi-dimineaţă ne-au sosit veşti din Ierusalim, teribile chiar dacă erau aşteptate de multe luni. Legiunile romane au străpuns în cele din urmă apărările cetăţii. Oraşul a fost ars, dărâmat, transformat în ruine. Foarte puţini dintre locuitorii lui au supravieţuit. Ştirea, adusă mai întâi de conducătorii unei caravane de cămile şi confirmată după aceea de o familie de evrei din Betfaghe, este că

apărătorii oraşului incendiaseră o maşină de asediu romană undeva lângă Poarta Damascului, dar flăcările fuseseră purtate de vânt înapoi către fortificaţiile din lemn şi în curând cuprinseseră oraşul, unde puţurile erau secate şi aproape că nu existase apă pentru a lupta împotriva văpăilor. Incendiul năruise un zid, uşurând pătrunderea romanilor, care se năpustiseră pentru atacul final de pe Muntele Scopus, unde erau adunaţi, ucigând totul în cale. Cetăţenii se luptaseră din toate puterile însă, slăbiţi de înfometare, boli şi deznădejde, fuseseră în curând copleşiţi. Bătălia continuase şi nimeni nu fusese cruţat – bărbat, femeie sau prunc. Ni s-a spus că generalul roman Titus, fiul noului împărat, plânsese auzind despre pustiirea făcută de trupele sale. Ptolemeu şi eu am plâns, auzind veştile. Pentru o clipă am fost fraţi, aşa cum fuseserăm cu multă vreme în urmă. Am vrut să-i spun cine eram, dar nu puteam vorbi de durere şi clipa aceea a trecut.

„Ce se va întâmpla cu noi?" mă întreb, gândind ca un evreu, uitând pentru moment noua mea identitate în această comunitate greacă. Mă imaginez ca pe unul dintre supravieţuitori, un mic grup de evrei, vânat, sorocit să rătăcească din nou în căutarea unui cămin. Îi mulţumesc norocului meu că lucrurile nu stau aşa. Mulţumesc scepticismului meu, neîncrederii mele, ochilor mei atenţi şi minţii mele deschise pentru viaţa pe care mi s-a îngăduit s-o trăiesc. Îi mulţumesc răposatei mele soţii Thea, copiilor şi nepoţilor mei greci. Mulţumesc mantiei acoperitoare a graiului nou şi culturii diferite. Plâng însă pentru Ierusalim şi pentru locuitorii săi şi sper că evreii îşi vor reveni în provincii, că vor fi lăsaţi să trăiască şi să reînceapă totul.

Tezeu mi-a adus primul ştirea. Fusese într-un grup mic care se strânsese în piaţă, îmbiindu-i pe conducătorii de cămile cu băuturi şi hrană şi ascultându-le poveştile. După plecarea lui Tezeu, am pornit în plimbare spre faleză. L-am găsit pe Autolicus în atelierul lui şi i-am istorisit cele tocmai aflate. El m-a privit pătrunzător, străduindu-se, cred, să-mi cântărească emoţia.

— Cel puţin, a spus, nu este regiunea ta natală.

Era adevărat. Deşi nu scăpase neatinsă, Galileea avea să fie iertată de grosul mâniei romanilor. Dar Ierusalimul simboliza ceva. M-am surprins pe mine însumi, rostind:

— Ştii, nu-i aşa, că înainte să fi venit aici numele meu era Iuda?

A părut nedumerit. Nu surprins – copiii mei ştiuseră dintotdeauna că părinţii mă botezaseră Iuda. Dar Autolicus nu-l considera ca fiind alt nume.

— „Iuda” nu este pur şi simplu forma ebraică a lui „Ida”?

Am răspuns că aşa presupuneam, cu toate că nu credeam asta – n-o credeam deloc. Prin întrebarea aceea, fiul meu arătase însă că el era grec şi, aşa mi se părea, că eu continuam să fiu evreu.

— Mai bine să nu te reţin din treabă, i-am zis.

Mi-a cuprins umerii cu un braţ, stângaci, ca şi cum n-ar fi fost sigur dacă mângâierea mea ar fi fost cuvenită sau exagerată.

Am plecat mai departe pe ţărm, până la un loc năpădit de tamariscă şi leandri, unde ţineam o bărcuţă. Am scos-o de sub tufăriş, am împins-o pe apă şi am sărit înăuntru, vâslind cu lovituri scurte pe marea limpede, privind un banc de scrumbii care se deplasau la unison, cotind fără grabă la stânga, apoi la dreapta, ca o unică făptură marină alcătuită din multe părticele.

Brusc, făptura aceea unică s-a preschimbat în mai multe făpturi, speriate, fugind, împrăştiindu-se în toate direcţiile. N-am văzut peştele mai mare care le urmărea sau mai precis n-am întrezărit decât o străfulgerare a lui. Apa nu mai era limpede. Zeci de scrumbii goneau la suprafaţa ei, încercând să scape în elementul străin lor – ca o oglindă a oamenilor care plonjau în mare pentru a scăpa de captură sau de moarte.

Şi după aceea totul a redevenit calm – nemişcat, tăcut, minunat. În jurul bărcuţei mele, marea s-a domolit, a devenit transparentă. Prădătorul, satisfăcut, dispăruse, iar minusculii supravieţuitori s-au regrupat în indiferenţa lor, un nor subacvatic argintiu, unduitor.

Am rămas o vreme fără să mă gândesc la nimic, doar percepând totul, pe mine şi scena, prezentul şi trecutul, de parcă eu şi ea, sau eu şi ei, nu eram defel separaţi, ci un singur trup; şi atunci, dintr-un colţişor de mult uitat al minţii, mi-am reamintit câteva versuri

dintr-un psalm a cărui „dreptate aspră”, cum o denumea el, îl tulburase pe blândul nostru tutore, dar îl animase pe elevul lui cel mai bun:

„La râul Babilonului, acolo am şezut şi am plâns, când ne-am adus aminte de Sion.

În sălcii, în mijlocul lor, am atârnat harpele noastre.

Că acolo cei ce ne-au robit pe noi ne-au cerut nouă cântare, zicând: «Cântaţi-ne nouă din cântările Sionului!»

Cum să cântăm cântarea Domnului pe pământ străin?

De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea!

Să se lipească limba mea de grumazul meu, de nu-mi voi aduce aminte de tine, de nu voi pune înainte Ierusalimul, ca început al bucuriei mele.

Adu-ţi aminte, Doamne, de fiii lui Edom, în ziua dărâmării Ierusalimului, când ziceau: «Stricaţi-l, stricaţi-l până la temeliile lui!»

Fiica Babilonului, ticăloasa! Fericit este cel ce-ţi va răsplăti ţie fapta ta pe care ai făcut-o nouă.

Fericit este cel ce va apuca şi va lovi pruncii tăi de piatră.”

Versurile acelea sunt crude şi le-am simţit iarăşi puterea, deşi fără a crede, aşa cum poate crezusem cândva, că răul făcut lui Israel (sau oricui altcuiva) va fi îndreptat printr-o compensare finală de brutalităţi.

Dar Ierusalimul se va ridica din nou. Vor fi supravieţuitori. Neamul nostru este viguros. Cât despre mine, eu sunt Ida din Sidon, evreu însă ne-evreu, tată al unei familii greceşti şi astfel grec, prin opţiune dacă nu prin naştere şi educaţie.

*

După ce am terminat cina, Iisus ne-a condus în stradă, închiriasem două-trei camere în tavernă, culcuşuri suficiente pentru toţi, dar nu era târziu, aşa că l-am urmat fără să punem întrebări. El ne-a dus în Valea Chedronului, unde am trecut apa şi am suit pe deal în Grădina Ghetsimani. Iisus o lăudase de fiecare dată când trecusem pe lângă ea pentru a intra în oraş şi acum dorea să se roage acolo. Era o seară frumoasă şi senină şi noi umblam în grupuri de câte doi sau trei după el, încruntaţi, neliniştiţi, temându-ne să punem întrebări.

Iisus s-a oprit sub măslini şi a spus că trebuie să ne odihnim. Ucenicii s-au întins, căutând petice mai moi şi smocuri micuţe de iarbă pe solul pietros, ca şi bolovani netezi pentru a-şi sprijini capetele. Iisus a mers mai departe. L-am lăsat câteva minute, apoi am plecat după el. L-am găsit într-un crâng de măslini deşi, ţinându-se de o creangă de deasupra, cu fruntea rezemată de trunchi. Se ruga în frânturi răguşite de fraze, cu un glas plin de deznădejde şi teamă.

I-am pus mâna pe umăr, însă mi-a scuturat-o. Dorea ca nimeni să nu-i mai vadă tulburarea aceea. S-a îndreptat şi şi-a redobândit stăpânirea de sine. Când am dat să vorbesc, mi-a pus palma peste gură.

— Nu spune nimic… Decât dacă este ceva ce n-am mai auzit până acum de la tine.

Mă domina şi am rămas tăcut. A fost totuşi ca şi cum între noi se desfăşura un dialog neauzit. Eu îi reaminteam că ceea ce făcea era sinucigaş şi inutil. El repeta că era voia Tatălui.

Aş putea numi încăpăţânare fermitatea aceea de a nu bate în retragere şi a se salva. Probabil însă că ar fi mai cinstit să-i spun loialitate – loialitate faţă de cei care-l urmau, dar, mai mult decât atât, faţă de el însuşi, faţă de Dumnezeul şi cauza pentru care petrecuse aproape trei ani predicând. Iisus contestase autoritatea Templului şi-şi afirmase propria autoritate. Pentru ca atât contestarea, cât şi afirmarea să poată părea serioase, nu mai putea acum să dea bir cu fugiţii.

A inspirat adânc şi m-a prins de umăr.

— Vreau să se termine repede. Gata. Aşa că… Să facem ce trebuie făcut.

M-am tras în lături, lăsându-l să treacă, după care l-am urmat spre locul unde se odihneau ceilalţi. Iisus ne-a strâns în jurul lui şi a mai ţinut o predică scurtă, vorbind din nou de parcă în curând avea să plece dintre noi. Era un rămas-bun. Ne-a cerut să repetăm cu el rugăciunea pe care ne-o învăţase şi care devenise deja a noastră. Am repetat-o, cu profunzimea emoţională pe care o puteam auzi în toate vocile noastre.

Când am terminat, le-a cerut lui Simon Petru, Iacov şi Ioan să-l însoţească în altă parte a grădinii, pentru a se ruga cu el în timp ce noi ceilalţi stăteam de veghe. Eu nu am fost chemat şi am simţit asta ca pe o respingere, dar, desigur, el avea dreptate. Rugăciunile mele ar fi fost pentru a-l încânta pe el, nu pe Dumnezeu, la a cărui ureche nu ajunsesem niciodată şi de a cărui existenţă, chiar pe atunci, îmi îngăduiam să mă îndoiesc.

Nu cred că altcineva s-a mai întors la tavernă în seara aceea, deşi Bartolomeu a lipsit o vreme. Când s-a întors, era însoţit de prietenul giuvaiergiu care-i făurise broşa cea nouă. Cei mai mulţi dintre noi dormeau tun sau picoteau sub copaci. Iisus continua să se roage cu cei trei, când am auzit glasuri şi am văzut felinare traversând apa de dedesubt. M-am sculat iute şi m-am grăbit către drum. Îi puteam auzi strigându-se între ei printre copaci, peste zigzagurile potecii, în vreme ce suiau dealul. „Bărbatul căutat” fusese zărit la han cu discipolii lui, după care plecase în direcţia grădinii.

Am alergat înapoi şi l-am găsit pe Iisus printre ucenici. I-am întrerupt vorbele, prinzându-l de braţe – şi bănuiesc că de aici provine povestea că l-aş fi sărutat pentru a arăta care dintre noi era profetul din Nazareth.

— Vin, i-am spus. Dacă ne risipim printre copaci…

El a clătinat din cap, îngăduindu-mi să-l ţin de mâini.

— Nu, Iuda. Eu nu fug.

Peste o clipă am fost înconjuraţi de păzitori ai Templului, soldaţi ai lui Irod şi unul sau doi leviţi tineri. Susţinut de Iacov şi Ioan, Simon Petru a încercat să se lupte şi să-i alunge. Alţii din grupul nostru se furişau deja, pierzându-se în noapte. Purtând doar o pânză în jurul coapselor, tânărul prieten al lui Bartolomeu a fugit spre drum. Un ostaş a încercat să-l oprească, pânza a căzut şi giuvaiergiul a alergat mai departe, gol-puşcă, dispărând în beznă.

Iisus le-a cerut pescarilor să nu se mai opună. I-a întrebat apoi pe urmăritori:

— De ce aţi venit după mine noaptea şi cu arme, când m-aţi fi putut prinde în toiul zilei în Templu?

Ei nu veniseră însă pentru a se întinde la vorbă. I-au legat mâinile la spate şi l-au târât de acolo. Au fost brutali cu el şi Iisus a îndurat ghionţii în coaste şi loviturile în cap, icnind şi suspinând, dar fără să protesteze.

Peste o clipă, m-am pomenit singur în grădină. Toţi ucenicii, cu excepţia lui Simon Petru, care pornise după soldaţi, fugiseră. Am şovăit, temător, iar după aceea, însufleţit de curajul lui Petru, m-am grăbit după el. Am zărit ceva pe pământ, sclipind. Era broşa făcută de prietenul lui Bartolomeu. Am ridicat-o… şi o mai am şi acum, unicul meu suvenir al acelei întâmplări.

L-am ajuns pe Petru şi am urmat grupul din depărtare, coborând poteca până la puntea peste râu şi apoi suind din nou către oraş. În scurt timp am ajuns la Templu. Urmându-i pe ostaşi, am suit o scară cu trepte din piatră, am traversat o curte interioară şi am urcat alte trepte. Un coridor larg ne-a adus înaintea unei uşi duble care se deschidea într-o sală mare. Acolo am fost opriţi de străjeri, care ne-au spus că nu puteam intra.

Petru s-a aşezat pe o bancă. Eu am rămas lângă uşă, ridicându-mă pe vârfuri ca să văd ce se petrecea. Înăuntru, într-o sală publică luminată de torţe prinse pe pereţi, se adunau mari preoţi şi scribi. Am bănuit că cel puţin unii dintre ei trebuiau să facă parte din sinedriu. Printre ei am zărit un chip familiar. Mi-a trebuit doar o clipă pentru a-mi da seama că era unchiul meu.

M-am apropiat iarăşi de străjeri. L-am arătat, i-am rostit numele şi le-am explicat că este fratele tatălui meu.

— El nu ar avea nimic împotrivă ca eu să fiu aici, i-am asigurat. Când ei au şovăit, am continuat, cu accentul meu cel mai educat: Doreşte să stea de vorbă cu mine după ce se sfârşeşte speţa aceasta.

S-au uitat unul la altul pentru confirmare şi m-au lăsat să trec.

M-am aşezat în spatele sălii. Arhiereul, Caiafa, a privit, însă n-a scos o vorbă, în vreme ce lui Iisus i s-au citit acuzaţiile de instigare la dezordine, pângărirea Templului şi rostirea de minciuni şi blasfemii despre el şi împotriva autorităţii clerului.

Iisus n-a spus nimic.

Caiafa l-a întrebat:

— Tu eşti Iisus din Nazareth?

N-a primit niciun răspuns, aşa că a continuat:

— Ai intrat în Ierusalim călare pe un asin. Ai fost aclamat ca „Fiul lui David”, Mesia. Ai încurajat această primire profanatoare.

Iisus a tăcut.

Caiafa a citat profeţia:

— „Nu te teme, fiica Sionului! Iată împăratul tău vine, şezând pe mânzul asinei.”

Iisus a rostit:

— Aşa sună profeţia. Este aşadar interzisă călărirea unui asin?

— Tu ai pretins că ar fi fost împlinirea profeţiei.

— Tu eşti cel care a pomenit de profeţie. Eu doar am călărit asinul.

— Eşti tu regele evreilor? Eşti tu Mesia?

Iisus a clătinat uşor din cap.

— Tu spui cuvintele acestea.

— Ce ai vrut să spui prin vorbele: „Eu sunt înainte de a fi fost Avraam”?

— Ele însemnau că sufletul există dincolo de timp.

— Sufletul tău, Iisus din Nazareth?

— Sufletul meu. Şi sufletul omului.

— Ai spus că vei dărâma Templul şi-l vei reclădi în trei zile?

— Tot ce am spus am spus deschis, în Templu şi în locuri publice. Dacă am greşit, de ce nu m-aţi arestat atunci, în faţa susţinătorilor mei?

Un paznic care stătea în spatele lui l-a lovit peste ceafă.

— Răspunde la întrebare!

— Avem martori, a spus Caiafa.

— Dacă aveţi martori, a zis Iisus, atunci veţi alege răspunsurile lor şi nu pe ale mele.

— Te întreb pentru ultima dată, a spus Caiafa. Eşti tu Hristosul? Eşti tu Fiul lui Dumnezeu?

Iisus l-a privit, apoi s-a uitat în jurul sălii. Lumina torţelor pâlpâia peste el şi în ochii lui, care mi s-au părut îndrăzneţi, deşi nu netemători.

— Acestea sunt cuvintele tale, a repetat el. Eu vă spun însă – îl veţi vedea pe Fiul Omului, care stă la dreapta Domnului, coborând pe norii cerurilor, şi veţi şti adevărul spuselor mele şi urmările a ceea ce-mi faceţi.

Inima mi-a tresărit, văzându-i curajul. Cât de minunat, dacă ar fi fost adevărat! Cât de superb, dacă el ar fi ştiut că nu era adevărat şi ar fi spus-o oricum!

Surâsul lui Caiafa a fost rece. Era mulţumit. S-a întors către membrii sinedriului. Ei s-au consultat scurt, în şoaptă, încuviinţând din capete înainte de a reveni la acuzat.

— Iisus din Nazareth, am hotărât că hulele tale merită o singură pedeapsă, iar dimineaţă te vom aduce înaintea prefectului roman, excelenţa sa Pontius Pilat, care are puterea s-o pună în aplicare. A făcut semn din cap către gărzi: Luaţi-l!

M-am apropiat de unchiul meu, dar el s-a întors iute şi a dispărut într-o odaie din spate cu alţi membri ai sinedriului. Îl văzusem deja cercetându-mă din priviri. Aduceam la chip cu tata (şi încă bine) şi bănuiam că unchiul auzise despre asocierea mea cu profetul din Nazareth. Se părea că nu dorea să aibă de-a face cu mine.

Mi-am petrecut noaptea cu Simon Petru, rătăcind pe străzile pustii, căutând colţuri şi praguri pe care să moţăim. Noi doi, destinaţi, se pare, să fim cunoscuţi drept renegatorul şi vânzătorul lui Iisus, ne-am trecut orele acelea veghind, întrebându-ne dacă se putea face ceva pentru a-l salva, în timp ce ceilalţi zece, care nu şi-au câştigat un asemenea prost renume, sau cel puţin nimic despre care să fi auzit aici, în Sidon, dispăruseră. Unii probabil că plecaseră imediat, mergând toată noaptea, înapoi spre regiunea noastră de baştină. Era ceea ce dorisem eu să facă Iisus.

Recent l-am întrebat pe Ptolemeu despre asta. Ce făcuse el după arestarea lui Iisus? Mi-a răspuns că fusese necesar să se ascundă.

— Toţi eram în primejdie. Niciunul dintre noi nu era în siguranţă. Iar dacă Iisus urma să moară, noi fuseserăm destinaţi să-i purtăm mesajul. Trebuia să ne asigurăm că unii dintre noi supravieţuiau pentru a mai predica.

Ce minunat, m-am gândit, să ai motivele cele mai bune pentru autoapărare! Nu era însă cinstit din partea mea să gândesc aşa. Ei nu ar fi putut face nimic pentru a-l salva.

— Aşadar n-ai fost de faţă la răstignire? l-am întrebat.

Ştiam, desigur, că nu fusese.

— Simon Petru a fost acolo, a zis el. Şi posibil un altul din frăţia noastră.

— Un altul?

A încuviinţat din cap şi a început să bâjbâie pe lângă scaun, în căutarea toiagului său. Observasem că acesta era genul de întrebări pe care se străduia să le evite. Relatarea lui despre cele petrecute fusese atât de grijuliu plăsmuită pentru a se potrivi mesajului său, încât nu-i plăceau întrebările despre detalii care i-ar fi putut strica forma sau toci ascuţişul.

— Cine a fost celălalt?

— Celălalt?

— Celălalt ucenic care a asistat la răstignire. Ai spus că a mai fost unul.

A clătinat din cap.

— Este *posibil* să fi fost. Nu s-a adeverit niciodată. I-am spus că eu auzisem că ar fi fost Iuda din Keriot.

— Sunt convins că asta nu-i adevărat, a zis el, deşi nu părea deloc convins.

Cum nu i-am răspuns, a adăugat:

— Dacă ţii minte, Iuda şi-a luat viaţa.

— Aşa este. Uitasem.

Acum mult timp, Andreas

ne învăţase: „Grecul

doreşte Logică,

evreul caută

un Semn.” Există

vreun Semn în căderea

oraşului sfânt,

cum că neamul nostru

ar trebui să-şi abandoneze

năzuinţa pentru un

Mesia, aspiraţia

pentru Sion?

Cinstiţi pietrele

şi lăsaţi-le să zacă

unde au căzut.

Ascultaţi vântul

şi valul, graiul

anotimpurilor,

şi lăsaţi-l pe Dumnezeu să moară

de bătrâneţe, netulburat

de rugăciunile noastre.

CAPITOLUL 21

Dimineaţa, Simon Petru şi cu mine ne-am spălat la un izvor şi am băut din apa lui. Nu aveam nici mâncare, nici bani; dar pentru că niciunul dintre noi, din câte ştiam eu, nu folosise odăile închiriate în tavernă, m-am gândit că n-am fi riscat prea mult dacă am fi revenit acolo să cerem ceva de mâncare. Hangiul a fost mirat că nu dormiserăm în camere, însă n-a fost neprietenos şi ne-a oferit un mic dejun săţios. Nu auzise despre arestarea lui Iisus. I-am relatat-o în termeni cât mai seci, ca şi cum aş fi considerat-o ceva banal. Marii preoţi, am explicat, obiectaseră faţă de o parte din conţinutul predicilor lui Iisus şi îl trimiteau prefectului roman, pentru a lua o hotărâre.

Când am pomenit de prefect, hangiul a clătinat din cap. Asta nu era bine, ne-a spus el. Pontius Pilat era brutal şi-i plăcea să le-o arate oamenilor; de aceea, îşi ţinea judecăţile pe o terasă publică în faţa cetăţii Antonia.

— Ne sperie rău de tot şi ne ţine în lanţ. Se spune că duce dorul Romei, că-i urăşte pe Irod şi pe preoţii cu care trebuie să aibă legături şi că astea sunt motivele pentru care se descarcă pe noi. S-a strâmbat comic, mimând o expresie de duritate. Şi-i place să biciuiască. Ăsta-i exerciţiul lui de dimineaţă.

Când Petru şi cu mine am ajuns la cetate, în faţa terasei se adunase deja multă lume. Cam pe la jumătatea dimineţii, a apărut Caiafa însoţit de ceilalţi preoţi. A fost adus Iisus. Cu ochii lăsaţi în pământ, el părea obosit, învineţit, murdar şi nefericit. Îi fuseseră luate mantia şi sandalele şi era gol până la brâu. Am simţit o asemenea durere pentru el, încât aş fi dorit să-i strig că eram acolo, dar n-am avut curajul s-o fac.

Pilat i-a lăsat pe toţi să-l aştepte. A sosit flancat de gărzi înarmate, cu platoşe de metal lustruit sclipitor, a acceptat saluturile ce i se cuveneau în calitate de reprezentant al Romei şi al împăratului şi s-a aşezat în jilţul de judecată. După ce a încheiat ceremonia sosirii, n-a irosit timpul şi vorbele.

— Am cercetat cazul acesta, i s-a adresat el lui Caiafa, ridicându-şi

însă glasul astfel încât să poată fi auzit de mulţime. Ba chiar mi-am dat osteneala ca azi-dimineaţă să-l chem la mine pe tetrarhul regiunii Galileea, Irod Antipas, care în zilele acestea ne vizitează în Ierusalim. Tetrarhul – despre care pot spune că nu-i un iubitor al aşa-zişilor proroci care sunt pacostea regiunii lui – a fost de acord cu mine în privinţa acestui bărbat din Nazareth…

S-a oprit şi a privit un funcţionar, care s-a aplecat să-i murmure numele la ureche. Am simţit că gestul acela făcea parte din sceneta lui şi că probabil ştia perfect numele lui Iisus.

— Acest Iisus din Nazareth, a reluat el, care deţine, din câte am priceput noi, vorbă iscusită şi glas pătrunzător, dar puţine alte însuşiri. Este un pribeag jalnic şi amăgitor, dar în niciun caz un răufăcător care să merite mai mult de a fi biciuit – ceea ce eu însumi sunt gata s-o fac.

A zâmbit rostind cuvintele acelea şi a arătat nepăsător, fără să se întoarcă, în spate, peste umăr, către locul unde un sutaş stătea nemişcat, ţinându-i biciul de parcă ar fi fost însemnul funcţiei sale, cu mânerul incrustat cu argint întins peste antebraţul lui masiv şi ars de soare şi curelele de piele, fiecare cu ţepi scânteietori, atârnând în jos spre podea.

Pilat l-a privit pe arhiereu, parcă cerându-i consimţământul, deşi mă îndoiesc că l-ar fi primit. Între cei doi se ducea un soi de luptă pentru putere. O puteam percepe şi mai simţeam că Iisus era pricina ei actuală, fără a înţelege exact care era miza.

— Cu tot respectul, înălţimea voastră, a spus Caiafa, acest Iisus din Nazareth a hulit împotriva Templului şi a autorităţii clerului. Poporul nu va fi mulţumit.

Pilat a zâmbit din nou. Era un zâmbet neplăcut. M-am întrebat dacă existau circumstanţe în care el putea zâmbi cu căldură şi m-am îndoit. A părut să reflecteze asupra acelor cuvinte… sau a dorit să lase impresia că o face.

— Să spunem, atunci, că sentinţa este moartea.

Din mulţime s-a auzit un murmur de aprobare. Pilat şi-a întors

surâsul ca o rază îngheţată peste oamenii adunaţi înaintea terasei.

— Ah, setea de sânge – mereu te poţi bizui pe ea!

A revenit la arhiereu şi a continuat, cu acelaşi glas sonor, ca şi cum ar fi jucat într-o piesă:

— Aşa cum ştii, mare preot, la această sărbătoare a Paştelui trebuie să eliberez un condamnat şi să-l redau poporului. Pe lângă cei doi tâlhari la drumul mare, care sunt lipsiţi de însemnătate, alţi doi au fost osândiţi la aceste judecăţi – Baraba, răzvrătitul, şi acum Iisus din Nazareth, hulitorul. Eu zic să-l eliberez pe hulitor. Va fi biciuit şi lăsat să plece.

Murmurele deveniseră nemulţumite.

— Răstigniţi-l pe Iisus! a strigat cineva. Eliberaţi-l pe Baraba!

Strigătul a fost reluat de mulţime:

— Răstigniţi-l pe Iisus, eliberaţi-l pe Baraba! *Răstigniţi-l pe Iisus, eliberaţi-l pe Baraba!*

Pilat a ridicat braţul şi scandările au încetat.

— Acesta este regele vostru, evreilor, şi voi nu-l doriţi?

— Nu, nu-l dorim! s-a auzit o voce groasă din mulţime.

— Ia-l tu! a strigat altcineva şi lumea a izbucnit în râs.

— Cu tot respectul, înălţimea voastră, a spus Caiafa, bărbatul acesta nu este rege al nimănui. Este fiul unui dulgher din provincii.

— Şi cine, a întrebat Pilat, este Baraba pe care-l doriţi eliberat? Nu este el un ucigaş – un răzvrătit împotriva Romei?

— Este un scandalagiu, înălţimea voastră, este adevărat. Un om de nimic, dar nu un hulitor.

— Vrei să spui, a replicat apăsat Pilat, că nu-ţi contestă autoritatea.

Replica lui Caiafa a fost subtilă:

— Autoritatea voastră, înălţimea voastră, şi cea a Romei a fost contestată de acest „rege Iisus”. Cine domneşte peste evrei, dacă nu împăratul nostru Tiberiu? Eu zic că dacă trebuie eliberat unul dintre ei, ar fi adevărat ciudată tocmai slobozirea contestatarului.

A privit spre mulţime, care a reînceput să strige:

— Răstigniţi-l pe Iisus, eliberaţi-l pe Baraba! *Răstigniţi-l pe Iisus, eliberaţi-l pe Baraba!*

Întors pe jumătate într-o parte, gârbovit inconfortabil în jilţul său, Pilat şi-a ros o unghie care-l irita, încruntându-se către popor pe deasupra mâinii. Am înţeles că el îl condamnase pe Iisus la moarte, numai pentru ca după aceea să-l poată graţia imediat. În felul acela n-ar mai fi trebuit să-l graţieze pe răzvrătitul Baraba, cel pe care îl dorea îndepărtat.

Scandările au continuat şi în clipa aceea Pilat trebuie să fi decis că aceasta era o bătălie în care trebuia să cedeze.

S-a ridicat brusc în picioare, şi-a pus mâinile în şolduri şi a privit furios, pătrunzător şi intimidator. A rămas în postura aceea până ce tăcerea a fost completă.

— Măreţul reprezentant al Romei nu se pleacă pentru a despica firul în patru cu tine, mare preot. Dacă asta doreşte Ierusalimul, asta va avea Ierusalimul. Baraba va fi eliberat şi Iisus din Nazareth va muri.

Mulţimea a mârâit satisfăcută. Pilat s-a întors şi şi-a smuls biciul de la purtătorul său. Fără niciun avertisment, l-a rotit deasupra capului şi curelele cu ghimpi l-au lovit pe Iisus peste spatele gol. Durerea şi şocul loviturii l-au prăvălit în faţă, în colb. Când se ridica în genunchi, a urmat a doua lovitură. Sunetul pe care l-a scos Iisus a fost în aceeaşi măsură un icnet de uimire şi un strigăt de durere. Uimire pentru durere – aşa a părut, ca şi cum în clipa aceea, când sângele ţâşnea din zecile de răni sfâşiate în umerii săi, el pătrundea într-o lume arzătoare cu totul necunoscută până atunci.

A treia lovitură l-a izbit, apoi a patra. Mulţimea număra:

— *Trei! Patru!*

În răstimpul dintre lovituri, am auzit vocea lui Iisus gemând:

— Nu, te rog…

Se sprijinea în palme şi genunchi.

— *Cinci!*

A cincea lovitură şi el căzuse iarăşi. Pilat a ezitat şi şi-a masat braţul. Părea că intenţionase şi a şasea lovitură, dar când se scandase *„Şase!”* el s-a oprit, i-a aruncat biciul înapoi sutaşului şi s-a răsucit spre mulţime, fără să-şi ascundă dispreţul.

— Regele vostru a primit pedeapsa *mea*, evreilor. Soldaţii mei îi vor da pedeapsa voastră. Paşte fericit!

S-a întors şi a plecat, urmat de gărzi şi funcţionari. Iisus se ridicase între timp, clătinându-se, cu spinarea plină de sânge şi faţa scăldată în lacrimi. Soldaţii l-au înconjurat. A fost condus prin mulţime, care îl batjocorea:

— *Regele evreilor! Regele evreilor!*

— Mântuieşte-te acum pe tine, prorocule din Nazareth! a strigat cineva.

— Mă dor dinţii. Te rog, tămăduieşte-mă, făcătorule de minuni!

Iar alt glas, deloc amuzat, ci plin de ură:

— Pângăritor al Templului! Moartea este ceea ce *meriţi!*

Iisus a dispărut printre oameni, iar când l-am mai zărit era îmbrâncit pe stradă în mijlocul unui grup de douăzeci de soldaţi, alături de o cruce de lemn pe care în clipa aceea altcineva, un bărbat corpolent, fusese silit s-o poarte. Soldaţii, mereu plictisiţi şi detestând populaţia locală, se amuzaseră chinuindu-l. Îi puseseră pe cap o cunună, sau o coroană, făcută din tulpini răsucite de trandafiri, pe care o trăseseră în jos cu putere, astfel că spinii îi sângerau fruntea şi pielea capului. În ea era vârâtă o însemnare

grosolană; nu mă aflam îndeajuns de aproape ca s-o citesc, dar mai târziu mi s-a spus că anunţa că el era „Iisus din Nazareth, Regele Evreilor”.

Apoi l-am pierdut iarăşi din vedere. Străzile erau aglomerate deja şi mulţi oameni, văzând că se pregătea o răstignire, îi urmau pe soldaţi şi pe condamnat.

Eram tulburat şi n-am vrut să văd execuţia, însă ştiam că trebuia s-o fac. La un moment dat curajul m-a părăsit şi am cotit pe o ulicioară lăturalnică, lăsând gloata să înainteze fără mine. M-am ghemuit în ţărână. Am încercat să mă rog şi am ştiut că nu eram ascultat. Am recitat rugăciunea pe care Iisus ne învăţase s-o spunem laolaltă şi am găsit oarece alinare în ea, deşi alinarea a adus lacrimi.

Durerea mea nu însemna totuşi mare lucru, dar imaginaţia se delectează puternic şi nemilos cu toate senzaţiile, iar ceea ce-l străpungea pe Iisus în mâini şi în picioare mă străpungea pe mine în minte – atât de pătrunzător, încât când mă gândesc la ziua aceea mi-o reamintesc ca pe crucificarea mea şi mă aştept să văd cicatricele.

Nu ştiu cât timp am rămas acolo, un tânăr care bolborosea şi plângea, privit cu ochi solemni de picii care se opriseră din joacă pentru a se holba la mine şi de femeile din balcoane care scuturau covoraşe şi întindeau rufe la uscat.

Când am pornit din nou, m-am alăturat cozii mulţimii. Am mers prin Poarta Damascului, ieşind din oraş prin partea opusă Muntelui Măslinilor, iar de acolo mai departe pe drumul principal, de pe care am cotit pe un drumeag ce suia un deluşor despre care acum ştiu că este Muntele Calvar. În vârful său puteam zări trei cruci, deja ridicate în gropile lor pregătite din vreme, deja purtându-şi roadele omeneşti. Spectatorii stăteau sub razele soarelui şi priveau, unii încruntaţi sau gânditori, mulţi de-a dreptul destinşi, simţindu-se bine. Vânzători ambulanţi ofereau căni cu apă, sucuri de fructe şi şerbet; alţii vindeau prăjiturele cu scorţişoară şi miere. Execuţiile acestea erau menite să ne terorizeze, şi reuşeau s-o facă, păstrându-ne supunerea faţă de puterea romană. Puteai vedea însă că puţini de acolo se gândeau că era posibil ca într-o bună zi ei înşişi să fie siliţi să-şi desfacă braţele pentru a primi barosul şi pironul

imperiale. Mă întreb câţi au trăit ca să vadă asediul recent şi să moară în acelaşi fel.

Apropiindu-mă, l-am zărit pe Iisus pe crucea din mijloc, gol, zvârcolindu-se, gemând, cu capul căzându-i de pe un umăr pe celălalt, strângând din ochi, astfel că lacrimile şiroiau, brăzdând sângele care-i mânjea obrajii. Era încă viu şi simţitor la dureri, şi n-am putut îndura să privesc decât o dată imaginea picioarelor lui, încrucişate unul peste celălalt pe o platformă micuţă, cu un piron uriaş străpungându-le pe amândouă.

Am simţit furie, furia stârnită de deznădejde şi frustrare. Cum putuse el să-şi facă aşa ceva? Cum putuserăm noi, prietenii lui, s-o îngăduim? Mânia îmi era aţintită în cea mai mare măsură asupra mea, deoarece eu văzusem ce se apropia, dar nu fusesem îndeajuns de puternic şi de limpede în discuţiile cu el. Eşuasem în a-l salva de sine sau (dacă preferaţi) de atotputernicul sadic, creatorul cerurilor şi al Pământului, al cărui fiu îşi închipuia el că este.

M-am uitat prin mulţime, căutând tovarăşi de drum. Dintre ucenici numai Simon Petru era acolo, ca o stană de piatră, aspru, încruntându-se în sus la cruci ca la o enigmă pe care era decis să o rezolve. Surorile Maria şi Marta stăteau nu departe de el. Tocmai în clipa aceea, Maria a părut că-şi pierde controlul şi a izbucnit în bocete răsunătoare, dându-şi capul pe spate, sfâşiindu-şi veşmintele şi lovindu-şi obrajii cu palmele. Cu faţa scăldată în lacrimi, Marta a încercat s-o potolească. Maria Magdalena era în apropiere, cu ochii neînlăcrimaţi şi cu o expresie pe care n-am putut-o descifra.

Doi tâlhari de drumul mare fuseseră răstigniţi şi ridicaţi înaintea lui Iisus, de o parte şi cealaltă a lui. Şi ei continuau să fie conştienţi, pătimind, iar familiile îi plângeau şi le strigau numele. Mai erau de asemenea zeflemitori şi unul i-a strigat lui Iisus să coboare de pe cruce ca să arate că era faimosul făcător de minuni.

— Nu ne mai lăsa s-aşteptăm! a răcnit el. Fă-ţi meseria! Arată-ne din ce eşti plămădit. O s-ajungi acasă la timp pentru cină!

În orele fierbinţi care au urmat, nu mi-am dorit decât să se termine totul, să moară Iisus. Cei crucificaţi nu puteau să mai trăiască mult. Auzisem despre bărbaţi puternici care rezistaseră trei zile. În acelaşi

timp însă auzeam oameni din mulţime, spectatori obişnuiţi la astfel de evenimente, care spuneau că, întrucât era ajunul Sabatului, morţile aveau să fie grăbite; autorităţile Templului ar fi luat în nume de rău dacă trupurile ar mai fi fost la vedere după apusul soarelui. Asta însemna, de obicei, zdrobirea fluierelor picioarelor – ceva care trezea în mine o oroare aparte. În cazul lui Iisus însă, s-a făcut cu o suliţă.

Era la mijlocul după-amiezii şi un nor acoperise soarele. Eu rămăsesem aproape de cruci. La un moment dat, ceva mai devreme, mi se păruse că Iisus mă văzuse şi mă recunoscuse. Sperasem că aşa fusese; că în mintea lui torturată ştiuse că prietenul lui din copilărie era acolo. Mai târziu, sângele de pe faţă îi era într-atât de acoperit de muşte, încât nu i-am putut descifra expresia, dar am ştiut că mai era conştient, deoarece zvârcolirile şi gemetele, deşi mai puţin frecvente, au continuat. Iar apoi, luându-ne pe toţi prin surprindere, el şi-a arcuit spatele, trăgând de piroane, şi-a dat capul pe spate şi a strigat:

— Doamne, Dumnezeule din ceruri, de ce m-ai părăsit?

A fost smuls din el – un răcnet de protest, ultima cuvântare inteligibilă a acelui glas remarcabil pe care-l mai port încă în minte şi în vise. Este felul prin care ştiu că nu există Dumnezeu. Dacă ar fi existat şi ar fi sorocit sfârşitul acela pentru fiul şi slujitorul său credincios, cu siguranţă că în clipa aceea el ar fi murit de ruşine. Sau poate că a existat un Dumnezeu şi că a murit într-adevăr, iar ceea ce ne-a mai rămas nouă este doar o amintire, un zvon, o imagine adumbrită păstrată în memorie a ceea ce a fost cândva, purtată prin lume de unii ca Ptolemeu şi Pavel (alt membru al sectei lui Iisus care a trecut prin regiunea aceasta), vânzători ambulanţi ai sacrului, divinului, eternului, pieritului.

Suliţa a fost împunsă în inima lui lent, cu bună ştiinţă, s-ar putea spune chiar cu dragoste, de parcă soldatul roman ar fi recunoscut că atunci când îl omori pe Fiul lui Dumnezeu trebuie să faci o treabă perfectă şi să dovedeşti respect. A părut că durează o veşnicie ca arma să intre, de la vârf până la mâner, sclipind în vreme ce dispărea, şi tot o veşnicie până a ieşit, murdară, mânjită, cu scânteierea pierită. A fost urmată de sânge şi de un lichid deschis la culoare, care s-au scurs la lumină. Iisus a tras adânc aer în piept, l-a

reţinut acolo şi a murit slobozindu-l şi rostind ceva ce n-am priceput. Murise şi i-am mulţumit lui Dumnezeu (fiindcă nu aveam cui să-i mulţumesc) că se terminase.

Soldaţii se grăbeau să coboare trupurile, să scape de ele şi să se întoarcă în cazarma lor. Pe când îl coborau pe Iisus, Marta, care izbutise să-şi domolească sora, a devenit ea însăşi isterică, zbierând la sutaşul care-i conducea pe soldaţi, încercând să se repeadă la el şi să-l lovească cu pumnii. El a ţinut-o la capătul braţului său foarte lung, păstrându-şi calmul şi încercând s-o liniştească. Era de vârstă mijlocie, ciupit de vărsat şi noduros, supravieţuitorul, probabil, multor campanii şi multor răstigniri. I-a vorbit în aramaică stricată, amestecată cu greacă, spunând ceva ce ar fi trebuit să însemne: „Noi ne facem doar meseria, femeie. Nu ne plac lucrurile astea, dar legea trebuie respectată."

Marta a perceput înţelegerea din glasul lui, furia i s-a preschimbat în lacrimi şi ea s-a năruit, hohotind, în braţele surorii sale.

Maria Magdalena a venit să vorbească cu mine; mai precis, m-a salutat, ca şi cum aş fi fost un participant la o înmormântare, iar ea un reprezentant al familiei îndurerate. Am avut impresia că acţiona în numele lui Iisus, că ar fi putut spune: „Mulţumim că ai venit." Am zărit din nou expresia aceea pe care o văzusem din depărtare şi pe care nu izbutisem s-o interpretez. Ochii ei scânteiau. Nu era nefericită. Era exaltată.

M-am simţit iarăşi cuprins de furie. Mi-am reamintit o conversaţie când dorisem să mă ajute să-l conving pe Iisus să se întoarcă în Galileea, iar ea spusese că poate soarta lui era să moară.

— Eşti mulţumită? am întrebat-o şi i-am arătat trupul inert, gol, alb, însângerat, din braţele asudaţilor soldaţi romani. El este mort. Asta te satisface?

Era de un calm nenatural.

— El nu este mort. El va trăi din nou.

Cum încruntătura şi mânia mea nu s-au domolit, mi-a explicat mai clar, ca unui copil:

— Iisus va umbla iarăşi pe pământ. O să vezi, Iuda.

N-am putut scoate niciun cuvânt. A trebuit să-i întorc spatele şi să mă îndepărtez. Când m-am calmat suficient şi am revenit, un bărbat le explica lui Simon Petru şi celor trei femei că el avea permisiunea autorităţilor romane de a lua leşul. Era un neguţător bogat, care-l auzise pe Iisus predicând şi fusese convins de divinitatea lui. Era din Arimateea, dar acum locuia în Ierusalim. Îşi făcuse un mormânt pentru sine, un cavou săpat în piatră în grădina lui din oraş. Ar fi fost un loc potrivit, spunea el, pentru trupul profetului, iar el avea să-şi facă alt mormânt astfel încât într-o bună zi, după moarte, să zacă alături de măreţul Iisus din Nazareth.

Ca şi Maria Magdalena, părea într-un soi de extaz. Slujitorii lui, care aduseseră giulgiu de in, miresme şi o targă pentru corp, aşteptau să-l ducă la cavou, unde să-l ungă şi să-l înfăşoare. Femeile, Maria, Marta şi Maria Magdalena, urmau să meargă cu ei pentru a-i ajuta şi a-l vedea pe Iisus aşezat în mormânt.

I-am privit, îndepărtându-se cu el.

— Iisus este mort.

Mi-am repetat cuvintele acelea, pentru mine. Ucenicii lui, cu excepţia noastră, cei doi, fugiseră. Totul se terminase. Orice am fi crezut noi că făceam, orice ar fi crezut Iisus că va izbândi dusese doar la durere, lacrimi şi această execuţie înspăimântătoare şi inutilă. Mi-am reamintit cum el ne îndemnase, ca atunci când simţeam că nu eram primiţi cu braţele deschise, „să ne scuturăm praful de pe picioare” şi să plecăm mai departe. Asta trebuia să fac eu acum. Trebuia să-mi reîncep viaţa. Iar pe termen scurt trebuia să mă gândesc în ce fel, fără niciun ban, aveam să ies din oraş şi să ajung acasă.

Asta putea să fie destul de greu. Bănuiesc că, în cele din urmă, mi-aş fi călcat pe inimă şi m-aş fi dus la unchiul meu, dar, după cum se va vedea, n-a fost nevoie s-o fac. Pe când reveneam spre Poarta Damascului, doi bărbaţi au apărut de o parte şi cealaltă a mea. Erau păzitori ai Templului. Am simţit spaimă, un gol în stomac. Eram arestat?

Ei n-au spus asta, însă au vorbit ca şi cum erau învestiţi cu autoritate şi porunceau. Unul a spus:

— Unchiul tău vrea să stea de vorbă cu tine.

— De îndată, a rostit celălalt. Te vom duce la el.

Nu m-am împotrivit.

Am rămas câteva zile cu unchiul şi deşi el era, aşa cum crezusem de când îl întâlnisem, în copilărie, înclinat spre snobism şi mulţumire de sine, nu ducea lipsă de simţul umorului şi semăna destul de mult cu tata pentru a mă face să-l tratez cu respect. La rândul lui, era dispus să fie indulgent, considerându-mă, cred, un tânăr care beneficiase de o educaţie aleasă, dar care apucase pe căi greşite din motive despre care m-a asigurat că le putea înţelege. Aceasta deoarece îşi imagina că, fiindcă îl urmasem pe Iisus, aş fi fost o persoană profund religioasă. Înţelegea, mi-a spus el, felul în care un tânăr ca mine, preocupat de integritate spirituală şi adevăr, se putea uneori aştepta la prea multe din partea religiei instaurate şi a clerului acesteia, trezindu-se astfel că urma falşi proroci, care promiteau cerul şi pământul, însă nu puteau oferi niciuna dintre ele.

I-am îngăduit să fie mulţumit de acea interpretare greşită a firii mele. El reprezenta calea mea de scăpare, şi apoi ce aş fi obţinut – în afară de a fi aruncat în stradă fără niciun ban – dacă aş fi mărturisit că nu numai că nu izbutisem să cred că Iisus era Fiul, ci că nu izbuteam să cred nici în Tată?

El ştia că asistasem la crucificare şi că mă tulburase şi nu era într-atât de insensibil încât să se arate încântat de moartea prietenului meu. Nu era totuşi deloc greu să văd că era de părere că arhiereul Caiafa repurtase o victorie importantă asupra prefectului roman, răstignindu-l pe Iisus în locul lui Baraba, iar când i-am spus, în acea primă seară, că un neguţător bogat urma să-l înmormânteze pe Iisus într-un cavou din oraş, mi-a replicat imediat:

— Aşa ceva nu poate fi îngăduit.

L-am întrebat cine ar fi împiedicat înmormântarea.

— Bărbatul acela are autorizaţia prefectului.

Unchiul a surâs şi a încuviinţat din cap.

— Bineînţeles, a spus el. Atunci… asta-i situaţia. Nu se poate face nimic.

Era însă limpede că el nu credea – nici măcar o clipă – că nu se putea „face nimic". Iar când am auzit, după două zile, că lespedea de la intrarea mormântului fusese înlăturată în timpul nopţii şi că trupul dispăruse, am ştiut că trebuia să fie opera preoţilor Templului şi a sinedriului – ori că se acţionase la porunca lor. Privind retrospectiv toate cele petrecute, mi se pare o ironie a sorţii că acea jefuire a unui mormânt, săvârşită de cler, care intenţionase să împiedice dezvoltarea unui cult al lui Iisus în jurul locului unde fusese el înmormântat, avusese (din punctul lor de vedere) efectul mai rău al creării mitului mult mai puternic al învierii sale.

Firesc, discipolii lui „l-au văzut" pe Iisus după crucificare. Aud întruna relatări despre aceste viziuni, care au fost multe şi variate. Iisus a fost văzut lângă mormânt, a fost văzut în Galileea, a fost văzut pe drumul spre Emaus – câteodată de un om, câteodată de trei, o dată chiar de cinci sute. Era schimbat, era de nerecunoscut, era acelaşi, era inconfundabil… Vorbea, tăcea… I-a spus unuia să nu-l atingă, altuia să-i pipăie rănile… Ptolemeu le povesteşte mulţimilor săi de credincioşi o istorie mişcătoare (pe care a auzit-o, desigur) despre Iisus, înveşmântat în alb ca la nunta mea, care s-a ridicat în văzduh, luat la ceruri de Tată – micşorându-se pe măsură ce a suit, până ce a fost doar un punct de lumină, destrămându-se şi pierind.

Şi eu l-am văzut pe Iisus după moartea lui. Mai ales în acele prime zile, când amintirea răstignirii mă tortura şi mă ţinea treaz nopţile, l-am văzut pe stradă, l-am zărit în mulţime, i-am auzit glasul printr-o fereastră deschisă – în acelaşi fel în care o văzusem şi auzisem pe Iudita după ce murise. Îi văd şi acum în vis – pe amândoi, deşi niciodată împreună. Morţii noştri sunt întotdeauna cu noi. Dar ei nu sunt vii. Aceasta este natura morţilor şi este cel mai bine s-o acceptăm.

O dată cu trecerea zilelor, durerea m-a ajuns şi mi-a înlocuit mânia.

Unchiul a fost plin de bunăvoinţă. Mi-a cumpărat haine noi şi mi-a dat bani… nu puţini. A fost generos. Mi-a sugerat să călătoresc şi să nu mă zoresc, pentru ca timpul să poată tămădui. I-am urmat sfatul şi am ajuns, după multe aventuri mărunte, la Tir, iar de acolo, după şi mai multe isprăvi, printre care trăsnetul ce a ars carul cu boi cu toate bunurile mele lumeşti, mai puţin o pungă şi o broşă, am ajuns în acest sat minunat de pe ţărmul mării, la miazăzi de Sidon, unde mi-am cunoscut a doua soţie şi m-am căsătorit cu ea.

Dar asta este altă poveste.

Azi a început ploaia.

Va hrăni livada

şi grădina mea.

Hector se joacă afară,

închipuindu-se

că este soldat.

Pot zări o

barcă, aducându-şi

captura la ponton.

Electra va fi acolo

ca să cumpere peşte

proaspăt pentru cină.

De ce oare

plâng? Totul a fost

cu mult timp în urmă şi

lucrurile îşi urmează

cursul indiferent ce

facem noi, iar timpul vindecă,

se spune. Poate că

plâng pentru mine,

nu pentru prietenul meu,

dar durerea

pare reală. Oricum,

mă bucur de ploaie.

CAPITOLUL 22

Cu multă vreme în urmă, credeam că povestea lui Iisus se termina prin moartea prietenului meu pe cruce, dar se pare că nu-i aşa. O dată cu trecerea anilor şi a evangheliştilor sectei pe aici, devine clar că istoria înfloreşte ca şoaptele arabe, schimbându-se şi crescând peste timp şi distanţe. Divinitatea dovedită de „minuni" şi făgăduiala vieţii veşnice cu preţul, doar, al „credinţei" sunt irezistibile într-o lume plină de sărăcie, mizerie, durere şi moarte. Bartolomeu şi tovarăşii săi „creştini" (cum am observat în ultima vreme că încep să-şi spună) întâlnesc mereu sceptici şi zeflemitori, însă în aceeaşi măsură găsesc în fiecare zi şi peste tot urechi deschise şi convertiţi. Mi se pare straniu ca numele care a fost odată al meu, Iuda din Keriot, să circule spre apus şi miazănoapte, oriunde îl poartă aceşti discipoli noi, pentru a fi cunoscut, atâta vreme cât istoria continuă să fie repovestită, ca vânzătorul Fiului lui Dumnezeu. Mă bucur că am părăsit numele şi identitatea, în favoarea lui Ida din Sidon, Ida grecul, Ida poetul.

Voi scăpa, în sfârşit, de oaspetele casei mele. Indiferent ce anume (voinţa lui Dumnezeu, ar spune el) îl pune în mişcare pe Ptolemeu şi-i direcţionează următoarea acţiune, ea s-a manifestat. Însoţit de mereu supusul Reuben, intenţionează ca mâine dimineaţă să pornească la drum. I-am cerut nurorii mele să ne pregătească o ultimă masă – o cină de taină, am numit-o eu, dar nu în faţa lui. În general, chiar dacă nu pe de-a întregul, mi-a făcut plăcere să-l am în casă, iar acum îmi va face plăcere să-l văd plecând.

Tezeu ni s-a alăturat şi ne-am aşezat la o masă afară pe terasă, sub palmieri, privind liliecii ce zburau tăcuţi pe fundalul firmamentului care, pentru o vreme după apusul soarelui, nu şi-a pierdut albastrul-întunecat, de catifea. Când am pomenit despre asta, Ptolemeu ne-a spus cât de mult i-au lipsit culorile, însă după aceea nu s-a putut împotrivi obiceiului de a predica şi a retezat brusc compătimirea pe care o stârnise, afirmând că culorile raiului, pe care le întrezărea mult mai limpede după ce orbise, erau infinit mai răsplătitoare.

I-am zis că în tinereţe, viziunile şi visele mele despre rai nu erau colorate, şi că acum, la bătrâneţe, înţelegeam logica acelui fapt.

El m-a întrebat care îi era logica.

— Întrucât doar nicăieri este lipsit de culori, am răspuns, raiul se află nicăieri. El există doar în imaginaţie.

A surâs şi a răpăit cu degetele pe masă.

— În mod clar, logica are limitele ei.

— În vreme ce credinţa, spre deosebire de orice altceva cunoaştem noi, nu are limite.

Mâncasem bine şi continuam să bem vin, care-mi dezlegase limba.

— M-am obişnuit să-ţi spun Ptolemeu, i-am zis. Dar pentru mine tu eşti, de fapt, Bartolomeu.

— Am fost Bartolomeu.

— Da, am încuviinţat. Iar eu te-am cunoscut pe atunci.

În tăcerea prelungă care a urmat, ochii lui morţi m-au urmărit, ca şi cum m-aş fi putut ascunde de el printre iederă, într-un colţ obscur al terasei.

— Vocea ta… a spus.

— O cunoşti?

— Seamănă cu o voce pe care am cunoscut-o.

— *Este* o voce pe care ai cunoscut-o.

A tăcut iarăşi, poate repetând în cap timbrul aparte. Ştiam că se mai întrebase şi înainte în privinţa asta.

— Am bătut împreună drumurile, am rostit.

El a rămas cu totul nemişcat.

— Cu Iisus.

Propria lui voce a sunat slab, stins, chiar temător, când a întrebat:

— Care a fost numele tău?

— Numele meu a fost Iuda.

Chipul lui a arătat că ştia că era adevărat. Aceasta era cunoaşterea pe care auzul i-o dăduse, dar el o respinsese tot timpul cât stătuse în casa mea. Acum, auzindu-mă cum o afirmam, nu se putea convinge s-o accepte. Trebuia să fie falsă.

— Nu-i posibil, a zis el.

— Iuda din Keriot. Da, aşa este.

— Nu. A scuturat din cap, încruntându-se sălbatic. Tu ai murit.

— Eşti sigur?

Îl auzisem predicând despre sinuciderea „vânzătorului Iuda", ba chiar afirmând că-şi reamintea că-mi văzuse trupul coborât din acelaşi smochin pe care-l blestemase Iisus.

— Da, a spus. Sunt sigur.

— Atunci probabil că am înviat din morţi.

El s-a sculat în picioare. O mână s-a ridicat la crucea pe care o purta în jurul gâtului, iar cealaltă a bâjbâit prin jur până a găsit umărul lui Reuben.

— Ai crezut asta despre Iisus, am rostit eu. De ce n-ai crede-o despre Iuda?

I-a transmis lui Reuben un semnal nevăzut, care l-a pus pe tânăr în mişcare, şi l-a urmat până la uşă, unde s-a întors.

— Ar fi trebuit să-mi spui asta, înainte de a mă fi invitat să locuiesc la tine.

— Tu ar fi trebuit să-mi spui că ai fost Bartolomeu.

— Blestemat să fii, a şuierat. Totdeauna ai avut un răspuns, chiar şi atunci când n-aveai nimic de spus.

— Simţi că ai fost înşelat, am zis. Sau atras în cursă. Îmi pare rău, Bart. Am crezut că-ţi fac o favoare.

A replicat iute, cu o politeţe rece:

— Mâine dimineaţă, voi pleca. Îţi mulţumesc pentru ospitalitate.

Era atât de palid şi de încordat de furie, încât am izbucnit în râs.

— N-ar trebui ca eu să fiu cel mânios? Nu ai cutreierat lumea, defăimându-mă ca vânzătorul lui Iisus?

M-a ameninţat cu degetul.

— Nu voi vorbi despre asta, Iuda. M-ai amăgit.

— Prin faptul că trăiesc? Te aşteptai să fi murit pentru binele tău? Pentru ca astfel povestea lui Iisus să fie mai puţin neadevărată?

Încruntătura lui a devenit şi mai fioroasă, mai concentrată, dar în acelaşi timp faţa a părut să i se lumineze, de parcă abia acum pricepuse ceva.

— Te cunosc pe tine, a rostit el şi ochii i s-au dat peste cap în orbite, arătându-şi albul. Ai fost alături de noi în tot acel timp şi n-am ştiut cine erai. Însă el a ştiut. Trebuie să fi ştiut. Aceea a fost puterea lui faţă de tine şi va fi şi puterea mea. Nu mă tem de tine, Iuda. Puterea mea stă în cunoaşterea adevărului.

Ridicase crucea în faţa lui şi o scutura spre mine. A şuierat cu ferocitate:

— *Tu eşti diavolul!*

Mă tem că am râs iarăşi, ceea ce poate că l-a făcut să se simtă şi mai convins. Nu se spunea că diavolul râdea de toate?

— De ce nu? am întrebat. Dacă Iisus este Fiul lui Dumnezeu, de ce n-ar fi Iuda diavolul? Iar noi doi am mers împreună la şcoală – gândeşte-te la asta!

A rămas în prag, tremurând de „recunoaşterea” lui, la care n-avea

să mai renunţe. Îl puteam vedea chibzuind. Dacă eu, Iuda, eram diavolul, nu era atunci perfect posibil ca să pot „muri”, să mă „sinucid” şi apoi să apar sub întruparea aceasta, pentru a-i ispiti şi tortura pe discipolii lui Iisus? Ideea nu-mi displăcea complet. Era o nouă teologie şi-mi conferea un anume statut - mult mai prejos decât Iisus, desigur, dar al unui jucător important în drama metafizică. Cumva, mă simţeam onorat.

Acestea erau lucrurile pe care doream să i le spun; lucruri pe care i le-aş fi spus cândva, în zilele tinereţii mele, când eram mai polemic. Bătrânul învăţase însă să-şi ţină limba şi să-şi păstreze pentru sine glumele cele mai bune. Mă gândeam, mai degrabă, că era trist că trebuia să ne despărţim în felul acela neplăcut şi poate că nu trebuia să fie aşa.

— Bart, bătrâne prieten, am început făcând un pas către el – însă expresia feroce i s-a păstrat şi el a împins crucea ridicată spre mine, ca şi cum ar fi crezut că m-ar fi trăsnit dacă mă apropiam prea mult.

— Apără-mă, Iisuse, s-a rugat rostogolindu-şi ochii morţi spre ceruri.

Nu intenţiona să mă lase să fiu un simplu om – un nemernic isteţ, un sceptic, dar un prieten. Eu eram diavolul, iar el era prevăzător.

Atunci mi-am amintit vestea pe care o auzisem de la familia de evrei, refugiaţi din Betfaghe, care venise a doua zi după conducătorii de cămile. Era o veste pe care ei fuseseră rugaţi să o poarte ca mesaj pentru orice membru al sectei Iisus pe care-l întâlneau. O trecusem sub tăcere – nu i-o spusesem lui Ptolemeu, deoarece ştiusem că avea să-l tulbure şi mai mult decât mă tulburase pe mine, iar momentul cuvenit nu se ivise deocamdată.

— Ascultă-mă, Bart! am vorbit pe un ton hotărât, care anunţa că se terminase cu fleacurile, şi el a ascultat. Din Ierusalim a mai sosit o veste – ceva care se adresează anume ţie şi prietenilor tăi. A venit pe când predicai şi nu ţi-am spus-o. N-am avut curajul… Este vorba despre fiii lui Zevedei.

— Iacov şi Ioan.

Când le-a rostit numele, a schiţat o jumătate de pas spre mine. Nu coborâse crucea, o ţinea tot ridicată, dar era înclinată, nu mă mai ameninţa agresiv cu ea.

— O să-mi spui că…

S-a oprit şi eu i-am încheiat fraza.

— Sunt morţi. Da, mă tem că au murit.

A încuviinţat din cap.

— Bineînţeles. Dacă erau acolo, ştiam că vor lupta.

S-a apropiat mai mult de mine.

— Iacov a fost ucis în luptă, i-am confirmat.

— Şi Ioan?

N-am ştiut cum altfel să i-o spun.

— A fost crucificat.

El s-a cutremurat. Lacrimile i-au sclipit în ochi. L-a lăsat pe diavol să-l strângă în braţe, ba chiar i-a răspuns pe jumătate la îmbrăţişare.

Am rămas aşa o vreme. Tezeu, care privise şi ascultase totul, s-a îndepărtat discret, arătând cu degetul în sus către deal, semnalând că pleca spre casă. Reuben cerceta modelele, din pardoseala de mozaic făcută de fiul meu.

— Du-te la culcare, Bart, am spus în cele din urmă. Dimineaţă, mă voi trezi înaintea ta. O să căpătaţi un mic dejun zdravăn înainte de a porni la drum.

El a încuviinţat şi a bolborosit nişte cuvinte de mulţumire. În clipa aceasta, părea împuţinat, dar curajos. L-a bătut pe braţ pe diavolul Iuda şi a îngăduit să fie remorcat, orbeşte, în istorie.

Dimineaţă el va

pleca şi-i voi dărui

broşa făcută de

prietenul lui, giuvaiergiul,

pierdută în încăierarea

aceea, în grădină.

Pare nimerit

ca un orb să

caute lumina –

tot aşa cum un om

cu ochi trebuie să se uite

spre orizont.

Prietenul nostru

nu a fost Mesia şi

nimeni nu va fi, niciodată.

Acesta-i adevărul scris

şi rău nu vă va face.

Lăsaţi-l deci să vă pătrundă!